GASPERIS SCIOPPII

GRAMMATICA PHILOSOPHICA

Non modò Tironibus linguæ latinæ ad artem illam unô trimestri perfectè addiscendam, sed & Latinè doctissimis ad reddendam eorum rationem, quæ legunt aut scribunt, in primis utilis, vel necessaria.

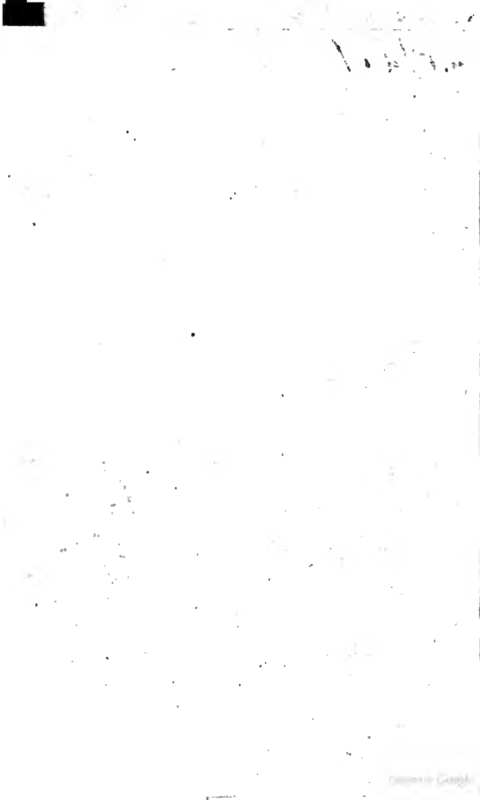
Accessit Præfatio de Veteris ac Novæ Grammaticæ Latinæ origine, dignitate & usu.

Editio nova beneficio V.A. PETRI SCAVENII plurimis in locis nunc demum insigniter aucta è schedis ipsius auctoris, à quo omnia, paulò ante mortem, accuratius recognita & emendata.

AMSTELODAMI,

Apud JUDOCUM PLUYMER Bibliopolam,
M.DC.LXIV.

Clariſſimo, Doctiſſimoque

VIRO

D. THEOPHILO HOGERSIO,

Juris Conſulto & Humaniorum Literarum Daventriæ Profeſſori Digniſſimo

P. S. D.

JODOCUS PLUYMER.

SCIOPPIANAM Grammaticam, tantô Deſideriô olim in hôc & Vicinis gentibus expetitam, tantôque ſtudiô, quum ante non multos annos à me ederetur, exceptam, exemplarium penuriâ & deſiderantium Votis admonitus denuò prælis ſubjiciendam ſtatui. Commodum verò accidit, ut, dum Novæ huic editioni manus admoveo, copia mihi quaſi divinitus fieret exempli, quod doctus Danus ad Scioppianum αὐτόγραφον multis modis auxerat, & emendaverat; ut tali facie nunc prodeat hæc Grammatica, quam ipſe SCIOPPIUS illi induerat, quum ultimam manum ei impoſuiſſet; ſic excultam & mutatam ab

illâ editione priore ad te fero, Vir Doctissime, quia tu unus omnium optimè de his litteris existimare potes, ad quas magna curâ & magnis processibus in florentissimô gymnasiô, ac in celeberrimâ cathedrâ, tam propter tui nominis, quam prædecessorum tuorum GRONOVII & GRÆVII decus & famam, bonæ mentis adolescentes instituis; & quia multis nominibus tibi sum obstrictus. Habe ergo hoc meæ erga te Observantiæ, & Amoris, signum, & meis curis, quas bono litterario dedicavi, porrò fave; Amstelodami Kal. Augusti, 1664.

IN-

INDEX LIBRORUM GASPERIS SCIOPPII,

Quos de Latinæ Linguæ, & Literarum præsertim humaniorum studiô cônscripsit.

*Quæ asteriscô * notantur, Amstelodami apud* JUDOCUM PLUYMERUM *Prostant.*

* 1. Grammatica Philosophica pro Lat. Linguæ Magistris & Tironibus; ut scilicet Tirones Magistri, Magistri autem Tirones fiant. Mediolani, 1628. Nova ejus editio, quam hic damus, beneficiô *V. Ampl. Petri Scavenii* plurimis in locis insigniter aucta & recognita ex schedis ipsius Auctoris. *Amstelod.* 1664.

* 2. *Minerva Sanctiana*, hoc est, *Francisci Sanctii Brocensis de Lin-*

guæ Latinæ causis, ipsi etiam Ciceroni, Varroni, Quintiliano ignotis, Commentarius: cum observationum Scioppianarum auctariô. Patavii 1663. & multô correctius *Amstelod.* 1664.

* 3. *Paradoxa literaria, in quibus multa de literis novè contra Ciceronis, Varronis, Quinctiliani, aliorumque literatorum hominum, tam veterum, quam recentiorum sententiam disputantur, sub nomine Psc. Grosippi. Mediol. & Amstelod.* 1659.

* 4. *Auctarium Grammaticæ Philosophicæ, in quô etiam de Lexicorum Latinorum virtutibus, ac vitiis, quæque ratio in conficiendô linguæ Latinæ thesaurô tenenda sit distinctè disseritur. Mediolani* 1629. & *Amstel.* 1659.

5. *Rudimenta Grammaticæ Philosophicæ in usum Tironum.* Ibid. 1629.

6. *Mer-*

6. *Mercurius bilinguis, sivè nova & compendiosa ratio Latinæ, aut Italicæ linguæ intra vertentem annum perdiscendæ, in eorum usum, qui alterutram linguam jam intelligunt. Mediolani.*

7. *Septem rationes, quæ religionem seu scrupulum Episcopis injicere debent, ne veterem Grammaticam diutius in scholis tolerare, sed novam in eas inducere velint.*

8. *Editiones novæ aliquot auctorum, Cornelii Nepotis, Velleii Paterculi, & Dictys Cretensis, cum Indicibus novis ad observandi & excerpendi rationem usui futuris.*

* 9. P*riapeia, sivè diversorum Poëtarum in Priapum lusus, cum Commentariis Gasperis Scioppii Franci. Francofurti.* 1601.

10. *Propædia Rhetoricæ. Opus novum omnibus, non modò Rhetoricæ, & Po-*

Poëticæ Studiosis, sed & auctores qua sacros, qua profanos cum studii sui pretiô legere cupientibus in primis conducibile. Cujus fragmentum de Exercitationibus Rhetoricis editum est *Mediolani.* 1629.

11. *Elementa Philosophiæ Stoicæ Moralis, quæ in Ciceronem, Senecam, Plutarchum, aliosq; veteres Commentarii locô esse possunt. Moguntiæ anno* 1606.

* 12. *Consultatio de studiorum ratione, deque Prudentiæ & Eloquentiæ parandæ modis: Patavii & Amstelod.* 1660.

* 13. *De naturâ, & officiô Historiæ, deque virtutibus & vitiis styli Historici.* Item

* 14. *Infamia Famiani: sive castigationes Famiani Stradæ rerum Belgicarum Scriptoris, Soræ Danorum.* 1658. & *Amstelod.* 1662.

15. *Mi-*

15. *Miscellanea Latini sermonis, in usum eorum, qui interiores literas cognoscendi desideriô tenentur.*

16. *Observationes novæ Latini sermonis ex Plautô, Varrone, Vitruviô, veterum poëtarum fragmentis, Liviô, Hyginô, Phædrô, Celsô, Asconiô, Curtiô, Senecis, Quintilianô declamatore, Iustinô, aliisq; auctoribus.*

17. *Observationes juveniles Lat. Linguæ pro tironibus ad imitationem Ant. Schori Helmstad.* & alibi in *Germaniâ.*

* 18. *Animadversiones in V. Cl. Ger. Io. Vossii librô de Vitiis Sermonis. Ravennæ* 1647. & *Amstel.* 1660.

* 19. *Verisimilium libri quatuor. Norimbergæ* 1595 & *Amstel.* 1662.

* 20. *Ars Critica, sivè mendosos Latinorum auctorum locos ex ingeniô emendandi ratio.* Ibidem 1596. & *Amstelod.* 1662.

* 21. *Suspectarum lectionum libri quinque.* Ibidem 1597. & *Amst.* 1664.

* 22. *Symbola Critica in L. Apuleii Opera.* Ibid. & *Amstelod.* 1664.

23. *Hercules Coprophorus, in quô virorum doctorum, qui nostrâ, aut patrum nostrorum memoriâ maximè videntur latinè scripsisse, plurimæ corcorruptæ & vitiosæ locutiones notantur & castigantur.* Laudat librum illum in *Alexipharmacô suô* & aliquid ejus generis inter reliquias schedarum *Patavii* extat.

24. *Thesaurus Scioppianus, sivè Romanæ Eloquentiæ Promptuarium.* Auctores quibus in hôc promptuario Sciopp. perpetuò usus est M. TULLIUS CICERO, M. ACCIUS PLAUTUS, P. TERENTIUS. Quibus frequenter usus est T. LUCRETIUS CARUS, CORNELIUS NEPOS,

pos, Titus Livius. Quibus rarius usus est. Omnes Philosophi, Medici, Oratores, Jurisconsulti, Historici & Poëtæ Latini: ex his enim nomina, & omnium ferè rerum appellationes excerptæ hìc leguntur. Cujus operis quia summa est omnium literatorum hominum expectatio, ne nimis facili spe ducantur, monere visum est, hactenus nihil certò promitti posse, sed expectari & quotidianis votis expeti ab humanitate celeberrimi Viri *Io. Michaëlis Pierruccii* antiquum jus *Patavii* magnâ cum laude publicè docentis.

25. *Philotheca Scioppiana, sivè Gasp. Scioppii Narratio annis distincta de Benefactoribus, amicis & familiaribus suis, quos in omni vitâ habuit.* Servatur *Patavii* inter ἀνεκδότους.

26. *Sym-*

x III

DE VETERIS, AC NOVÆ GRAMMATICÆ LATINÆ ORIGINE,

dignitate, & usu.

ETsi nullam ipse in puerili ætate meâ Grammaticam Latinam didici, sed octo jam annos natus, post nominum verborumque declinationes memoriæ mandatas, ex quotidianâ Latinè loquentes audiendi, loquendique consuetudine, ex admodum mensium intervallô unà cum multis condiscipulis & convictoribus meis tantum profeci, ut quicquid ætatis illius usus poceret, non multô minore negotiô vernaculâ, quam Latinâ linguâ enunciare possem: etsi etiam procedente ætate assiduâ *Ciceronis*, *Cæsaris*, *Livii*, *Plauti*, *Terentii*, *Nepotis*, *Virgilii*, *Lucretii*, *Horatii*, *Catulli*, *Tibulli*, *Properti* & *Ovidii* lectione eam Latini sermonis non quidem facultatem, sed intelligentiam certè consecutus mihi videbar, ut, cur cognoscendis Grammaticorum præceptis quicquam operæ consumerem, ratio nulla esset: postea tamen quam in *Hispaniâ* in *Francisci Sanctii Brocensis*, viri omnium divinarum & humanarum rerum

ſcientia admirandi, *Minervam*, ſive *Librum de linguæ Latinæ cauſis* incidi, in eôque aliquot errorum millia Grammaticis impingi, acriterque exagitari comperi, non ego jam me continere potui, quin per otium ſubinde Grammaticorum libros evolverem, ut quô jure, *Sanctio* vapulaſſent, exploratô judicare poſſem. Sic factum eſt, ut veteres omnes quotquot ante mille hos annos aliquid in eâ arte literis conſignatum reliquerunt (qui quidem duobus voluminibus *Francofurti* anno M. DC. V. editis continentur) tum recentiorum complures, ut quiſque in *Hiſpaniâ*, *Galliâ*, *Germaniâ* & *Italiâ* præter cæteros in eâ præſtitiſſe viſi ſunt, cognitos haberem. Inter quos, ut verum fatear, *Emmanuëli Alvaro* primas deberi animadverti: nam & ipſe longè cultius dicendi genus, quam non dico veterum quiſquam (nam illi peſſimè omnes Latinè ſcripſerunt) ſed quam recentiores pleriqne in arte tradendâ præſtitit, & ea ex optimô quôque veterum auctorum exempla ſeligere curæ habuit, quibus regulæ artis plurimum ſtabiliri & ſine negotiô à tironibus intelligi poſſent. Verum enim quoniam ille à veterum Grammaticorum præceptis, omnium præſertim conſenſu traditis, diſcedere religioni habuit, effugere non potuit, quin eoſdem ferè omnes errores, quos in aliis *Sanctius* agitavit, in ipſius quoque arte inveniamus. Hæc porrò res deſiderium mihi injecit cognoſcendi, cum originem tam vitioſæ artis, tum tantarum virium

rium

rium causam, quantas oportet eas fuisse, quæ mille quingentis annis amplius ipsam artem tueri potuerint. Oportunè autem in manus meas *Suetonii* de illustribus Grammaticis libellus incidit, cujus secundô capite id quod quærebam, satis planè traditum inveni. Sic enim scribit ille:

Primus quantum opinamur studium Grammaticæ in Urbem intulit Crates Mallotes Aristarchi æqualis, qui missus ad Senatum ab Attalô rege inter secundum ac tertium bellum Punicum, sub ipsam Ennii mortem, cum in regione Palatii prolapsus in Cloacæ foramen crus fregisset, per omne legationis simul & valetudinis tempus plurimas Acroases (id est, prælectiones) *subinde fecit, assiduéque disseruit, ac nostris exemplo fuit ad imitandum.*

Hæc ergo ut legi, minimè jam mirandum mihi visum est, tanti flagitii erroribus inquinatam esse veterem Grammaticam, quæ omine tam malô ex *Cloacæ foramine* unà cum claudô magistrô emerserit. Neque verò admirabile duxi ne illud quidem, *Cloacinam* istam Grammaticam inde ab eô, quô *Roma* primum exorta est, tempore ad hanc usque diem per ipsos M.DCC. XCVI. annos inconcussam perstitisse, & omnium non tironum modò, sed & ipsorum eloquentiæ Latinæ principum ingenia excarnificare potuisse. Jus quippe gentium violare sibi Romani videbantur; si hanc invectam à Regiô

Legatô artem parum cômiter habuissent, cum præsertim Regi *Attalo* tantum se devinctos agnoscerent, quippe qui regnum suum testamentô ipsis legasset, aditumque eô pactô ad *Asiæ* totius imperium mox armis vindicandum patefecisset.

Hôc locô exaudire jam videor, qui mihi dicat: Quæ (malum!) tua ergo est temeritas novam istam *Sanctii* Grammaticam orbi universo obtrudentis? tamquam fieri possit, ut eam locô moveas, quam tantâ cum auctoritate Romæ ortam mille octingentis annis perdurasse tutemet confiteris? Accipe ergo benevole Lector, quæ res spem mihi afferant, fore ut *Cloacina* illa huic *Sanctianæ* locum mox cedere necesse habeat. Longè major videlicet hanc, quam illam, commendat auctoritas, cumque primum novæ hujus utilitas fuerit cognita, nemo tam fatuus fore videtur, ut fruges divinô beneficiô inventas aspernatus victitare malit.

Glandibus, & pura rursum procumbere lympha.
Nam quod ad auctoritatem attinet, tantum abest, ut hæc illi concedere debeat, ut ad hanc illa ne comparanda quidem videatur. Illam scilicet *Attali* quidem Regis legatus, sed idem tamen homo Grammaticus ex cloacâ, in quam prolapsus fuerat, unà cum fractâ tibiâ extulit. At *Sanctianam* ipse *Romam* ex *Clarissimâ Europæ* Academiâ, quæ *Salmanticæ* est, attulisse me glorior, nihil prorsus veritus, ne cujus erga Ecclesiam & remp. *Christianam* merita,

merita, Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, & optimus ac doctissimus quisque, privatis publicisque tabulis, tam magnificè prædicant, & quisquam hominem *Grammaticum* ex *Cloacâ*, in quam prolapsus fuerat, cum fractâ tibiâ emersum, vel potiùs fune subductum, præferendum contendat, nam quod quis eundem *Attali Pergameni* Regis legatione apud *Romanos* functum fuisse dicat, nihilô vincibiliorem eâ re Artis ejus causam fecerit, cum & ipse *Romæ* Principis *Attalô* haud paulò majoris, hodierni scilicet Imperatoris nostri Augustissimi Legationem apvd *Paulum* V. obierim, & Catholici fœderis fundamenta jecerim, cui fœderi multorum Regnorum ac Provinciarum salutem, & Catholicæ fidei in universâ pœnè *Europâ* conservationem, omnium intelligentium consensus superioribus annis non dubitanter acceptam referebat, nec minùs hodiè quoque referret, nisi fidelium meorum monitorum contemtum Deus regnorum clade, & provinciarum excidiô, atque urbium & opidorum strage vindicandum censuisset. Quô minus dubito, quin illi saltem, qui tanti quidque pendere solent, quanti ejus auctorem & adstipulatorem faciunt, *Cloacinam* illam Grammaticam illuc tandem, unde emersit, jubeant χαίροντες, εὐφημοῦντες ἐκπέμπειν δόμων, quod est *Cicerone* interprete, *Efferre lætô prosequentes omine.*

Multô tamen magis de cæteris hoc mihi polliceor, qui utriusque veteris & novæ hujus

Grammaticæ commoda, quæ inde peti poſſunt, inter ſe contendere voluerint. Veterem enim nec magnopere diſcentibus prodeſſe, & non minimum etiam nocere deprehendent. Prioris argumentum eſt, quod nec ullum diſcendi compendium, nec (δήλωσιν) certitudinem præſtet. Si enim in illis, qui artem meliore, quam cæteri, ordine & elegantiâ ſcripſiſſe judicantur, numerum inire velint, de ſolâ *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* Syntaxi plus quingentas regulas traditas invenient, quibus ediſcendis haud ſcio an quinquennium ſolidum ſatis ſit. Sed etiam cum quis eas memoriæ mandârit, tamen vel propter earum turbam, vel propter tot exceptiones, quibus poteſtas earum reſtringitur, ſemper hæſitet animique incertus ſit, neceſſe eſt, cum meritô vereatur, ne aliqua ei ſivè regula, ſivè exceptio, ſivè appendix effluxerit: quo accedit, quod ipſi quoque qui *Ciceronis* æquales, aut ſuppares fuerunt Grammatici, apertè tulerunt regulas ſuas pleraſque ab optimô quôque linguæ auctore parum obſervari: id quod ipſis eorum verbis in medium allatis *Paradoxa* noſtra *literaria* oſtendunt. Hinc porrò fieri nequit, quin ſibi diffidant, qui regulas eaſdem didicêre, jureque adeo metuant, ne cum maxime ex artis præſcriptô fecerunt, bonorum auctorum multum diſſimiles inveniantur. Damna porrò quæ id genus regulæ diſcentibus afferunt, jacturâ cùm temporis, tùm rei familiaris, tùm deni-

deniqne exiſtimationis ſpectantur. Primum enim non ferè ante quinctum vel ſextum annum addiſcuntur, cum interea ſine ullis præceptis vel uſu ſolô (quemadmodum de me meiſque condiſcipulis retuli) Latinæ linguæ notitia acquiri potuiſſet, adeóque tempus, quod gravioribus addiſcendis impendi poterat, in primis elementis conteritur: quâ quidem haud ſcio an major fieri jactura poſſit. Simul tamen tot annorum impenſis res plerorumque familiaris atteritur, ut primæ iſtæ literulæ majoris etiam conſtent, quam vel Philoſophiæ vel Theologiæ, aut Juriſprudentiæ ſtudia. Tandem cum quis ætatem in literis omnem exegerit, magnumque nomen, & ſi forte Principatum multis & egregiis libris editis comparârit, non erit nullô prorſus periculô, cum ei vel ſcriptorum à ſe rationem reddendi neceſſitas, vel judicii de alienis faciendi occaſio in hominum doctorum congreſſu evenerit, ne regulis illis veteris Grammaticæ in errorem inductus aliquid flagitii faciat, ea reſpondendô, quæ vix quoquam literarum tirone ſatis digna videantur. Hoc ipſum certe viro ſine controverſiâ doctiſſimo & diſertiſſimo uſuvenit, qui rogatus cur à me, Græcô more *latet me* potius, quam Latinô *latet mihi* ſcripſiſſet, ſe verò Latinè ſcripſiſſe *Plinii* auctoritate ab *Alvarô* relatâ contendit. Sed poſtquam ei repoſui, minimè locupletem Latinitatis auctorem eſſe *Plinium*, neque nos verbis ejus aliter, quam ab

inopiâ uti, quando ſcilicet Latinas rerum appellationes unde petamus alium habemus neminem: cum *Quinctilianus* ætate illâ totum propemodum ſermonem in deterius mutatum eſſe apertè tulerit. Sed rectius eum hôc *Virgilii* exemplô uſurum fuiſſe: *Nec latuêre doli fratrem Iunonis & iræ.* Etſi non idem aliis, quod in verſu poëtis permittitur, ut liberius græciſſent: nam *Varonem* aliàs pro conſuetudine bene loquentium *latet mihi* dixiſſe (ut lib. 8. de linguâ latinâ: *Similia non ſolum à facie dici, ſed etiam ab aliquâ conjunctâ vi, quæ & oculis & auribus latere ſoleat*) aliàs more ſuô extra *Latium* peregrinantem *latet me*, ut lib. 1. rei ruſt. cap. 40. *Unum genus ſeminis, quod latet ſenſum noſtrum: alterum, quod apertum.* Sed nullô genere melius hoc ab eô dictum eſſe, quam quod ibidem ſequitur, *Illud quod apparet ad agricolas*, pro *agricolis apparet*, aut *patet*, aut *apertum eſt.* Meminiſſe eum debere, quid in *Brutô Tullius* monuerit, ſuâ ſcilicet ætate, linguam latinam corrumpi ab iis cœptam, qui à peregrinis, qui in urbem confluxerant & inquinatè loquebantur, non ſatis caviſſent: adeoque operam iis, qui diligenter loqui velint, dandam eſſe, ut antiquitatem imitentur, & rationem tanquam obruſſam adhibentes à ſimilitudine ſe Græcæ locutionis abſtrahant, & conſuetudinem vitioſam & corruptam purâ & incorruptâ conſuetudine emendent. Cui *Ciceronis* monito ſi paruiſſet, facturum *Varronem* fuiſſe,

fuiſſe, ut ipſius *Ciceronis*, *Lucretii* & *Plauti* exemplô loqui mallet. Eſſe verò hoc *Ciceronis* poſt reditum in Senatu: *Ubi nobis hæc auctoritas tam diu tanta latuit.* Et *Catil.* 1. *Nihil moliris, quod mihi latere valeat.* Hoc autem *Lucretii* lib. 3. verſ. 280. *Sic tibi nominis hæc expers vis facta minutis corporibus latet.* Hoc denique *Plauti* Trin. act. 4. ſc. 2. *Quid ergo ille mihi latitabat.* Ad has auctoritates & optimæ ætatis conſuetudinem accedere rationem, quæ non magis patiatur, ut dicas *latet me*, quam *patet me*, cùm utrumque eôdem modô verbi ſubſtantivi vim in ſe contineat, nec aliam, quam internam actionem & foras non tranſeuntem ſignificet. Eſt enim hoc apertum, illud occultum eſſe, ac propterea fieri non poteſt, ut aliud quam internum & (ut Logicorum linguâ utar) eſſentialem ac formalem accuſativum adſciſcat, qui *Nomine verbi*, velut Grammatici vocant, hoc eſt verbô infinitô nominis vim habente ſignificatur, *latere* puta & *patere*, quaſi dictum ſit: *Hæc res latet mihi latere*, id eſt, *latebram* ſeu *latens abditumve negotium*, & *patet mihi patere*, id eſt, *patens*, ſeu *patulum* aut *propatulum negotium*: quô modô in hôc: *Fulminat illa oculis & quantum fœmina ſævit*, ſubauditur *ſævum*, hoc eſt, *ſævum negotium*, *rem ſævam*, ut *Horat. Fortuna ſævô læta negotiô*, id eſt, *quæ ſævitiâ lætatur*: ex quô diſcamus licet, in *Dulce ridet*, *amarum renidet*, *turbidum lætatur*, *lucidum fulgent oculi*, ſubaudiri *negotium*, quod

Latinis illud ipsum, quod *res*, Græcis πρᾶγμα aut χρῆμα significat. Sicut ergo *vivere* alium accusativum regere nequit, quam cognatum, sivè apertum, sivè tectum, cum interna sit ejus, quæ significatur, actio (ut *Vivere vitam. Vivere bacchanalia*, id est, *vitam quæ bacchanaliorum tempore vivi solet*) similiter nec *latere* aut *patere*: adeóque illud *latet me*, pariter rationi ac meliorum auctorum consuetudini adversatur. Sed quoniam Græcum λήθω, λανθάνω, unde *lateo* formatum videtur, actionem externam significat, non aliter, quam Latina *fugio* & *prætereo*, hinc factum est, ut multi nativæ ac vernaculæ loquendi consuetudinis parum observantes, sicut *fugit* aut *præterit me*, similiter & *latet me*, dicere cœperint; quomodo Græci, οὔ με λήθει, *non me latet*. Hæc talia cum ex me vir ille literatissimus audisset, ipsius mihi *Ciceronis* auctoritatem impegit, cujus oratione pro *Syllâ* perspicuè scriptum ajebat: *Lex dies fuit proposita paucos, ferri cœpta numquam, posita est in Senatu, populum Romanum latuit.* Sed eâ re turpem antiquitatis ignorantiam prodidit, qui nesciret, nec *Populus Romanus*, nec *Res publica* ullô casu integrè à veteribus perscribi, sed notari tantum solitum, ut esset *P. R.* & *R. P.* id quod omnes illi, qui veterum monumentorum usum habent, verissimè à me dici fatebuntur. Itaque in veteribus *Ciceronis* libris fuit: *P. R. latuit*, quod jam vernaculæ & incorruptæ Latinitatis periti

periti non accusandi, sed dandi casu legendum esse sciunt.

Paris flagitii est, quod tot disertissimi homines libris editis ab *Austrius*, *Castrius*, & id genus aliis vocandi casum formant in *i* exeuntem. Sic enim palam faciunt, se quid nomen proprium, quid appellativum seu commune sit, prorsus non intelligere. *Austrius*, *Austria*, *Austrium* nomen possessivum est, ab *Austrô* derivatum, quod nomen ejus provinciæ proprium est, quæ olim *Pannonia* superior, hodie *Austria* vocatur: pro quô alii *Austriacum* dicere malunt exemplô *Homeriaci*, *Iliaci*, *Olympiaci*, *Corinthiaci*, *Hellespontiaci*, *Titaniaci*, ac similium. *Castrius*, *castria*, *castrium* nomen est similiter possessivum ab aliô communi nomine *Castrum* derivatum, pro quô alius *Castrensis* dixerit. Jam satis apparere arbitror, si quis *Ioannes Princeps Austrius*, aut *Franciscus comes Castrius* vocetur, valde imperitè appellationes illas pro nominibus propriis haberi, quippe quæ tot aliis rebus sint communes. Sunt enim *Austrii populi*. *Austriæ terræ*. *Austria oppida*, similiterque *Castrii* aut *Castrenses homines*, *Castriæ ædes*, *castria tecta*. Si quis autem hominum tali cognomine designetur, id per *Tropum* fieri nec pueri ignorant, qui est *Synecdoche* totius pro parte, & quidem illa ejus species, quam *Antonomasiam* Rethores vocant: quô pactô & *Apostolus*, pro *Paulô* & *Philosophus*, pro *Aristotele*, & *Poëta*, pro *Virgiliô* dicitur. *Tropus* autem non naturam

ram verbi, sed significationem modò mutat, adeoque nec *Austrius*, nec *Castrius* communia esse desinunt, etsi ad hunc vel illum ab *Austrô*, aut de *Castrô* hominem significandum adhibentur. Certè si quis Romanorum aut *Salamine* expugnatâ, aut *Rhodô* sub ditionem redactâ *Salaminii* aut *Rhodii* cognomine insignitus fuisset, nemo ei bonâ cum *Orbilii* gratiâ, *ô Salamini*, *ô Rhodi* diceret, sed *ô Salaminie*, *ô Rhodie*, quemadmodum *Iovi Saturni* filio *Saturnie*, *Evandri Pallanti Evandrie*, *Telamonis Ajaci Telamonie* dicendum esse rectè Priscianus monet: quâ de re tam perspicuâ me verbum facere piguisset, nisi maximi nominis viros in eô errasse, quosdam etiam, in quibus est *Hieronymus Aleander*, pertinaciter pro errore tam deformi propugnare animadverterem.

Non minus turpiter se dedit vir omnium confessione eruditissimus, *Antonius Querengus* qui versuum, quos scribit, latinitate atque cultu non temere cuiquam Augustæi ævi priores concedat, cum in elegiâ *Virginii Cæsarini*, herois illustrissimi, veréque literarum Phœnicis, quam de Serenissimi *Bavariæ* Ducis victoriâ *Bohemicâ* conscripserat, solœcismi insimulavit, quod ibi legebatur.

————— privata silebo
Damna: queri nobis publica causa vetat.

Sic: *licet me facere*, & *mihi facere*. *Cicer*. 5. *Verrin*. *Hodiè Syracusanum in eâ parte habitare non licet*. *Virgil*. *non licet me exire servitiô*

Sic:

Sic: *Suadet me facere. Lucr. l.* 1. *Sed tua me virtus tamen, & ſperata voluptas Suavis amicitiæ quemvis perferre laborem Suadet. Terent.* Hecyra à 3. ſc. 5. *Me pietas matris commodum ſuadet ſequi.* Sicut *Virgil. Iuturnam miſero, fateor, ſuccurrere fratri Suaſi. Horat. Vetuit me tali voce Quirinus. Virg. Is me laudare quæ vellem, calamô permiſit agreſti.*

Negabat enim Latinè dici, *Vetat mihi queri*, ſed *vetat me queri*: in quâ cenſurâ ſuâ quantum *Avius à verâ longè ratione feratur*, quivis ephebus, qui *Sanctianæ* Grammaticæ præcepta teneat, ſine negotiô demonſtraverit. Dativus videlicet cuicumque orationi adjungi poteſt, in quâ *acquiſitio* vel *ademptio*, *commodum* aut *incommodum*, aut *finis*, quem in Scholis Logici *Finem cui* dicunt, ſignificatur. Omne verò verbum infinitum pro ſuppoſitô habet accuſativum ſivè expreſſum, ſivè per figuram *Ellipſin* ſuppreſſum. Omne denique verbum activum adſciſcit accuſandi caſum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè infinitô verbô aut aliâ oratione commutatum. Per primam trium iſtarum regularum, quam *Iubet mihi*, tam *vetat mihi*, rectè dicitur. *Cic.* 9. *Attic.* 15. *Dolabellæ literæ jubent mihi ad priſtinas cogitationes reverti*: per ſecundam verò, *Queri* & *me queri*: per poſtremam denique, *Iubet* vel *vetat mihi queri*, *ut querar*, *queſtum* vel *querelam. Plaut. Capt.* a 1. ſ. 1. *Non licet mihi me loqui?* Per *Helleniſmum* verò accuſativô nominativi vicem po-

ſitô,

sitô, *jubet* vel *vetat me ut querar*: quarum locutionum exempla in *Minervâ Sanctianâ* reddemus: nunc satis erit illud confirmasse, quod insolentius dictum videbitur, *vetat ut querar*. Habet ergo *Tibullum* auctorem lib. 2. eleg. 7. *Illius ut verbis sis mihi dura veto*, quod est, *ut ne sis mihi dura*. Et Persium: *Hoc juvat, hic inquit, veto quisquam faxit oletum*, pro, *ut ne faxit*. Et *Plautum* Pseud. act. 1. sc. 2. *Amor amatoribus prohibet, faciant adversum lenones quod volunt*. Et *Mil.* act. 4. sc. 8. *Cave istuc feceris*, pro, *ut ne faciant*, *ut ne feceris*. Neque tamen acumen viri tam insignis, quem multiplicis doctrinæ nomine colo & suspicio, hâc in re tam facili & expeditâ delirasse mirandum est, cum ipsis etiam *Ciceroni*, *Varroni* & *Quinctiliano* (nam *Agellium* si cum eô *comparem*, sim injurius) istas veteris Grammaticæ regulas non semel fraudi fuisse videamus, ut quæ rectè, quæ perperam Latinè dicta essent, aut prorsus decernere non possent, aut ita dijudicarent, ut eos consuetudine potius, quam ullâ ratione aut scientiâ, bene loqui, aut scribere planum fieret: cujus rei quoniam satis multa in *Paradoxis literariis* specimina dedi, nihil me hic longiorem esse attinet.

Jam ex diversô *Sanctiana* Grammatica eam facilitatem habet, quam prodigii similem omnibus videri necesse sit: nec enim quamvis ingeniô minus possit, qui ordine à nobis præscriptô in discendô procedet, amplius trimestri

in

in eâ probè percipiendâ consumet. Jam enim *Mercurii bilinguis* magisteriô Latinam linguam intelliget, & *Nomina* ac *Verba* per *casus*, *numeros*, *tempora* & *personas* inflectere didicerit, ut vix sex de Etymologiâ pagellas memoriæ mandandas habeat. Syntaxis postea pro quingentis amplius veteris Grammaticæ regulis, quibus *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* constructionem dirigi dixi, non nisi xv præscribit, perspicuas illas nulliusque exceptionis patientes: quas qui mediocri sit ingeniô *unâ* die ludibundus edidicerit. Accedit regularum *certitudo*, certa satisque explorata firmitas, cùm ratione, tùm eorum consuetudine nixa, quos aureâ Latini sermonis ætate, quam literatissimè, emendatissiméque loqui ac scribere solitos constat: ut jam minus etiam in auctorum lectione versati omnium, quæ vel legunt, vel ipsi Latinè scribunt, certam rationem intelligant, nec ullum adeant periculum, ne qua regularum artis hujus, ubi semel eas memoriâ comprehenderint, obliviscantur, ex eôque alicubi læsæ Latinitatis ad Grammaticum tribunal rei agantur. Quod quidem quantivis momenti commodum cùm omnibus, tùm vel præcipuè Theologiæ ac Philosophiæ studiosis videri debet. His enim de planô polliceri possum, eos cognitis nostræ artis præceptis unô, ut prædixi, trimestri tantum profecturos, ut etsi parem dictionis puritatem, cultumque non afferant (nam

ea res aut totam hominis ætatem, aut tale ſaltem ſubſidium requirit, quale in *Commentariis linguæ Latinæ* jam olim præparamus) non minus tamen Grammaticè præceptiſque congruenter ſcribere queant, quam illi, qui omne vitæ tempus in Latinorum auctorum lectione ſcribendique exercitatione conſumunt. Hunc quidem certè artis noſtræ fructum huic ætati ſententiâ ſuâ non dubiè deſpondebat *Scipio Paſchalius Caſalenſis Epiſcopus*, vir Hebraicè & Græcè non mediocriter, Latinè verò præcipuè doctus & cum primis *Italiæ* luminibus numerandus, qui quoad vixit, mihi gratiam habere numquam deſtitit, quod operâ meâ ſe à timore illô vindicaſſem, quô prius manum ſibi, quoties ſcribere Latinè aggreſſus erat, contremiſcere ſenſiſſet. *Romæ* autem is, quem dixi, omnis ſapientiæ & eruditionis princeps *Virginius Cæſarinus* ὁ μακαρίτης tantô gaudiô efferebatur ex eâdem arte noſtrâ ſecum communicatâ, ut propemodum eam vulgari à me nollet, quod ſe non aliâ magis re, quam cauſarum linguæ latinæ tot ſæculis, vel dicam perpetuò ignoratarum ſcientiâ à literatorum turbâ ſecerni longéque cæteris anteire judicaret, quod Achaten ejus *Iohannem Ciampolum*, virum cujuſcumque prædicatione majorem, adhuc ſatis meminiſſe libenterque teſtaturum confido. In eâdem urbe, rerum dominâ familiariſſimè uſus fui *Guilelmô Setoniô*, nobili Scotô, Juris divini & humani, tum philoſophiæ & Sacrarum ac profana-

fana-

ſanarum antiquitatum conſultiſſimô, Græcíſque ac Latinis literis perpolitô. Is ingentis pretii theſaurô ſe à me donatum arbitrabatur, poſtquam ei multis precibus à me contendenti, ut artis hujus cum maximè naſcentis, ac necdum ſatis exactæ copiam deſcribendi facerem, aſſenſi. Negabat etiam vereri ſe, ne quiſquam quantocumque cum ingeniô aut literis tam parum humanus inveniatur, quin mihi maximô ſe devinctum beneficiô agnoſcat pro tam luculentâ face, quam omnibus abditiſſima quæque Latinitatis myſteria penitius perſpicere aventibus præluceam. Nec alia *Mantuæ* eſt ſententia viri cum genere, tum libris Latinô & Hetruſcô ſermone ſummâ cum doctiſſimi cujuſque gratulatione editis, præterea rerum atque hominum uſu domi militiæque partô illuſtriſſimi *Balduni de Monte Simoncelli*: ſicut nec ejus, quem ibidem non minus vitæ innocentia commendat, quam Eccleſiaſtica dignitas exornat, *Antonii Salmatiæ*, ſummi Theologi, nec eorum, qui Græcarum & Latinarum literarum laude hodie florent, cuiquam ſecundi. Jam *Mediolani* nota eſt *Ludovici Septalii*, viri priſcâ cum fide, tum nobilitate præcellentis, non Medicinæ tantum & Philoſophiæ Peripateticæ, in quibus planè regnat, ſed & humaniorum literarum ſcientiâ: nec etiam ſua *Ioſephum Paulum Meronum* modeſtia uſque eo notitiæ hominum ſubducit, quin optimum quemque ac doctiſſimum ſuæ pietatis, ſapientiæ, eloquen-

tiæ & interioris literaturæ conſcium, approbatorem teſtemque habeat. Uterque autem iis præconiis artem hanc noſtram diligenter à ſe inſpectam quotidie proſequitur, tantôque ejus cognoſcendi deſideriô omnes inflammat, ut multos non mediocriter editionis ejus torqueat expectatio, eiſque ego non niſi ſerò ſatisfacturus videar. Quid? quod ipſius Pontificis Maximi URBANI VIII. judicium & optatum arti noſtræ ſucceſſum, nec dubiam ejus experimentum capturis utilitatem deſpondet. Is enim cum adhuc Cardinalis annis ſuperioribus in rus ſuburbanum rebus prolatis conceſſiſſet, inibique per otium Syntagma meum *de Stili Hiſtorici virtutibus*, diligentiſſimè tranſlegiſſet, non modò cauſam ſe nactum cenſuit, cur ſibi & ſuis de amicitiâ meâ gratularetur, ſed etiam cur magnum Latinis literis lumen operâ meâ allatum iri Princeps Græcè ac Latinè minimè indoctus conſideret. Itaque cum *Româ* nuper diſceſſurus, vale poſtremum ei dicerem, & de hâc arte meâ percunctanti diſtinctè rem omnem explicarem, magnopere ſe aliis gratulari oſtendit, quibus poſthac tantô cum temporis ac laboris compendiô literas diſcere liceret, quas ſibi, præſertimque Græcas, quibus jam magnô natu dediſſet operam, ingenti ſtudiô ac labore conſtitiſſe recordaretur. Et quoniam Eccleſiæ ac Reipub. Chriſtianæ plurimum in omnem partem intereſſe judicabat, me *Commentarios de linguâ Latinâ* jam olim à me cœptos ad umbilicum adducere,

cere, ne mihi aliena improbitas, injusto quæstui semper inhians, debitum speratumque ex multis lucubrationibus meis fructum interciperet, quô me ad operis vasti laboriosique impensas uti est æquius, denunciatô anathemate sancire ei visum est, ne quis quicquam ex officinâ meâ profectum, non modò typis, nisi bonâ cum gratiâ meâ describere, sed nec ab aliô sine veniâ meâ descriptum væno exponere animum inducat. Hoc amplius autem, ut in eandem rem Cæsaris Augusti, alioremque Regum & Principum diplomatis mihi caveretur, impendiô annisus est.

Hæc ergo sunt, quorum causâ meritô mihi futurum pollicear, ut qui ratione utuntur *Sanctianam* hanc Grammaticam, velut à summô Philosophô primum inventam, tantô cum virorum clarissimorum plausu & acclamatione à me perpolitam, *Cloacinæ* illi posthabere nolint. Cæterum, ut quô ea ordine ac modô disci debeat nemini possit esse dubium, de Magistri prius, qui eam præcipere cupiet, tum de Discipuli officiô, quæ mea sit sententia, distinctè libet exponere.

Mediol. Calend. Febr. Anni M. DC. XXVIII.

MAGISTRI OFFICIUM.

I. Ipſe omnium primum diſcet *XII* illas *Maximas*, regulas totius Syntaxis Latinæ fundamentum continentes, una cum earum interpretatione, quam in Annotationibus ad Syntaxin, *pag*. 138. inveniet.

II. Regulas omnes de *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* Syntaxi cum *Maximis* illis componet, tam *falſas*, quam *veras*, ut cauſas veritatis & falſitatis ſingularum probè intelligat.

III. Leget, quæ ad Etymologiam pertinent unà cum Annotationibus.

IV. Conſulet *Paradoxa* noſtra, ubi de multis accuratius diſputatum inveniet. Sed omnia quæ ad rem pertinent, præcipuéque auctorum exempla, *Minerva* noſtra repræſentabit.

DISCIPULI OFFICIUM.

I. Diſcet partem generalem Grammaticæ, tum ea, quæ de *Nomine*, *Verbô*, *Participiô*, *Præpoſitione* & *Conjunctione* traduntur: quæ cùm paucas pagellas impleant, minimè difficulter memoriæ mandabit. Quæ de *Adverbiis* traduntur, ſatis erit ſæpius legiſſe.

II. Diſcet verſus *Sanctii* de *Genere nominum*, deque *Declinationibus*, ut & probé eos intelligat & memoriâ contineat.

III. Ediſcet *XII* illas *Maximas*, quæ Syntaxis fundamentum ſunt.

IV. E-

IV. Ediſcet omnes regulas de verâ *Concordiâ* & *Rectione Nominum*, *Verborum* & *Præpoſitionum*, quæ omnino ſunt quindecim, ſic tamen ut pleraque in duodecim illis *Maximis* contineantur. Regulas de falſâ *Rectione* aut *Concordiâ*, ut memoriæ mandet, nihil neceſſe eſt, modò ſæpius eas relegat, cauſamque falſitatis rectè intelligat. Quot de *Conjunctionum* & *Adverbiorum Syntaxi* præcepta ſunt, non tam Regulæ ſunt, quam exemplorum obſervationes, quas ſæpius legiſſe ſatis erit.

V. Ediſcet *Definitiones Figurarum*, cum unô alterôque exemplô. *Ellipſeos* tamen genera ſatis erit ſi Magiſtrô diligenter explanante probè intelligat. Si quis tamen ea quoque memoriæ mandare velit, tantô majus operæ fecerit pretiuum.

VI. Ediſcet *Alvari* verſus de *Verborum Præteritis* & *Supinis*.

VII. Ediſcet ejuſdem verſus de *ſyllabarum quantitate*.

Comparatio *Cloacinæ* & *Sanctianæ* Grammaticæ.

Cloacina est

- *Turpis*, quia mendax, cùm de sexcentis ejus regulis, vix decima pars sit vera.
- *Molesta*, quia impedita & difficilis, ob tot
  - *Regulas*,
  - *Appendices*,
  - *Observationes*,
  - *Exceptiones*,
- *Damnosa*, quia affert magnam jacturam
  - *Rei familiaris*,
  - *Temporis*,
  - *Existimationis*.

Sanctiana est

- *Honesta*, quia verax, cùm omnes regulas ratione & incorruptâ consuetudine stabilitas habeat.
- *Jucunda*, cùm sit expedita & perfacilis, ob
  - *Regulas paucissimas*.
  - *Nullas* prorsus in Syntaxi *exceptiones*.
- *Utilis*, quia habet compendium
  - *Sumtuum*.
  - *Temporis*, quippe quæ tribus mensibus disci queat.
  - *Existimationis*, quia regulis ejus instructus de Latinitate melius judicare potest, quam qui omnem in literis ætatem exegerit.

Magistri nunc est etiam atque etiam considerare, utra Grammatica discipulis præcipienda, viri boni officium custodire, majoremque Dei & hominum gratiam inire possit.

SYNOPSIS ARTIS GRAMMATICÆ.

TABULA PRIMA.

- **Grammaticæ**
  - Definitio,
  - Finis, Officium,
    - Dirigere locutionem vel sermonem:
    - Corrigere locutionis vitia
      - Barbarismum,
      - Solœcismum.
  - Subjectum, Partes orationis,
    - Primæ, ut Litera, cujus
      - Definitio,
      - Divisio, in
        - Vocalem
          - Simplicem
          - Compositam
            - Diphth.
            - Tripht. pag. 1.
        - Consonanten
          - Simplicem
          - Compositam
            - Semivocalem & Liquidã,
            - Mutam.
    - Exprimis or tæ, ut
      - Syllaba, cujus
        - Definitio
        - Divisio in
          - Brevem,
          - Longam,
          - Ancipitem.
      - Vox, cujus
        - Definitio
        - Accidentia
          - Accentus,
          - Figura, pag. 3.
          - Species.
        - Divisio in Numeri
          - Participem
            - Nomen,
            - Verbum,
            - Particip.
          - Expertem
            - Præpositionem,
            - Adverb.
            - Conjunctionem,
            - Interjectionem.
  - Instrumenta,
    - *Orthoepeia*, seu regulæ de literarum pronunciatione.
    - *Prosodia*, seu regulæ de Syllabarum quantitate.
    - *Etymologia* de singularum vocum accidentibus & partibus
      - Nominis, Tab. II.
      - Verbi, Tab. III.
      - Participii, pag. 9.
      - Præpositionis, pag. 10.
      - Adverbii, pag. 11.
      - Conjunctionis, pag. 17.
      - Interjectionis, pag. 18.
    - *Syntaxis*, seu regulæ de vocum debitã inter ipsas compositione, Tabul. IV.

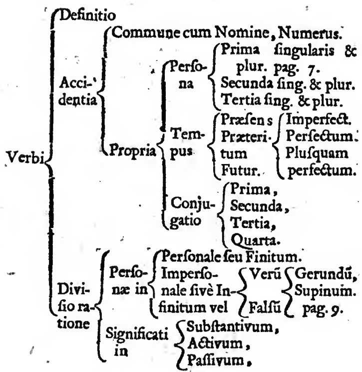
TABULA II.

Etymologia Nominis.

- Nominis
  - Definitio, pag. 4.
  - Accidentia
    - Commune cum verbô, Numerus.
    - Propria
      - Casus
      - Genus
        - Masculinum.
        - Fæmininum.
        - Neutrum.
      - Declinatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta,
        - Quinta.
  - Divisio ratione
    - Generis in
      - Substantivum
        - Proprium,
        - Commune. pag. 5.
      - Adjectivum
        - Absolutũ,
        - Relativũ,
          - Generale
          - Reciprocum.
    - Speciei in
      - Primitivum
      - Derivativum
        - Possessivum.
        - Diminutivum.
        - Comparativum.
        - Superlativum. pag. 6.
        - Verbale.

TABULA III.

Etymologia Verbi.

TABULA IV.

- Syntaxis in
  - Genere, est vel
    - Regularis, eaque vel
      - Concordia, pag. 27.
      - Rectio, pag. 27.
    - Irregularis seu Figura, Tab. XI.
  - Specie, est vel
    - Nominis, Tab. V.
    - Verbi, Tab. VI.
    - Participii, Tab. VII.
    - Præpositionis, Tab. VIII.
    - Adverbii, Tab. IX.
    - Conjunctionis, Tab. X.

TABULA V.

- Syntaxis Nominis, est vel
  - Concordia Nominis
    - Substantivi cum Adjectivô, pag. 28.
    - Relativi generalis cum antecedente.
    - Reciproci cum Antecedente, p. 28.
    - Cujuscumque cum verbô personali. pag. 29.
  - Rectio
    - Vera Nominis
      - Substantivi cujuscumque, pag. 30.
      - Substantivi verbalis.
      - Adjectivi ex participiô activô facti, pag. 31.
      - Adjectivi participio passivo similis, pag. 31.
    - Falsa
      - Nominativi, pag. 31.
      - Genitivi, pag. 32.
      - Dativi,
      - Accusativi, pag. 33.
      - Vocativi,
      - Ablativi. pag. 34.

TA-

TABVLA VI.

- Syntaxis Verbi, est vel
  - Concordia Verbi
    - Finiti seu personalis, cujus duæ sunt regulæ, pag. 35.
    - Infiniti sivè Impersonalis, cujus duæ sunt Regulæ, pag. 37.
  - Rectio
    - Vera in
      - Genere cujuscumque verbi, sivè Finiti, sivè Infiniti, pag. 39.
      - Specie verbi activi Infiniti, pro nomine substantivô positi, p. 40.
    - Falsa Verbi
      - Finiti, ejusque vel
        - Substantivi, cujus duæ falsæ sunt regulæ, pag. 42.
        - Activi, cujus tres falsæ sunt regulæ, pag. 42.
        - Passivi, cujus quatuor falsæ sunt regulæ, 43.
      - Infiniti, ejusque vel
        - Gerundi, cujus duæ falsæ sunt regulæ, pag. 45.
        - Supini, cujus una falsa est regula, pag. 45.

TABVLA VII.

- Syntaxis Participii, est vel
  - Concordia, pag. 46.
  - Rectio
    - Vera, pag. 46.
    - Falsa, cujus duæ falsæ sunt regulæ, pag. 47.

TABULA VIII.

Syntaxis Præpositionis, est vel
- Concordia, pag. 48.
- Rectio Præpositionis cum
  - Accusativô,
  - Ablativô, pag. 48.
  - Utrôque, pag. 48.

TABULA IX.

Syntaxis Adverbii, est vel
- Concordia, cujus novem sunt regulæ, pag. 50.
- Rectio, sed falsa Adverbiorum cum
  - Nominativô,
  - Genitivô, pag. 52.
  - Dativô,
  - Accusativô,
  - Ablativô, pag. 55.

TABULA X.

Syntaxis Conjunctionis, est vel
- Concordia, cujus sex sunt regulæ pag. 55.
- Rectio, cujus una est regula pag. 58.

TABULA XI.

Syntaxis irregularis seu Figurata, est vel
- Vernacula vel
  - Simplex
    - Pleonasmus.
    - Ellipsis.
    - Zeugma.
    - Syllepsis.
    - Hyperbaton.
    - Cum artis regulæ negliguntur propter orationis
      - Exsuperantiam, pag. 60.
      - Defectum, Tab. XII.
      - Defectum, Tab. XIII.
      - Discordiam, Tab. XIV.
      - Ordinem turbatum, Tab. XV.
  - Composita ut cum Ellipsis conjuncta est cum
    - Syllepsi
      - Generis. p. 49.
      - Numeri.
    - Græcismo.
- Peregrina, id est, Græcismus, Tab. XVI.

T A-

TABULA XII.

Ellipsis, in quâ deest vel

- Nomen, sivè
  - Idem pag. 61.
  - Aliud, idque vel
    - Cognatum sivè sit
      - Nominativus, p. 61.
      - Accusativus. p. 62.
    - Alienum, sivè sit
      - Solitarium
      - Consociatum. p. 78.
- Verbum sivè
  - Infinitum & vel
    - Cognatum, pag. 82.
    - Alienum. pag. 83.
  - Finitum, pag. 83.
- Præpositio, pag. 85.
- Adverbium aut Conjunctio, pag. 91.

Nomen est vel

- Suppositum
  - Nominis
    - Substantivi, pag. 62.
    - Adjectivi sive
      - Absoluti quæ ellipsis est vel
        - Apertior
        - Tectior, p. 64.
      - Relati, pag. 73.
  - Verbi
    - Finiti. pag. 73.
    - Infiniti, pag. 74.
  - Præpositionis, pag. 75.
- Appositum
  - Nominis idque vel
    - Substantivum,
    - Adjectivum, pag. 75.
  - Verbi, pag. 76.
  - Conjunctionis, pag 78.

TABULA XIII.

Zeugma { Verum, Falsum, pag. 93.

TABULA XIV.

Syllepsis { Absoluta, vel { Generis, pag. 94. Numeri, pag. 95. Utriusque, pag. 96. } Relativa, pag. 96. }

TABULA XV.

Hyperbaton, est vel { Anastrophe, pag. 97. Tmesis, Parenthesis, Synchysis, Anacoluthon. pag. 98. }

TA-

TABULA XVI.

Græcismus, est vel

- Generum, cum
  - Masculinum ponitur pro Neutrô, pag. 98.
  - Fæmininum ponitur pro Neutrô, pag. 99.
  - Neutrum ponitur pro Masculinô, pag. 99.
- Casuum, cum
  - Nominativus ponitur pro Accusativô, pag. 99.
  - Genitivus ponitur pro
    - Accusativô,
    - Ablativô.
  - Dativus ponitur pro Accusativô.
  - Accusativus ponitur pro
    - Nominativô,
    - Dativô, p. 100.
    - Ablativô.
  - Ablativus ponitur pro Accusativô, pag. 100.

Duo-

Duodecim Maximæ,
seu
Regulæ fundamentales Syntaxeos Latinæ.

Regularum aliæ pertinent ad

- Orationem totam, ut
  - 1 Omnis affirmatio & negatio Nomine & Verbô constat.
  - 2 Præter Nomen & Verbum sunt quędam particulæ certis significationibus assignatæ, quibus Nomen & Verbum aliæque minores orationis partes velut nervis colligantur: quæ particulæ secundum regulas exprimuntur, per figuram supprimuntur.
- Orationis partes, id est, vel ad
  - Nomen ejusque vel
    - Species, quæ sunt Nomen
      - 3 Adjectivum. Omne nomen Adjectivum habet suum substantivum.
      - 4 Relativum. Omne nomen seu pronomen Relativum habet suum nomen Antecedens quod refert.
      - 5 Comparativum. Omne nomen Comparativum habet suum Positivum cum quô comparatur.
    - Casus, ut
      - 6 Omnis Nominativus est Verbi finiti suppositum, aut ad suppositum pertinens, sivè verbum illud sit expressum, sivè suppressum. pag. 52. 62.
      - 7 Omnis Genitivus Latinâ constructione à nomine substantivô expressô aut suppressô regitur, Græcâ verò constructione etiam à præpositione ἐκ expressâ vel suppressâ. pag. 32. 144.
      - 8 Omnis Accusativus à Verbô activô, aut a Nomine verbali, aut Præpositione regitur.
      - 9 Omnis Ablativus à Præpositione regitur.
  - Verbū, ut
    - 10 Omne Verbum accidentale, aut activum est aut passivum, quorum illud semper accusativum expressum aut suppressum regit.
    - 11 Omne Verbum finitum habet pro suppositô Nominativum expressum aut suppressum.
    - 12 Omne Verbum infinitum habet pro suppositô Accusativum expressum aut suppressum Latinâ constructione; Græcâ verò sæpe Nominativum.

I N-

INSTITUTIONES GRAMMATICÆ LATINÆ.

Quid est Grammatica?

St ars rectè loquendi.

Quis est finis Grammaticæ, cujus causâ discitur?

Oratio congruens, id est, cujus nulla pars sit, quæ præceptis artis non congruat.

Circa quid versatur ars Grammatica?

Circa partes orationis.

Quotuplices seu quot generum sunt partes orationis?

Duplices: Aliæ primæ, ut *Literæ:* aliæ ex primis ortæ, ut *Syllabæ*, & *Voces* seu *vocabula,* quæ vulgo malè vocantur *Dictiones.*

Quid est Litera?

Est individui soni comprehensio.

Quotuplex est Litera?

Duplex: Alia *Vocalis,* alia *Consona* vel *Consonans.*

Quid est Vocalis?

Est litera, quæ per se syllabam efficit.

Quot generum sunt Vocales?

Duorum: Aliæ sunt *Simplices*, aliæ *Compositæ.*

Quæ sunt Vocales simplices?

A, e, i, o, u, & Græca *y.*

Quot generum sunt Vocales compositæ?

Duorum: Aliæ sunt *Diphthongi*, compositæ ex duabus simplicibus vocalibus: aliæ *Triphthongi*, compositæ ex tribus.

Quot sunt Diphthongi?

Viginti duæ. *Ae, ai, ao, au: Ea, ei, eo, eu: Ja, je,*

ji, jo, ju: *Oa, oe, oi, ou:* *Va, ve, vi, vo, vu.* Ex his quatuor magis cognitæ sunt, *Ae, oe, au, eu.*

Quot sunt Triphthongi?

Octo. *Vae, vai, vau, vea, vei, vie, voa,* & *voi.*

Quid est Consonans?

Est litera, quæ sine vocali syllabam non efficit.

Quotuplex est consonans?

Duplex. Alia *Simplex*, alia *composita.*

Quot sunt consonantes simplices?

Quatuordecim. *B, c, d, f, g, h, l, m, n, p, q, r, s, t.*

Quot generum sunt consonantes simplices?

Duorum. Aliæ sunt *Semivocales* eædemque *Liquidæ*, ut *L, m, n, r, s:* aliæ *Mutæ*, ut *B, c, d, f, g, h, p, q, t.*

Quot sunt consonantes compositæ?

Quinque, quarum tres apud Latinos propriam figuram, quâ scribantur, non habent, ut *C H*, *P H*, & *T H*. duæ verò suis characteribus depinguntur, ut X & Z. Sed etiam istis prisci carebant & posteriores carere poterant, cum X, sit *C S*, vel *G S*, Z, sit *D S*.

Quid est Syllaba?

Est integri soni comprehensio, ut *Mons, nox, flos.*

Quotuplex est Syllaba?

Triplex. Alia *Brevis*, quæ unum tempus consumit: alia *Longa*, quæ duo tempora consumit, ac si eadem vocalis bis pronunciaretur, ut in *Felix*, quod pronunciatur & antiquitus scribebatur *Feelix:* alia *Anceps*, cujus pronunciatio indifferenter uno, aut duobus temporibus absolvitur, ut media in *Steterunt, Tenebræ.*

Quid est Vocabulum?

Quo unumquodque vocatur. Aliter dicitur *Vox.*

Quæ sunt quæ voci accidunt?

Accentus, Figura & Species.

Quid est Accentus?

Est modulatio vocis eam in pronunciando vel attollens, vel deprimens.

Quæ

Quæ sunt Regulæ Accentûs?

„ Vox ipsa accentum in sese monosyllaba ponit.
„ Exacuit sedem dissyllabon omne priorem.
„ Ex tribus extollit primam penultima curta.
„ Extollit se ipsam quando est penultima longa.

Quid significat Figura?

Sit ne vox simplex, an composita, ut *Justus*, est vox simplex: *Injustus*, est vox composita ex *in* & *Justus*.

Quid significat Species?

Sit ne vox prima, an aliunde flexa, sive, sit ne primitiva, an derivativa, ut *Pater* est vox primitiva, *paternus* & *patrius*; sunt voces derivativæ. *Sanctus* est vox primitiva, *sanctior, sanctissimus, sanctitas, sanctimonia* & *sanctè*, sunt voces derivativæ.

Quot sunt genera vocum?

Duo. Aliæ enim voces sunt participes numeri, aliæ expertes numeri.

Quid est Numerus?

Est differentia vocis secundum unitatem aut multitudinem.

Quotuplex est Numerus?

Duplex. *Singularis*, qui unum significat, ut *Homo vivit. Pluralis*, qui plura significat, ut *Homines vivunt.*

Quot sunt Voces numeri participes?

Tres. *Nomen, Verbum, & Participium.*

Quot sunt voces numeri expertes?

Quatuor. *Præpositio, Adverbium, Conjunctio, & Interjectio:* quæ quatuor communi nomine vocantur, *Particulæ.*

Quot sunt Instrumenta artis Grammaticæ?

Quatuor. *Orthoepia*, sivè regulæ de recta literarum pronunciatione. *Prosodia*, sivè regulæ de syllabarum quantitate. *Etymologia*, sivè regulæ de vocum singularum accidentibus & partibus, ut de nominum generibus & declinationibus, de verborum conjugationibus, &c. *Syntaxis*, sivè regulæ de vocum debita inter ipsas compositione.

ETYMOLOGIA

De Nomine.

Quid est Nomen?

Est vox particeps numeri casualis cum genere, id est, quæ numerum, casum & genus, aut saltem terminationem generi quadrantem habet.

Quid est Casus?

Est specialis differentia numeri nominalis.

Quot sunt Casus?

Sex. *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus*, & *Ablativus*.

Quid est Genus?

Est differentia nominis secundum sexus notam.

Quot sunt Genera?

Tria. *Masculinum*, cujus nota est *hic*, ut *Hic dominus*. *Fœmininum*, cujus nota est *hæc*, ut *Hæc mensa*. Neutrum, cujus nota est *hoc*, ut *Hoc templum*.

Quot sunt Declinationes Nominum?

Quinque: nam est vel *prima*, cujus genitivus singularis definit in *æ*, ut *Mensa, mensæ*: vel *secunda*, cujus genitivus singularis exit in *i*, ut *Dominus*, *domini*: vel *tertia*, quæ facit genitivum singularem in *is*, ut *Sermo*, *sermonis*: vel *quarta*, cujus genitivus singularis terminatur in *us*, ut *Sensus*, *sensûs*: vel *quinta*, cujus genitivus singularis exit in *ëi*, ut *Dies*, *diëi*.

Quot modis dividuntur Nomina?

Duobus: Ratione *generis*, & *speciëi*.

Quotuplex est nomen ratione generis?

Duplex: *Substantivum* & *Adjectivum*.

Quid est nomen Substantivum?

Quod cum uno genere declinatur, ut *Pater*, *mater*.

Quotu-

Quotuplex est nomen Substantivum?

Duplex: *Proprium*, quod uni soli rei, personæve ıvenit, ut *Cicero, Roma, Tiberis, Ego, Tu, Sui.* Et *nmune* sive *Appellativum*, quod multis convenit, *Homo, urbs, flumen.*

Quid est nomen Adjectivum?

Quod nullum genus habet, sed tantum generibus ɔus quadrat vel sub uno fine, ut *Felix, par, oriens:* sub duobus, ut *fortis* & *forte:* vel sub tribus, ut *ıus, bona, bonum.* Italicè & Hispanicè ferè sem- ꞉ significat *cosa*, Gallicè *chose*, Germanicè **Ding.**

Quotuplex est nomen Adjectivum?

Duplex: *Absolutum*, quod ad aliud non refertur: *Relativum*, quod ad antecedens nomen refertur.

Quotuplex est nomen Relativum?

Duplex: Aliud *Generale*, quod ad antecedens sic ertur, ut in se ipsum non reflectatur, ut *Qui, hic, ille, ipse, iste, qualis, quantus, quotus.* Aliud *Speciale*, ɔd *Reciprocum* dicitur, & in se ipsum reflectitur, *uus, sua, suum*; nam *sui* & *sibi* & *se* sunt substan- a.

Quotuplex est nomen ratione speciëi?

Duplex: *Primitivum*, seu primæ positionis, quod um aliunde non formatur, ut *Beatus.* Et *Deriva- um*, quod ab alio nomine habet originem, ut *Bea- ıs, beatulus, beatior, beatissimus.*

Quot sunt genera nominum Derivativorum?.

Sunt quidem plura, sed hæc quinque præcipua, *ʃessiva, Deminuta, Comparata, Superlata,* & *Verbalia.*

Quid est nomen Possessivum?

Quod idem significat, quod genitivus unde deri- ur, ut *Paternus, meus, tuus, suus:* nam *Paternus or* significat idem quod *Patris amor.*

Quid est nomen Deminutum seu Deminutivum?

Quod minus significat, quam suum primige- ım, cujus semper genus & significationem servat, ı *fune, funiculus*; à *rege, regulus*; à *pistrina, pistrilla.*

Quid est nomen Comparatum seu Comparativum?

Quod fit à positivo, id est, nomine adjectivo, addita syllaba *or*, ad primum casum in *i*, ut à *Doctus, docti, doctior*, & significat idem, quod positivum, addita voce *magis*: nam *Doctior* est *magis doctus*. *Prudentior* est *magis prudens*.

Quid est nomen Superlatum seu Superlativum?

Quod fit à positivo seu nomine adjectivo addita *ssimus* ad primum ejus casum in *i*, ut à *Doctus, docti, doctissimus*, à *Prudens, prudentis, prudenti, prudentissimus*, & significat idem quod positivum cum *valde*: nam *Doctissimus* significat *valde doctus*. Quædam tamen Superlativa *in llimus, rimus, timus*, aliterque exeunt, ut ab *Exterus* fit *extimus* & *extremus*: à *Superus, summus* & *supremus*: à *Posterus, postumus*, sive *postimus* & *postremus*.

Hæc tria dant llimus, *similis, facilisque, humilisque*.
Cum rectus sit in ER, ternus gradus in Rimus
exit:
Ut *veter* & *deter*, queis *matur* jungito priscum.
Sex Timus accipiunt, *dexter, citer* atque *sinister*,
Interus atque *ulter, extremus* & *extimus, exter*,
Inferus infimum habet, *superus* cum *posterus* Emus.

Dic alia Comparativa & Superlativa Anomala.

Bonus, melior, optimus.
Malus, pejor, pessimus.
Magnus, major, maximus.
Parvus, minor, minimus.
Multum, plus, plurimum.
Maledicus, maledicentior, maledicentissimus.
Beneficus, beneficentior, beneficentissimus.
Benevolus, benevolentior, benevolentissimus.
Pris, *antiquum*, prior, primus.
Sic Poster & postris, *priscum*, posterior.
Sicut Sacer & sacris.
Senex, senior.

Juvenis,

Juvenis, junior.
Propior, proximus.
Pius, piissimus.
Invitus, invitissimus.
Novus, novissimus.
Ocyor, ocyssimus, à Græco ὠκὺς, id est, *celer.*

Quid est nomen Verbale?

Quod ab aliquo verbô ducit originem.

Quotuplex est nomen Verbale?

Triplex: Aliud est verbi expers: aliud verbi particeps, quod Participium vulgo dicitur; aliud participiale. *Vid. infrà Auctuarium Annotationum.*

DE VERBO.

Quid est Verbum?

Est vox particeps numeri personalis cum tempore, id est, quæ numerum, personam & tempus habet.

Quid est Persona vel, potius Facies?

Est specialis differentia numeri verbalis.

Quotuplex est Persona?

Triplex. Singularis prima, ut *Amo.* Singularis secunda, ut *Amas.* Singularis tertia, ut *Amat.* Pluralis prima, ut *Amamus.* Pluralis secunda, ut *Amatis.* Pluralis tertia, ut *Amant.*

Quid est tempus?

Est differentia verbi secundum præsens, præteritum, & futurum.

Quot sunt Tempora Verbi?

Quinque. *Præsens, Præteritum imperfectum, Præteritum perfectum, Præteritum plusquamperfectum,* & *Futurum.*

Quot sunt verbi conjugationes?

Quatuor: nam est vel *Prima*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *as*, ut *Amo, amas:* vel *Secunda,* cujus secunda persona primi præsentis exit

in *es*, ut *Doceo*, *doces*: vel *Tertia*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *is*, & infinitum in *ere* breve, ut *Lego*, *legis*, *legere*. Vel *Quarta*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *is*, & infinitum in *ire* longum, ut *Audio, audis, audire*.

Quot modis dividuntur verba?

Duobus. Ratione accidentium suorum, & ratione significati.

Quotuplex est verbum ratione accidentium?

Duplex: *Personale*, seu *Finitum*, & *Impersonale*, sive *Infinitum*.

Quid est Verbum Personale seu Finitum?

Quod certa personâ, tum etiam numerô & tempore certô finitur, seu determinatur, ut cujus personæ, numeri & temporis sit, dici possit, ut *Amo*, *legisses, curritur, pluit, ningit, lucescit*.

Quid est verbum Impersonale sive Infinitum?

Quod certâ personâ non finitur, sed nec numerum aut tempus certum habet, ut *Amare, amavisse*. Plaut. Curc. a. 1. s. 1. *Ita conferto tuum amare*, pro *tuum amorem*. Vulgo vocant verbum *Infinitivi modi*, quod sæpe nominis substantivi vim habet, ut *Virtus est vitium fugere*, pro, *fuga vitii est virtus*. *Tempus est abire*, pro, *abitionis*. *Magis paratus servire*, *quam imperare*, pro, *magis paratus servituti*, *quam imperio*. *Non tanti emo pœnitere*, pro, *pœnitentiam*. *Ibo videre*, pro, *ad videre*, sive *ad visionem*. *Dignus legi*, pro, *lectu* vel *lectione*. *Dignus amari*, pro, *amore*. Tibul. *Causa perire*, pro, *interitus*. Plaut. Aul. a. 2. s. 5. *Ne operam perdas poscere*, *i. e. in poscendô*.

Quotuplex est verbum ratione significati?

Triplex: *Substantivum*, quod substantiam sive subsistentiam significat, ut *Sum, fio*, & priscum *fuo*. *Activum*, quod actionem significat, ut *Vivo*, *amo*, *curro*, *consolor*. *amplector*: nam ista in Or, deposuerunt passivam significationem, ex eôque *Activa deponentia* dicuntur. *Passivum*, quod passionem significat, ut *Vivitur, amatur, curritur*. Nul-

Nullumne est verbum Gerundum seu Gerundium?

Nullum: nam *legendi* & *legendô*, quæ vulgo verba *Gerunda* dicuntur, non sunt verba, quoniam nec tempus, nec personam habent, sed sunt participia passiva cum genere, casu & numerô. Nam *legendi* est genitivus singularis neutri *legendum*: *legendô* autem est ablativus singularis neutri *legendum*, ac propterea præpositio ei præponi potest hoc modô: *In legendô fies doctus*: ubi subauditur verbum infinitum *legere*, quod nominis vim habet in ablativô, quasi dictum esset: *In legendô lectu*, sive *in legendâ lectione fies doctus*. *Tempus est legendi*, subauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quasi esset: *Tempus est legendi lectus* seu *legendæ lectionis*. *Nunc est legendum*, subauditur *legere*, quod vim habet nominis in nominativô. *Legere* autem valet idem quod *lectio*, nisi quod illud neutrum est, hoc fœmininum. Idem enim sunt, *Legere jucundum est*, & *lectio jucunda est*.

Nullumne est verbum Supinum?

Nullum: nam *lectum* & *lectu*, quæ vulgo *Verba supina* dicuntur, non sunt verba, quoniam in iis nec persona, nec tempus, nec numerus apparet, sed sunt nomina substantiva quartæ declinationis accusativi & ablativi vel dativi casus, adeóque cum præpositione inveniuntur, ut *Oves eunt pastum*, vel *ad pastum*, sive *ad pastionem*. *Redeunt pastu*, vel *è pastu*, sive *à pastione*. *Visu mirabile*, pro *visui*: nam dativus facit *visui* & *visu*. Similiter autem dictum est, ut *Oculis mirabile*. *Acerbus sensu* & *acerbus sensibus*.

DE PARTICIPIO.

Quid est Participium?

Est vox particeps numeri casualis; tempus & constructionem à verbô ducens, sive quod numerum, casum, tempus & verbi constructionem ha-

 bet,

bet, ut *Amans*, *amaturus*, omnia tempora significat in activo, sicut *Amatus & amandus* in passivo. Dicimus enim: *Sum amans & amaturus*. *Sum amatus*, vel *amandus*. *Fui amans*, *amaturus*, *amatus*, *amandus*. *Ero amans*, *amaturus*, *amatus*, & *amandus*. Quare dicitur Participium. *Vid. infrà Anctuarium Annotationum.*

DE PRÆPOSITIONE.

Quid est Præpositio?

Est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, & in compositione reperitur.

Quotuplex est Præpositio?

Duplex: Alia *Casualis*, quæ casibus natura sua præponitur; alia *Compositiva*, quæ cum aliis vocibus composita, unum vocabulum efficit, sivè eæ voces sint nomina, sivè verba, sivè particulæ.

Quotuplex est Casualis Præpositio?

Triplex: Alia accusativo tantum præponitur, alia ablativo, alia promiscuè utrique.

Quæ Præpositiones præponuntur Accusativo?

Ad, apud, ante, adversus *vel* adversum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, post, præter, penes, supra, secundum, trans, ultra.

Quæ Præpositiones præponuntur Ablativo?

A, ab, abs, absque, cum, coram, de, è, ex, foras, pro, præ, palam, sine (ex prisco *se* vel *sed*) tenus.

Quæ Præpositiones utrique casui præponuntur?

Clam, in, sub, subter, super.

Quotuplex est Præpositio Compositiva?

Duplex. Alia extra compositionem habet propriam significationem, alia nisi in compositione nihil significat.

Quæ habent propriam significationem?

Abhinc, admodum, antehac, contra ea, dehinc, dein,

dein, deinde, derepente, desubito, desuper, è loco, extemplo, exante, exadversum, exhinc, examussim, exin, exinde, extraquam, inante, impræsentiarum, inibi, in loco, insuper, interea, interim, interibi, interdiu, interdum, postea, posthac, posthinc, postibi, postilla, postinde, postmodo, præterea, præterhac, præterquam, præut, proin, proinde, pronuper, propalam, propemodum, proporrò, propterea, proquam, protenus, prout, subinde, superquam.

Hujus generis sunt omnes Præpositiones, quæ cum Nominibus aut Verbis sunt compositæ, ut *Adesse, adprobus, avocare, evocare, deducere, inimicus, inducere, obvius, obducere, perducere, praire, subire, transire*, &c.

Quæ Præpositiones nihil significant extra compositionem?

Ambe, *vel* ambi, am, an, con, di, dis, re, se, ut in *Ambecisus, ambio, amsanctus, anquiro, concors, diversus, dispar, reliquus, separatus.* Et hæ præpositiones à priscis Grammaticis *Loquelares* vocantur, quia extra compositionem loquelæ tantum, sed nullius significationis sunt.

DE ADVERBIO.

Quid est Adverbium?

Est vox expers numeri, quæ aliis vocibus tamquam adjectivum adjungitur, ut *Valde bonus, Discit cito, Bene mane.*

Quotuplex est Adverbium?

Multiplex, ratione variarum significationum, ut interrogandi, respondendi, affirmandi, negandi, prohibendi, jurandi, quantitatis, qualitatis, similitudinis, comparandi, intendendi, remittendi, hortandi, congregandi, separandi, excludendi, eventûs, moris, principii & originis, dubitandi, &c.

Quotu-

Quotuplicia sunt Adverbia interrogandi & respondendi?

Sextuplicia: Quærunt enim & respondent vel de *Factô*, sitne aliquid, nec ne: vel de *Causâ*: vel de *Tempore*: vel de *Locô*: vel promiscuè de *Tempore & Locô*: vel simul de *Tempore & Numerô*.

Quæ Adverbia quærunt de Factô?

An, anne, ne: *enclitica*, num, numnam.

Quæ Adverbia respondent de Factô?

Ita, sic, etiam, quippeni. Respondetur etiam per verba *Licet* & *Censeo*.

Quæ Adverbia quærunt de Causâ?

Cur, quin, quianam. Quæritur etiam per nomina *Quare*, seu *quâ de re*, & *quam ob rem*.

Quæ adverbia respondent de Causâ?

Quia & quoniam, quod factum est, ex *Quom jam* seu *Cum jam*. Respondetur etiam per Nomina, *Eô quod, ideo, eâ re, hac re, propterea quod*.

Quæ adverbia quærunt de Tempore?

Quando, quamdiu & quantisper.

Quæ adverbia respondent ad Quando?

Hodie, heri, cras, pridie, postridie, perendie, nudius tertius, quartus, quintus, decimus, nunc, jam, nuper, tandem, aliquando, olim, pridem, dudum, tum, quum *vel* cum, interim, statim, protinus, illico, extemplo, actutum, repentè. Respondetur etiam per Nomina, *Mane, serò, tempori, serius, temporius, ocyus*.

Quæ adverbia respondent ad Quamdiu, & Quantisper?

Tantisper, paulisper, aliquantisper, parumper, usque *pro* assiduò, diu, olim, dudum.

Quotuplicia sunt adverbia, quæ quærunt & respondent de Locô?

Quintuplicia. Alia enim significant locum sine motu, alia motum ad locum, alia motum per locum, alia motum ex locô vel à locô, alia motum versus

versus locum. *Plaut.* Merc. a. 5. s. 2. *Quô ego scio*, subaudi, *locô*. Sic, *quo*, pro, *quâ in parte*, *propè*, *propius*, *proximè*, quæ sunt adverbia, non præpositiones.

Quæ adverbia quærunt de locô sine motu?

Ubi & ut, pro *ubi* positum.

Quæ adverbia respondent ad Ubi?

Hic, istic, illic, ibi, ibidem, inibi, intus, foris, utrobique, passim, supernè, infernè, infra, utrimque, undique, undiquaque, usquequaque, intus, subtus, necubi, ubiubi, alibi, neutrubi, ubivis, uspiam, usquam, nusquam (*pro quô plebs Romana dicebat, nullibi*) altrinsecus, utrinquesecus, extrinsecus, intrinsecus. Respondetur etiam per nomina, ut *Romæ*, *Toleti*, *Carthagini*, *Ægypti*, *Cypri*, *Ciliciæ*, *domi*, *belli*, *militiæ*, *humi*, *ruri* vel *rure*.

Quæ Adverbia quærunt de motu ad locum?

Quo. Sed hoc adverbium non est *nativum* adverbium, sed *repertum* sive *usurpatum*: nam ex natura sua seu prima impositione est nomen accusativi pluralis à *quod*. Dicebant enim veteres *quo*, pro, *quæ*, & supprimebant præpositionem *ad*. Itaque *quo* valet: *Ad quæ loca* vel *negotia*. *Quo mihi fortunam*, significat, *ad quid mihi fortunam*, sive *cui rei mihi fortunam?* nam *quo* dativus etiam est pro *quoi*, abjectô *i*, ut in Paradigmatum annotationibus monui.

Quæ Adverbia quærunt de motu versus Locum?

Quorsum, quod formatum est, ex *quoversum*, pro, *versum ad quo*, seu *quæ loca*.

Quæ Adverbia respondent ad Quo?

Istuc, huc, eò, illò, intro, utróque, aliò, neutrò, versus, versum, *Liv.* Neutrò inclinatâ spe. Foras, quoquo, peregre, obviam, ultro, citro. Respondetur etiam per accusativos locorum præpositione expressa aut suppressa, ut *Eo Romam*, *in Romam*. *Venit Italiam. Ibo rus, domum, in domum, urbem, larem.* Nusquam, *Plaut. Capt. n. 1. s. 2.* Num quo foras

vocatus

vocatus es ad cœnam? R. nusquam. *Horat.* 2. *sat.* 7. Si nusquam es fortè vocatus ad cœnam.

Quâ, est *in quâ parte.* Itaque propriè significat quietem seu statum, non motum.

Quæ Adverbia quærunt de motu per locum?

Quâ.

Quæ Adverbia respondent ad Quâ?

Hâc, istâc, illâc, quaqua, quacumque, quavis, quaquaversus. Respondetur etiam per Ablativos locorum præpositione suppressâ, ut *Totâ vagatur Italiâ. Vehitur flumine* vel *per flumen.*

Quæ Adverbia quærunt de motu ex locô?

Unde.

Quæ Adverbia respondent ad Unde?

Hinc, istinc, illinc, indè, indidem, eminus, cominus, aliundè, necundè, foris, unde unde, undecumque, utrinque, nusquam. Respondetur etiam per ablativos locorum præpositione expressâ aut suppressâ, ut *Lapsus cœlô, de cœlô. Venit Româ, à Româ, de Româ. Mercator Rhodô*, vel *de Rhodô. Vinum Chiô*, vel *de Chiô, Sargus Ægyptô, de Ægyptô*, id est, *Ægyptius.* Sic *Joannes ab Austriâ*, & *de Austriâ*, id est, *Austrius*, quod nequaquam est nomen proprium, sed commune possessivum. Sic *Cn. Magius Cremonâ*, pro *Cremonensis.* Sed si ablativus sit personæ, præpositio exprimenda est, ut *Unde emisti? à mercatore, de mercatore. Unde didicisti? à te, de te, ex te.*

Quæ Adverbia respondent ad Quorsum?

Horsum, istorsum, sursum *vel* susum (priscè *sus*, ut in *sustineo*) deorsum, rursum, (*Rusum* & *rususum* dicebant, sublata R litera. Velius Longus.) prorsum, dextrorsum, lævorsum, sinistrorsum, aliorsum, retrorsus, introrsus, quoquò versus, vænum, pessum: quæ duo postrema naturâ sunt nomina.

Quæ Adverbia quærunt promiscuè tam de Locô, quam de Tempore?

Quousque: etsi hæ naturâ duæ sunt voces, deestque

que *ad loca* vel *tempora*, ut integra orotio fit: *Usque ad quo*, vel, *quæ loca, aut tempora.*

Quæ Adverbia respondent ad Quousque?

Hucusque, illucusque, eousque, hactenus, etsi in istis sunt nomina, pro *usque adhuc*, id est, *hoc temporis* vel *loci*, *usque ad illud temporis & loci*, *usque ad eo*, id est, *ea tempora* vel *loca*, *hac fine tenus temporis aut loci.* Sic *Romam usque* pro, *usque ad Romam*. Nusquam de loco: *Terent. Heaut. a. 2. sc. 3.* Hinc sciri potuit aut nusquam alibi, quò studio vitam te absente exegerit. *Cor. Nepos. Miltiad.* Auxilium nusquam, nisi à Lacedæmoniis, petiverunt.

Quæ Adverbia quærunt de Tempore & Numerô?

Quoties.

Quæ Adverbia respondent ad Quoties?

Sæpe, identidem, plerumque, quotidie, toties, nunquam, unquam, semel, bis, iterum, ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, vicies, tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, octogies, nonagies, centies, ducenties, millies. *Multoties* non dicitur, nec enim usquam apud auctores invenitur, nisi in Livii epitome incerti auctoris, ubi & alia non satis Latina leguntur.

Quæ sunt Adverbia Affirmandi?

Næ, certè, nimirum, nempe, scilicet, videlicet, verè, sanè, profectò.

Quæ sunt Adverbia Negandi & Prohibendi?

Non, ne, neque, nequaquam, haud, haudquaquam, neutiquam, minimè.

Quæ sunt Adverbia Jurandi?

Herculè, Herclè, meherclè, pol, ædepol, æcastor, mediusfidius.

Quæ sunt Adverbia Qualitatis?

Bene, pulchrè, eleganter, longè, latè, audacter, fortiter, celeriter, vicissim, amanter, dolenter, potenter, fraudulenter, arroganter, dissimulanter, obedienter, latenter, largiter, liberaliter.

Quæ

Quæ sunt Adverbia Quantitatis?

Valde, oppidò, oppidoquam, nimis, satis, impensè, parum, affatim, abundè, perquam.

Quæ sunt Adverbia Comparandi?

Magis, tam, quam, æquè, secus.

Quæ sunt Adverbia Similitudinis?

Ut, uti, velut, veluti, sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, quasi, ceu, quomodo.

Quæ sunt Adverbia Intendendi?

Prorsus, penitus, omnino, apprimè, non modò, nedum, immò, quin.

Quæ sunt Adverbia Remittendi?

Sensim, paulatim, pedetentim, vix, ægrè, pænè, ferè, fermè.

Quæ sunt Adverbia Hortandi?

Eia, age, agite, agedum, ehodum, quin.

Quæ sunt Adverbia Congregandi?

Simul, unà, pariter, conjunctim, generatim, universim, universaliter.

Quæ sunt Adverbia Separandi?

Seorsum, seorsus, separatim, privatim, egregiè.

Quæ sunt Adverbia Excludendi?

Tantummodo, solummodo, modò, demum, duntaxat.

Quæ sunt Adverbia Eventûs?

Forte, fortuitò, temerè.

Quæ sunt Adverbia Moris?

Meatim, tuatim, suatim, pro *meô, tuô, suô more.* Prisci canatim, suatim, bouatim dicebant, pro *canum, suum, boum more.* Humanitus pro *hominum more.* Urbanatim, rusticatim, catervatim.

Quæ sunt Adverbia Principii & Originis?

Radicitus, stirpitus, funditus, divinitus, antiquitus, quasi sit incipiendo à radice, *à stirpe, à fundô, à Deô, ab antiquô.*

Quæ sunt Adverbia Dubitandi?

Fortasse, fortassis, fors, forsean, fortassean, forsit, forsitan, forsfuat.

DE

DE CONJUNCTIONE.

Quid est Conjunctio?

Est vox expers numeri, quâ orationes conjunguntur, ut *Vir bonus & doctissimus. Homo præstantis ingenii & insigni virtute. Non ruri, sed Romæ vivit.*

Quot modis dividuntur Conjunctiones?

Duobus. Ratione significationis seu potestatis, & ratione collocationis.

Quotuplex est conjunctio ratione significationis?

Multiplex, ut *Copulativa, Disjunctiva, Conditionalis, Adversativa, Concessiva, Illativa,* & *Causalis.*

Quæ sunt Conjunctiones Copulativæ?

Et, que, ac, atque, quoque, etiam, quum, seu cùm, tum.

Quæ sunt Conjunctiones Disjunctivæ?

Aut, vel, ve, sive, seu, an, nec ne, nec, neque.

Quæ sunt Conjunctiones Conditionales?

Si, sin, ni, nisi, modò, dum, dumtaxat, siquidem, hactenus.

Quæ sunt Conjunctiones Concessivæ?

Quidem, equidem, sanè, etsi, quamquam.

Quæ sunt Conjunctiones Adversativæ?

At, ast, sed, atqui, tamen, tamenetsi, tametsi, autem, attamen, verò.

Quæ sunt Conjunctiones Illativæ, quas scilicet ratio præcedit?

Ergo, igitur, itaque, idcirco.

Quæ sunt Conjunctiones Causales, quas scilicet ratio sequitur?

Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote.

Quotuplex est Conjunctio ratione Collocationis?

Triplex. Alia est *Præpositiva*, quæ in orationis principiô ponitur: alia *Postpositiva* seu *Subjectiva*,

quæ uni aut pluribus vocabulis jam positis subjicitur: alia *Media* seu *Communis*, quæ aliàs præponitur, aliàs subjicitur.

Quæ sunt Conjunctiones Præpositivæ?

Et, ac, atque, nec, si, etsi, quamquam, at, ast, aut, vel, nisi, seu, &c.

Quæ sunt Conjunctiones Postpositivæ?

Enim, autem, verò, que, quoque, quidem, ne, ve.

Quæ sunt Conjunctiones Mediæ?

Ergo, igitur, itaque, equidem, quia, quoniam tamen.

DE INTERJECTIONE.

Quid est Interjectio?

Est vox expers numeri, varios animi motus sivè affectus exprimens.

Quotuplex est Interjectio?

Duplex: Alia uni tantum affectui præcipuè, alia pluribus exprimendis inservit.

Quæ Interjectiones unum præcipuè affectum exprimunt?

Evax, eu, io, evohæ, *exprimunt gaudium.*
Ha, ha, he, *exprimit gaudii effectum, qui est* Risus.
Euge, eugepæ, *exprimit voluptatem gratulantis.*
Hui, *exprimit voluptatem insultantis, & irridentis.*
Papæ, *exprimit voluptatem admirantis.*
Heu, eheu, ah, *exprimunt dolorem.*
Hoi, oh, oh, *exprimunt seu comitantur fletum, doloris effectum.*
Hem, ehem, hau, *exprimunt stomachum* sivè *indignationem.*
Utinam, *exprimit cupiditatem optantis.*
Heus, eho, *exprimunt cupiditatem vocantis.*
Eja, *exprimit cupiditatem blandientis.*
En, ecce, eccum, ellum, *exprimunt cupiditatem demonstrantis.*

Atat,

Atat, *exprimit metum in genere.*
St, au, *exprimunt metum timentis ne ab alio audiatur.*
Phy, phuy, apage, *exprimunt metum aliquid fastidientis* vel *aversantis.*

Quæ Interjectiones pluribus affectibus serviunt?

O, *servit gaudio, dolori, exclamationi & optationi,* seu *voto.*
Hei, *servit dolori & minis, seu diris* aut *imprecationibus.*
Vah, *servit voluptati admirantis & irridentis, tum dolori indignantis.*
Ohe, *servit stomacho seu tædio ob dictum aut factum alicujus, & cupiditati ejus, qui ab eo dicto aut facto cessari expetit.*

DE GENERE NOMINUM

Regulæ Generales.

De Genere Significationis.

FÆmina masque genus nullô monstrante docebunt.
Propria cuncta *virûm, fluviorum* & nomina *montûm*
Mascula censentur: nullum tamen est genus illis.
*Insula, navis, avis, gemma, urbs, arbor*que, *poëma*
Fæmineis dantur, sed causâ significati,
Non variata putes neutra, & pro nomine posta, &
Hippomanes, cacoëthes, nat, gith, spinter & *I. U.*
Cæpe, ador & *cete, tempe, Soracte, melos*que,
*Gausape, epos*que, *chaos, nil* & *frit, fas*que, *nefas*que.

De Genere Dubio.

Hic aut hæc sit *adeps, calx, cortex, clune, canalis,*
Atque *dies, finis, forceps,* tum *grossus* & *imbrex,*

Linter, margo, & *onyx, pulvis, pumex*que *penus*que,
Scrobs, specus, atque *silex, stirps* trunci, *torque varix*que,
Multaque quæ è Græcis *Os* in *Us* vertêre Latini.

De Genere Terminationis.

Fæmineum *A* primæ est, veluti *panthera, sagitta,*
Adria, sed sinus est mas, atque *cometa, planeta.*
Nomen in *A* ternæ neutrum est, ut *stigma, poëma.*
E latiale puta neutrum esse, *cubile, monile.*
Fæmineum est *aloë, rhodope*que & cætera Græca.
I. neutris tribue, *O.* maribus, ceu *pugio, gummi.*
Fæmineis verbale in *IO, caro, talio. DO. GO,*
Hic *ordo, udo, ligo, cudo, burdo, harpago, cardo.*
C. T. L. UM, neutrum: *sal, mugil, Sol*que virile.
N. mas, *MEN,* neutrum: *gluten* simul, *unguen* & *inguen.*
Atque *ON,* non ternæ: Hæc *Sindon, icon, aëdon.*
Nomen in *A R* neutrum: sed in *E R* distingue virile:
Hoc *iter,* hoc *tuber, laser, piper* atque *papaver.*
O R, mas. Hæc *arbor.* neutrum *cor, marmor* & *æquor.*
UR, neutrale dabis. Mas, *turtur, furfure, vultur.*
AS, dic fæmineum. Hic *elephas, adamas*que *tiaras,*
Atque *As* cum turba. Neutrum *vas, fas*que, *nefas*que.
Esto nomen in *ES* muliebre: at mascula Græca,
Et *gurges, poples, verres, paris*que, *aries*que.
Limes, pes, fomes, termes, cum *palmite trames,*
Meridies, cespes, stipes: pluraleque ut *antes.*
Est quoque nomen in *I S* muliebre: *NIS* esto virile,
Et *retis, corbis, fascis* quoque *piscis* & *axis,*
Et *collis, vermis,* tum *callis, follis* & *ensis,*
Mensis cum *vecti, postis, glis, fustis* & *anguis,*

Et *torris, caulis, lapis, unguis,* jungitur *orbis,*
Et *ſanguis, cucumis,* junges cum *vomere pollis.*
OS, mas. Hæc *dos,cos.* Neutrum eſt *os,oris* & *oſſis.*
US, maribus jungas ſeu quartæ, ſive ſecundæ,
Hæc *humus,* hæc *alvus, vannus, domus* & *colus,idus,*
Porticus atque *tribus,* cum *ficus, acuſque, manuſque.*
Hoc *pelagus, pelagum, vulgus, vulgum:* hoc quoque *virus.*
US, ternæ neutrum. Mas, *mus, grus, pous, lepus* & *ſus*
Hoc *Æs.* Hæc capiunt variata per *Utis* & *Udis.*
S. muliebre. Hic *fons, dens, pons, mons.* Græca quoque in *PS.*
X. dato fæmineis, *pax, fax, fornaxque, ſuppellex,*
Carex, lex & halex, nix, pix, perdixque, filixque,
Cum *lodice tomix, ſandix, maſtix* quoque *vibix,*
Et *ſpadix, nox, vox, nux, crux,* cum *luce, calyxque,*
Calx mas atque *corax, dropax, ſtorax,* quoque *pollex,*
Index atque *latex, ramex,* tum *grex*que *culex*que,
Lynx, fornix & *orix,* rarus cum *calice phœnix.*

DE NOMINUM
Declinatione.

Ex Sanctiô.

IN neutris primus, quartus, quintus ſimiles ſunt,
Tres iidem caſus plurales *A* retinebunt:
Eſt quintus recto ſimilis, *S.* tollito Græcis:
Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

Prima Declinatio.

Prima dat *A* noſtris, *AS, ES, E,* Græca dabuntur.
E, dabit *ES* patrio: quarto *EN*, atque *E*, dato ſexto.
Auras, *aurai* patrio dant ſæpe poëtæ.

Secunda Declinatio.

Altera *ER*, *US*, *UM*, *vir*que *Satur*que *EUS* poni-
to Græcis.
Vir, *puer* excreſcunt: velut R, ſi *RUS* dedit olim.
US, per *E*, mutabit quintus: *Deus* excipe tantum:
Sed proprium per *IUS*, dabit *I*. dic *mi* quoque
fili,
*Di*que *dei*, atque *deis dis*. Hic ſed ſæpe poëtæ
Orpheos, *Androgeo* patrio, dantque *Orphea* quarto.

Tertia Declinatio.

Tertia dat varios fines tamen *IS* genitivo.
A, præſtabit *ATIS*. Non creſcunt nomina per *E*.
ONIS ab *O*: *caro carnis*, *nemo*, *cardo*, *homo*, *Apollo*.
DO, *GO*, fæmineum, *margo*, *ordo*, *turbo* dat
INIS.
Unedo fert *ONIS*: *Anio*, *Nerio*que dat *ENIS*.
Creſcit *IS*, *L*, N, R, T. *lac lactis*, *caput*, *itis*.
MEN, *CEN*, *pecten*, *INIS*, jungas ſimul *inguen*
& *unguen*.
ON, aliquando *ONTIS* Græcis: *cor* nataque
cordis.
E, perdunt *imber* cum turbâ, *acer*que, *alacer*que,
Et *celeber*. Latium in *STER*, *TER*, tollito *later*,
Robur, *ebur*. *femur* atque *jecur* mittuntur in *Oris*.
Poſtulat *AS*, *ATIS*, ſed *ADIS* dat Græcus &
ANTIS,
Vas, *vadis* & *vaſis*, *as*, *aſſis*, *mas*, *maris* optat.
ES, dat *ITIS*, *Cereriſque*, *Ceres*, *ETIS*, *ariete*,
perpes.
Præpes, *hebes*, *paries*, *teres*, *indiges*, *interpreſ*que,
Inquies & *locuples*, *magnes* & cætera Græca.
EDIS, *pes*, *merces*, *hæres*, *IDIS*, à *ſedeo* ortum.
Non creſcit *vates*, *verres*, proprium & muliebre;
Sed

Sed *teges* atque *seges*, *abiesque*, *quiesque* dat *ETIS*.
IS, non crescit: *IDIS*, fac Græca, *lapis* quoque *cuspis*.
ITIS, dic *Samnis*, *lis*, *Quiris*: *glis* sed in *IRIS*.
Impubis, *cucumis*, *pulvis*, *vomis*, *cinis* *ERIS*.
Pollis, *sanguis* *INIS*: *Simois Pyroisque* dat *ENTIS*.
OS, *ORIS*, ceu *flos*: *OTIS*, sed *compos* & *impos*,
Et Græca atque *nepos*, tum *dos*, *cos* atque *sacerdos*.
Quædam *OIS*, ut *Minos*, *custodis*, *bos bovis*, *ossis*.
US, dat *ERIS*: sed *ORIS*, *lepus*, atque *decus*, *facinusque*,
Et *nemus*, & *tergus*, *pectus* cum *tempore*, *frigus*,
Hoc *pecus* & *littus*, *corpus*, cum *fœnore*, *pignus*.
UDIS, dat *subscus*, *palus*, *incus*, dat *salus* *UTIS*,
Intercus, *virtus*, *servitque juvenque senectus*.
Grus & *sus* dat *UIS*. *Tellus* monosyllabaque *URIS*.
POUS deducit *ODIS*, sed in *UNTIS* oppida quædam.
Æs, *æris*, *præs prædis* habent: *Laus fraus* petit *AUDIS*.
S, sine vocali (*ut frons*, *lens*, *puls*) vertitur *in* *TIS*.
Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens* *DIS*: *aucupis auceps*.
I. mediat cum *BS*, *PS*, syllaba finit, *hiemsque*.
E, per *I*, mutabunt polysyllaba, *principe*, *cælebs*.
X, in *CIS* verte, ut *fax*. *LECTILIS* edo *suppellex*.
(Demptô *halex*, *vervex*) *E* per *I*. polysyllaba vertunt.
In *GIS*, *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Phryx*, *conjuge*, *mastyx*,
Frugis & *impetigis*, *Styx*, *stryx* & pleraque Græca.
CHIS dat *Onyx*: *nox noctis* habet, *nivis* & *senis* ede.

Fæmineum *IS*, non crescens *EM*, sive *IM*, dato quarto.
IM, *sitis* & *tussis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt.
Græca in *IS*, *IM*, sive *IN* mittunt parisyllaba, ut *IRIS*.
Sextus E vult semper; sed E aut *I*. postulat *imber*,
Atque adjectiva, ut *pugil* & TRIX: adde *supellex*,
Amne, *ignis*, *postis*, *vectis*, *rus*, *anguis* & *unguis*.
Quartus in *EM*, *sive IM*, sexto *I*, semper dabit aut *E*.
AL, *AR*, *E*, neutrum *I*, dat; sed E, *far*, *nectar*, *jubar hepar*.
Plus, *pluri* melius: sic *I M* aut *IN* dantia quarto.
ES, recto & quarto: sed *IA*, cum sextus habet *I*.
Comparativa tamen per *A*, solum, *plusque vetusque*.
UM, patrius, sed *apis* dat *IUM*, *imber*, *uter*, *caro*, *linter*.
Quæque in *IA* mittunt rectum, queis addito *aplustra*.
ES, *IS*, non crescent (*panis*, *juvenis*, *canis*, *UM* dant.)
Sed monosyllaba *IUM*, præter, *dux*, *nux*, *sue*, *grus*, *frux*,
Ren, *fur*, *flos*, *mos*, *Tros*, *grex*, *lex*, *rex*, *vox*, *laus*, *pes*, *prex*.
Atque *boum*, *bos*, *bubus*, *bobus* pone dativo.
Tertius est in *IBUS*, sed *ATIS* magè neutra Pelasga.
Tres casus Græcos retinent hic sæpe poëtæ,
Si crescat nomen, ceu *Pallados*, *Hectora*, *Troas*.

Quarta Declinatio.

Quarta dat *US*, recto dat & *U* prius invariatum.
Dant *UBUS*, hæc quatuor, *portus*, *tribus*, *arcus* & *artus*.

Quinta

Quinta Declinatio.

ES, olim patrius: sed & *E, II*, sæpe poëtæ.
*ERUM, EBUS*que caret pluralis: tolle *dies*, *res*.
Non Cicero voluit *specierum*, nec *speciebus*.

REGULÆ DE VERBORUM
Præteritis & Supinis.

OMnes has Regulas centum & septuaginta versibus hexametris feliciter complexus est Emmanuel Alvarez è Societate Jesu, quos ex ejus Grammaticâ pueros petere, memoriæque mandare suadeo. Etsi enim dubium non habeo, quin edifcendis 1141. sententiis illis in *Mercuriô bilingui* positis, verba pleraque omnia inflectere jam didicerint, minimè tamen disconducet, eos regulam certam habere, ad quam timentes memoriæ fidem ac dubitantes respiciant. De *Supinis* supra demonstravi, ea perperam pro verbis haberi, cùm vera & germana sint nomina quartæ declinationis, ex participiis passivis in *TUS* formata: nihilominus tanti est, pueros versibus illis edifcendis certo scire, cum quæ singulorum verborum participia sint passiva, tum quæ quartæ declinationis nomina saltem in accusativo & ablativo casu ex participiis illis efficta extent: nam neque omnium verborum *Supina* sunt tradita, neque eorum ferè alii casus, quam in *UM* & *U* exeuntes, sunt inventi. Verbi gratia: *Promtu*, est ablativus è participiô factus, quod præpositio arguit, cum legitur, *In promtu est*. Si quis jam dicatur *Ivisse promtum ex arca pecuniam*, erit accusativus suppressa præpositione *ad*, velut in *Syntaxi* planum fecimus. Sed *homo magnô natu*, *tantus natu*, *major natu* legimus, nec tamen *natum*. Simi-

 liter

liter nec *Suppetias*, *inficias*, *instar*, *impete*, aliô casu inventa sunt, quæ tamen propterea ex nominum censu nemo exegerit. *Impetibus* tamen *crebris* dixit Lucretius, & Septimius Serenus *Ad instar*, sicut *ad modum*. Paulus verò Jurisconsultus, *Ire ad inficias*, pro *inficiatum*, quo modô *Ire ad suppetias*, est *ire ad suppetiatum* sive *auxiliatum*. Suppetiæ est apud Plautum Amph. a. 5. s. 1. *Non metuo quin meæ uxori latæ suppetiæ sint divinitus*. Sabin. Epist. Demoph. *Non equidem infiteor, multum clamavit uterque*.

PROSODIA.

Regulæ de Syllabarum Quantitate.

OMnem Prosodiæ Latinæ rationem versibus quasi centum sexaginta idem Alvarez ita explicuit, ut nihil præterea desiderandum videatur. Magister meus Sanctius, & alii, qui eâdem de re versus contexuêre, minus mihi satisfaciunt. Ad Alvari ergo Acroasin adolescentes mitto, nec eos modò, quibus ingenium ad poëticam factum sortito obtigit, sed etiam quos sivè inter legendum, sivè in cædendo sermones ignoratâ syllabarum quantitate ludibrium aliis debere pudet.

DE SYNTAXI

seu Constructione.

Quid est Syntaxis?

Est debita partium orationis inter se compositio.

Quotu-

Quotuplex eſt Syntaxis?

Duplex: *Regularis* & *Irregularis* ſive *Figurata*.

Quid eſt Syntaxis Regularis?

Eſt compoſitio inter ſe partium orationis conſentanea regulis artis.

Quotuplex eſt Syntaxis Regularis?

Duplex. *Concordia* & *Rectio*.

Quid eſt Concordia?

Eſt partium orationis, ſivè ejuſdem, ſivè diverſi generis inter ipſas convenientia, ut in *Vir bonus*, conveniunt inter ſe partes ejuſdem generis, quia utrumque nomen eſt. Sed in *Virtus laudatur*, eſt convenientia partium diverſi generis, cùm altera nomen ſit, altera verbum. Hæc autem *Concordia* vel propriè, vel impropriè dicitur. Propriè quidem de nominibus, verbis & participiis, quæ aliquid tertium habent, in quo conveniant: Impropriè verò de particulis, cum ex conſenſu hominum ſivè inſtitutò unà ponuntur, ut *Ne dicas*, *Non dices*, *Ne dic, utinam viveret*.

Quid eſt Rectio?

Eſt certi caſus adſciſcendi poteſtas. Ut in *Filius Dei*, nomen ſubſtantivum adſciſcit ſibi genitivum. In *poſuit animam*, verbum activum adſciſcit accuſativum, *pro peccatoribus*, præpoſitio adſciſcit ablativum.

DE CONCORDIA NOMINIS.

Quotuplex eſt Concordia nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt concordia nominis ſubſtantivi cum adjectivô, alia nominis relativi generalis cum nomine antecedente, alia nominis relativi ſpecialis ſeu reciproci cum nomine antecedente, alia nominis cujuſcunque cum verbô perſonali.

Quæ

Quæ est regula Concordiæ nominis Substantivi cum Adjectivô?

Nomen substantivum sivè expressum, sivè suppressum, cum adjectivo consentit numerô & casu, ut *Mali corvi, malum ovum. De meô sumtus facio*, pro, *meô ære. Delphica laurus*, pro, *Delphica arbor laurus. Triste lupus stabulis*, pro, *triste negotium*, id est, *tristis res lupus est stabulis.*

Quæ est regula Concordiæ nominis relativi generalis cum nomine antecedente?

Nomen relativum generale semper collocatur inter duos casus unius nominis expressos aut suppressos, quorum antecedentem refert in genere & numerô, cum sequente convenit in numerô & casu, ut *Vidi hominem, qui homo sedebat.* Nihil autem refert sivè casus sint expressi, sivè suppressi ac subintelligendi: nam aliàs supprimitur antecedens casus, ut *Nemini credo, qui dives blanditur pauperi*, pro, *nemini diviti credo*: aliàs supprimitur sequens casus, ut *Odi sapientem, qui sibi non sapit*, pro, *qui sapiens*: aliàs uterque casus supprimitur, ut *Sunt quos arma delectant*, pro, *sunt homines, quos homines arma delectant.*

Quæ sunt regulæ Concordiæ nominis reciproci cum nomine antecedente?

Prima.

Ambiguitatis evitandæ causâ nomen reciprocum cum primô & præcipuô suppositô convenit, sed ubi nullum ambiguitatis est periculum, indifferenter reciprocum & quodvis aliud relativum cum suppositô consentit, ut *Homines â Deô discedunt propter peccata sua.* Hic reciprocum *sua*, cum primo supposito *homines* relativè convenit. *Cepi passerem in nido suo*, vel *ejus* vel *ipsius*, promiscuè dicitur: nam ubi prima est vel secunda persona, ibi non est periculum ambiguitatis, sicut etiam in tertiis personis sæpe

ſæpe ſermo dubius eſſe non poteſt, adeoque non refert reciproco, an quo alio relativo utaris, ut Cicero: *Camillus mihi ſcripſit te locutum eſſe cum eô*, pro, *ſecum. Ulciſcentur eum mores ſui* vel *ipſius*. Plautus. *Suam rem ſibi ſalvam ſiſtam, ſi illo advenerit*, pro, *ſiſtam ei rem ipſius ſalvam.*

Secunda.

Nomen reciprocum & alia relativa indifferenter cum præpoſitione *inter* conſentiunt, ut *Contendunt inter ſe docti. Contentio eſt doctorum inter ſe*, vel *inter ipſos*. Plautus, *Dicam cognatis, ut bona mea inter eos partiant*, pro, *inter ſe.*

Tertia.

Nomen reciprocum cum nomine *quiſque* conſentit, ut *Juſtitia ſuum cuique tribuit. Quiſque ſuos patimur manes.*

Quæ eſt regula Concordiæ cujuſcunque nominis cum verbô perſonali?

Nomen cum verbò perſonali in ſolò numerô convenit, ut *Probitas laudatur & alget.* In perſonâ non poteſt convenire, cum omnia nomina ſint tertiæ perſonæ, præter *ego*, quod eſt primæ, & *tu*, quod eſt ſecundæ, & relativa pleraque, quæ ſunt omnium perſonarum, ut *Qui ſciam, qui ſcias, qui ſciat, uter ſumus, uter eſtis, utri ſunt.* Nominativus in oratione affirmante aut negante cum verbô ſivè expreſſò, ſivè ſuppreſſò in numerô convenit, ut *Triſte lupus ſtabulis. Dulce bellum inexpertis.*

DE

DE RECTIONE NOMINIS.

Quotuplex est Rectio Nominis?

Duplex, *Vera* scilicet & *Falsa*.

Quotuplex est vera Rectio Nominis?

Quadruplex: Alia enim est Rectio nominis substantivi cujuscumque: alia nominis substantivi verbalis, sivè à verbò derivati: alia nominis adjectivi ex participiô activô facti: alia denique adjectivi participio passivo similis.

Quæ est regula Rectionis nominis Substantivi cujuscumque, sive in genere?

Solum nomen substantivum sivè expressum, sivè suppressum regit, sivè adsciscit casum genitivum, sivè: Omnis genitivus à nomine substantivo expresso aut suppresso regitur, ut *Lectio librorum Ciceronis. Nummus auri. Accuso te furti*, subaudi, *crimine. Natus Romæ*, subaudi, *in Urbe. Quanti emisti?* subaudi, *æris pretiô:* nam integra oratio secundum regulas est: *Pro quanti æris pretiô emisti? Lumborum tenus mergitur*, subaudi, *fine*, pro, *usque ad finem lumborum.*

Quæ est regula Rectionis nominis Substantivi Verbalis?

Nomen substantivum verbale plerumque genitivum, interdum verbi sui casum regit, ut *Lectio poëtarum*, *Classi propinqua domum itio dabitur. Meus è foro domum reditus. Justitia est obtemperatio legibus. Quid tibi me tactio est*, vel *tactus est?* pro, *Quid me tangis? Quid tibi ludos spectatio est*, vel *spectatus est*, pro, *Quid spectas ludos? Eo spectatum ludos*, pro, *ad spectatum* vel *spectationem ludos* seu *ludorum:* Nam *spectatum*, non est verbum supinum, sed nomen verbale quartæ

quartæ declinationis. Plaut. Aul. *Hic eam rem vult mecum adire ad pactionem*, pro, *ejus rei*. Vide Annotationes in Syntaxin nominum.

Quæ est regula Rectionis nominis Adjectivi ex Participiô activô facti?

Nomen adjectivum ex participiô activô factum regit genitivum, ut *Amans uxoris, appetens alieni, amantior* vel *amantissimus suorum*. Cujus regulæ causa est, quoniam talia adjectiva faciem tantum adjectivi habent, sed vim substantivi. Imò in particip. subauditur substant. ut *homo amans*. Plaut. Pseud. a. 1. s. 3. vers. 88. Poen. a. 3. s. 1. vers. 9. quia in eo latet substant. formale, ut *amans amorem uxoris, Appetens appetitum alieni*.

Quæ est regula Rectionis nominis Adjectivi Participio passivo similis?

Nomen adjectivum non nisi terminationem cum participiô passivô communem habens regit casum verbi sui, ut *Populabundus agros, Vitabundus castra hostium*.

Quot sunt regulæ falsæ Rectionis nominis?

Sex, nimirum de sex casibus, qui à nominibus regi falsò dicuntur.

Quæ est Regula de falsa rectione Nominativi?

Nominativus post verbum finitum, seu personale, à verbi ipsius supposito nomine regitur, ut *Cato scribit invitus*. Sed falsum est nominativum vel à nomine, vel à verbô regi, non enim hic *Rectio* est, sed *Concordia*, quia nominativus prior, qui est verbi suppositum, nempe *Cato*, convenit cum verbo *scribit* in numerô: Sed posterior nominativus ad suppositum pertinens, nempe *invitus*, convenit partim cum suppositô in numerô & casu, partim cum verbô in numerô.

Quæ

Quæ est regula de falsâ Rectione Genitivi?

Genitivus à variis nominibus adjectivis regitur, ut *Plenus vini, dives agri, peritus juris, conscius facti, ignarus omnium, miser animi, integer vitæ.* Sed falsum est istos genitivos regi ab adjectivis, cum regantur Græco more vel à præpositione suppressa ἐκ vel ἕνεκα (quæ præpositiones significant Latinis, *De*, Italis *Di*, ut *Plenus vini*, sit *plenus de vinô, pieno di vino*) vel à suppressis nominibus *causâ, ergo*, quasi dictum esset, *Dives agri ergo, peritus juris causâ, miser animi causâ*, pro, *quod attinet ad agrum, jus, animum.* Potest etiam subaudiri nomen substant. cognatum Adjectivi, & formam ejus significans, ut *dives divitiis, peritus peritiâ, miser miseriâ.* De quo videatur Auctar. Rudiment.

Quæ est regula de falsâ Rectione Dativi?

Dativus à nominibus similitudinem, utilitatem, facultatem, aut contrà significantibus regitur. Sed revera dativus à nullò nec nomine, nec verbò, nec aliâ quâvis parte orationis regitur, sed aptè cuivis orationi jungitur, cum acquisitionem aut ultimum finem, commodum, vel incommodum, objectum vel subjectum significat, ut *Sum dominus his ædibus. Justitia est obtemperatio legibus. Abalienatio est rei traditio alteri. Dura est servitus homini opulento*, id est, *quæ servitur apud opulentum. Hic fur est mihi*, pro, *à me furatus est. Cupidus vino. Hoc mihi datur vitio*, pro, *hoc mihi additur ad meum vitium. Tibi deserit Hesperus Oetam*, pro, *tuâ causâ. Deus omnibus curat. Metuo tibi. Hoc vobis decet. Hoc mihi latet. Jussit mihi scribere*, id est, *scriptionem.* Lucr. 6. *Percolatur enim virus, retroque remanat Materies humoris, & ad caput, amnibus omnis confluit:* ad caput amnium. Ibid. *Flammæ tempestas Siculum dominata per agros Finitimis ad se convertit gentibus ora.* Liv. 10. *Bellum Samnitibus populo jussit.* Et l. 9. *Bellum Hernicis jussum erat.* Plaut. Bacch. a. 2. s. 3. *Exorta est mihi hæc tela*, Cist. a. 4. s. 2.

ſ. 2. *Exorditur ſibi orationem.* Saluſt. *Inſidiæ Conſuli non procedunt:* quæ ſtructæ erant Conſuli. Plaut. Trinum. a. 3. ſ. 2. *Cum mihi caſſidem ſumſero in caput.* Idem Bacch. a. 4. ſ. 9. *Pugnam conſerui ſeni.* Propert. l. 2. el. 28. verſ. 10. *Præ ſe formoſis invidioſa Dea eſt.* Plaut. Aul. a. 3. ſ. 6. *Cui agno exta in ſole inſpicere etiam vivo licet,* pro, *cujus exta.* Aſin. a. 1. ſ. 1. *Neminem metuo mihi.* Horat. *Parum ſepultæ diſtat inertiæ cælata virtus.* Terent. *Sapiens ſtulto quid intereſt.* Cic. *Quicquid apud Cæſarem valebo gratia, valebo tibi.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Accuſativi?

Accuſativus à nominibus dimenſionem aut partem aliquam totius ſignificantibus regitur, ut *Vixit annos centum.* Vitruv. *Pilæ altæ pedibus tribus, latæ quaternis. Latus duas ulnas. Albus dentes.* Revera enim accuſativus ſemper à præpoſitione expreſſa aut ſuppreſſa regitur, niſi ſit vel infiniti verbi ſuppoſitum, ut *Volo te ſcribere*, vel activi verbi appoſitum, ut *Rogo te.* Cum ergo dicitur: *Vixit annos centum*, ſubauditur præpoſitio *per*, quæ accuſativum regit. *Latus duas ulnas*, ſubaudi *ad.* *Omnia Mercurio ſimilis,* ſubaudi *per* vel *ad.* *Fractus membra. Albus dentes. Cætera lætus, ſanctus alia*, ſubaudi *ad*, pro quo barbarè vulgo dicunt *quoad.*

Quæ eſt regula de falſa Rectione Vocativi?

Vocativus à nominibus *tu* & *vos* regitur, ut *Lectule deliciis facte beate meis. O dolor atque decus magnum rediture parenti. Huc venias hodierne.* Revera enim vocativus à nulla orationis parte regitur, etſi ſæpe cum interjectione O conjungatur: ſed tota compoſita oratio ad vocativum dirigitur, ut *Quid amice præmii erit, ſi hoc fecero. Eſto tu Cæſar amicus. Audi Jupiter, audi tu populus Albanus. Dardaniæ ſtratus dextra miſerande jaceres. Nate meæ vires, mea magna potentia ſolus:* ubi ſubauditur *ens*, pro *tu, qui es meæ vires.* Plaut. Aſin. a. 3. ſ. 3. verſ. 101. *O Libane,*

ocellus aureus, donum, decusque amoris; *Da meus ocellus, da mea rosa, da mi anime.* Propert. l. 4. el. 10. vers. 17. *Herculis ite boves nostræ labor ultime clavæ.*

Quæ est regula de falsa Rectione Ablativi?

Ablativus à nominibus adjectivis gradum comparationis, instrumentum, causam, modum aut similem circumstantiam significantibus regitur, ut *Doctior illô. Suô gladiô hunc jugulo.* Revera enim omnis ablativus à solâ præpositione expressâ aut suppressâ regitur, *Indoctior illô*, subaudi præpositionem *præ*, quæ ablativum regit. *Suô gladiô hunc jugulo*, subaudi *cum*. *Dignus laude*, subaudi, *pro*, Horat. *Dignum præstabo me etiam pro laude.* vel subaudi *à*, pro, *quod ad laudem attinet*: nam *Dignus* est à δείκνυμι, id est *monstro*, quasi δεικτὸν dicas seu digitô monstrabile. Itaque etiam dicitur, *Dignus aliquid*, sivè *ad aliquid*, similiter ut *Arte insignis*, pro, *ab arte*, ut ait Ovidius. Ter. Andr. a. 5. s. 3. *Dignus es cum tuâ religione odium.* Sic est in Bembi codice, & agnoscit Donatus, quamvis nesciat quâ hoc ratione dictum sit. Plaut. Asin. *Ne id quidem me esse dignum existimat.* Et Capt. a. 5. s. 2. *Non me censes scire, quid dignus sim.* Et Pseud. *Si tibi exoptem quantum dignus.* Et Mil. *Ad tuam formam illa sola digna est.* Similiter *contentus aliquô* & *aliquid* Plaut. Capt. a. 1. s. 2. *Si pauxillum potes contentus esse. Plenus vinô*, subaudi *de*. *Magnô emere*, subaudi, *pro pretiô. Numerô militum impar*, *superior aliis*, subaudi *ab*, pro, *quod ad numerum*, *ad alia attinet*. Horat. *Viduus pharetrâ*, subaudi *A*. Virgil. *Cur ego Ditis opacos Cogor adire lacus viduosque à lumine Phœbi. Hortensius fuit multis rebus Cicerone inferior*, pro, *fuit à multis rebus præ Cicerone inferior. Adolescens bonâ spe, magnô ingeniô, priscâ fide, prosequi odiô, afficere honore, pace tuâ*, subaudi, *cum. Dives nummis*, *Egeo nummis*, subaudi, *à*, pro, *quod ad nummos attinet*. *Sic natione Græcus, genere nobilis, domô Italus*, subaudi *à*. *Pallet metu*, subaudi

à vel

à vel *ex*. *Venit*, *mane*, *luci*, *vesperi*, *tempori*, ſubaudi *cum* vel *in*: nam iſta ſunt ablativi caſus, ſicut etiam *Natus Carthagini*. *Ruri vivit*, ſubauditur *in*. *Auctore Ariſtotele*, *Nerone Imperatore*, *Ardente ſole*, ſubaudi *ſub*. *Hoſte ſuperatô*, *lectis tuis literis*, ſubaudi *à*, quod ſignificat *poſt*. *Horâ tertiâ*, ſubaudi *de* vel *in*. *More veteri*, ſubaudi *de* vel *ex*. *Cantando aliquem vincere*, ſubaudi *in*. *Glorior opibus*, ſubaudi *de*. *Privor poteſtate*, ſubaudi *à*. *Sacrifico vitulâ*, ſubaudi *cum*. *Fruor villâ*, pro, *fruor fructum ex villâ*. *Utor libris*, pro, *utor uſum*, id eſt, *utilitatem capio ex libris*. *Potior pecuniâ*, pro, *potior poteſtatem à pecuniâ*. *Careo moleſtiâ*, pro, *careo*, *carere* (id eſt, *caritatem*, ſive ut vulgo dicunt, *carentiam*) *à moleſtiâ*. *Interdico tibi domô meâ*, pro, *interdico tibi interdictum à domô meâ*, id eſt, *quod ad meam domum attinet*. *Indigus omni auxiliô*. Lucr. 5. Cæſar. 3. belli civil. *Numerô equitum multis partibus erat inferior*. *Amictus veſte*, pro, *à veſte*. Ovid. 5. Metam. *Ille ſibi ablatus fulvis amicitur ab alis*. *Expers malô*, pro, *à malô*. *Inexpers mali*, ſubauditur *partem*.

DE SYNTAXI VERBI.

De Concordiâ Verbi.

Quotuplex eſt Concordia Verbi?

Duplex: alia eſt concordia verbi finiti ſeu perſonalis, alia verbi infiniti ſivè imperſonalis, quod vulgo infinitivi modi dicitur.

Quæ ſunt Regulæ de Concordia Verbi Finiti?

Prima.

Omne verbum finitum, ſeu perſonale, habet ſuppoſitum, ſeu præcedentem nominativum, ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè infinitò verbò aut aliâ oratione commutatum, cumque illô nominati-

vo supposito in numero consentit, ut *Tu doces*, *Nos discimus*. Hic suppositum verbi, seu nominativus præcedens est expressus. *Legit*, *audimus*, *ajunt*, *ferunt*, *pluit*, *lucescit*. In his suppositum verbi, seu nominativus præcedens est suppressus & subaudiendus, nimirum, *Tu*, *nos*, *homines*, *pluvia* vel *cælum*, *lux*. Sic in *Miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*, subaudiuntur nominativi, *Misericordia*, *tædium*, *pudor*, *pigritia*, *pœnitentia*. *In Vivitur*, *curritur*, *statur*, *sedetur*, *egetur*, subaudis *vivere* seu *vita*, *currere* seu *cursus*, *stare* seu *status*, *sedere* seu *sessio*, *egere* sive *egestas*. Plaut. Stich. a. 5. s. 4. *Haud tuum est te vereri. Quid fit? Ligna cæsum itur*, pro, *Via itur ad cæsum ligna. Libet me epigrammata facere*. Hic oratio hæc, *Me epigrammata facere*, ponitur pro nominativo, quasi esset: *Mea factio* aut *factura epigrammatum libet*, id est, *jucunda est*, *Fugere vitium est virtus*. Hic suppositum verbi, *Fuga vitiorum*, commutatum est verbô infinito, *Fugere vitia*. *Deprehendi miserum est*. Hic suppositum verbi, *Deprehensio*, commutatum est verbo infinito, *Deprehendi*. Plaut. Aul. *Certum est Silvano potius credam*, *quam Fidei*, pro, *Ut credam Silvano*, sive *credere certum est*. Ubi nominativus *Creditus* vel *creditio* commutatus est hâc oratione, *Ut credam*. Sic Capt. *Est miserorum ut malevolentes sint & invideant bonis*, pro, *Malevolentia & invidia est res miserorum*. Sic quæritur, *quis naves primus invenerit*? Hic suppositum verbi seu nominativus præcedens, nempe *Primus inventor navium*, commutatus est hâc oratione, *Quis naves primus invenerit*? Sic *Dicitur mulam peperisse*, nominativus præcedens, nempe *Partus mulæ*, commutatus est hâc oratione, *Mulam peperisse*. *Maja peperisse dicitur*. Est Græcismus Nominativi pro Accusativo. Sic *Multos homines quotidie mori dicitur*, pro, *Mors quotidiana multorum dicitur*. *In consilium iri videtur*, subaudi, *Viam*: ubi *Viam iri* habet vim nominativi, quasi esset *Via itio*, sicut *Viam istam*

iſtam iri mirum eſt, cum ſit latronibus infeſta. Sic, *Multos venturos eſſe creditur*, pro, *multorum adventus creditur.* Liv. 42. 28. *Mihi magiſtratus creare juſſum eſt*, pro, *Creatio magiſtratus eſt negotium mihi juſſum.*

Secunda.

Verbum finitum ſeu perſonale ſæpe habet appoſitum ſeu ſequentem nominativum, ad ſuppoſitum verbi pertinentem, ſivè cum eo in numerò conſentiat, ſive non, ut *Ego didici hoc puer. Ego vocor Marcus. Tu captus es arbiter. Deus eſt animus. Tu fili eſto ſobrius. Nos ſumus docti.* Propert. *Nam cui non ego ſum fallaci præmia vati.* Idem: *Una ſit & cujus fœmina multa mala.* Sic poſſum dicere: *Quivis concubitus meretrici eſt nuptiæ. Quadrigæ fuere nota argenti.* Nominativus porrò appoſitus cenſetur etiam oratio nominativi vim habens, quem Scholaſtici nominativum *Virtualem* dicerent, non *Formalem*, ut Plaut. *Ego videor me eam vidiſſe prius.* Ubi hæc oratio, *Me vidiſſe*, vim habet nominativi, quaſi eſſet, *Ego videor ejus viſor:* ſicut *Me vidiſſe eam mihi dolet*, pro, *Viſus* aut conſpectus *ejus mihi dolet.* Ita idem valent, *Servus videtur cunctator*, & *Servus videtur eum cunctari:* nam *eum cunctari eſt* nominativus, ut *eum cunctari apparet* vel *moleſtum eſt.*

Quæ ſunt regulæ de Concordia Verbi Infiniti?

Prima.

Omne verbum infinitum, ſivè imperſonale, habet pro ſuppoſito Accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum, ut *Scio te amare* vel *amari. Cupio ſcire. Vereor facere. Opto videre diem illum. Malo manere quam abire.* In his ſuppoſitum ſivè accuſativus præcedens *Me* ſupprimitur, cum integra oratio ſit, *Cupio me ſcire*, &c. Ita Lucretius ſecundum regulam dixit,

Multa tibi me fingere possum. & Salluſt. *Omnes homines qui ſe ſtudent præſtare cæteris animantibus.* Plaut. Epid. *Videor me vidiſſe eam prius*, pro quô figuratè dici ſolet: *Videor vidiſſe eam.* Idem Curcul. *Æſculapius mihi viſus eſt eum ad me non adire*, pro quo ἰδιωτικῶς dici ſolet: *Viſus eſt ad me non adire:* Ita ſi dicam: *Servus videtur cunctari*, ſubauditur, *eum. Arbores videntur cadere*, ſubauditur, *eas:* ubi *eum cunctari*, valet idem quod nominativus *cunctator: eas cadere*, quod nominativus *Caducæ* vel *Cadentes*, ſicut ex ſecundâ regulâ paulô prius apparuit. Sed pleriſque tamen figuratè, quam regulariter loqui magis placuit, maximè ubi infinitum ſubſtantivi nominis vim habet, ut *Sunt cantare pares*, pro, *à cantare* ſive *à cantu, quod ad cantum attinet. Non mihi ſunt vires inimicos pellere*, pro, *expulſioni inimicorum. Da mihi bibere*, pro, *potum. Diſce tacere*, pro, *ſilentium. Eamus videre*, pro, *ad videre* ſeu *viſum. Conſilium cepit abire*, pro, *abitus. Cœptus eſt, deſitus eſt*, idem eſt, *quod cœpit, deſiit.* Hæc porrò Accuſativum formalem aut virtualem regunt. *Cœptus eſt contemni*, vel, *cœpit contemni* valet, *cœpit contemtum ſui, deſiit videri*, ſive *deſitus eſt videri*, pro, *deſiit viſum* ſeu *opinionem.* Corn. Nepos Miltiad. *Hoſtes fore tardiores, ſi animadverterent auderi adverſus ſe tam exiguis copiis dimicare*, pro, *dimicationem auderi ſe intentari.*

Secunda.

Verbum infinitum ſæpe habet nomen appoſitum cum ejuſdem verbi ſuppoſitô, id eſt, cum accuſativô præcedente vel expreſſô, vel ſuppreſſô in caſu conſentiens, ut *Cupio me videri doctum.* Hic *doctum* appoſitum verbi infiniti *videri*, conſentit in caſu cum ejuſdem verbi ſuppoſitô, id eſt, cum accuſativô præcedente expreſſô, *me. Dixit daturum eſſe.* Hic *daturum* appoſitum verbi *eſſe*, conſentit in caſu cum

cum ejusdem verbi suppositô *se*, quod supprimitur. Sic *Licet vobis vos esse beatos*, vel *licet vobis esse beatos. Tibi expedit te esse bonum*, vel *tibi expedit esse bonum. Nocet mibi esse doctum*, vel *nocet mihi me esse doctum.* Sed Græcorum consuetudine dicitur: *Cupio videri doctus. Dixit daturus. Licet vobis esse beatis. Tibi expedit esse bono. Nocet mihi esse docto.*

DE RECTIONE VERBI.

Quotuplex est Rectio Verbi?

Duplex: *vera* scilicet & *Falsa.*

Quotuplex est vera Rectio Verbi?

Duplex: Alia enim in genere est Rectio verbi activi cujuscunque sive finiti, sive infiniti: alia in specie est Rectio verbi activi infiniti pro nomine substantivô positi.

Quæ est regula veræ Rectionis verbi activi cujuscunque?

Omne verbum activum tam finitum, quam infinitum semper regit accusativum sivè expressum, sivè suppressum, sivè verbô infinitô aut aliâ oratione commutatum, ut *Disco literas. Veneror Deum* (nam verbum deponens est activum, quod priscam passivi significationem deposuit) *Vivo, dormio, gaudeo, jocor, curro.* In his subaudi accusativos *vitam, dormitionem, gaudium, jocum, cursum. Terra movit, nox cœlo præcipitat, illa jam lavit, nupsit viro, emersit ex malis, volventibus annis, annô vertente, res bene vertat, res bene habet.* In his omnibus supprimitur accusativus *se. Objecit mihi facere lenocinium*, subaudi, *me:* & hæc oratio, *Me facere lenocinium*, vim habet accusativi. *Desidero videre te*, pro, *desidero conspectum tuum. Cupio vivere*, pro, *vitam. Odi tuum vociferari*, pro, *tuum clamorem. Volo facere*, pro, *volo factum*, quod ipsum in usu fuisse constat. In his accusativus com-

mutatus est verbo infinito. Sic *volo obsecutum*, pro, *volo obsequi*. Asin. a. 1. s. 1. *Dico tibi ne facias*. Hic verbum activum regit accusativum aliâ oratione commutatum, quomodo & in isto: *Hæc res facit me confidere, facit ut confidam*, pro, *facit me confidentem*. *Scio filium meum amare scorta, scio ut amet, quam amet, quòd amet* vel *amat*, pro, *scio filii amorem scortorum*. Cic. *Ganymedem raptum, ut Jovi bibere ministraret*, pro *potum*. *Sic jussit mihi scribere, jussit mihi ut scriberem*, pro, *jussit mihi scriptionem*. *Vetas me queri, vetas mihi queri, vetas mihi ne querar*, pro, *vetas mihi questum seu querelam*. *Iter istud à tam multis celebrari miror*, pro, *Miror multorum celebrationem istius itineris*. *Cupio me videri doctum*. Hic oratio ista, *Me videri doctum*, posita est pro accusativô, quasi esset: *Cupio opinionem doctrinæ*. Terent. Adel. *Quod te purges, hujus non faciam*: Ubi Donatus, Figuratè, *quod te purges*, id est, *purgationem tuam*. *Non necesse habeo me moneri*. Hic *me moneri* positum est pro accusativô, quasi sit: *Non habeo monitum mei necesse*, sicut, *Non habeo auditores attentos*: nam *necesse* & *necessum* sunt adjectiva, quæ cum substantivô *monitum* vel *moneri* numerô & casu conveniunt. Vide Annotat. ad Syntaxin, ibique regulam secundam de Verbô

Quæ est regula veræ Rectionis verbi activi infiniti, pro nomine substantivo positi?

Verbum activum infinitum nominis locô positum, cumque participiô in numerô & casu consentiens, sivè exprimatur, sivè subaudiatur, aliàs *genitivum* regit, ut *nomen*, aliàs *accusativum*, ut *verbum*.

Da exempla Genitivi, qui a verbô infinito regitur.

Cum dicimus, *Tempus est legendi*, subauditur *legere*, quod vim habet substantivi nominis in genitivo casu, quasi esset *lectus*, id est, *lectioni*, & hoc verbum infinitum suppressum cum participiô convenit in numerô & casu. Jam cum dicimus, *Tempus*

pus eſt legendi epiſtolæ, genitivus *epiſtolæ*, regitur non à participiô *legendi*, ſed à ſuppreſſò verbò infinito *legere*, quod nominis vim habet: nam *Legere bonum eſt*, idem ſignificat ac *lectio bona eſt*. Similiter Latinè dicitur, *Tempus eſt legendi poëtarum*, quia genitivus *poëtarum*, regitur à ſuppreſſo verbo infinitò *legere*, quaſi dictum foret: *Tempus eſt legendi lectus poëtarum*, id eſt, *legendæ lectionis poëtarum*.

Da exempla Accuſativi, qui à Verbô Infinitô, pro nomine poſitô, regitur.

Cum dicimus, *Nunc eſt bibendum*, ſubauditur *bibere*, quod vim habet ſubſtantivi nominis in nominativo caſu & cum participiò convenit in numerò & caſu. Jam cum dicimus, *Nunc eſt bibendum aquam*, accuſativus *aquam* non regitur à participio *bibendum*, ſed à ſuppoſitò verbò *bibere*, quod nominis vim habet. Sic priſci dicebant, *pugnatum eſt pugnam*, ſubauditò verbo infinito *pugnare*, quod regit accuſativum *pugnam*. Sic *ardeo deſideriò diſcendi literas*, ſuppreſſum eſt verbum infinitum *diſcere*, quod accuſativum *literas* regit. *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivo caſu. Ergo cum dicitur, *Tempus eſt legendi poëtas*, accuſativus *poëtas* non regitur à participio *legendi*, ſed à verbô infinitò ſuppreſſò *legere*. *Legendô fies doctus*, pro *in legendô legere*, id eſt, *in legendô lectu*, ſivè *in legendâ lectione fies doctus*. Cum ergo dicitur, *Legendô libros fies doctus*: accuſativus *libros* à ſuppreſſô verbô *legere* regitur. *Eo ſpectare ludos*, pro *ad ſpectare*, ſivè *ad ſpectatum* vel *ſpectationem*. Hic accuſativus *ludos*, regitur à verbô infinitô, quod nominis vim habet, cum ei præpoſitio addi poſſit, ſicut Lucretius: *Ad ſedare ſitim fluvii fonteſque vocabant.*

Quotuplex eſt falſa Rectio Verbi?

Duplex: Alia eſt verbi finiti: ejuſque vel ſubſtantivi, vel activi, vel paſſivi: alia verbi infiniti: ejuſque vel gerundi, vel ſupini.

Quæ sunt regulæ falsæ Rectionis Verbi Substantivi?

Prima.

Verbum substantivum significans idem, quod *pertinere*, genitivum regit, ut: *Quod medicorum est, promittunt medici.* Sed falsum est hunc genitivum regi à verbô *est*, cum regatur à nomine substantivò suppressò, quod est *negotium.* Sic *Judicis est verum sequi*, subaudi, *officium. Vincere hostes laboris est. Hoc facere moris est*, subaudi *res.* Est autem apud Latinos & Græcos *res laboris*, idem quod *labor*, *res moris*, idem quod *mos.*

Secunda.

Verbum substantivum formam aut qualitatem alicui inesse significans, genitivum vel ablativum regit, ut: *Abrotanum est jucundi odoris. Homo est antiquâ virtute.* Sed falsum est istos casus à verbo substantivô regi, cum genitivus semper à nomine substantivô, ablativus semper à præpositione regatur. Ergo *Abrotanum est jucundi odoris*, subaudi, *herba*, à quò genitivus regitur. *Est majoris animi quam consilii*, subaudi, *homo. Est honestâ facie, antiquâ virtute*, subaudi, *cum. Vitium est triste habitu*, pro, *ab habitu*, id est, *quod ad habitum attinet.*

Quæ sunt regulæ de falsâ Rectione Verbi Activi?

Prima.

Verbum activum regit duos accusativos, alterum personæ, alterum rei, ut: *Poscimus te pacem, doceo te artes, hoc te moneo, rogo, interrogo, condono te hoc argentum, sine te hoc exorem.* In his omnibus falsum est accusativum rei à verbo activo regi, cum regatur à præpositione Græca κατὰ, id est, *ad, circa, juxta*

vel

vel *ſecundum*, quæ tamen Græcorum imitatione ſupprimitur. Regit quidem ſæpe verbum activum duos accuſativos, ſed ita, ut unius accuſativi vim habeant cum verbo eſſe, quod ſubauditur. Tota oratio, *Te eſſe virum*, ponitur pro Accuſativô, ut *Præſta te virum, Deum vocamus patrem, Cepimus te arbitrum. Dedit agrum dotem.*

Secunda.

Verbum activum ſignificans motum ad locum, nomina *urbium*, *domus* & *ruris* in accuſativô regit, ut: *Scripſi Romam, ibo Neapolim, rus ſe abdidit, domum tendo.* In his falſum eſt accuſativum à verbô regi, cum regatur à ſuppreſſâ præpoſitione *ad* vel *in.*

Tertia.

Verbum activum regit accuſativum nominum, quæ ſpatium loci aut temporis ſignificant, ut: *Abeſt iter unius diei. Cœlum patet tres ulnas. Ne tranſverſum quidem unguem ab officiô diſcedere. Triennium hinc abeſt. Fuimus unà duas horas.* In his falſum eſt accuſativum à verbô regi, cum regatur ab aliquâ præpoſitionum ſuppreſſâ, ut *ad, ante, circa, per.*

Quæ ſunt Regulæ de falſâ Rectione Verbi Paſſivi?

Prima.

Verbum paſſivum regit accuſativum rei ex duobus illis accuſativis, qui ab activô reguntur, ut: *Doceris artes, moneris utilia, poſcor pecuniam.* In his falſum eſt accuſativum à verbô regi, cum à præpoſitione Græcorum more ſuppreſſâ regatur, ut in regulâ primâ de *Rectione activi* dictum eſt.

Secunda.

Verbum passivum regit ablativum cum præpositione *à* vel *ab*, rem agentem significante, ut: *amor à te*, pro, *tu amas me.* Sed falsum est ablativum à verbô regi, cum regatur à præpositione suâ: falsum quoque est, præpositione rem agentem significari, cum *à* vel *ab*, nihil hic aliud significet, quam *Ex parte, hinc, istinc, illinc. Amaris à me*, id est, *ex parte meâ amaris, hinc amorem habes, amaris quod ad me attinet.*

Tertia.

Verbum passivum regit dativum, qui rem agentem significet, ut: *Non cernitur ulli, visus est mihi.* Sed falsum est, dativum ab ullô verbo aut nomine, aut particulâ regi, etsi cuivis orationi adjungi potest ad significandam acquisitionem, commodum aut incommodum. Itaque similiter per activum verbum dicemus. *Nullus eum sibi cernit*, id est, *nulli conspicuus est. Video illum mihi. Audivimus nobis sermonem illius. Hoc nobis non probas. Dixi te mihi. Non omnibus dormio.*

Quarta.

Verbum passivum regit accusativum cum præpositione *per* rem agentem significante, ut: *Res agitur per illum*, pro, *ille rem agit.* Sed falsum est accusativum règi à verbô, cum regatur à præpositione: falsum etiam est præpositione significari rem agentem. Similiter enim in activô dici potest, *Ego per te rem agam.* Ubi *per* significat instrumentum, alibi significat idem quod Græce κατὰ, ut *Per me quidem sint ista vera*, pro, *quod ad me attinet. Proditi*

diti per Domitium, pro, *à Domitiô*, *à parte Domitii*, *quod ad Domitium attinet. Per hanc cœnam tibi incœnato esse licet*, id est, *quod ad hanc cœnam attinet.*

Quæ sunt regulæ de falsa rectione Gerundi?

Prima.

Verba gerunda in *di* vel in *do* exeuntia regunt accusativum expressum vel suppressum, ut: *Ardeo desiderio discendi literas. Defessus sum legendô libros. Teneor cupiditate vivendi*, subaudi, *vitam*. Sed hæc rectio falsa est, partim quia nulla sunt verba gerunda, cum nec tempus, nec personam habeant; partim quia isti accusativi reguntur à suppressô verbô infinitô, nominis vim habente, quasi dictum foret: *Ardeo desiderio discendi discere literas. Defessus sum in legendô legere libros. Teneor cupiditate vivendi vivere.* Sicut in *Discitur*, subauditur, *discere*, in *Legitur*, *legere*, in *Vivitur*, *vivere*.

Secunda.

Verba gerunda in *dum* exeuntia regunt accusativum, ut: *Petendum est pacem. Bibendum est aquam. Legendum est poëtas.* Sed hæc rectio falsa est, cum ista in *dum* non sint verba, sed participia, cum quibus verbum infinitum suppressum, nominis vim habens, in casu & numerô concordat, quasi dictum foret: *Petere pacem petendum est. Bibere aquam bibendum est. Legere poëtas legendum est.*

Quæ est regula de falsa Rectione Verbi Supini?

Verbum supinum cum verbis motum ad locum significantibus accusativum expressum aut suppressum regit, ut: *Eo visum ludos. Gratias actum nos Senatus misit. Dedit filiam nuptum*, subaudi, *se*, ut *se nubat*, sive *caput velet viro suo*. Sed falsum est ista esse verba, cum sint nomina quartæ declinationis accu-

sativi

sativi casus, & regantur à præpositione *ad* suppressâ. Regunt autem nomina verbalia accusativum, velut verbi sui casum, ut supra de *Nominis Rectione* demonstratum est.

DE SYNTAXI PARTICIPII.

Quæ est Regula de Concordiâ Participii?

Omne participium cum substantivô nomine expressô, aut suppressô, aut verbô infinitô vel aliâ oratione commutatô, in generis terminatione numerô & casu concordat, ut: *Hic homo vigilans somniat: Venturô Cæsare Roma trepidat. Pausanias à suis mori coactus est. Legendô Virgiliô fies poëta. Credendum est Ciceronem fuisse virum optimum.* Hic nomen substantivum commutatum est hac oratione. *Ciceronem fuisse virum optimum. Nunc est bibendum*, subaudi, verbum infinitum *bibere*, quod substantivi vim habet in nominativô. *Pugnatum est*, subaudi, *pugnare*, quod est locô substantivi. *Catoni fuit moriendum*, subaudi, *mori. Tempus est legendi*, subaudi, *legere*, sic *libertas loquendi*, subaudi *loqui*. Propert. *Sit modo libertas quæ jubet ista loqui.* Ita *consilium cœpit abeundi*, subaudi, *abire.* Quod pro genitivô substantivi nominis ponitur: *Charta inutilis scribendo*, subaudi, *scribere*, quod est locô nominis in dativô, quasi esset: *Inutilis scribendæ scripturæ. Locus amplissimus ad agendum*, subaudi, *agere*, id est, *ad actionem. Legendô fies doctus*, subaudi, *legere*, quod vim habet nominis in ablativô.

Quotuplex est Rectio Participii?

Duplex; *Vera* scilicet & *Falsa.*

Quæ est regula vera Rectionis Participii?

Omne participium regit casum verbi, à quô derivatur, sivè expressum, sivè suppressum, sivè verbô infi-

infinitô aut aliâ oratione commutatum, ut: *Homerus ſceptra poëtarum potitus:* nam *Potior hanc rem* veteres dicebant. *Dona daturus regi occurrit. Adulantem omnibus, & adulantem omnes videmus.* Dicimus enim *Adulor tibi*, ſubaudi, *adulari*, vel *adulationem*.

Quæ ſunt regulæ falſæ Rectionis Participii?

Prima.

Participia in *Dus* deſinentia genitivum ſingularem & pluralem regunt locô accuſativi, quamvis ipſa ſint ſingularis numeri, ut: *Quæ fuit cauſa collocandi ſiderum. Non eſt nunc tempus videndi lunæ.* Hos genitivos falſum eſt regi à participiô, cum regantur à ſuppreſſô verbô infinitô nominis vim habente, quaſi dictum foret: *Cauſa collocandi collocare ſiderum*, ſive *collocandi collocamenti*, vel *collocandæ collocationis ſiderum. Non eſt tempus videndi videre lunæ*, ſive *videndi viſus lunæ. Jeſuitas tenet libido ſpeculandi natium puerilium, cædendi puerorum.*

Secunda.

Participia quædam vel nullum caſum, vel à verbi caſu differentem regunt, ut: *Laureatus, Tunicatus, Ocreatus. Populabundus agros. Vitabundus hoſtes. Amans uxoris. Alieni appetens.* Sed falſum eſt iſta eſſe participia, cum ſint nomina participalia, quorum alia terminationem tantum cum participiis communem habent, alia ex participiis facta, ſunt nomina aliud ſignificantia, quod quidem fit aut *Conſtructione*, ut *Appetens alieni:* aut *Comparatione*, ut *Doctior, amantior, comitatior:* aut *Compoſitione*, ut *Indoctus, indiligens*.

DE

DE SYNTAXI PRÆPOSITIONIS.

Quæ est regula Concordiæ Præpositionis?

Præpositiones compositivæ cum aliis præpositionibus, item cum adverbiis, conjunctionibus, verbis & nominibus ita conveniunt, ut in unam cum illis vocem coalescant. Et harum quidem octo sunt *Loquelares*, quæ extra compositionem loquelæ tantum, sed nullius significationis sunt. *Significativæ* verò quinquaginta quatuor, quæ extra compositionem habent propiam significationem, de quarum usu Annotationes videantur.

Quotuplex est Rectio Præpositionis?

Triplex: Alia scilicet earum præpositionum, quæ præponuntur accusativo, alia earum quæ ablativo, alia dubiarum, id est earum, quæ utrique.

Quæ est regula Rectionis Præpositionum cum Accusativô?

Præpositiones sequentes viginti sex adsciscunt accusativum. *Ad*, *apud*, *ante*, *adversus* vel *adversum*, *cis*, *citra*, *circa*, *circum*, *contra*, *erga*, *extra*, *inter*, *intra*, *infra*, *juxta*, *ob*, *pone*, *penes*, *per*, *post*, *propter*, *præter*, *supra*, *secundum*, *trans*, *ultra*. *Supra* cum Ablat. Lucret. 6. *Multaque humi cum inhumata jacerent corpora supra Corporibus.*

Quæ est regula Rectionis Præpositionis cum Ablativo?

Præpositiones quindecim sequentes adsciscunt sibi ablativum. *A*, *ab*, *abs*, *absque*, *coram*, *cum*, *de*, *e*, *ex*, *foras*, *præ*, *pro*, *palam*, *sine*, *tenus*.

Quæ est regula Rectionis Præpositionum dubiarum?

Præpositiones quinque. *In*, *sub*, *super*, *subter* & *clam*, aliàs accusativum, aliàs ablativum sibi adsciscunt.

Quando In *regit Accusativum?*

Primò, cum significat motum seu transitum, ut: *Via ducit in urbem. Hanc mihi dat in manum.* Deinde cum actio differtur, ut: *In diem est, quod minaris. Præsens in tempus rem hanc omitte. Precor ut in hunc & plures annos vivas.* Postremò cum accipitur pro *erga* vel *contra*, ut: *Pius in patrem, Ingratus in præceptorem.*

Quando In *regit Ablativum?*

Cum significat aliquid in locô fieri, ut: *In portu navigo.*

Quando Sub *regit Accusativum?*

Cum significat motum, vel idem quod *post* aut *circa*, ut: *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ sunt tuæ.*

Quando Sub *regit Ablativum?*

Cum quietem significat, ut: *Sub pedibus, sub arbore, sub judice.*

Quando Super *regit Accusativum?*

Cum significat motum, ut: *Columnam super tumulum statui voluit.* Virgilius tamen in quiete significandâ utitur. *Fama super æthera notus.* Et Propert. *Et gravis ipse super libera colla sedet.*

Quando Super *regit Ablativum?*

Cum significat quietem, vel idem quod *de*, ut: *Fronde super viridi. Hac super re ad eum scribam.*

Quando Subter *regit Accusativum?*

Cum sivè motum, sivè quietem significat, ut: *Plato iram in pectore, cupiditatem subter præcordia locavit*, pro, *sub præcordiis; infra præcordia. Subter pineta Galesi*, pro, *sub pinetis. Et subter captos arma sedere duces.* Lucr. 6. de arboribus. *Si quis eas subter jacuit, prostratus in herbas.*

Quando Subter *regit Ablativum?*

In oratione poëticâ tantum, ut: *Subter densa testudine.*

Quando Clam *regit Accusativum & Ablativum?*

Apud priscos magis accusativum regebat, ut

Clam uxorem: apud recentiores ablativum, ut: *Clam patre.* Plautus eò ut adverbiò utitur, eique dativum jungit. Milit. *Meretricem moneri quam magni referat, mihi clam est*, pro, *mihi occultum est.*

DE
SYNTAXI ADVERBII.

Quæ sunt Regulæ de Concordiâ Adverbii?

Prima.

Adverbia interrogandi interrogativè posita primis verbi temporibus (quæ vulgo *Indicativi* modi dicuntur) magis consentiunt, indefinitè verò posita, magis secundis, sive subjunctivi modi temporibus, ut: *Ubi est? Dic ubi sit. Unde venis, quo pergis, qua ibis, cur taces? Unde venias cedo, quo pergas nescio, qua iturus sis scire cupio, cur taceas intelligo.*

Secunda.

Antequam & *Priusquam* indifferenter primis & secundis temporibus consentiunt, ut: *Antequam pro illô dicere instituo, pro me pauca dicam. Bibe priusquam abis*, vel *abeas. Antequam moreretur*, vel *moriebatur, deliravit.*

Tertia.

Ut, tempus significans, pro *postquam*, primis temporibus consentit, ut: *Is ut me salutavit, statim profectus est.* Verum *Ut*, non minus hic, quam semper aliàs, similitudinem significare rectius dixeris. Itaque ei respondet *sic*, vel *ita*. Lucret. 3. *Tu quidem*

dem ut es letô sopitus, sic eris ævi. Quod superest, cunctis privatu doloribus ægris. Livius 21. *Saguntini ut à præliis quietem habuerant per aliquot dies, ita non nocte, non die umquam cessaverant ab opere.*

Quarta.

Ut, similitudinis pro *quomodo*, primis & secundis temporibus consentit, ubi tamen accedit causæ significatio, tantùm secundis, ut: *Has ambas, ut dixi, ita oportet esse liberas. Ille ut erat lenâ amictus, ita venit in concionem. Ei te commendavi, ut gravissimè potui. Hera rogat, ut ad se venias*, id est, *ita te rogat, ut venias, & propter hanc causam te rogat, ut venias. Vereor ut placari possit*, id est, *quomodo possit. Ut illum Dii perdant*, subaudi, *ita precor. Hoc negotium, ut ego absim, confici potest*, pro, *esto ita, fac ita, da vel pone ita, ut ego absim*. Antiqui tamen etiam ubi causa significabatur, *Ut* promiscuè primis & secundis temporibus adjungebant, ut: *Jam faxo hic erit*, & *faxo hic sit. Ego faxo scies*, pro, *ita faxo, ut scies. Et faxe scias. Faciam cavebunt, qui audierint*, pro, *ut caveant*, id est, *ita faciam quomodo cavebunt.*

Quinta.

Ne, cum *Ut* sivè expressô, sivè suppressô, secundis temporibus semper consentit, idemque quod *non* significat, ut: *Opera datur, ut judicia ne fiant. Quid facias, prius cogita, ne mox facti te pœniteat*, pro, *ut ne*, id est, *ut non pœniteat. Vereor ne pater hoc resciscat*, pro, *ut ne. Timeo ne non impetrem*, pro, *timeo ut ne repulsam feram. Vereor ne me nolit dimittere*, pro, *ut non velit me dimittere*, sive, *ut ne velit me retinere.*

Sexta.

Ne, vetantis vel dissuadentis, semper consen-

tit secundis & tertiis, sive subjunctivi & imperativi temporibus, ut: *Ne nega. Tu ne cede malis. Istuc ne dixeris.* Nam soloecismus est, *Non dixeris.*

Septima.

Non, vetantis vel dissuadentis, tantum primo futuro consentit, ut: *Non negabis. Non dices.* Nam Soloecismus est, *Non nega. Non dic.*

Octava.

Quin, jubentis vel hortantis, primis & tertiis temporibus consentit, secundis numquam, nisi pro *immo* ponatur, ut: *Quid stas, quin accipis? Quin tu hoc audi.* Solæcismus erit, si hortaturus dicat: *Quin tu me audias. Quin accipias.*

Nona.

Utinam & *Si*, optantis semper secundis temporibus consentit. ut: *O si essem tecum. Utinam ita sit. Utinam viveret.*

Qualis est Rectio Adverbii?

Vera adverbii rectio nulla est, cum ab adverbiô nullus casus regatur: Falsa tamen rectio est quintuplex secundum quinque casus, qui ab adverbiô regi falsò putantur.

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Nominativum.

En Priamus. En quatuor aræ, Ecce homo; Ecce nova turba. In his falsum est nominativum regi ab adverbiô, cum pertineat ad verbum aliquod suppressum, verbi gratia, *Sum, es, adest, venit, exoritur.*

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Genitivum.

Satis eloquentiæ. Sapientiæ parum. Terrorum & fraudis

dis abundè est. Auxiliorum affatim erat. Varro. 1. c.4. *Volucres minus habent terreni, minus humoris, caloris temperate, & aeris multum.* In his genitivus non regitur ab adverbiò, sed à suppressò nomine substantivo, quod est *res* vel *negotium.* Latinè enim dicitur, *Res auxiliorum*, pro, *auxilia*, *Res fraudis*, pro, *fraus*, *Res cibi*, pro, *cibus.*

Unus Plato est instar omnium. Hic verum est genitivum regi ab *instar*, sed falsum est *instar* esse adverbium, cum sit nomen substantivum, significetque similitudinem, imaginem.

Virtutis ergo aliquem donare. Illius ergo huc venit. Hic *ergo* est nomen substantivum ablativi casûs à Græcô ἔργον, quod significat *opus*, vel *id*, *cujus vi aliquid factum est.* Ita *Virtutis ergo donatus*, significat *virtutis hoc opus esse*, *virtutis opere*, seu *propter virtutem factum esse ut donaretur. Illius ergo veni*, id est, *illius opere factum est*, sive, *ille fecit*, aut *causa fuit*, *ut venirem*, *propter illum veni.*

Ille omnium oratorum elegantissimè loquitur. Hic genitivus non ab adverbiò, sed à nomine suppressò regitur, subauditur enim *Ex numerô.*

Partim eorum in pompâ, partim in acie illustres esse voluerunt. Hic *partim* non est adverbium, sed nomen accusativi casus, pro *partem*, & subauditur præpositio Græca κατά, id est, *ad* vel *secundum*, quod barbarè dicitur *quoad.* Sic *Oratio nostra magnam partim*, seu partem *ex Jambis constat*, pro, *ad magnam partem*, *à magnâ parte*, *quod ad magnam partem attinet. Versus partim jambis*, *partim trochæis constans*, pro, *ad unam partem ex jambis*, *ad alteram partem ex trochæis.* Subaudiri quoque potest *in*, ut Plaut. Asin. *Age tu nunc in partem hunc delude*, pro, *partim*, *quod ad tuam partem attinet: nam ego meam partem jam satis eum delusi.*

Eo consuetudinis adducta res erat. Hic *eo* non est adverbium, sed accusativus pluralis antiquus pro *ea*, sicut *duo*, *ambo*, & subauditur *negotia.* Est autem

Negotia consuetudinis, idem quod *consuetudo*. Ita *Huc malorum ventum est*, pro *ad hoc* (prisce *huc*) *negotium malorum ventum est*. Val. Max. 8. c. 2. 11. 6. *Huc necessitatis deductus*. *Res mali* vel *Negotium mali*, idem est quod *malum*.

Pridie ludorum. *Postridie ejus diei*. In his latent nomina, quia *pris* antiquis, significabat præcedens. Unde *prior* & *primus*, *poster* vel *posterus* (unde *posterior* & *postremus* seu *postumus* aut *postimus*, sicut *extremus* & *extumus*, vel *extimus*) idem valet, quod *successor*: Ergo *Pridie ludorum*, est *in die præcessore ludorum*. *Postridie ejus diei*, valet *in die successore ejus diei*. Prisci dicebant, *Poster* & *Postris*, sicut *Sacer* & *sacris*.

Fratrem nusquam invenio gentium. *Abest longè gentium*. *Ubi terrarum es*. *Tunc temporis*. In his genitivi non reguntur ab adverbiô, quia ad orationem non pertinent, sed ad legitimam constructionem superant sivè abundant. Est ergo hæc Syntaxis *Irregularis* seu *Figurata*, diciturque *Pleonasmus* aut *Parelcon*, de quô infra.

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Dativum.

Naturæ convenienter vivere. Sed hic dativus a nullô regitur, tantum jungitur cum verbô, ut sit *Vivere naturæ*, sicut *Vivere sibi & amicis*. Plaut. Pæn. *Patrem & matrem vellem viverent tibi*. Adverbium postea modum verbi significat, quomodo scilicet naturæ vivat, nempe convenienter.

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Accusativum.

Propius urbem castra movit. Liv. 2. *Hoc propius fidem est*. & l. 4. *Hoc propius vero est*. *Proxime Italiam*. Sed hi accusativi reguntur à suppressâ præpositione *ad*. Sic *Cum Brundisium versus ires*, *Aretium versus castra movit*: subaudi *ad*. *Pridie Nonas*, subaudi, *ante*. Sicut *pridie constitutum diem*. Justin. l. 2. *Postridie ludos*: subaudi, *post*. *Circiter meridiem*, *Tharsum usque profectus*, subaudi, *ad*.

Da

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Ablativum.

Procul mari, procul patriâ, procul dubiô. Sed hi ablativi reguntur à suppressa præpositione *à.* *Quantô doctior, tantô melior.* Hic subauditur *à negotiô:* nam eô, *quô, tantô, quantô, multô, paulô*, sunt nomina sexti casus. Sicut *Multis rebus te melior*, significat *à multis rebus, quod ad multas res attinet*, similiter *à multô negotiô*, vel *multô negotiô*, & per duplicem Ellipsin *multô melior* rectè dicitur: quô ipsô sensu dici potest, *Multum melior*, pro, *in multum negotium*, sicut Plinius: *Columbarum volatus in multum velocior*, pro, *à multô*, vel *multô velocior.* Et Livius: *Forma viri aliquantum amplior humanâ*, pro, *in aliquantum, ab aliquantô, aliquantô.* Dictys 2. de bellô Trojanô: *Nostros multorum dierum navigatione in aliquantum exhaustos.* *Versus* naturâ participium est, usurpatione Adverbium. Curtius extremô l. 7. *Duo oppida ad meridiem versa quatuor spectantia orientem.* Cæsar. 7. bell. Gall. *Castra movet in Arvernos versus.* Liv. 2. *In lapide ad meridiem versus consedit.*

DE SYNTAXI CONJUNTIONIS.

Quæ sunt Regulæ de Concordiâ Conjunctionis?

Prima.

Etsi, etiamsi, quamquam, ni, nisi, si & *siquidem*, promiscuè cum primis & secundis verbi temporibus consentiunt, id est, cum *Indicativô, Optativô, &* *Subjunctivô*, ut *Etsi vereor. Quamquam conspectus vester mihi est jucundissimus. Tametsi vicisse debeo, tamen de jure meô decedam. Præposteros habes tabellarios, etsi me quidem non offendunt, sed tamen, &c. Quamquam*

aperte Volcatio assentirentur. Quare velim, etsi (ut spero) te hæc legente aliquantulum viæ processero, tamen obvias mihi literas mittas. Etiamsi quod scribas, non habebis, scribito tamen. Omnia brevia tolerabilia esse debent, etiamsi maxima sint. Nisi restituissent statuas, vehementer his minatur. Ortum amicitiæ videtis, nisi quid adhuc forte vultis. Ni sequitur, pugnos ingere. Palam beatus, ni unum desit. Si illum relinquo, ejus vitæ timeo. Tu si hic sis, aliter sentias. Herus si redierit, molendum in pistrino. Qui istuc scis, nisi periculum feceris. Siquidem atrocius est patriæ parentem, quam suum occidere. Siquidem mihi regnum detur, numquam id potius persequar. Plaut. Pœn. a. 1. s. 2. *Siquidem ante mentitus sit, nunc autem dehinc erit tibi verax.*

Secunda.

Quom aut *quum* aut *cùm*, tempus aut causam significans, primis & secundis temporibus convenit, ut *Cùm lego, cùm legam: cùm legebam, cùm legerem: cùm legi, cùm legerim: cùm legeram, cùm legissem: cùm legam, cùm legero. Multa tibi dii dent bona, cùm me salvum esse vis. Laudo te, cùm id das operam, ut doctus evadas. Gratulor tibi, cùm tantum vales apud Principem. Cùm animum ejus à me alienum sentiam, cur ad eum accedam. Anni plures sunt, cùm hoc accidit.* Sciendum tamen *quom* natura sua esse nomen accusativi casus à *quis*, velut in Annotationibus in Paradigmata monui.

Tertia.

Quòd, sivè causam reddat, sivè cum reliqua oratione accusativi vim habeat, promiscuè primis & secundis temporibus convenit. Causam reddit in istis: *Idcirco turpis hæc culpa est, quod duas sanctissimas res violat,* id est, *quoniam violat. Mihi quod defendissem*

ejus

ejus inimicum, leniter ſuccenſuit. Accuſativi verò cum reliquâ oratione vim habet hôc modô. Plaut. *Scio quòd filius meus amet,* pro, *ſcio filium meum amare, ſcio amorem filii mei.* Idem: *Scio quòd dictura es hanc eſſe pauperem,* pro, *ſcio te dicturam eſſe.* Cicero: *Cùm ſcripſiſſet quòd me cuperet ad ſe venire,* pro, *ſcripſiſſet ſe cupere me venire.* Livius. *Non ignoratis, quòd duo fulmina domum meam perculerint.* Fuſcus Arellius apud Senecam, *Probabo, quòd non ſit pudica,* pro, *non eſſe pudicam:* quod loquendi genus velut lectius & elegantius veteres magis probarunt. Sciendum tamen eſt *quod* ex natura ſua ſemper nomen relativum eſſe, ſicut & *quom* ſeu *cum*, in iiſque præpoſitionem ſubaudiri, cum uſu fiunt particulæ, quaſi ſit, *Ad* vel *ob id nomen* ſeu *negotium quod: Ab eo* vel *ex eo nomine,* ſeu *negotio quod.*

Quarta.

Quia primis & ſecundis temporibus convenit, ut: *Eo ferox es, quia imperium habes in belluas. Illum nunc amo, quia non adeſt. Nemo eſt, qui dolorem ipſum, quia dolor ſit, amet.*

Quinta.

Quoniam, primis & ſecundis temporibus convenit, ut: *Quoniam quæ nos ſcribimus, te delectant. Quoniam id quod vis fieri non poteſt, velis id, quod poſſit. Quoniam ipſe venire non poſſet, fratrem miſit,* pro, *quoniam non poterat.* Eſt autem *Quoniam*, uſu factum unum vocabulum, cum prius eſſent duo: *Quom jam,* ſivè, *Cum jam.*

Sexta.

Quin, pro *ut non*, ſemper ſecundis temporibus convenit, ut: *Dies nullus eſt quin domum meam veniat.*

Facere non possum, quin ad te mittam. Numquid causæ est, quin te in pistrinum condam. Factum est autem *quin* ex *qui ne*, pro, *qui non*, seu *quo non*, *quô modô non*, *cur non*.

Quæ est regula Rectionis Conjunctionum?

Conjunctiones copulantes & disjungentes, item *an*, *nisi*, *quam*, ad eandem vocem relatæ, vi vocis illius adsciscunt sibi casum præcedenti expresso aut suppresso similem.

Da exempla Casus expressi.

Mittam vel Antium vel Circæos. Hic conjunctio disjungens relata ad vocem *ad*, vi illius vocis regit accusativum: nam integra oratio est: *Vel ad Antium, vel ad Circæos. Parum confidis aut liberalitati meæ; aut amicitiæ nostræ.* Hic conjunctio regit dativum vi verbi *confidis*, cui dativus jungitur, quasi esset: *aut confidis amicitiæ. Et decretis & responsis Cæsaris interfuimus.* Hic conjunctio copulans regit casum vi verbi *Interfuimus*, quasi esset: *Interfuimus decretis & interfuimus responsis. Homo antiquâ virtute & fide*, pro, *cum virtute & fide. A nullo probari malo, quàm à te*, pro, *quam probari à te. Quem Senatus, nisi me, nationibus commendavit? Refert qui audiant, Senatus, an populus, an judices.*

Da exempla casus suppressi.

Malo Panormi, quàm Syracusis esse, pro, *in urbe Panormi, quàm in Syracusis. Emi drachmâ & pluris*, pro, *emi pro drachmâ & pro pluris æris pretiô. Domi quàm rure esse malo*, pro, *malo esse in ædibus domi, quàm in rure.*

DE SYNTAXI INTERJECTIONIS.

Qualis est Syntaxis Interjectionis?

Interjectionis nulla est Syntaxis, id est, nec concordia ulla, nec rectio, quoniam cum cæterâ oratio-

oratione non coheret, sed tantum ad significandum quemdam animi motum interponitur, qui motus facit, ut sæpe verba ad orationis integritatem necessaria supprimantur, ut *O vir fortis*, pro, *O quam es vir fortis?* *O me miserum*, pro, *O quam miserum me sentio.* *Væ tibi*, subaudi *sit.* *Væ te*, subaudi, *maneat*: nisi tamen *te* pro *tibi*, sicut *me* pro *mihi* positum arbitrabimur, quod veteres consuevisse Festus & Donatus testantur. *Hei*, vel *Heu mihi*! subaudi, *est.* *Proh dolor*, id est, *proh quantus mihi ex eo dolor est! Proh Sancte Jupiter*! id est, *proh fidem tuam imploro Jupiter!*

DE
SYNTAXI IRREGULARI
Seu Figuratâ.

Quid est Syntaxis Irregularis seu Figurata?

Est compositio inter se partium orationis consentanea consuetudini beneloquentium, etsi à regulis Syntaxeωs alienior.

Quotuplex est Syntaxis figurata?

Duplex: *Vernacula* scilicet seu *Domestica*, & *Peregrina*, seu *Transmarina*, aut *Græcanica*, quæ *Hellenismus*, vel *Græcismus* dicitur.

Quid est Syntaxis Figurata Vernacula?

Consentanea nativæ Romanorum consuetudini, *quam penes arbitrium est, & jus, & norma loquendi*. Itaque qui sequitur regulas neglectâ consuetudine, loquetur Grammaticè, sed non Latinè: qui verò sequitur consuetudinem neglectis licet regulis, loquetur Latinè.

Quotuplex est Syntaxis Figurata Vernacula?

Quadruplex: nam artis regulæ negliguntur vel per *Exsuperantiam*, cum aliquid in oratione superat vel superfluit, diciturque *Pleonasmus* aut *Parelcon*:

vel

vel per *Defectum*, cum aliquid in oratione deest, diciturque partim *Ellipsis*, partim *Zeugma*: vel per *Discordiam*, cum in oratione dissensus est, diciturque *Syllepsis*: vel per *Ordinem* inversum seu turbatum, diciturque *Hyperbaton*.

DE PLEONASMO.

Quid est Pleonasmus vel Parelcon?

Est figura Latinæ consuetudinis, per quam aliquid ad legitimam constructionem additur, sivè superest, vel abundat, ut: *Agedum*, *agesis*, *dicdum*, *dicsis*, *itera dum*, pro, *Age*, *dic*, *itera*. *Commigravit huc viciniæ*. *Proximè viciniæ habitat*. In his abundat vox *viciniæ*. Ita supervacui & otiosi sunt genitivi in istis: *Interea loci*, *ubi locorum*, *longè gentium*, *nusquam gentium*, *minimè gentium*, *ubique terrarum*, *tunc temporis*. *Ejus*, abundat in hoc, *Quoad ejus fieri potest*. *Magis*, parelcon & otiosum est in istis: *Magis beatior*, *magis major*. Et *potius* cum *malle*. Cic. *Casum potius, quam te laudari mavis*. *Tandem*, supervacuum est in istis: *Nimis iracundè hercle tandem*, *heus tibi dico tu*. *Itane tandem uxorem duxit Antipho?* *Pleonasmus* etiam est cum simul in eâdem periodo ponuntur, *Sicut*. *sic*: *sicut*, *ita*: *similiter*, *itidem*, *ut*: *prius*, *antequam*: *postquam*, *post*. *præterquam*, *præterea*. *tamenetsi*, seu *tametsi*, *tamen*. *si*, *quando*. *ubi*, *quando*. *ergo*, *igitur*. *itaque*, *ergo*. *en*, *ecce*. *post*, *deinde*. *extemplo*, *simul*. *saltem*, *modò*. *quia*, *enim*. *quippe*, *quia*. *quidem*, *certè*. *olim*, *quondam*. *totus*, *perpetuus*. *universi*, *omnes*. *ambo*, *duo* quod in idiotismo Italico hæsit. Plaut. Amph. act. 3. sc. 3. *Jam hi ambo servus & herus frustra sunt duo*. Etiam *is* abundat in hoc Pæn. act. 5. sc. 2. *Pater tuus is erat frater patruelis meus*, pro quo aliter rectè dicas: *Pater tuus idem erat frater meus*. *Sin minus* est Pleonasmus, nam *Minus* est *non*, & *Sin* est

Si non. *Ideo* per Pleonaſmum dicitur, cùm *eo* per Ellipſin dicatur, pro *eô nomine*. Pleonaſmus eſt *Atque ut* in comparatione parium. Plaut. Milit. *Simile ſomnium ſomniavit, atque ut tu ſuſpicatus es.*

DE ELLIPSI.

Quid eſt Ellipſis?

Eſt figura Latinæ conſuetudinis, per quam ad legitimam conſtructionem deeſt vocabulum unum aut plura.

Quotuplex eſt Ellipſis?

Quadruplex: Alia ſcilicet eſt *Nominis*, alia *Verbi*, alia *Præpoſitionis*, alia *Adverbii* & *Conjunctionis*.

ELLIPSIS NOMINIS.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis?

Duplex: nam vel *Idem* nomen deeſt, vel *Aliud*.

Qualis eſt Ellipſis cum deeſt Idem nomen?

Idem nomen deeſt, ſi poſt verbum ſubſtantivum (*Sum, es, eſt*) ſequatur adjectivum aut genitivus, ut: *Hoc eſt pecus regium* vel *regis*. Deeſt idem nomen *pecus*, quod prius erat poſitum: integra enim oratio ſecundum regulas eſt, *Hoc pecus eſt pecus regis* vel *regium*.

Quotuplex eſt Ellipſis cum deeſt aliud Nomen?

Duplex: nam deeſt vel *Cognatum* nomen, vel *Alienum*.

Quotuplex eſt Ellipſis Nominis Cognati?

Duplex: nam deeſt vel *Nominativus cognatus*, vel *Accuſativus cognatus*.

Ubi deeſt Nominativus Cognatus?

In verbis illis, quæ ineptè vulgo *Imperſonalia* vocantur, ut: *Curritur, ſedetur, ſtatur, vivitur, evenit:* nam

nam deest ac subauditur, *cursus*, *sessio*, *status*, *vita*, *eventus*. Sic *Pluit*, *pluvia*: *Ningit nix*: *lucescit lux*: *Miseret miseratio*: *tædet tædium*: *pudet pudor*: *piget pigritia*: *pœnitet pœna*.

Ubi deest Accusativus Cognatus?

In verbis activis, quæ imperitè vulgo *Neutra* aut *Absoluta* dicuntur, ut: *Vivo*, deest *vitam*: *curro*, *cursum*: *sedeo*, *sessionem*: *ambulo*, *ambulationem*: *servio*, *servitutem*: *certo*, *certamen*. *Eo iter sive itum*.

Quotuplex est Ellipsis nominis Alieni?

Duplex: *Solitarii* scilicet & *Consociati*: nam vel unum solum nomen deest, vel cum nomine aliæ simul voces.

Quotuplex est Ellipsis nominis Solitarii?

Duplex: *Suppositi* scilicet & *appositi*, sivè *præcedentis* & *consequentis*.

Quotuplex est Ellipsis nominis Suppositi?

Triplex: *Nominis* scilicet, *Verbi* & *Præpositionis*: nam nomen quod deest, vel nomini, vel verbo supponitur, vel præpositioni.

Quotuplex est Ellipsis in quâ deest suppositum Nominis?

Duplex: nam vel *nominis regentis suppositum* deest, hoc est, *Substantivi*, vel *nominis concordantis*, hoc est, *Adjectivi*.

Qualis est Ellipsis in quâ deest Suppositum Substantivi?

Ædes, deest cum dicimus *domi*: nam hic genitivus *domi*, supponit nomen substantivum *ædes*, à quô regitur. Plautus Casin. *Insectatur omnes per ædes domi*. Nempe *domus* totum est, *ædes* verò, pars domi, seu domus ædificata & conclavibus distincta. Igitur *est domi*, significat, *est in ædibus domi*, sicut *jacet humi*, pro, *in terrâ humi*.

Causâ, vel *gratiâ*, vel *ergo*, deest in hoc Sallustii: *Exercitum opprimendæ libertatis habet*. Ovid. *Successorumque Minervæ indoluit*. Liv. *Pestilentia aliarum*

rerum

rerum otium præbuit, id eſt, *quod ad alias res attinet.* Cicer. *Sanè ceterarum rerum paterſamilias attentus.* Sic *Miſer animi*, *integer vitæ*, *cupidus vini*, *peritus juris*, ſubaudi *cauſâ*. Eſt autem *Animi cauſâ*, idem ac, *quod ad animum attinet.*

Copiâ, deeſt in his: *Eges Medici. Abundas pecuniarum.* Virgil. *Non eſt te fallere cuiquam*, ſubaudi, *copia*, à quo nomine regitur *fallere*, quod pro nomine genitivi caſus ponitur.

Crimine vel *actione* deeſt in verbis accuſandi, damnandi aut abſolvendi, ut: *Furti damnatus. Repetundarum poſtulatus. Cædis abſolutus.*

Memoria vel *recordatio* vel *meminiſſe*, deeſt in his: *Memini illius rei. Venit mihi in mentem illius rei. Oblitus meorum*, ubi ſubaudi, *oblivione.*

Negotium, vel *res*, deeſt in hôc: *Dedit mihi mille nummum. Unô mille nummum lucratus eſt decem millia*, pro, *unô negotiô mille nummorum*: nam *Mille* ſemper eſt adjectivum pluralis numeri, ſicut *decem* & *centum*. *Non eſt mihi operæ*, ſubaudi, *res*, pro, *non eſt mihi opera, quam tibi dem, ſum occupatus. Laboris eſt hoc præſtare*, ſubaudi *res*. *Satis eloquentiæ, ſapientiæ parum. Quid rei*, pro, *quid negotium rei. Compendi facere, lucri facere*, ſubaudi, *rem.*

Officium, deeſt in iſtis: *Pauperis eſt numerare pecus. Adoleſcentis eſt majores natu revereri.*

Opus, deeſt in his: *Hoc non ſolum laboris, verum etiam ingenii fuit.*

Solum, deeſt in iſtis: *Terræ defigitur arbor. Procubuit terræ. Arbores humi arenoſô genitæ*, pro, *in ſolô humi arenoſô.*

Tempore, deeſt in *Domi, bellique*, nam hic *domi* ſignificat *pacis* & *otii.*

Terra, deeſt in hôc: *Jacet humi*, pro, *in terrâ humi*: nam terra in aquam & humum dividitur à Varrone. *Ægypti occiſus eſt*, ſubaudi, *in terrâ.*

Urbs, deeſt in hôc: *Natus Romæ*, pro, *in urbe Romæ*,

Romæ, vel etiam *in locô Romæ*. Virgil. *Hic locus urbis erit*, pro, *hic urbs erit*.

Uxor, deest in his: *Terentia Ciceronis*, *Catonis Martia*.

Quotuplex est Ellipsis, in quâ deest Suppositum Adjectivi?

Duplex: nam deest suppositum adjectivi vel *Absoluti*, vel *Relati*.

Quotuplex est Ellipsis, in quâ deest Suppositum Adjectivi Absoluti?

Duplex: *Apertior* scilicet & *Tectior*. *Apertior* est, in quâ adjectivum nullum omnino substantivum expressum habet. *Tectior*, in quâ adjectivo suppositum quidem est nomen substantivum; sed tale, cujus generi terminatio adjectivi minimè congruat.

Ellipsis apertior, in quâ Adjectivum nullum omnino Substantivum expressum habet.

Æs deest in istis: *Parvi facio. De meô:* nam integra oratio est: *Parvi æris facio. De meô ære.* Sic *Ratio accepti & expensi*, subaudi, *æris*.

Amnis, vel *aqua* deest in *confluens*, *torrens*, *fluvius* & *fluvia*, quæ sunt adjectiva, sicut & in *pluvia* deest *aqua*.

Anguis, vel *bestia*, deest in *serpens*, quod est adjectivum.

Animi deest in hôc: *Rogo te ut boni consulas*, hoc est, *ut judices & statuas rem hanc esse boni animi*, vel *ab animô bonô proficisci*. *Æqui bonique facio*, hoc est, *facio hoc esse hominis; sive animi æqui & boni.*

Aqua, deest in *piscina*, quod est adjectivum, & in *pluvia*.

Ars, vel *scientia* deest in Medicina, *Musica*, *Dialectica*, *Rhetorica*, *Fabrica*, &c. quæ sunt adjectiva.

Avis, deest in *ales*, *præpes*, *volucris*, quæ sunt adjectiva.

Bestia, deest in *serpens*, *animans*, *quadrupes*, *fera*.

Bos deest in *Juvencus*.

Canis,

Canis, deeſt in *moloſſus, Lacon, Melitæus.*
Carcer, priſcè neutrum, deeſt in *Tullianum* & *Piſtrinum.*
Caro, deeſt in *bubula, agnina, ferina, caprina, ovilla, ſuilla.*
Caſtra, deeſt in *ſtativa, hiberna.*
Cervus, deeſt in *ferus.* Virg.
Cibus, deeſt in *diurnus, diarius, demenſus.*
Cælum, deeſt in *ſerenum* & *purum.*
Corona, deeſt in *laurea, civica, muralis, obſidionalis.* In *ſertas*, ſubaudi *coronas*, in *ſerta, coronamenta.*
Conſilium, deeſt in *propoſitum, arcanum, ſecretum.*
Culmen deeſt in *tectum*, cum pro *domô* ponitur.
Culpa deeſt in *noxia*, quæ eſt adjectivum. *Noxa*, ſubſtantivum, pro *nocumentô* ſeu *damnô.*
Dii, deeſt in *Superi, Inferi, Manes:* nam *Manes* linguâ Sacrorum dictum eſt, pro *Mani*, id eſt, *Boni*, ſicut *Porci Sacres*, pro *Sacri.*
Dies, deeſt in *Natalis. Perendinum.* Plaut. Trinum. verſ. ult. *Tu in perendinum paratus ſis ut ducas.*
Domus, deeſt in *Regia & Baſilica.*
Equus, deeſt in *ferus, ſonipes, quadrupes.*
Fabula, deeſt in *prætexta, togata, palliata.*
Facta, pro *res* ſeu *negotia*, deeſt in hoc Plautino: *Mira ſunt, te hic ſtare.*
Fames, deeſt in *milvina.* Plaut. Menæch. a. 1. ſ. 3. *Quæ mihi appoſita milvinam ſuggerant.*
Febris, deeſt in *quartana, tertiana, quotidiana.*
Finis, deeſt in *hactenus, quatenus:* nam integra oratio eſt: *Hâc fine tenus*, pro, *uſque ad hanc finem*, ſivè *ad hunc terminum. Lumborum tenus*, ſubaudi *fine.*
Fodina, deeſt in *Auraria, Argentaria.*
Frater, deeſt in *germanus, patruelis, uterinus.*
Frenus vel *frenum*, deeſt in *lupatus & lupatum.*
Fructus, deeſt in hoc Varronis. 1. ruſt. 44. *Ex eôdem ſemine alicubi cum decimô redit, alibi cum centeſimô:* id eſt, *decuplum, centeſimum naſcitur.*

Frumenta, deest in *sata*, & *fruges*, in *satæ*.
Funera, deest in *justa*, *suprema*, *solemnia*.
Funis, deest in *rudens*, quod est adjectivum seu participium à *rudere*. Et *in Stupea*.
Homo, deest in *nemo*, quod est adjectivum omnium generum. *Tu es miser*, pro *tu es homo miser*. *Cicerò est Romanus*, pro, *homo Romanus*. Sic in *Amicus*, *familiaris*, *liber*, *servus*, *tabellarius*, *nuncius*, *socius*, *rivalis*, *maritus*, *adolescens*, *juvenis*, subaudi, *homo*. *Magnates*, *optimates*, *majores*, *minores*, *ceteri*, *mortales*, *Itali*, *Galli*, subaudi *homines*.
Hora, deest in *quota*, *prima*, *tertia*.
Horologium, deest in *solarium*.
Jaculis, deest in hôc Virgil. *Missilibus certant*.
Ilia, deest in *intestina*.
Judiciô vel *jure* deest in *falsô* & *meritô*, quæ sunt nomina adjectiva.
Jus, deest in *augurium*, quod est adjectivum ab *augur*.
Lapis, deest in *molaris*.
Liber, deest in *annalis* & *diurnus*.
Libelli, deest in *pugillares*, *eborei*, *duplices*, *triplices*.
Lineas, deest in istô: *Ad incitas redactus*, id est, *ad ultimas lineas* in ludô XII. scruporum, in quibus scrupi seu calculi porrò moveri nequeunt, & ob hoc *inciti* dicuntur, id est, *immobiles*: nam *cieo* est *moveo*.
Litera, deest in *vocalis*, *consonans*, *muta*, *liquida*.
Literas, deest in hôc Cicer. *Triduô abs te nullas acceperam*. Et Plaut. Merc. *Hodie in ludum occepi ire literarium: ternas scio jam, A, M, O.* Ubi verè ridiculè Emmanuel Alvarez ternas verborum conjugationes significari putat. Scilicet puer primâ die in ludò ternas conjugationes discet.
Locus, deest in istis: *Hic senex de proximô*, *ab humili ad summum*, subaudi *locô*. *In mediô*. *Convene-*

venerant in unum. Exilit in ſiccum, ſubaudi, *Locum*, quod priſcis neutrum erat à quô loca, deeſt in *Æſtiva, hiberna, roſaria, pomaria, ſupera, infera, inferna, ſecreta*, ſubaudi, *loca*. In illis, quæ male pro adverbiis habentur, *Primô, ſecundô, quartô, poſtremô*, deeſt *locô*.

Ludi, deeſt in *Circenſes, Megaleſii, ſæculares, funebres*.

Lychnus, deeſt in *Cereus, Funalis, Cebaceus*.

Mare, deeſt in his: *Terris jactatus & altô. In altô periit. In tranquillô quilibet gubernator eſſe poteſt. Cærula verrunt*.

Menſa, deeſt in *Delphica*.

Menſis, deeſt in *Januarius, Aprilis, Majus, October, December*, &c. quæ ſunt adjectiva.

Milites, deeſt in *triarii, haſtati, pilati, ſagittarii, peltati, cetrati, velites*.

Modô deeſt in his: *compoſitô*, vel *Ex compoſitô factum eſt. De compactô*, vel *Ex compactô res geritur*, id eſt, *eô modô, quem inter ſe conpoſuerunt*, vel *compacti ſunt*. Deeſt etiam in *perpetuô, certô, ſecretô*, & ſimilibus. Plautus enim eâdem ſcenâ 1. act. 3. Moſtel. promiſcuè dicit: *Metuo ne perpetuô perierim*. Et, *Perii in perpetuum modum. Quô pactô iſtud fiet. Qui fieri poteſt*: nam *qui* eſt *quô*. *Cum eô*, pro, *cum eô modô, cum hâc conditione, ſic*.

Modum, deeſt in numerô per Præpoſitionem *ad* expreſſô Cæſar. 2. bell. Gall. *Occiſis ad hominum millibus quatuor, reliqui in oppidum rejecti ſunt*.

Morem vel *ingenium*, aut *inſtitutum*, deeſt in hôc Plauti: *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut ſis*. Et Terent. *Non cognoſco veſtrum tam ſuperbum*.

More, deeſt in hôc Plauti Pſeud. a. 4. ſ. 7. *Uncti ſunt hi ſenes, fricari ſe ex antiquô volunt*.

Mulier, deeſt in *meretrix*. Plaut. Stich. a. 5. ſ. 5. *Nimiôque ſibi mulier meretrix repperit odium citius*. Merc. a. 4. ſ. 1. *Mulier meretrix eſt intus in ædibus*.

Navis deest in *celox*, *liburnica*, *prætoria*, *rostrata*, *triremis*.

Negotium, id est, *res*, deest in omni adjectivô neutrali, cui nullum substantivum sit adjunctum, nec ullum aliud adjungi possit, ut: *Aliena curare*. *Triste lupus stabulis*. *Malum videtur esse mors*. *Strata viarum*. *Abdita rerum*. *Opaca domorum*. *Pessima munerum*. *Beata Seraphim*, subauditur, *negotia*. Porrò *Negotia viarum, rerum, domorum*, Græcô more significat *vias*, *res*, *domos*. *Dulce ridet*. *Lucidum fulgent oculi*. *Turbidum lætatur*, subaudi, *negotium*. *Mea interest*, pro, *est inter mea negotia*, *pertinet ad mea negotia*. *Refert mea*, pro, *affert*, *importat*, sivè *apportat ad mea negotia*. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*, pro, *omnia negotia*, *omnes res*. *Actum est*, subaudi *negotium*. Deest quoque *negotium* in illis, quæ vulgo adverbia putantur. *Multum*, *plurimum*, *plus*, *melius*, *pejus*, *brevius*, *doctius*, *eô*, *quô*, *tantô*, *quantô*, *multô*, *verô*, *falsô*, &c. in quibus præterea præpositio *a*, *ad*, *ex* vel *in* subauditur. *Paucis est quod te volo*, pro, *est negotium*, *propter quod paucis alloqui te volo*. *Non est quod vereare*, pro, *non est negotium propter quod vereare*. *Si est ut facturus sit officium*, pro, *si ita est negotium*, *si ita res se habet*. *Non est ut possit tibi plus dari*, pro, *non est ita negotium*, *res ita se non habet*. Etiam in *Hoc*, *id*, *quid*, *aliquid*, *nihil*, subaudis, *negotium*. *Nomen* pro *causa* cum aliquâ præpositione deest in *id*, *quid*, *eô*, *quô*. Plaut. Amph. *Id huc reverti ut me purgarem tibi*, pro, *ob id nomen*, *sivè eam causam*. Ibid. *Cur dixisti*, *inquies non quô te esse impudicam crederem*, pro, *non ab eô nomine*, *quô crederem*, sivè *non ob id nomen*, *ob quod crederem*. Et Aul. *Aurum me scit habere*, *eo me salutat blandius*, pro, *ab eo nomine*. Cic. 14. famil. ep. 7. *Ego eo nomine sum Dyrachii*, *ut quam celerrime quid agas*, *audiam*. Terent. Eun. a. 5. s. 7. *Nunc id prodeo*, *ut conveniam Parmenonem*, pro, *ad id modi*, vel *ob id nomen*.

Nummus

Nummus vel *numerus*, deest in *quinarius*, *denarius*. Etiam in *Sestertii* subauditur *nummi*.

Nux, deest in *avellana*, *juglans*, *pinea*, *persica*, *castanea*.

Oculis, deest in *limis adspicere*.

Officina, deest in *fabrica*.

Officium, deest in istis: *Mentiri non est meum*. *Regium est benefacere*.

Opera, deest in *Bucolica*, *Georgica*, *Rhetorica*.

Oratio, deest in *Prosa* seu *Prorsa*, quod valet *Recta*, cui opponitur *Versa*.

Ostium, deest in *posticum*.

Oves, deest in *bidentes*, *fœtas*.

Pars, deest in *antica*, *postica*, *decima*, *quadragesima*, *pro virili*, *primas* vel *priores alicui deferre*. *Quà*, subaudi *parte*. Horat. *Quâ parte debacchantur ignes*, *quâ nebulæ*.

Pecuniæ, deest in *repetundarum* & *repetundis*.

Pedatô, vel *pedatu*, deest in *primô*, *secundô*, *tertiô*, quæ malè adverbia putantur. Significat autem primâ, secundâ, tertiâ vice.

Pede, deest in hôc: *Ædes quæ planô adeuntur*.

Præmium, deest in *Corollarium*.

Principium, vel *primordium*, vel *initium* vel *ortus* deest in *primum* & *primô*, ubi etiam præpositio *ad* vel *à* subauditur.

Pretium, deest in *magnô emere*. *Magni mihi sunt literæ tuæ*. *Hoc magni refert*, *parvi refert*.

Puer, aut *puella*, deest in *infans*, *à parvulô*, *exoletus*, subaudi, *puer qui olescere*, id est, *crescere desiit*.

Rastrus, deest in *bidens*, *tridens*, *quadridens*.

Ratio, deest in *expensa*, *impensa*, *summa*, *ad summam*.

Res, deest in *Esca*, quod est adject. ab *Essi*, sivè *Edi* factum, quasi, *Essica*, sivè edilis, aut essibilis, comedibilis. Hoc apparet ex compositô ejus *vescus*, *a*, *um*. Similiter in *ædulia*, subauditur *negotia*, pro quô veteres libri habent *Edilia*, quasi, comedi-

medibilia. Etiam in istis: *Virtus est laudanda. Mors est bona. Satin salvæ?*

Reliquiæ, deest in *parietinæ*, quod est adjectivum à *paries*, sicut ab *aries*, *oraculum Arietinum*, id est, *Jovis Ammonis*, qui caput habebat cum cornibus arietis.

Rus, deest in *pascuum*. Lucr. *Pascua rura*. Plaut. Truc. a. 1. s. 2. vers. 47. *Non arvus hic, sed pascuus est ager*. Ergò & Arvum est adjectivum in quô *rus* subauditur.

Sacra, deest in *Saturnalia, Bacchanalia, Liberalia*.

Sectura, deest in *Ternaria*.

Securis, subauditur in *bipennis*.

Servus, deest in *Vicarius, ostiarius, mediastinus*.

Sermo vel *rumor*, deest in *nuncius*, quod est adjectivum, diciturque *nuncius homo*, *nuncia fama*, vel vox *nuncium verbum* sivè *dictum*.

In neutrô *sestertium* deest aliquod substantivum, quod significet eandem drachmarum seu denariorum quantitatem, quæ est *Minæ*, puta centum drachmarum: Ita *Mina Sestertia* rectè dicetur, *Minæ pondus sestertium*, pro 25 *drachmis auri*, quasi esset, *Pondus semitertium*, id est, *minæ duæ & dimidia*. *Sestertius* Germanicè est eindrithalber. *Sestertia* eindrithalbe. *Sestertium* eindrithalbes/ut *Sestertium milliare*, id est, *duo milliaria & dimidium*. *Sestertium bipalium* apud Columel. de arbor. c. 1.

Sinus, deest in *Tarentinus*, *Puteolanus*.

Sol, deest in *Oriens, Occidens*. *Die crastini, die septimi*, subaudi, *solis*.

Spatium, deest in hôc Virgil. *In mediô mihi Cæsar erit*.

Sponte, deest in *Suapte*, apud *Catullum*.

Stabulum, deest in *bubile*, *equile*, *suile*, quæ sunt adjectiva, adeòque *bubilis*, *equilis*, *suilis*, dici potest subaudiendo, *caula*.

Stipendia, vel *æra*, vel *alimenta* deest in istis: *Ex schola quadringenta annua capit. Sunt qui tortoribus annua præstent*.

Stridor,

Stridor, deest in *sibilus*, quod est adjectivum.

Stuprum, vel *flagitium* deest in *incestum*, quod est adjectivum.

Tabellæ, deest in *eboreæ*, *citreæ*, *duplices*, *triplices*, *laureatæ*, *pugillares*, pro quibus Catullus, *Pugillaria* dicit, subaudiendo *ligilla*, *schedia*, vel aliud quid.

Taberna, deest in *Medicina*, *Sutrina*, *Textrina*, *Tonstrina*, *Fabrica*, *Salinæ*, *Laniena*, *Carnificina*. Sunt enim ista omnia adjectiva.

Tegmen, deest in *lacunar*.

Tempus, deest in istis, *Serum est. Ex illô. Ex quô. Hornô: Brevi senties*, subaudi, *tempore*. Sic *Serò sapiunt Phryges. Optatô advenis. Non ignara futuri*, subaudi, *temporis*, *in perpetuum*, *in æternum*, *in posterum*, *in futurum. In præsens*, *per sudum*, *cùm sudum erit*, *sub obscurum*, *adhuc*, subaudi, *tempus*: nam prisci *hoc* & *huc* dicebant. *Hoc noctis. Id ætatis*, subaudi, *tempus. Postea*, *præterea*, *antea*, *antehac*, *posthac*, subaudi, *tempora*: nam *hac* pro *hæc* dicebant.

Terra, deest in *Patria*, *continens*.

Toga, deest in *prætexta*.

Vaccæ, deest in *juvenca*.

Vada, deest in hôc Virgil. *In brevia & syrtes urget*.

Vasa, deest in *fictilia*, *crystallina*, *vitrea*, *atramentaria*. In *Salinum* deest *vas*.

Velum deest in *linteum*. Catull. Car. 6. Phaselli laud. *Sive palmulis opus foret volare, sive linteo*.

Ventus, deest in *Africus*, *Favonius*, *Subsolanus*.

Verba, deest in his: *Quid multa? Paucis te volo. Dictum sapienti sat est*.

Vestes, deest in *sericæ*, *bombycinæ*, *undulatæ*, *Coæ*.

Via, deest in istis: *Cur non rectà introibas? Hac illac circumcursa*.

Vicibus, deest in *Alternis*. Seneca: *Non sit multiformis alternis Vatinius*, *alternis Cato*, *sed perpetuò sui similis*, Idem: *Alternæ inter cupiditatem & pœnitentiam nostram vices sunt*.

Vinum deest in *mustum*, *merum*, *falernum*, *massicum*, quæ sunt adjectiva.

Vir vel *uxor*, deest in *conjux*, *maritus*, *marita*. In *Majores*, *optimates*, *magnates*, *primates*, subaudi *viri* vel *fœminæ*.

Virga, subauditur in *rudis*, ut *Rudem accipere*, *rude donatus*.

Urceus, deest in *aqualis*.

Usuræ, deest in *centesimæ*, *dextantes*, *besses*, *semisses*.

Ellipsis Tertior, in quâ adjectivum habet quidem substantivum, sed genere discrepans.

Arbor, deest in appellationibus arborum cum adjectivô fœmininô positarum, ut *Laurus*, *patula fagus*, *tarda morus*, *fructuosa malus*, *consita pomus*: nam ista omnia per regulam terminationis sunt generis masculini. Ergo in his est Syntaxis figurata, cum desit nomen substantivum *Arbor* cum adjectivô concordans. Sciendum est autem in his & multis aliis plus consuetudini, quam arti serviendum, & figuratâ, quam regulari syntaxi utendum esse.

Fabula, deest in Comædiarum & Tragediarum titulis cum adjectivô fœmininô positis, ut *Terentiana Eunuchus*.

Florem, deest in hoc Virgilii: *Crocumque rubentem*: nam *Crocum* ex terminationis regulâ neutrum est.

Fœmina, deest in animalibus, quæ sunt sexus fœminini, sed nomen habent terminationis masculinæ, sicut *Mas*, deest in iis, quæ sunt sexus masculini, sed nomen habent terminationis fœmininæ. In *leo* pro *leæna*, deest *fœmina*. Sic *Elephantus gravida*. *Porcus obesa*. Hæc *bos*, hæc *homo*, hæc *aquila*, hæc *anguis*, hæc *ovis*, hæc *canis*, hæc *testis*, hæc *civis*, hæc *sacerdos*, hæc *vates*, hæc *miles*; In his omnibus deest, *Fœmina*. Hic *bos*, hic *homo*, hic *aquila*, hic *anguis*, hic *ovis*, hic *canis*, hic *testis*, hic *civis*, hic *sacerdos*, hic *vates*, hic *miles*; In his omnibus deest *Mas*.

Herba,

Herba, deest in appellationibus herbarum cum adjectivô fæmininô positis, ut: *Dictamnum pota pellit sagittas. Centunculus trita in aceto:* nam per regulam illud neutrum, hoc masculinum est.

Insula, deest in nominibus propriis Insularum cum adjectivô fæminino positis, ut: *Latonia Delus, Phœbeja Rhodus.*

Mons, deest in nominibus propriis montium cum adjectivô masculinô positis, ut: *Altus Ossa, præaltus Ida, ignivomus Aetna.*

Oppidum, deest in nominibus propriis urbium cum adjectivô neutrali positis, ut: *Argi aptum equis. Altum Præneste. Tybur superbum.*

Sinus, deest in nominibus propriis sinuum cum adjectivô masculinô positis, ut: *Sævus Hadria.*

Urbs, deest in nominibus propriis urbium cum adjectivô fæmininô positis, ut: *Barbara Narbo, magna Mediolanum, deleta Corinthus:* nam ex regula terminationis *Narbo* & *Corinthus* sunt masculini, *Mediolanum* verò neutri generis.

Qualis est Ellipsis, in qua deest Suppositum adjectivi Relati?

Homo aliquis, deest in istis: *Est qui dicat. Sunt qui affirment. Sunt quos arma delectant.*

Idem, deest in hoc Plinii: *Equo ferè, qui homini, morbi:* pro, *iidem ferè. Tarando magnitudo, quæ leoni,* pro, *eadem quæ.*

Is, quod significat *talis* aut *tantus*, deest in isto: *Homo improbus, sed cui paucos ingenio pares invenias.*

Quotuplex est Ellipsis, in qua deest Suppositum Verbi?

Duplex: nam vel *Finiti verbi*, vel *Infiniti Suppositum* deest.

Qualis est Ellipsis in qua deest Suppositum verbi Finiti?

Ego, tu, ille, deest in verbis, *Amo, amas, amat.* Fert autem consuetudo eleganter loquentium, ut verborum primæ & secundæ personæ supposita per

Ellipsin semper ferè omittantur, nisi cum diversitas aliqua significanda est, ut: *Tu legis, ego audio.* Alioquin secundum regularem Syntaxin Grammaticè, sed minus Latinè dicetur: *Quid tu facis? Ego quiesco.* Virg. *Hunc & nymphæ veneramur:* subaudi, *Nos entes*, sivè, *nos quæ sumus nymphæ.*

Homines, deest in *ajunt*, *ferunt*. Lucr. *Nemo animi fallit.*

Libido, vel *cura*, vel *animus* deest in hôc Virgil. *Nec sit mihi credere*, pro, *nec mihi libeat credere.* Propert. *Nec tibi sit duros montes & frigida saxa adire*, pro, *ne velis adire.*

Potestas, deest in istis: *Videre erat Tityum. Fame necatur: aliter non est occidere.*

Ratio, vel *Mens*, deest in hoc Catulli: *Hoc falsum esse putas? fugit te inepte.*

Res, deest in istis: *Bene est. Malè mihi est. Ægrè mihi est.* pro, *Res bene vel malè se mihi habet: Ægritudo mihi est.* Sic, *Sero est, mane est*, pro, *Res est in mane, in serô tempore.*

Qualis est Ellipsis, in quâ deest Suppositum verbi Infiniti?

Me, te, illum, deest in verbis infinitis cum aliàs, tum præcipuè post verbum passivum, ut *Volo facere*, pro, *volo me facere. Non possum credere*, pro, *me credere. Non veretur mentiri*, pro, *se mentiri. Videor videre*, pro, *me videre. Putaris scire*, pro, *te scire. Paulus creditur fecisse*, pro, *illum fecisse. Multi dicuntur venire. Multi dicuntur venturos esse*, pro, *Eos venire, eos venturos esse:* nam *venturi esse*, est *Græcismus*. Lucret. *Quippe etenim quam multa tibi me fingere possum.* Sallust. *Qui se student præstare cæteris.* Plaut. Curcul. *Æsculapius mihi visus est eum ad me non adire, neque me magni pendere.* Idem Aul. *Vocem loquentis modò me audire visus sum.* Idem Milit. *Vereor me istô ornatu incedere.* Idem Epid. *Videor me vidisse eam prius.* Sic, *Diceris fecisse*, pro, *te fecisse.*

Qualis

Qualis est Ellipsis, in quâ deest suppositum Præpositionis?

Commune, deest in hôc: *Quid mihi tecum? Illi genti nihil ad eam diem cum Romanis fuerat.* Curt. 8. *Regum Indorum luxuria super omnium gentium est.* subaudi, *luxuriam.*

Homo servus, deest in istis: *Esse alicui ad manum vel à manu, circum pedes, ab epistolis, à cubiculô, à pedibus, à poculis, à studiis*, hoc est, *servire alicui quod ad manum, ad epistolas, ad cubiculum, ad pedes, ad pocula, ad studia attinet.* Cicero & Cor. Nepos dicunt, *Habere aliquem ad manum.* Talem servum Suetonius & posteriores minus Latinè dixerunt *Amanuensem.*

Quotuplex est Ellipsis nominis appositi?

Duplex; *Nominis* scilicet & *Verbi*, & *Conjunctionis*: nam nomen quod deest, vel nomini, vel verbo apponitur, vel conjunctioni.

Quotuplex est Ellipsis, in quâ deest appositum Nominis?

Duplex: nam vel *Nomen rectum* sivè *Substantivum* est, quod deest, vel nomen *Concordans* sivè *Adjectivum.*

Qualis est Ellipsis appositi Substantivi?

Ligni, deest in *Materia.* Cicer. *Non saxum, non materies advecta est. Lintribus materiam, calcem, cæmenta atque arenam convexit.*

Librarum, deest in *Pondo*, ut: *Corona mille pondo*: nam *Libra* Romanis alia erat *mensuralis*, alia *ponderalis*, cui addebant *Pondo.*

Passuum, deest in hôc Horatii: *Millia tunc pransi tria repsimus.*

Rerum, deest in hôc, *Esse in numerô.*

Vitæ, deest in *Usuvenire*, *hoc mihi usu venit*, pro, *in vitæ usu*, *dum vitâ utor.*

Qualis est Ellipsis appositi Adjectivi?

Aureus, argenteus, vel *Sestertius* sæpè deest in *Nummus.*

Bonæ, deest in hôc: *Fac sis frugi. Homo frugi.* Nam à *Frux* est genitivus *frugis*, unde extrito *s*, fecerunt *Frugi.* Sicut *Fami* pro *famis*, *Herculi* pro *Herculis.*

Ens,

Ens, inusitatum participium deest in hôc Virgil. *Adsum Æneas*, pro *ego ens Æneas*, sivè, *qui sum Æneas, adsum*. Liv. *Ego Annibal peto pacem*. Plaut. Trin. *Rebus tuis bonis meas res irrides malas*, subaudi, *entibus*, id est, *cùm tuæ res sint bonæ*. Livius: *Celtiberi, novus miles, diffugerunt*, subaudi, *entes*. Sic in *procul dubiô* subauditur, *ente*.

Par vel *aptus* deest in hôc: *Non sum solvendo æri alieno*.

Qualis est Ellipsis, in quâ deest appositum Verbi?

Me, *te*, *se*, deest in verbis agentibus, cùm suppositum agit in se ipsum, ut Terent. *Move ocyus mea nutrix*. N V. *moveo*, pro, *move te*, & *moveo me*. *Terra movit*. *Nox cœlô præcipitat*. *Bene vertat*. *Res bene habet*. *Iræ leniunt*. *Venti posuere*. *Aquilones multis diebus tenuere*: pro, *durarunt*. *Atrox prælium diu tenuit*, pro, *duravit*, *Annô vertente*. *Pallium maculat*. *Vestibulum pulverat*. *Res ita fert*, vel *tulit*: in his subauditur, *Se*.

Te quoque vel *vos*, deest in *amabo*, quod pecus Grammaticum fecit adverbium mediâ, si Musis placet, correptâ. Plaut. *Ite domum amabo*. *Amabo mi senex*, *eloquere*: pro, *Mi senex eloquere*, & *amabo te*. Cic. *Expecta amabo te*.

Bellum, deest in *cernere*, *certare*, *militare*.

Clitellam, deest in hôc: *Imponere alicui*. Significat enim habere aliquem pro asinô, & fallaciam ei tanquam clitellam vel sarcinam imponere.

Domum, deest in hôc Plaut. Aul. *Redi intrò*, *atque intus servi*.

Facem, vel *cereum*, deest in *prælucere alicui*.

Iter, vel *viam*, deest in his: *Quo tendis? quo pergis? Nox appetit*. *Abit dies*. *Somnium mihi evasit*. *In me culpa illius expetet*. *Idem tibi eveniet*.

Litem, deest in hôc Suetonii Claudio: *Absentibus secundum præsentes dabat*.

Literas, deest in hôc Cicer. *Quo mitterem*, *aut cui darem*, *nesciebam*.

Laudem,

Laudem, deest in *detrahere alicui*.

Locum, deest in *cedere, decedere, succedere alicui*.

Malum, deest in his: *Caveo tibi, timeo tibi, metuo à te, de te, pro te*. In *cavere malo*, deest *se*, & est *Hypallage*, pro, *cavere sibi malum*.

Mortem, deest in *obire*, *oppetere*, & *morte*, in *occumbere*.

Navem, deest in hôc: *Soluit è portu. Statim conscendit. Ad portum appulit*.

Nuncium, deest in hôc: *Renunciare vitæ*, *civilibus officiis*, pro, *valedicere*.

Ova, deest cum Gallinæ aliæque aves *incubare* dicuntur.

Peccatum, deest in *ignoscere*.

Rationes, deest in *conturbare*, quod est *Mensariorum*, cum rationibus crediti paria facere desperant; Vulgo *Fallire*.

Relativum nomen, sæpe deest, ut: *Urbs antiqua fuit; Tyrii tenuêre coloni*: subaudi, *quam*, vel *illam*. Horat. 2. Sat. 8. *Vidimus & merulas poni*, *& sine clune palumbos, suavis res, si non causas narraret earum*, subaudi, *Quæ*, & *Esset*: *Quæ res suavis esset, nisi*, &c.

Rem, deest in *decoquere*: quod est *absumere rem familiarem*.

Rogationem, deest in hôc: *Ferre ad populum de aliquâ re*. Cic. *Tribunus tulit ad plebem*, *ut absentis ratio haberetur*.

Principium, deest in *capere* & *incipere*. Virgil. Culice: *Conformare locum capit impiger*, pro, *capit principium conformandi*.

Sacra, deest in *facere, bove, agnâ, vitulâ*.

Viam, deest in *ire*, *inire*, *ingredi*. *Ineunte ætate, vere;* subaudi, *viam*.

Vitam, deest in *agere, agitare, peragere*.

Utile, vel *commodum*, deest in *consulo tibi*, *prospicio mihi*.

Vultum, deest in *nubere*: nam sponsæ faciem flammeô

meô velô obnubebant seu velabant pudoris causâ.

Qualis est Ellipsis in quâ deest Appositum conjunctionis?

Is, deest post conjunctionem in hôc Cor. Nepotis in Pelopidâ: *Cujus belli cum ei summa esset data, eoque cum exercitu profectus esset*, pro, *eoque is cum exercitu.* Sic idem Thymol. *Cum frater ejus tyrannidem occupasset, participesque regni posset esse*, pro, *participesque is regni.* Sic idem in Dione. *Id cum factum multi indignarentur, magnæque esset invidiæ tyranno*, pro, *magnæque id esset.* Plaut. Epid. act. 5. sc. 2. *Ain tu te illius invenisse filiam?* E. P. *inveni, & domi est*: pro, *& illa domi est.* Sallust. Jugurt. *Dum equites præliantur, Bocchus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priore pugnâ adfuerant, postremam Romanorum aciem invadunt*: pro, *neque ii adfuerant*, sive *quique non adfuerant.* Plaut. Rud. a. 2. s. 1. *Quibus nec quæstus est, nec didicêre artem ullam.* pro *quique non didicêre, &c.* Liv. 4. *Induciæ non pax facta, quarum & dies exierat, & ante diem rebellaverant.* Similiter sæpe Livius, Cæsar & Hirtius.

Qualis est Ellipsis nôminis Consociati, sive in quâ præter nomen, aliæ quoque voces desunt?

Ad id; vel *ob id*, vel, *propter id nomen*, seu *negotium*, & *ab eo*, vel *ex eo negotiô*, seu *nomine*, sæpe deest in *quod* relativô, quæ conjunctio vulgo putatur. Terent. Eun. *Sanè quod tibi vir videatur esse, hic nebulo magnus est.* Ibi. *Quod dicat, alium quærebam, iter hac habui, periisti.* Et Haut. *Id quod est consimilis moribus, facile convinces ex te natum.* Et Hec. *Omnes lætæ exclamant, venit, id quod me repentè adspexerant.* Ubi Donatus: *Deest propter, ut sit, Propter id, ac per hoc ideo.* Cic. 3. ad Quint. frat. 2. *Ab accusandô me teneo, id quod nolo cum Pompejô pugnare, id quod judices nullos habemus*: pro, *ob id quod,*

quod, *eo quod*, *ab eô nomine quod*; sivè, *eâ causâ quod*.

Ædes cum præpositione *in*, deest in hôc: *Est domi*, pro, *in ædibus domi*.

Æs, cum *alienum* & *par*, deest in hôc: *Non sum solvendo*, pro, *non sum par* vel *aptus solvendo æri alieno*.

Æris, cum *pretiô* & *pro*, deest in hôc: *Quanti emisti*: nam integra oratio est: *Pro quanti æris pretiô emisti*.

Affectus seu *præditus* cum *à*, vel *cum* in istis: *Homo infirmâ valetudine*, *summâ audaciâ*, *magnô ingeniô*, *nullô judiciô*.

Centena millia sestertium nummum, deest in *Decies*, *Vicies*, *Quadragies*, *Centies*, *Ducenties*, *Millies*. Liv. 38. *Scipionem librum rationis concerpsisse indignantem*, *quod cum bis millies in ærarium intulisset*, *quadragies ratio ab se posceretur*: pro, *quadragies centenorum millium ratio*. Cic. 2. Philip. *Syngrapha sestertium centies facta*: pro, *centies centenorum millium nummorum sestertiorum*: sic enim ipse Cicero act. 4. in Ver. loquendum docet, ut stupor eorum satis rideri nequeat, qui quoties nota *H S.* cum adverbiô numerali legitur, pro eâ *sestertii*, vel *sestertio* reponere postulant, aut *sestertium* pro nominativô vel accusativô accipiunt. Capitolin. in Vero: *Omne autem convivium æstimatum dicitur sexagies centenis millibus H S*. In illô Velleji: *Accepto centies sestertium*, est *Syllepsis* numeri, de quâ vide infra.

Dictô, cum *præ*, deest in hoc Virgil. *Ocyus incubuere omnes*; pro, *ocyus*, sivè *citius dictô*, vel *præ dictô*.

Die, cum, *in*, & *ante*, deest in istis: *Quartô Idus*, *tertiô Kalendas*, pro, *in die quartô ante Idus*, *in die tertiô ante Kalendas*.

Domum, cum *ad* vel *in*, deest in *ducere uxorem*.

Ego ens, deest in hoc Virgil. *Adsum Trojus Æneas*. *Hunc & Nymphæ veneramur*, pro, *Nos Entes seu quæ sumus Nymphæ*.

Ens

Ens cum A, deest in hoc Cæs. Cn. *Magius Cremonâ præfectus fabrum*, pro, *Ens à Cremonâ*: id est, *Cremonensis*.

Factum quod vis, seu *velles*, deest in *volo tibi*, vel *cupio*. Sic in *bene* vel *malè alicui velle*, subaudi, *factum*. Plaut. Rud. *Quamquam vobis cupio quæ vultis*, subaudi, *facta*. Et Asin. *Non eo quin non tibi cupiam quæ velis*. Et Pers. *Nunquam tibi post hac quod nolis volam*. Et Mostel. *Vellem ut velles Tranio*, subaudi, *factum tibi*. Similiter *nolle alicui*, subaudi, *factum quod vellet*. Cic. *Plane volo his magistratibus. Valde ejus causâ volo*. Terent. *Ipsi cupio Glycerio*. Idem: *Video te nostræ familiæ ex animô factum velle*. Plaut. Truc. *Cui ego melius dictum aut factum velim*.

Locô, cum *in*, deest in *Primô, secundô, tertiô*, quæ malè pro adverbiis habentur.

Negotia, cum *ad*, deest in istô: *Quid hoc mea refert*, pro, *quid hoc refert*, sivè *affert*, *asportat*, *importat*, *conducit*, *confert ad mea negotia*, id est, *ad res meas*, sivè *rebus meis*. Plaut. Persa: *Quid id ad me aut ad meam rem refert, Persæ quid rerum gerant*. Ibid. *Prius percunctari volo, quæ ad rem referunt*. Idem Trucul. *Cui rei retulit te assimulare*.

Negotiô, cum *à*, deest in isto: *Multô melior*. Est enim *à multô negotiô*, *à multâ re*, non *ab unâ re melior*. Lucret. *Qui melior multis, quam tu, fuit improbe rebus*.

Numerô, cum *ex*, deest in istis: *Primus omnium. Major fratrum. Unus illorum. Nemo amicorum. Græcorum doctissimus. Hominum alii boni, alii mali. Hostium trecentis interfectis. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt*, pro, *ex numerô lanarum*.

Nos duo, tres, quatuor, &c. *Vos duo; hi*, vel *illi duo. Hæ duæ, hæc duo, tria, quatuor*, sæpe desunt, ut *Ego & Cicero valemus. Tu & filius valetis. Dum fata Deusque sinebant. Nox & præda hostem remorata sunt. Operam, studium, consilium, rem, fidem meam ad omnes res tibi velim parata putes. Pater mihi & mater sunt mortui. Ipse cum fratre adesse jussi sumus*: pro, *nos*

nos duo, nempe, *ego cum fratre, jussi sumus. Achilles cum Patroclô ad Trojam profecti sunt. Herus & hera frustra sunt,* pro, *Hi duo, qui sunt herus & hera, frustra sunt.* Plaut. Amph. act. 3. sc. 3. *Jam hi ambo servus & hera frustra sunt duo.* Nepos in Timoth. *Huic in consilium dantur duo, Pater, & socer.* Et Bacch. a. 2. sc. 3. *Vulcanus, Sol, Luna & dies, dii quatuor scelestiorem hôc nullum illuxere.* Et Epid. a. 5. s. 1. *Quem Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis ulmeis:* pro, *quem duo pingent entes Apelles atque Zeuxis. Quisque suos patimur manes:* pro, *nos omnes patimur manes, quisque patitur suos. Populus superamur ab unô:* pro, *nos omnes qui sumus populus. Eamus omnis exsecrata civitas.* Ovid. 2. Amor. 9. *Nos tua sentimus, populus tibi deditus arma.* subaudi *Entes. Nos, qui sumus populus tibi deditus, sentimus.* Idem Ep. Hyperm. *Cum sene nos inopi turba vagamur inops: Nos,* subaudi, *Entes turba inops, &c.*

Ortus vel *oriundus,* vel *natus,* cum *à* vel *ab* vel *de,* deest in his: *Turnus ab Aricià. Pastor ab Amphrysô. Hospes Zacynthô. Vir claris natalibus. Homo obscurô locô. Adolescens de summô locô. Theseus ab Athenis,* pro *Atheniensis. Amphidamus de Arcadià,* pro, *Arcas.*

Parte, cum *Ex,* deest in hôc Liv. 9. *His sermonibus quà cibi, quà quietis immemor traducta nox est.*

Pergere iter ad, subauditur in istô. *Pergendum est nobis domum.* nam Accusat. *Domum* regitur præpositione. *In pergendum* subauditur *pergere,* quod cum sit Activum, regit accusativum *iter.*

Res cum *ad,* deest in *alias,* quod indocti habent pro adverbiô. Plaut. Epid. *Meus servus eam rem sobriè accuravit, ut alias res ille est impensè improbus,* pro, *quod ad alias res temporis & loci attinet,* id est, *ad aliud tempus, ad alium locum:* nam *res temporis,* valet *tempus: res loci, locus.* In hoc Cicer. *Mulieres quibus cum iste consueverat,* deest, *rem habere.*

Res, cum *in tempore*, deest in istis: *Mane est, sero est.* Vid. Annotat. in Grammat. de Adverb. in *Manè, serò, tempori.*

Scriptum, cum *à* vel *cum*, deest in his Cicer. *In Pompeji epistolâ erat in extremô. Quod epistola librarii manu est. Tu si quid librarii mea manu non intelligent, istic monstrabis*, pro, *scriptum à meâ manu.*

Solô, cum *in*, deest in istis: *Procubuit terræ. Terræ defigitur arbor. Arbores humi arenosô genitæ*, pro, *in solô arenosô humi.*

Tempore, cum *in*, deest in istis: *Brevi senties. Optatô advenis. Serô sapiunt. Domi bellique optimus*, pro, *otii & belli tempore.*

Tempus, cum *circa*, deest in istis: *Homo id ætatis. Hoc noctis domô exis.*

Tribu, cum *de* vel *ex*, deest in istis: *C. Septimius Quirinâ.*

Terrâ, cum *in*, deest in hôc: *Ægypti occisus est.*

Verbis, cum *alloqui*, deest in hôc: *Paucis te volo.*

Urbe, cum *in*, deest in hôc: *Natus Romæ.*

Vincula, cum *in*, deest in hôc: *Duci illum jussit.*

ELLIPSIS VERBI.

Quotuplex est Ellipsis Verbi?

Duplex: *Verbi* scilicet *infiniti* & *finiti*. *Verbum* scilicet, quod deest, vel *infinitum* est, vel *finitum.*

Quotuplex est Ellipsis Verbi infiniti?

Duplex: *Infiniti* scilicet *cognati* & *alieni*: nam *Verbum infinitum*, quod deest, vel est *cognatum* alicui verbo expresso, vel *alienum.*

Qualis est Ellipsis Verbi infiniti cognati?

Verbum infinitum cognatum, substantivi nominis vim habens, deest in participiis passivis singularibus cujuscumque casûs, & in verbis passivis nullum aliud suppositum habentibus, ut: *Nunc est bibendum*, deest verbum infinitum, *bibere*, quod est

eſt cognatum participio paſſivo, *bibendum*, & vim habet nominis ſubſtantivi. *Petendum eſt pacem*, ſubaudi, *petere*, quod eſt cognatum participio nominativi caſûs. In *curritur*, deeſt *currere*, quod idem valet, ac *curſio* vel *curſus*. In *vivitur*, deeſt *vivere*, id eſt *vita*. In *ſedetur*, deeſt *ſedere*, id eſt, *ſeſſio*. *Tempus eſt legendi:* ſubaudi, *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quaſi eſſet, *lectus*, id eſt, *lectionis*. *Charta inutilis ſcribendo:* ſubaudi, *ſcribere*, quod eſt locô nominis in dativô, quaſi eſſet *ſcriptui*, id eſt, *ſcriptioni*. *Inter cœnandum*, ſubaudi, *cœnare*, id eſt, *inter cœnam*. *Perge quo cœpiſti*, ſubaudi, *pergere*, id eſt, *perrectionem*. *Defeſſus ſum legendô*, ſubaudi *legere*, quod eſt locô nominis in ablativô, quaſi eſſet, *lectu*, pro, *defeſſus ſum legendâ lectione*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi infiniti alieni?

Canere, deeſt in hôc: *ſcit fidibus*.

Dici, deeſt in *malè audit:* nam integra oratio eſt: *Audit malè in ſe*, vel *de ſe*, vel *ſibi dici*. *Malè* non coheret cum *audire*, ſed cum *dici:* nam ſi cohereat cum *audire*, idem erit, *malè audire*, quod *parum audire*, ſive ut Afranius dicit, *ſurdè audire:* Cicero, *ſurdaſtrum eſſe*. *Audit bonus, doctus*, ſubaudi, *dici*, ut ſit, *Audit dici eſſe bonus*, Græcô more, pro, *audit dici ſe eſſe bonum*.

Eſſe vel *fuiſſe*, vel *fore*, deeſt in iſtis: *Factum illi volo. Ne dicas tibi non prædictum promiſi ultorem*, ſubaudi, *me fore*.

Ire, deeſt in his: *In Pompejanum cogito. Rhodum volo, inde Athenas*.

Loqui, deeſt in *ſcire Græcè*, *Latinè*.

Qualis eſt Ellipſis Verbi finiti.

Adſpicio, *video*, vel *venit*, deeſt in iſtis: *En quatuor aras. Ecce homo. Ecce hominem. En Priamus*.

Amet, vel *adjuvet*, deeſt in *mehercules*, *mecaſtor*, *mediusfidius*.

Cœpit, deest in narrationibus: *Ire prior Pallas. Populus ea mirari.*

Dico, deest in istis, *Bona verba quæso*, subaudi *dic. Nugas*, subaudi, *dicis. Hæc hactenus. De his hactenus*, subaudi, *dixerimus*, vel *dictum sit. Quid multa?* subaudi, *verba dico.*

Fac, vel *da*, vel *pone*, vel *esto* deest in istô: *Hæc negotia, ut ego absim, confici possunt*, pro, *positô* vel *datô, quod ego absim, quamvis ego absim. Bonô sis animô*, pro, *fac ut sis bonô animô.* Plaut. Bacch. a. 4. s. 4. *Proin tu ab eô ..t caveas tibi*, subaudi, *fac*.

Facio, deest in istis: *Dii melius* vel *meliora*, subaudi, *faciant. Studes, an piscaris, an venaris, an omnia simul?* subaudi, *facis? Illâ nocte nihil præterquam vigilatum est in urbe:* subaudi, *factum est.*

Ita dico, vel *hoc eô dico*, deest in istis: *Satiari delectatione non possum, ut senectutis meæ requiem noscatis. Hoc jam olim audivi, ne quid te novi attulisse mihi censeas.*

Licet, deest in istis, *Meâ causâ, quæras vel in mediô mari, dum non sis quem te esse nolo, sis meâ causâ quid libet. Trahantur per me pedibus omnes rei.* Vide infra Annotat. in Syntax. de Nominum casibus.

Loquor, deest in Affirmantis sermone. Plaut. Pseud. a. 4. s. 2. *Herus tuus te misit? H. ita dico. B. miles? H. ita loquor. B. Macedonius? H. admodum.*

Moneo, vel *fac*, deest in illis, quæ vulgo pro imperativis habent, ut *Ames, legas, ametis, legatis, ament, legant. Istud ne dicas, cogites tecum. Nil mihi rescribas.*

Obsecro vel *imploro*, vel *nuncupo*, deest in istis: *Proh Deum atque hominum fidem! Hercules tuam fidem!*

Oro vel *precor*, deest in precibus & diris, ut *Dii meliora ferant. Ut te perdat Jupiter. Qui illi Dii irati sint. Qui* significat, *quomodo*, sive, *ut*.

Paro, vel *invenio*, vel simile quid deest in istis: *Quo mihi fortunam si non conceditur uti? Unde mihi lapidem?* subaudi, *parabo* vel *inveniam. Martis signum*

qui

quò mihi pacis auctori? Ad quam rem nobis confluvium? ad quam urnarium?

Respondeo, deest in istò: *Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo ejus exemplum.*

Sum, *es*, *est*, &c. deest in istis: *Quid mihi tecum? Haud mora, festinant jussi. Hei mihi. Væ mihi*, subaudi, *est. Quænam (malum) ista servitus voluntaria*, pro, *malum sit iis, qui servire volunt.*

Timeo, vel *cave*, vel *vide*, deest in istis: *Ah ne te frigora lædant. At ut satis contemplata sis. Verum ne quid illa titubet.*

Volo ut, deest in, *hæc illis dicta sint.*

E L L I P S I S
PRÆPOSITIONIS.

Qualis est Ellipsis præpositionis?

A, ab, ad, & *in*, sæpe desunt in nominibus Urbium, Insularum, Provinciarum & aliorum locorum, ut: *Sardiniam cum classe venit. Lavina venit littora. Devenere locos lætos. Nos hinc ibimus Afros aut Scythiam. Profectus est Siciliam. Romam eo. Româ venio. Rus eo. Ruri vel rure vivit. I malam crucem. Ivit exilium. Rediit exiliô. Tollere humô.*

A, & *ab* sæpe desunt in iis, quæ significant vel caussam efficientem, ut: *Palleo metu, horres frigore, corpus siccum sole & esuritione. Æger vel tardus vulnere. Arte insignis.*

Vel instrumentum, ut: *Gladiô percussus. Armis defendi.*

Vel tempus consecutum, ut significent idem, quod *post*, ut: *Rediit hoste superatô. Lectis tuis literis obdormivi. Mane ut ad portum processi*, pro, *à mane*, id est, *postquam jam mane fieri cœptum est.*

Vel differentiam aut distantiam, ut: *Stultô intelligens quid interest. Abest virtute illius.*

Vel partem certam, cum oratio sic explicari potest: *Ex parte hujus rei, quod ad hanc partem attinet*, ut: *Animô otiosus*, pro, *ab animô*, id est, *ex parte animi, quod attinet ad animum. Ingeniô improbus. Armis, pecuniâ multum valere*, pro, *ab armis, à pecunia. Multis rebus melior*, pro, *à multis, quod ad multas res attinet. Multô & paulô melior*, pro, *à multô vel paulô negotiô melior, à multâ re melior. Multô magnus orator minutis imperatoribus præstat. Locus frumentô copiosus*, pro, *à frumentô, quod ad frumentum attinet. Metu vacare*, pro, *vacuum esse à metu, quod ad metum attinet. Nugis referti libri*, pro, *à nugis. Transitu iniqua loca*, pro, *à transitu*, sivè, ut Livius lib. 8. dicit, *ad transitum*: nam eadèm utriusque est significatio. Itaque *Facie alicui similis* & *faciem similis*, promiscuè dicitur, sed ibi deest, *à*, hic verò *ad*. Sic *Nuda pectore*, pro, *à pectore* & *nuda pectus*, pro, *ad pectus*. Sic nullâ significationis differentiâ, *Miser animi, animum* & *animô* dicitur, pro, *animi causâ, ad animum*, & *ab animô*, vel *ex animô*.

Ad, sæpe deest in verbis significantibus distantiam aut mensuram, ut: *Sex pedes altus. Latus quinque pedes*.

Vel finem propositum, ut: *Quid frustra laboramus?* pro, *ad quid. Mori me cogis*, pro, *ad mori, seu mortem. Eamus visum* vel *visere*, pro, *ad visum, ad visere*: nam hic verbum infinitum vim habet nominis in accusativô. *O faciles dare summa Deos, eademque tueri difficiles*, pro, *ad dare*, seu *dandum, ad tueri* seu *tuendum. Oves eunt pastum.*

Vel partem certam, cum orationis sensus est, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Albus dentes. Fractus membra*: pro, *quod ad dentes & membra attinet. Faciem illi similis*, pro, *ad faciem, quod attinet ad faciem*. Barbari dicunt, *quoad faciem*. Propert. de Taurô: *Cornua quam validis hæserit in laqueis*, id est, *à cornibus*, vel *cornibus*. Turpilius Leucadia: *Videtur*

tur Phrygus inceſſum, pro, *ad inceſſum*, *ab inceſſu*, vel *inceſſu Phryx videtur. Sanctus alia*, pro, *ad alia*, *alioqui. In hâc re fecit rectè, etſi alias res eſt improbus*, pro, *alias*, *quod ad alias res attinet*, *alioquin. Cætera lætus*, pro, *ad cætera, cæteroqui. Scis me orationes aut aliquid id genus ſolitum ſcribere:* pro, *ad id genus*, *quod ad id genus attinet. Nihil te moror: Si quid te offendo.*

Ante, deeſt in verbis tempus ſignificantibus, ut: *Pridie Kalendas. Multos abhinc annos Sex menſes eſt, cum huc veni*, pro, *factum eſt abhinc ante ſex menſes cum huc veni. Sexaginta annos natus ſum.* Ubi Priſcianus ſubaudit, *ante.*

Circa, deeſt in tempore ſignificandô, ut: *Tu homo id ætatis audes ſaltare? Hoc noctis ſic ſolus ambulas*, pro, *circa tempus id ætatis, noctis.*

Cum, deeſt in verbis inſtrumentum & modum, aut comitatum ſignificantibus, ut: *Gladiô percuſſus. Sagittâ ſaucius. Lentô gradu. Hâc lege. Pace tuâ. Maximâ voce inclamat. Magnâ curâ aliquid curare. Homo magnô ingeniô. Afficio te honore. Proſequor odiô. Arte tractare aliquem. Deô duce. Volente Deô. Nave proficiſci. Templum clamore petebant. Æqua me*, pro, *æqua cum me*, vel *mecum.* Terent. Adelph. *Quod jus vos cogit, hoc voluntate impetret*, pro *cum voluntate.* Vel tempus, ut *Cras primâ luce hinc abibo.*

De, ſæpe deeſt in iis, quæ ſignificant vel copiam & inopiam, aut objectum, ut *Nugis referti libri. Mendaciis liber ejus plenus eſt. Plenus vinô. Equus lignô fabrefactus. Sacrificare taurô, agnô. Caſæ lutô compoſitæ.* Vel tempus, ut: *Noctu vel nocte. Horâ primâ. Tertiâ vigiliâ.*

Vel cauſam & modum, ut: *Flere alicujus obitu. Quibus ſignis agnoſcebas. More hominum facis. Amicorum conſiliô feci. Meâ ſententiâ. Meô judiciô. Meâ pecuniâ hoc faciendum curabo. Quâ cauſâ, quâ re*, pro, *quâ de re. Accuſare aliquem crimine aliquô*, pro, *de crimine. Victitare loliô, ficis aridis*, ſubaudi, *de*, pro

quô Hebræi dicunt *in*, ut: *Non in solô pane vivit homo*, ubi *Panis vitæ* causa est.

Vel locum, ut: *Româ scribunt*, pro, *de Româ*, id est, *ex Româ*, sicut Ovidius libros suos scripsit *de Pontô*, & Cicero *de Pomptinô* ait se scribere, & *de Gyarô* ad Atticum dedisse literas. *Vinum Chiô*, aut *Lesbô*, pro, *de Chiô*, *Lesbô*, id est, *Lesbium*. *Sargus Ægyptô*, id est, *Ægyptius*.

E, vel *ex*, deest in verbis significantibus vel causam efficientem, ut: *Laboro dolore*, pro, *ex dolore*. *Amoris abundantiâ hoc feci*. *Morte alicujus voluptatem capere*. *Meritô aliquid pati*, pro, *ex meritô*. *Virtute clarus*.

Vel modum, ut: *Ordine collocare vel dicere aliquid*, pro, *ex ordine*, *ordinatè*. *Vocare aliquem nomine*, pro, *ex nomine*, ut Plautus loquitur. *Lege agere cum aliquô*, pro, *litigare*. *Lege aliquâ condemnare aliquem*, pro, *ex lege*.

Vel locum, ut, *Cn. Magius Cremonâ*, pro, *ex Cremonâ*.

Vel adjunctum, ut *Aurô bibere*, pro, *ex aurô*. Juvenal: *Vitreô bibit ille Priapô*.

In, sæpe deest in verbis significantibus vel locum, ut: *Ibam viâ sacrâ*. *Habitat Athenis*. *Victis dominabitur Argis*, pro, *in Argis*. *Hôc locô quæres ex me*, pro, *in hôc locô*.

Vel tempus, ut: *Sis multos annos superstes*. *Hunc annum mihi conduxi fabrorum operas*. *Fons die frigidus, nocte fervens*. *Cœnabis apud me paucis diebus*, pro, *in paucis diebus*, *intra paucos dies*.

Vel subjectum aut objectum, circa quod quis occupatur, ut: *Opus est mihi libris*, vel, *opus habeo libris*, pro, *in libris*: id est, *meum opus*, *negotium*, vel *occupatio est in libris*, seu *circa libros*, *curandum est mihi ut habeam libros*. *Libri sunt mihi opus*, vel *meum opus*.

Vel causam, propter quam aliquid fit, ut: *Accusas me eô quod citò crediderim*, pro, *in eô*. *Felix es hâc uxore*,

uxore, pro, *in uxore. Perire amandô*, pro, *in amandô.*

Vel adjunctum sivè comitatum, ut valeat idem ferè quod *cum*, ut: *Bibulus admirabili gloriâ est. Sum magnô timore. Annibalis nomen magnâ apud omnes gloriâ est. Lamia summâ gratiâ est. Spe sum maximâ. Magnô est periculô. De pace nec nullâ, nec magnâ spe sumus. Est summâ apud milites caritate.* Cic. 6. Fam. ep. 4. *Esse magnô dolore.* id. 4. ad Att. 6. *quô dolore esse debeo.*

Vel instrumentum, quô quid efficitur, ut: *Libris me oblecto. Ludis delectari.* Ovid. Epist. Ariad. *Ibis Cecropios portus*, pro, *in portus*, &c. *IN* etiam omissum in Plaut. Bacch. a. 4. s. 2. *Hæc dentifrangibula manibus meis gestiunt.*

Vel modum, quô quid fit, ut: *Ordine aliquid facere*, pro, *in ordine*, ut ait Virgil.

Vel partem certam, cum sensus est, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Hâc unâ re est illi similis, ceteris inferior. Non armis præstantior, quam togâ*, pro, *in armis, in togâ, quod ad arma & togam attinet. Multum velocior. Multum improbior. Paulum doctior. Paulum intelligens. Multum alicui præstare.*

Deest etiam in ablativis, quos falsò *Absolutos* vocant Grammatici, ut: *Cantandò rumpitur anguis*, pro, *in carmine cantandô. Bibendô periit*, pro, *in bibendô bibere* seu *potu. Cur tantis præmiis virtutis nemo rectè facit*, pro, *in tantis præmiis. Rebus tuis bonis meas irrides malas*, pro, *in rebus tuis entibus bonis, cum tuæ res sint bonæ.*

Ob vel *propter*, sæpe deest in verbis infinitis accusativi vim habentibus, & causam, sivè finem propositum significantibus, ut: *Gratulor illi filium ejus esse inventum*, pro, *propter esse inventum filium*, sivè *ob inventionem filii. Mœstus est se hoc fecisse, Pudet dixisse*, pro, *ob fecisse, ob dixisse. Accipio dolorem mihi illum irasci*, id est, *ob irasci*, vel *iram illius. Flevit me discedere*, pro, *ob me discedere, ob meum discessum.*

sum: Ibo videre, pro, *ob videre, ut videam. Gaudeo me tibi probari.*

Per, sæpe deest in significandô tempore & parte certâ, ut: *Vixit centum annos.* Propert. *Io versa caput primos mugiverat annos*, id est, *per primos annos, in primis annis.* Idem: *I nunc & noctes disce manere domi.* Cic. *Totas noctes somniamus. Hirsutus brachia*, pro, *per brachia*, ut ait Virgil. id est, *quod ad brachia attinet.*

Similiter in significandô locô & objectô, ut: *Mare navigavit. Terram, mare, sidera juro.* Propert. *Ino etiam primâ terras ætate vagata est*, pro, *per terras.*

Post, deest *in tempore significandô* Vellejus 2. *Lepidus decimô annô, quam ad potentiam pervenerat à fortunâ desertus est.* pro, *postquam.*

Præ, deest in comparationibus, ut: *Doctior cæteris*, pro, *præ cæteris, ante cæteros. Illô minorem me fateor*, pro, *præ illô. Bona est mulier tacita, quam loquens*, pro, *præ quam loquens. Confit cito, quam si objicias formicis papaverem.*

Similiter in significandâ causâ, ut: *Homini lacrimæ cadunt gaudiô.*

Pro, deest in significandô pretiô, aut quod pretii locô est, ut: *Emi magnô*, id est, *pro magnô pretiô. Quanti emisti*, id est, *pro quanti æris prætiô emisti. Pace bellum mutare. Par pari referre. Aureus unus valet decem argenteis. Pro* etiam omissum in comparandô. Plaut. Capt. a. 2. s. 3. *Haud centesimam partem me laudat, quam ipse meritus est ut laudetur.* i. e. *pro quam ipse meritus, &c.*

Similiter deest in significandâ similitudine ut in *Crebrò, citò, serò, certò, meritò*, quæ vulgo putantur adverbia Plaut. Poen. a. 3. s. 5. Idem Asin. a. 3. s. 2.

Sub, sæpe deest in ablativô, quem vulgo *absolutum* vocant, si præsertim imperium seu præfectura in pace, in bellô, in literis significetur, ut: *Te consule. Marcô judice. Rege Numâ. Imperante Augustô. Te teste.*

teste. Aristotele auctore. Sole ardente. Orpheô cantante.
Deest etiam in significandô instrumentô, ut: *Querulâ voce mecum egit.*

ELLIPSIS ADVERBII & Conjunctionis.

Qualis est Ellipsis adverbii & conjunctionis?

An, vel *ne*, deest in istis: *Melius, pejus, obsit, prosit nihil curant. Studes, an piscaris?* pro, *studesne?*

Aut, vel *seu*, deest in istis: *Quem sex septem mensibus non vidi proximis. Quatuor, ad summum quinque sunt inventi. Velis, nolis.*

Enim, vel *nam* vel *quia*, deest in istis: *Nimium ne crede colori, alba ligustra cadunt. Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi.*

Etiam, deest in istô loquendi genere: *Non doctus modò, sed probus.*

Ergo, vel *igitur*, deest in hôc Terent. *Hâc non successit, aliâ aggrediemur viâ.*

Ita, vel *sic*, sæpe deest, ut *Faciam ut jubes. Rogo ut venias.* seu *qui venias*, pro, *ita rogo quemadmodum venias.*

Magis vel *potius*, deest in hôc Plauti: *Bona est mulier tacita, quam loquens.*

Ne, deest in istis: *Cave cadas, Cave faxis*, pro, *ut ne faxis*, seu *facias.*

Nec vel *neque* deest in istô: *Hoc mihi nec Cicero persuaserit:* subaudi, *nec quisquam alius.*

Non, sæpe deest post *non modò, non solum, non tantum*, quando scilicet oratio non est dubia, ut: *Regnum non modò Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. Ut ista jam non modò homines, sed ne pecudes quidem passuræ videantur.*

Post, deest in illis: *Postridie intellexi, quam à vobis discess-*

discessi. Alterâ die quam à Brundisiô solvit. Is duodecimô die, quam abierat, illuc pervenit.

Prius, sæpè deest ante particulam *quam*, ut: *Gravidam illam reliqui, quam abeo.*

Quam, sæpe deest post comparativas voces, ut: *Plus quingentos colaphos impegit mihi. Plus millies audivi. Calesces plus satis. Amplius sunt sex menses. Triennium amplius. Major decem annorum. Faciam te certiorem*, subaudi, *quam antea. Visus est mihi tristior*, subaudi, *quam aliàs*, vel *præ solitô*.

Quam pro, deest in comparationibus, ut: *Vestis major corpore*, pro, *major quam pro corpore. Ditior opinione*, pro, *quam pro opinione.* Ovid. Epist. Cydipp. *Cætera cura tua est, plus hoc quoque virgine factum. Non timuit secum quod mea charta loqui*, pro, *plusquam pro virgine.*

Quamquam, vel *etsi* deest sæpe, cum ei *tamen* adversatur, ut: *Sedulitatem mali poëtæ aliquô tamen præmiô dignam duxit*, pro, *etsi mali poëtæ*.

Sivè, deest in istis: *Læva sivè dextera vocaret aura. Tollere, seu ponere vult freta.*

Sed, sæpe deest, ut: *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior, quam tibi*, pro, *sed nulli flebilior.*

Si, sæpe deest, ut: *Negat quis, nego; ait, ajo. Unum cognoveris, omnes noris. Utor tam bene, quam mihi pararim. Poscis, dandum: ejicit, abeundum.*

Sicut, vel *quasi*, sæpe deest, ut: *Nec verbum verbô curabis reddere fidus interpres*, pro, *sicut fidus interpres.*

Tam, deest in hôc Livii: *Homo non quam isti sunt, gloriosus.* Et Plaut. *Non pisces expeto, quam tui sermonis sum indigens.*

Vel, deest quando aliud *vel* in oratione exprimitur, ut *Vel Priamo miseranda manus*, subaudi, *vel cuicumque hosti. Vel stultus hoc intelligeret*, subaudi, *vel quivis alius.*

Verò, vel *autem*, deest in istis: *Pro patre mori possum, coram patre non possum. Hæc morum vitia sunt, non senectutis.* *Ut,*

Ut, deest in istis : *Nolo dicas. Velim desinas. Sine veniat. Cave cadas. Cave ne cadas*, pro , *ut ne cadas. Jam credo rediit*, pro, *ut credo.*

Utinam, deest in istis , *Tecum ludere, sicut ipsa, possem. Troum arma secutum obruerent Rutuli. Me quoque quã fratrem mactasses improbe dextrâ.*

DE ZEUGMATE.

Quotuplex est Zeugma?

Duplex : *Verum* & *Falsum.*

Quid est verum Zeugma?

Est figura Latinæ consuetudinis , per quam plures sententiæ , seu membra orationis , ad unum verbum referuntur , quarum unaquæque desideraret illud verbum , si sola poneretur , ut : *Sociis & rege receptô* , pro , *receptis sociis & receptô rege. Leges & plebiscita coactæ* , pro , *leges coactæ & plebiscita coacta. Ego populusque Romanus vobis bellum indico* , pro, *ego indico & populus indicit. Natura Gallis corpora animosque magis magna, quam firma dedit*, pro, *corpora magna & animos magnos. Vites à caulibus brassicisque si prope sati sint, refugiunt* , pro , *si caules prope sati, brassicæque prope satæ sint. O cœnæ , quibus ipse meique vescor* , pro , *in quibus ipse vescor, & in quibus mei vescuntur.* Cic. 1. Attic. 6. *Mater tua & soror à me diligitur.* Virgil. *Phrygii comites & lætus Julus incedunt.*

Quid est falsum Zeugma?

Quando unum illud verbum, ad quod plures sententiæ videntur referri, non omnibus sententiis convenit , ut *Disce puer virtutem ex me verumque laborem, fortunam ex aliis.* Hic verbum *disce*, non rectè refertur ad sententiam istam, *fortunam ex aliis :* sed subauditur , *opta.* Non ergo *Zeugma* est, sed *Ellipsis.* Sic *Sacra manu victosque Deos , parvumque nepotem ipse trahit.* Hic verbum *trahit*, refertur tantum ad *nepotem :*

Sacra & Deos portat, quod verbum subaudiri debet. Cicero, *Fortuna, quâ illi florentissimâ, nos duriore conflictati videmur.* Hic verbum *conflictati*, convenit posteriori tantum orationis parti, in priore subaudiri debet verbum *usi:* quamvis de utrâque fortunâ Corn. Nepos dicat in Timol. *In his rebus non simplici fortunâ conflictatus est.*

DE

SYLLEPSI.

Quid est Syllepsis?

Est figura Latinæ consuetudinis, in quâ concordia partium orationis turbatur, cum animus aliud concipiat, quam verbis profertur.

Quotuplex est Syllepsis?

Duplex: *Absoluta* & *Relativa.*

Quid est Syllepsis Absoluta?

In quâ generibus, aut numeris, aut utrôque voces discrepant.

Quotuplex est Syllepsis Absoluta?

Triplex: *Generis, Numeri* & *Utriusque.*

Quid est Syllepsis Generis?

Cum aliud genus proferimus, aliud mente concipimus, ut: *Pars arduus altis pulverulentus equis furit. Capita conjurationis virgis cæsi. Latium Capuaque agrô multati. Samnitium cæsi duo millia. Ubi ille scelus est, qui me perdidit.* Cic. *Hanc sibi rem præsidio sperant futurum.* Plaut. *Justam rem esse oratum à vobis volo.* Plaut. rud. a. 5. s. 3. *Vidulum iste invênit, illud mancipium est meum.* pro, *Ille est mancipium, &c.* Usu autem venit, non parum sæpe, ut *Syllepsis* generis cum *Ellipsi* sit conjuncta, si nimirum vel prædicatum, vel subjectum orationis *Ellipsin* patiatur: tum enim

non ejus, quod deeſt, ſed alterius in oratione partis genus proferimus, ut ſi *adamantem* demonſtrans dicam, *hæc eſt gemma*. In adjectivo *hæc*, deeſt ſubſtantivum *adamas*, quod eſt nomen maſculinum, ſed profertur genus prædicati, quod eſt *gemma*. Sic eleganter dices: *Hic error eſt, non ſcelus:* pro, *Hoc negotium error eſt. Hic eſt panis, qui de cœlô deſcendit*, pro, *hoc:* ſubauditur enim *negotium*, quomodo etiam in illis: *Hic eſt ſanguis meus. Hoc eſt corpus meum*. Eadem prædicati elliptic*ω*s poſiti eſt ratio, ut *Homo eſt creatus à Deo, eſt animalium diviniſſimus:* ſubauditur enim, vel *negotium* vel *res*, adeóque concipitur quidem mente neutrum aut fæmininum genus, ſed profertur illud, quod ſubjecto eſt accommodabile. Atque hæc Syllepſis Generis in omnibus participiis paſſivis, quæ de ſubjectô prædicantur, locum habet, ut, *Cicero dictus eſt pater patriæ.*

Quæ eſt Syllepſis Numeri?

Cum alium numerum proferimus, alium mente concipimus, ut: *Pars in fruſta ſecant. Pars volucres factæ. Aperite aliquis. Cœperunt ſe quiſque magis extollere. Etiam poëtæ ſuum quiſque opus à vulgô conſiderari vult.* Nec *noſtrum quiſquam ſenſimus. Alius alium poſcunt. Uter meruiſtis culpam. Uterque inſaniunt. Te uterque ego atque hic oramus. Nobiliſſimus quiſque delecti Romam mittitur. Eunuchum velle te dixiſti, quia ſolæ his utuntur reginæ. Propterea quod*, pro, *propter id quod. Contentum eſſe ſuis rebus maximæ ſunt divitiæ. Amantium iræ amoris integratio eſt. Dotis modus fuit quadraginta millia æris. Nobile erit Romæ paſcua noſtra forum. Anxur fuit, quæ nunc Terracinæ ſunt.* Gracchus: *Credo ego inimicos meos hoc dicturum*. In quô Ellipſin conſtituere licet, quaſi eſſet, *Inimicos eſſe negotium dicturum*. Valerius Antias: *Si res divinæ factæ eſſent, omnia ex ſententia proceſſurum eſſe*. Cic. act. 4.

act. 4. in Ver. *Sestertium decies numeratum esse*, pro, *numerata esse;* quod in libris quibusdam legitur: subauditur enim, ipsô Cicerone ibidem docente, *Centena millia* Vellejus lib. 2. de Curione: *An acceptô centies sestertium fecerit:* pro, *acceptis centies centenis millibus sestertium.* Plaut. Trin. *Trapezitæ mille drachmarum sunt redditæ*, pro, *res mille drachmarum est reddita.* Idem Pers. *Athenæ sunt fortunatæ*, pro, *fortunata:* nam *Syllepsis* numeri est conjuncta cum *Ellipsi* vocis *Urbs:* nec enim sensus est: *Athenæ sunt Athenæ fortunatæ*, sicut, *Roma est sancta*, pro, *urbs Sancta*, non *Roma est Roma sancta.* Singularia enim, ut Aristoteles docet, determinationem non suscipiunt, cum de pluribus non affirmentur.

Quæ est Syllepsis utriusque?

Cum & genus & numerum aliter proferimus, quam mente concipimus, ut: *Pars in flumen acti. Tunc omnis ætas currere obvii. Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti.*

Quid est Syllepsis Relativa?

In quâ nomine relativô sivè expressô, sivè subauditô totam orationem præcedentem pro casu concipimus, aut casum in voce aliquâ involutum referimus, ut: *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem aves feruntur rapuisse.* Hic relatio fit ad casum, *imber*, qui tamen non præcessit, sed oratio hæc, *carne pluit*, pro eô casu concipitur, quasi dictum foret, *Carnis imber fuit.* Sic, *Per literas me consolatus sum, quem librum ad te mittam.* Hic casus *liber* non præcessit, sed concipitua in hâc oratione, *Per literas me consolatus sum.* Significat enim, *Per libri compositionem.* Sic, *De Prætianâ hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori est (valde enim illum amavi) hoc velim cures.* Hic nomen *illum* refert *Prætium*, qui casus non fuit expressus, sed in voce *Prætiana* involutus, quasi

quasi dictum fuisset, *De Pratii hæreditate.* Catull. *Nam Sextianus dum volo esse conviva, Orationem in Attium petitorem plenam veneni & pestilentiæ legit.* Subaudi, *ille*, nempe *Sextius*, qui casus illâ voce *Sextianus* est involutus, quasi fuisset: *Nam Sextii ipse dum volo esse conviva.*

DE

HYPERBATO.

Quid est Hyperbaton?

Est figura Latinæ consuetudinis, per quam ver-
›a transponuntur, nec servatur ordo Grammaticæ
-onsentaneus.

Quæ sunt species Hyperbati?

*Anastrophe, Tmesis, Parenthesis, Synchysis & Anaco-
·hon.*

Quid est Anastrophe?

Præpostera vocabulorum collocatio, ut: *Mecum,
·um, nobiscum, quibus de rebus, quam ob rem, quem ad
..n. me penes, mea interest*, pro, *est inter mea nego-
ı. Adigere arbitrum*, pro, *agere ad arbitrum; qua
·opter, ea propter.*

Quid est Tmesis?

Compositi vel conjuncti vocabuli divisio, ut: *Septemque triones. Quom ecumque rapit tempestas.*

Quid est Parenthesis?

Sensus sermonis, antequam absolvatur, interjectio, ut: *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas. Nescis (opinor) quid evenerit.*

Quid est Synchysis?

Ordo vocum confusior, ut: *Nihil me tui invenisti penes. Saxa vocant Itali, mediis quæ in fluctibus, aras:* pro, *Saxa, quæ in mediis fluctibus, vocant Aras.*

Quid est Anacoluthon?

Consequentium à superioribus discrepantia, cum scilicet nullô modô sequentia cum præcedentibus cohærent, ut: Terent. *Nam omnes nos, quibus est alicunde aliquis objectus labos, omne quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.* Liv. 41. *Indicandum vobis est, quid omnes bonos in vobis aut offendat, aut certe mutatum velint.* Hirt. bello. Alex. *Ligarius quem Cæsar dimiserat, & postea se ad Pompejum contulerat.* Varro lib. 2. rei rustic. 4. *Me in Arcadiâ scio spectatum suem, quæ præ pinguetudine carnis non modò surgere non posset, sed etiam ut in ejus corpore sorex nidum fecisset, & peperisset mures.* Pro, *scio me spectasse suem adeo pinguem, ut non modò surgere ipsa non posset, sed etiam ut sorex nidum in eâ faceret.* Sed hæc Figura potius pro vitiô & quâdam auctorum allucinatione vel oscitatione haberi debet; atque haud scio an Palæmon rectè Varronem, ut auctor est Suetonius, *Porcum* vocaverit, quippe qui de se ipsô memoriæ prodiderit, *se spectatum esse suem.*

DE HELLENISMO
seu Græcismô.

Quid est Græcismus?

Est Syntaxis consentanea Græcorum consuetudini, sed multis modis cùm à regulis Grammaticæ Latinæ, tùm à patriâ Romanorum consuetudine discrepans.

Quæ sunt Græcismi genera?

Multa quidem, sed præcipua sunt *Græcismi Generum* & *Casuum.*

Quotuplex est Græcismus Generum?

Triplex: Nam vel *Masculinum* ponitur pro *Neutrô*, ut *Saxum ingens, campô qui forte jacebat limes agro positus:*

positus: pro, *quod jacebat.* Vel *Fœmininum* pro *Neutrô*, ut *Mammæ putres, equina quales ubera*: pro, *qualia sunt ubera equina.* Vel *Neutrum* pro *Masculinô*, ut *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur*, pro, *qui appellatur.*

Quotuplex est Græcismus Casuum?

Quintuplex: *Nominativi, Genitivi, Dativi, Accusativi* & *Ablativi.*

Qualis est Græcismus Nominativi?

Cum nominativus ponitur pro accusativô, ut: *Parum habet consul creatus esse*: pro, *consulem se creatum. Vis videri doctus*: pro, *doctum te esse. Dixit daturus*, pro, *se daturum. Cæsar dicitur venire*, pro, *Cæsarem. Multi putantur venturi esse*, pro, *eos venturos esse.* Sic. *Multa sunt, quæ ego nescire malo, quam cum aliquô periculô fieri certior*: pro, *quæ me nescire malo, quam fieri certiorem.* Nam *ego* hic suppositum est verbi *nescire*; non verbi *malo.* Ovid. *Hanc pius Æneas eripuisse ferunt*, pro, *pium Æneam.*

Qualis est Græcismus Genitivi?

Cum genitivus ponitur vel pro accusativô, ut: *m aliquid agas eorum, quorum consuevisti*, pro, *quæ. ...ohendum est olentium herbarum*, pro, *olentes herbas.* ...el pro ablativô, ut *Desine querelarum*, pro, *à querelis. Lassus maris*, pro, *à mari. Plenus curarum*, pro, *de curis. Dives agri*, pro, *agrô.*

Qualis est Græcismus Dativi?

Cum dativus ponitur pro accusativô, ut: *Nobis non licet esse tam disertis*, pro, *disertos. Tibi expedit esse bono*, pro, *bonum.*

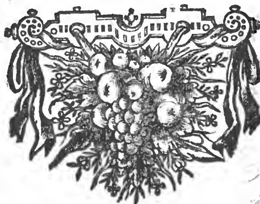
Qualis est Græcismus Accusativi?

Cum accusativus ponitur vel pro nominativô, ut: Plaut. Merc. a. 2. s. 4. *Quô letô censes me ut peream potissimum.* pro, *Censes ego ut peream. Illum ut vivat optant*, pro, *ille. Patrem vellem viveret tibi*, pro, *Pater. Jube famulum ad me ut veniat*, pro, *famulus.*

mulus. *Ego te faciam ut miser sis*, pro, *tu*. Vel pro dativô, ut: *Non me latet*, pro, *mihi*. Vel pro ablativô, ut: *Occurrunt animæ, quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus*. *Nec sævis animum mitior anguibus*, pro, *animô*. *Albus dentes*, pro, *dentibus*. *Similis illi faciem*, pro, *facie*.

Qualis est Græcismus Ablativi?

Cum ablativus pro accusativo ponitur, ut: *Raptim quibus quisque poterat elatis*, pro, *quæ quisque poterat*. Ablativô Græcos carere, ad reliquorum cumulum accedat, quæ Varro aliique Grammatici oscitantes allucinati sunt.

ANNO-

ANNOTATIONES IN GRAMMATICÆ LATINÆ INSTITUTIONES.

DE Grammaticæ divisione sollicitum esse nihil attinet. Satis est *Subjectum* artis, quæ sunt orationis partes, *Literas* puta, *Syllabas*, & *Voces*, tum *Instrumenta*, quomodo ad subjectum adhibeantur, probè cognita habere. Atque hoc Grammatici est officium, præmonstrare scilicet, quomodo artis instrumentis exefficiatur congruens oratio, quæ artis opus & finis est, ad quem omnia, quæ in arte sunt, referuntur. Instrumenta porrò omnino sunt quatuor, quorum primi usus est in literarum pronunciatione, quam veteres *Orthoepejam* vocabant: terum in syllabarum modulatione occupatur, diciturque *Prosodia:* tertium *Etymologia*, vocis partes, *Nomen* puta, *Verbum*, *Participium* & *Particulas*, eorumque accidentia, ut *casus*, *genera*, *species*, *personas* & *tempora* exsequitur: postremum *Syntaxis* circa vocum inter se compositionem versatur. De *Orthoepejâ* linguarum, quæ multis jam sæculis in usu esse desierunt, vani ac propemodum irriti laboris est, quicquam velle præcipere, cum nisi de suspicione vix quicquam in medium afferri queat. Nihilominus ego quicquid de literarum Latinarum pronunciatione apud veteres inveni, diligenter exscripsi ac digessi, ut non tam quô pactô pronunciari, quam quomodo non pronunciari fuerint solitæ, inde animad-

animadverti possit. Eam ἐκλογὴν his Annotationibus nostris subjiciemus: ubi Lector, unde nobis tot *Diphthongi* & *Triphthongi* Latinæ natæ fuerint, de quibus nemo nec veterum, nec recentiorum commeminit, inveniet. De *Prosodiâ* discipulos artis hujus ad Emmanuelis Alvari præcepta, versiculis satis feliciter comprehensa, rejecimus, adeoque nihil nos, quin ad *Etymologiam* properemus, remorari debet, nisi quod Magistri prius admonendi videntur, ut versiculos de accentibus hôc modô explanandos meminerint.

1. Vocabulum unius syllabæ in pronunciandô attollitur, ut *Mos*.
2. Vocabulum duarum syllabarum habet acutam priorem syllabam, ut *Mores*.
3. Vocabulum trium, aut plurium syllabarum habet acutam antepenultimam, si penultima sit brevis, ut *Moribus illicitis*.
4. Vocabulum trium aut plurium syllabarum habet penultimam acutam, si ea sit longa, ut *Moratus*.

DE NOMINE.

Casus est specialis differentia numeri nominalis.] Ita Sanctio post alios definire visum est, quem in plerisque sequimur, velut primum & unicum artis hujus magistrum. *Specialis* (ait ille) *differentia dicitur illa, quæ cuique parti propria ac peculiaris est.* Jam verò numerus alius nominis est, alius verbi. Hinc ea, quæ sub eôdem numero nominali inter se differunt, *Casus* vocantur, sicut *Personæ*, quæ inter se sub eôdem verbali numerö discrepant. *Casus* autem à *cadendô* dicitur, quod aliter atque aliter desinat sivè cadat, quod quidem in plerisque verum est: nam pauca nomina sunt monoptota, quæ unum modò casum seu terminatio-

nationem habent, ut *Genu.* Neutra etiam tribus tantum casibus variantur, ut *Templum, templi, templo. Opus, operis, operi.* Dativi etiam & ablativi omnes antiquitus tam apud Latinos, quam apud Græcos similiter cadebant, & hodie quoque in plurali numerô eôdem fine terminantur. Etsi autem casus à terminatione nomen habet, numerus tamen casuum à significatione, non à terminatione pendet, adeóque sex omnino in omnibus linguis casus sunt, velut *Minerva* nostra *Sanctiana* demonstrat.

Genus est differentia nominis secundum sexûs notam.] Nomina sexum non habent, adeóque Grammaticus ea non sexu, sed notâ sexûs distinguit. Nota verò sexûs masculini est *hic*, fæminini *hæc*, neutri *hoc.* Itaque nomen pueri *Pægnium*, & meretricis *Glycerium*, sunt neutri generis, non quia sexu neutrum sint, sed quia notâ neutri generis afficiuntur propter terminationem: nam per terminationis regulam nomina in *um* exeuntia sunt neutri generis.

Tria sunt Genera.] Fugit ratio Grammaticos, cum quædam nomina *Communis* generis, alia *Omnis* generis fecerunt, ut *hic & hæc homo: hic, hæc & hoc felix.* Nec enim Latinè dicitur, *hæc homo*: neque ulli nomini adjectivo sexûs nota præponitur, propterea quod adjectiva genus non habeant, sed tantum terminationem accommodabilem, sivè uni modò generi, ut *Bonus, bona, bonum*: sivè duobus, ut *Fortis, forte*: sivè tribus: ut *Par, oriens, felix.* Itaque cum legis, *hic felix*, nota sexûs non pertinet ad nomen adjectivum, sed ad substantivum, *homo*, quod per figuram *Ellipsin* suppressum est & subaudiri debet. Similiter cum audis, *hæc homo*, subaudis aliud substantivum, nempe *fæmina*, ad quam illa sexûs nota pertinet, quæ Elliptica Syntaxis erit, si dicas: *Helena fuit homo pulcherrima*; alia tamen res est in illô Sulpicii ad Cic. de Tulliolâ. *Quoniam homo nata erat.* Ibi enim plena Syntaxis est. *Tulliola nata homo.*

 Sicut

Sicut Just. l. 1. *Semiramis credita est puer.* Liv. 28. *Porcus natus erat fœmina.* Atque hoc ipsum in omnibus illis valet nominibus substantivis, quæ *Epicœna* dicuntur, id est, quæ sub unâ terminatione utrumque sexum, sed alterutrum præcipuè significant, quorum alia masculina sunt, ut *Homo, latro, vates, miles, agricola, custos, dux, elephantus, leo, bubo, milvius, mus, sus, grus, piscis, lupus, bos, porcus, anguis,* &c. alia fæminina, ut *Balæna, aquila, vulpes, talpa, dama, musca, hirundo, hirudo, testudo, cornix, perdix, ovis, virgo.* Epicœna quoque masculina sunt nonnulla nomina verbalia in *tor* desinentia, ut *Pictor, auctor, auditor, scriptor:* alia Epicœna non sunt, cum eorum fæminina in *trix* exstent, ut *Victor, ultor, altor, genitor. Victrix, ultrix, altrix, genitrix:* quorum etiam nonnulla in plurali neutrius generis terminationem invenêre, ut *Victores, victrices, victricia: Ultores, ultrices, ultricia.* In Epicœnis verò substantiva nomina *mas* vel *fœmina* subaudiuntur, ut si dicas: *Penthesilea olim strenua miles erat,* pro, *strenua fœmina miles erat. Hortensia fuit civis disertissima,* pro, *civis fœmina disertissima. Gravissima in filium testis est mater sua,* pro, *gravissima testis fœmina. Elephantus gravida,* subaudi *mina.* Vide in Syntaxi figuratâ *Ellipsin.* Latinè secundum regulam dices: *Hæc mulier est miles strenuus, bonus vates, idoneus auctor audendi. Vinum est dux pessimus. Aurum repudiatum est abstinentiæ testis optimus.*

A Fune funiculus] Apud Lucretium quidem legitur: *Aurea de cœlo demisit funis in arva.* Et lectionem Agellius & Nonius agnoscunt. Sed cum Quintilianus perspicuè affirmet, ex *funiculus* certò constare de masculinô genere *funis,* facile mihi persuadeo poëtam scripsisse *Aureu'*, unde postea effectum *Aurea.*

Comparatum, quod fit à nomine adjectivô.] Qualia suscipiunt magis & minus, substantiæ non item, ait Aristoteles, seu quisquis auctor est Categoriarum.

Non

Non ergo à nominibus ſubſtantivis comparativa derivari poſſunt. *Senex*, *juvenis*, *adoleſcens*, *infans*, adjectiva ſunt, adeóque magis ſuſcipiunt, ut dicatur *Senior*, *juvenior* ſeu *junior*, *adoleſcentior*, *infantior*. A *penus*, Plautus finxit *penior*, quoniam *penus* ei adjectivum eſt, pro, *aſtutus*: quô exemplô dices *Neronior*, ut *Nero* pro adjectivô *crudelis* ſumatur. Nec à verbis (ait Sanctius) poſſunt creari comparativa, quia verbum eſt veluti forma orationis, nec recipit comparationem, niſi additô adverbiô, ut, *Currit*, *magis currit*. *Potior* igitur & *deterior* non ſunt derivata à verbis *potior* & *detero*, ſed à nominibus *potis* & *deter*. Nec etiam à particulis comparata formantur. *Citer*, *exter*, *ſuper*, *infer*, *ulter*, *ſæpus*, *propus*, apud priſcos in uſu erant. Inde formata, *Citerior*, *exterior*, *ſuperior*, *inferior*, *ulterior*, *ſæpior* & *ſæpius* ac *ſæpiſſimus*, *propior*. Falſum eſt, quod ajunt Grammatici, non poſſe formari comparativa à nominibus vocalem ante *is*, vel *us* habentibus. Bonos enim auctores habet *Tenuior* & *tenuiſſimus*: *aſſiduior*, *aſſiduiſſimus*: *ſtrenuior*, *ſtrenuiſſimus*: *exiguior*, *exiguiſſimus*: *egregior*, *egregiiſſimus*: *arduior*, *arduiſſimus*: *perpetuior*, *perpetuiſſimus*: *induſtrior*, *innoxior*.

Superlata] *Maturrimus* eſt Cæſaris, Ciceronis & Columellæ *maturiſſimus*. Plautus ab *ipſe* finxit *ipſiſſimus*, à *patruô*, *patruiſſimus*. Seneca ab *imbecillis*, *imbecillimus* & *imbecilliſſimus*. *Infandiſſimum* dixit Varius in Thyeſte.

DE VERBO.

Triplex eſt verbum ratione ſignificati.] Neutra verba (ait Sanctius) nullô pactô eſſe poſſunt, quia teſte Ariſtotele, omnis motus, actio aut paſſio, nihil medium eſt. Communia verba, id eſt, ſimul activa & paſſiva, fuerunt multa ante Ciceronis

tempora, postea verò deposuerunt passivam significationem, unde dicta sunt *Deponentia*. Sed mera sunt activa: quid enim differant, *Prosequor te honore, & afficio te honore.*

DE PRÆPOSITIONE.

Præpositionibus Grammatici annumerant, *Circiter, prope, propius, proxime, pridie, postridie, procul, secus, usque, versum* & *versus*. Sed ea esse adverbia Sanctii *Minerva* docet, quâ de re nos quoque in adverbiorum *Syntaxi* attigimus. *Secus viam*, pro, *juxta*, *secundum*: Quintilianus ætate suâ vulgo usurpari solere significat, cum lib. 8. cap. 2. ita scribit: *Pessima sunt* ἀδιανόητα, *hoc est, quæ verbis aperta, occultos sensus habent*, ut *Conductus est cæcus secus viam stare*. Sed non intelligo, cur id dicat ἀδιανόητον, cum satis planus ejus esse sensus videatur, nimirum, *cæcum pretiô fuisse conductum, ut staret secus viam*. In sacris quidem legimus Psal. 1. de *Lignô secus decursus aquarum*. Atque hinc nisi me animus fallit, Historiæ Indicæ conditor, lumen & ornamentum *Societatis Jesu* Maffejus errorem illum hausit, ut *secus* Præpositionem crederet, in eâque tantum non delicias faceret, ut Epist. lib. 2. epist. de obitu Silveriæ: *Secus diversorium*. Et lib. 3. epist. Ludovici Almeidæ: *Secus aream*. Et lib. 4. epist. 1. *Aream ad mare secus arcem optimô situ*. Atque hinc intelligi potest, quam parum tuta sit frequens eorum librorum lectio, qui minus bonâ Latini sermonis ætate scripti fuêre, si quis præsertim, quod Italis hominibus suâ ingeniorum felicitate fretis solemne est, omnes veteres auctores & Grammaticos cognoscendi laborem refugiat. Certè si Charisium Sosipatrum legisset Maffejus, nunquam ille, ut ista scriberet, animum induxisset. Ejus enim lib. 1. verba

sunt:

ſunt: *Secus, adverbium, ſignificat aliter. Unde naſcitur ſecius* ἀλλοιοτέρως. *Cæterum id, quod vulgus uſurpat, Secus illum ſedi, hoc eſt, ſecundum illum, & fatuum & ſordidum eſt.* Neque tamen deterioris notæ eſt *ſecus*, quam *amiculus*, pro, *amiculum*, quo idem Maffejus Hiſtor. Ind. lib. 12. ſic utitur: *Tunicæ amiculum ſuperinduunt breviorem, manicis non ultra cubitum eminentibus;* quô etiam locô, ſatis imperitè *eminentibus* dixit, pro, *pertinentibus*, ſivè, ut poſteriores maluerunt, *pertingentibus*, etſi id alicubi ſciolorum operâ in unô Salluſtii & Cæſaris locô ſubſedit: nam ut Servius notat, *eminere* dictum eſt, à *minis*, ſivè pinnis murorum in altum editis. Etſi ergo ἀκυρον hoc, *Cubitus è manicis eminet*, pro, *exſtat*, bonis auctoribus defendi poteſt, longè tamen aliud eſt, *Manicæ non ultra cubitum eminent.* Ejuſdem notæ eſt *caligæ*, pro, *braccis femoralibus*, lib. 12. *Talarem geſtant tunicam, hanc domi demittunt, prodituri autem in caligas infundunt ad imum æqualiter laxas.* Sed de iſtis eorumque ſimilibus, quibus dictionem Maffeji cæterum cultiſſimam, inquinatam deprehendi, in *Syntagmate* noſtrô *de Styli hiſtorici virtutibus*, uberius diſputatum Lector inveniet.

Foras, Palam] Iſta præpoſitionibus contribuere mihi viſum eſt, quod ea ſexto caſui præpoſita comperiſſem, nec *Ellipſi* locum eſſe judicarem. Lucret. 6. de peſtilentiâ: *Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem:* Et ſupra: *Atque aliud per ligna, aliud tranſire per aurum, argentôque foras, aliud vitrôque meare*, id eſt, *exire ex argentô*, ſeu *tranſire per argentum.* Liv. lib. 6. *Creditori rem palam populô ſolvit.* Horat. Epod. 11. *Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram*, pro, *coram te.* Fallitur ergo Grammaticus vetuſtiſſimus Fl. Caper, cum ſcribit: *Coram illô dicendum eſt, non palam illô: nam palam ad multos refertur.*

Sine ex priſcô, *Se, vel Sed*] Pervulgatum eſt veteres dixiſſe: *Se fraude*, pro, *ſine fraude*, & *ſedulo*, eſſe

esse *sine dolô*. *Sed*, pro, *se*, notavit Festus. Ex *se* porro formatum est *sine*, ut ex *Prodit*, *prodinit*: ex *jecor*, *jecinor*. *Secors*, est sine *corde*. *Segnis*, sine *igni*, & velut frigidus ad agendum.

Comminus] Non nemo fortasse inter præpositiones utrumque casum regentes retulerit, propterea quod apud Propert. lib. 2. eleg. 19. legatur: *Non tamen ut vastos ausim tentare leones*, *Aut celer agrestes comminus ire sues*. Et lib. 3. eleg. 1. *Fluminaque Æmonio comminus isse viro*. Nam priore locô per *Ellipsin* suppressa est præpositio *ad*, ut sit: *Ire sues*: sicut Virgil. *Sitientes ibimus Afros*. *Devenere locos lætos*. In altero *ire viro* dictum est, quemadmodum *it clamor cælo*, quô exemplô alibi Propert. *Ut formosa novo quæ parat ire viro*. Cæterum Servius in illud Virg. 1. Georg. *Quid dicam, jactô qui semine comminus arva Insequitur*: monet *comminus* non significare *ex propinquô*, *sed statim*, *sine Intermissione*, *qui significatus* (ait) *frequentissimus est in Cisalpina Gallia*. *Vulgo enim dicunt*: *Vade ad eum*, *sed comminus*. *Unde Virgilius magis patriam consuetudinem videtur secutus*. *Veteres enim non in tempore*, *sed in locô comminus ponebant*, *id est*, *juxta*, *cui contrarium est eminus*, *id est*, *longè*. Nempe si Servio credimus, Virgilius Mantuanè potius, quam Romanè locutus est. Cujus eum culpæ idem reum agit in hôc versu: *Urgeri volucrum raucarum ad littora nubem*. *Raucum* (ait) τῶν μέσων est, *sicut grave olens*. *Sciendum tamen Virgilium secundum morem provinciæ suæ locutum*, *in quâ bene canentes*, *cygni rauciores vocantur*. Sed in hôc quærat Grammaticus, cui persuadeat. Ego quidem Luciano subscribo, qui *raucam* & *insuavem* cygnis ex æquô omnibus *vocem* tribuit. Iterum Servius in illa Virgilii: *Latus hausit apertum*. *Quidam* (inquit) *Italicam elocutionem putant*. *Cum enim à latere quis aliquem adortus gladiô occidit*, *Hausit illum*, *dicunt*. Idem Italicum vulgare, non Latinum esse ait *Zemas*, quod significat *ollas æreas*,

pro

pro quibus Virgilius Græcè *Lebetas* dixerit: Sicut etiam *Cyma*, pro, *vertice montis* Charisius vulgaris linguæ esse ait, non Latinæ, similiterque *Pastillus* & *Sylli*. *Cyma* vel *cuma* (sic enim veteres scribebant & pronunciabant.) Hispanis est *cume* & *cumbre*, sicut *home* & *hombre*, *nome* & *nombre*. Itali hodie quoque *Cima* vulgo dicunt. Ita *Ploxenum* Catulli Transpadanum erat vocabulum, ut lib. 5. cap. 5. testis est Fabius, *qui omnia Italica pro Romanis habere se testatur*, eôque ipsô advocationem Virgilio adversus Servium commodat.

DE ADVERBIO.

Cur, quin] Ista non sunt *nativa* adverbia, sed *reperta*, sivè, ut Grammaticè loquar, *usurpata*. A naturâ enim, sivè primigeniâ significatione *cur*, est *cure*, sicut ex priscô *cume* factum est *cum*, ex *Sine*, pro, *Si non*, factum est *Sin*. *Cure* autem est *cui rei*, in ablativô casu, qui ut supra demonstravi, dativo erat similis: *i* porro in utrâque voce omissum fuit Græcorum imitatione, ut in *musâ* pro *musai*, supra contigisse dixi. Veteres scribebant *quor*, pro *quore*, id est, *quire*, seu *quare*: nam *quis*, ut dixi, omnium erat generum. Idem ergo prorsus sunt naturâ & significatione *cur* & *quare*, & utrobique subauditur præpositio *de* vel *in*. Plautus Pœn. act. 1. sc. 2. *Nimia nos secordia hodie tenuit. A D. quâ de re obsecro? A N. quia non dudum ante lucem venimus*. Nepos in Thymol. *Dixit se in eâ re maximas diis gratias agere, quod se potissimum ducem esse voluissent*. Potest tamen *cur* pro *cui rei* in dativô accipi, quomodo apud Plautum Poen. act. 2. sc. 1. *Viscum legioni dedi & fundas: eo præsternebam folia farferi. L Y. cui rei? A N. ne ad fundas viscus adhæresceret*; sicut *Sin*, est, *Si ne*. Jam *quin* est *qui ne*. Ubi *ne* significat *non*, ut *Ne recte loqui*

Nemo,

Nemo, pro, *ne homo*. *Nepurus*, pro, *non purus*. *Nescio*, pro, *non scio*. *Nequeo*, pro, *non queo*. *Qui* est ablativus, pro, *quâ* vel *quô*, ut subaudiatur, *re* vel *modô*. Est ergo *quin*, idem quod *quare non*, *quô modô non*, vel absolutè *quô non*, ut *Nullus dies est, quin de te cogitem*. Sed quia *qui* & *quis* sunt omnium generum apud veteres, eô factum, ut *quin* significet etiam *quæ non*. Plaut. Persa: *Mulier nulla erit, quin sit mala, quæ reticet, si quid fieri perversè videt*.

Ideo] Duo sunt nomina, etsi usus fecit unum & adverbium: nam & *quomodo* duo sunt nomina. Cic. 12. ad Attic. 6. *Quomodo hoc ergo lues? uno scilicet, si mihi librum miseris*. Plaut. Trin. act. 5. Sc. 1. *Quem ego magis amo, quam te. S T. quam me? quomodo? P H. hôc modô, ut molestus ne sis*. Similia sunt in Plautô plura. Nihilominus usu factum est, ut *quomodo*, adverbium fieret, adeóque ultimam ejus syllabam Horatius corripit. 1. Sat. 11. *Cum Victore sequor. Mæcenas quomodo tecum*. Similiter *postremò*, cum naturâ & origine sit nomen ablativi casûs, usurpatione exiit adverbium, ut ex Juvenali discimus, qui postremam ejus literam corripit. Ita & *siquidem* duæ sunt particulæ, usu tamen in unam coaluerunt, ut ex hôc Ovidii versiculô apparet: *Quæ mihi ventura est, siquidem est ventura senectus*. In hanc sententiam scribit Serv. in Æn. 5. *Jam usus obtinuit, ut Hactenus, pro una parte habeatur. Ergo adverbium est. Omnis enim pars orationis cum desierit esse, quod est, in adverbium migrat*. Id. in Georg. 1. nomen *supellex* ait esse *usurpatum*, quia scilicet usu fuerit introductum contra regulas artis, per quas rectum est, *hæc supellectilis*. Similiter in Georg. 3. *Lea* dicit esse *usurpatum*: nam *Leæna* esse *Græcum, Latinè autem dici, hic* & *hæc leo*, ut tamen, velut monui, in *hæc leo*, subaudiatur *fœmina*. Nimirum quod de verbis ait Cicero, alia eorum *nativa*, esse, id est, quæ significata sint primô sensu, alia *reperta*, quæ ex his facta sunt: idem in verborum significationi-

tionibus valet, ut aliæ sint nativæ vel primigeniæ, aliæ repertæ vel usurpatæ, quas usus nonnihil à naturâ sui primâque origine detorsit. Ita *quum* seu *cum* & *quod*, naturâ sunt duo nomina relativa, cum quibus præpositio *ad* subauditur, velut in Annotationibus *Paradigmatum* monui. Usus tamen fecit particulas, id est, vel adverbia, vel conjunctiones, quod ipsum in *magis*, *satis*, & *nimis* contigisse dixi. Quemadmodum enim veteres indifferenter *potis* & *pote* de masculinis, fæmininis & neutris tam pluralis, quam singularis numeri dicebant (quod in *Thesaurô Scioppianô* id est, in Commentariis de linguâ Latinâ multis auctorum exemplis confirmatum videbis) similiter nullô generis aut numeri discrimine *nimis*, *magis* & *mage*, *satis* & *sate*, vel per *Apocopen*, *sat*, cum substantivis conjungebant, vel expressis vel suppressis. Cic. *Nimis insidiarum adhiberi videtur*, subaudi, *negotium* vel *res*, quasi esset: *Nimia res*, vel *nimium negotium insidiarum*, hoc est, *nimiæ insidiæ*. Idem: *Non nimis me, sed alios admodum delectant literæ illius*. Ubi *nimis* est, *ad nimis negotium*, vel *ad nimium*, sive *in nimium negotium*: nam *nimium* sicut in *plus*, plerumque præpositio *κατὰ*, id est, *in*, *ad*, vel *in* vel *circa*, vel *secundum*, subauditur, quod ipsum in *plurimum*, *multum*, *tantum*, *quantum* (ex quô per contractionem *tam* & *quam* fecerunt) similiterque in *id*, *quid*, *quicquid*, *aliquid*, *nihil*, *melius*, *pejus*, *citius*, *parum* & *paulum* usu venit. Utrôvis ergo modò per præpositionis *Ellipsin* dicitur, *Tempus nimium longum*, & *nimiô longum*. Valet enim illud, *ad nimium negotium*, hoc autem *à nimiô negotiô*: id est, *quod ad nimium negotium attinet*. Cicero: *Hoc exiguum tempus, quod mihi tamen nimium longum videtur*. Plaut. *Nimium libenter edi sermonem tuum*. Idem *Vixisse nimiô satius est, quam vivere*. Nævius Agitatore: *Nimiô arctè colligo*. De *plus* exempla sunt, Cic. *Plus annum obtinere provinciam*, pro, *ad plus tempus*. Terent. *Ut cum matre plus esset unà*.

Simi-

Similiter ut idem: *Ibi plurimum est*, pro, *ad plurimum*, vel *per plurimum tempus est*. In hôc Ciceronis, *Plus virium habet alius aliô*, subauditur, *negotium*. Plaut. *Dii plus plusque sospitent istuc quod nunc habes*, pro, *ad plus plusque tempus*: pro quo dici poterat eâdem *Syntaxi*, *magis magisque*. Sicut Catull. *Notescatque magis mortuus atque magis*. Cic. *Magis & magis de Græciâ cogito*, pro, *ad magis tempus*: nam *plus* & *magis* nihil differunt. Itaque sicut in nominativô rectè dicitur, *Plus est, quod gratuler tibi, quam quod te rogem*: Similiter dixit Cicero, *Magis est quod gratuler*. Ita *minus minusque*: Ter. Heaut. a. 3. s. 3. *Nam mihi jam minus minusque obtemperat*. Eadem in *satis* & *sat* ratio est: quæ nihil aliud significant, quàm *sufficiens*. Cic. *Cethego de repub. satis suppeditabat oratio*. Ubi *satis*, est nominativus fæmininus singularis, sicut masculinus accusativus singularis apud Virgil. *Ipsa satis tellus, cum dente recluditur unco, Sufficit humorem*: & nominativus neutralis singularis apud eundem Cic. *Ipse Romam venirem, si satis consilium esset*. Item: *Hoc facere satis est*, pro, *satis negotium*. Plaut. *Quicquid est domi, id sat est habendum*. Cor. Nepos Epam. *Abstinentiæ erit hoc satis testimonium*. Plurale masculinum est in hôc Plauti: *Quatuor homines sunt satis*, pro, *sunt satis homines*, vel *satis hominum*. Plurale neutrum apud eundem Plaut. *Ut satis consilia suppetant*. Et Propert. *Cum satis una tuis insomnia portet ocellis Fæmina*. Et Virgil. *neque enim responsa dabantur fida satis*: Si tamen *satis responsa* dictum volumus: nam si placeat *satis fida*, valebit, *ad satis negotium*: quod minus incredibile judicabit, qui *tantum* & *multum* eôdem prorsus exemplô suppressâ præpositione & nomine *negotium* usurpari noverit. Catull. *Nec tantum niveô gavisa est ulla columbô Compar*, pro, *in tantum negotium*, sicut Virgil. *Nec puer Iliacâ quisquam de gente Latinos, In tantum spe tollet avos, nec Romula tellus ullô se tantum tellus jactabit alumnô*. Ubi *tantum* & *in*

in tantum indifferenter poni videmus. Liv. 22. 27. *In tantum suam virtutem enituisse.* Juvenal. *In quantum sitis atque fames & frigora poscunt.* Cicero: *Si me amas tantum, quantum profectò amas*, pro, *ad tantum*, sivè *in tantum*, *in quantum.* Plaut. *Multum amo illam:* pro, *in multum negotium.* Cæsar: *Neqae multum frumentô, sed maximam partem vivunt lacte.* Plin. 10. cap. 36. *Solutus columbarum volatus est in multum velocior.* Ubi etiam dici poterat, *à multô velocior*, & per *Ellipsin* præpositionum *multum* & *multô velocior.* Cic. *Multum omnibus gloriâ præstare. Multô magnus orator præstat minutis imperatoribus.* Sicut *paulum* & *paulô*, *aliquantum* & *aliquantô* indifferenter dicitur præpositionibus suppressis. Varro: *Nemini paulum modò humaniori ignotus.* Plaut. *Multum improbiores sunt, quam à primô credidi.* Fabius. 1. cap. 7. *Sed paulum superiores quod nos dicimus Jussi, dixerunt Jusi.* Sallust. Jug. *Cum vineæ paulô processerant, igni aut lapidibus corrumpebantur.* Terent. Heaut. *Paulô qui est homo tolerabilis*, id est, *etiam ille, qui est aliquantô tolerantior, commodior, patientior.* Ibid: *Aliquantum iniquior erat.* Livius: *Quantum magis patres plebi se insinuabant, eô acrius tribuni contra tendebant.* Idem: *Ad immensum augere aliquid*, pro quô dici poterat, *immensum*, ut Ovid. 5. Fast. de Orione: *Creverat immensum.* Et Tacit. *Euphraten nullâ imbrium vi sponte & immensum attolli.* Rursum Livius: *Formam viri aliquantum humanâ ampliorem intuens.* Et lib. 42. *Dextera pars labe terræ in aliquantum altitudinis diruta erat.* Dictys, seu quisquis optimis temporibus bellum Trojanum descripsit: *Nostris multorum dierum navigatione in aliquantum exhaustis.* Etiam in *id*, *quid*, *aliquid*, *nihil*, præpositionem subaudiri nemo, nisi indoctissimus, dubitaverit, ut in his Livii: *Militibus nihil rempub. committendam esse. Nihil ordinum memores. Magister equitum nihil consultô dictatore evectus.* Et Plaut. *Apage amor, non places, nihil te moror.* Et Senec. *Pollio eos*

servos, qui se aliquid offenderant, in vivarium abjici jubebat. Plaut. Curc. *Non est mirandum, melius si nihil sit tibi*, pro, *ad nihil*, *à nihilô*, vel *nihilô melius.* Ulpianus quidem præpositionem sic expressit leg. 1. §. 7. Dig. ne quid in flumine: *Si ea res cursum fluminis ad aliquid immutavit.* Eôdem nempe modô *ad nihil*, *ad multum*, *ad plus*, *ad magis*, *ad nimis* vel *nimium*, *ad satis* rectè dixeris, quod quidem ad artis regulas attinet: quibus tamen meminisse oportet potentiorem esse Romanorum usum, quem ex libris auctorum discimus. Ita quod Cicero dicit, *Oratio nostra magnam partem ex Iambis constat:* præpositionem *ad* vel *in* suppressam habere ex eô intelligitur, quod sæpius idem habet: *Quod mea multum, tua nullam in partem interest. Non sentientis nihil est, quod ullam in partem intersit. Mea omnem in partem interest. Hæc neutram in partem effici possunt. Me tibi in omnes partes defendendum putes.* Pro quibus alibi, *Nullâ ex parte*, *omni ex parte*, *magnâ ex parte* dicere solet. Sic Ovid. 10. Met. de Mida: *Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam, Induiturque aures lentè gradientis aselli:* ubi præpositio per *Ellipsin* eleganter omitti poterat. Livius 42. 3. *Ædem Iunonis ad partem dimidiam detegit:* pro quô dicere poterat, *ex parte dimidiâ.* Sed ad *satis* redeo, quod nomen esse vel comparativus *satius* fidem fecerit. Priscianus lib. 15. *Nimis, quod etiam nimium dicimus. Satis, quod etiam locô nominis positivi accipitur. Itaque etiam comparationem recipit, satius.* Et mox: *Satis quia pro sufficiens accipitur, ideo habuit comparationem, satius.* Idem Cicero. *Plato hominem id ætatis in tam longô sermone diutius retinere noluit: multô ego satius hoc mihi faciendum putavi in Scævolâ.* Sed & *satior* apud Plin. legitur lib. 17. cap. 5. *Terra pulla erit optima, & operi satior*, id est, *melior, appositior.* Porrò in *ideo*, quod usu in unum vocabulum coaluisse dixi, *Pleonasmus* est: nam & *id* significat *ob id*, *propter id*, & *eo*

eo significat *ab eô, ex eô.* Plautus. *Et id huc reverti, ut me purgarem tibi.* Idem: *Non es in senticetô, eô non sentis*, pro, *eô negotiô* vel *nomine*, sicut *eâ re, eâ causâ.* Varro: *Heliotropia flores vocant ab eô, quod ad solem semper spectant.*

Propterea quod] dicitur per *Syllepsin* numeri, cum per regulam rectum sit, *Propter id quod.* Cui similis hæc Plauti: *Amor amara dat tibi satis quod ægrè sit.* Item. *Ego te de aliâ re rescivisse censui, quod ad me attinet.* Item: *Potius quam istam à me operam impetres, quod postulas.* Item: *Si quid stultè fecit, ut ea missa facias omnia.* Item: *Quid negotii est, quamobrem mihi succenseas.* Et Varronis: *Deterrent à saliendo fiscellis è juncô, aliâve quâ re, quod alligant ad naturam.*

Manè, serò, tempori.] Ista naturâ sunt nomina, usu verò adverbia: nam *manus* & *manis* priscis significat *bonus*, cui contrarium *immanis*, id est, *minime bonus*, adeóque *sævus* seu *crudelis*. *Dii manes*, hoc est, *boni defunctorum spiritus*. *Mane tempus*, quod *nox jam noctem pellit.* Persius. *Jam clarum manè fenestras intrat.* Cic. *Literas tuas Fesulanus multô mane mihi dedit:* sicut, *Multâ nocte.* Plaut. Pœn. *A mani ut ad portum processimus*, id est, *postquam jam mane tempus*, seu *matutinum fieri cœpit.* Idem: *Hæc pugna pugnata est ab usque mane ad vesperum.* In *serò* subauditur *tempore diei.* Apud Livium quidem legimus: *Castrorum oppugnatione, quia serum erat diei, abstinuêre.* Sed adverbialiter usurpatur, cum legis, *Serò est*, pro, *res est in serô tempore*, sicut apud Plautum: *Nimis penè mane est.* Ex eoque posterior in *serò* sæpe à poëtis corripitur, sicut etiam in *quomodo*, *postremo*, *medicando*, *vigilando*, quamvis ablativi sint: nec aliter in *exemplar*, & *calcar* postremam faciunt brevem, licet nomina sint adjectiva, per *Apocopen* facta ex *calcaare* & *exemplaare*, in quibus *negotium*, id est, *res* subauditur. *Tempori*, ablativus est pro *tempore*, ubi subauditur *in.* Plaut. *Alcumenæ auxilium in tempore feram.* Ter. *In*

tempore ad eam veni, id est, *tempestivè, attemperatè, cum tempus ipsum esset*: ubi Donat. *In tempore, oportunè, nos sine præpositione dicimus, tempore & tempori.* Cicero: *Ego renovabo commendationem, sed tempore*, id est, *in suô tempore, cum suum tempus advenerit.*

Vænum] Nomen esse accusandi casûs, in quô præpositio *ad* subaudiatur, nullum mihi est dubium. Tacitus enim sine dubiô veterum exemplô in dandi casu *væno* posuit. Annal. 14. 15. *Exstructa conventicula & cauponæ, & posita væno irritamenta luxus.* Et in ablativô, Annal. 13. 51. *Militibus immunitas servaretur, nisi in iis, quæ vænô exercerent.* Apulejus alios fortasse auctores secutus, *vænui* dixit lib. 9. Asini: *Alterâ die productum me rursum voce præconis vænui subjiciunt.* Hinc apparet, *væneo* factum esse ex *vænum eo*, quod est, *ad vænum eo*, sicut *mercatum eo*, & *ad mercatum eo.* Plaut. Mercat. prolog. *Pater ad mercatum me meus misit Rhodum. Dico esse iturum me mercatum, si velit.* Ibid. act. 2. sc. 3. *Illam trans mare hinc vænum asportet.* Ex *vænum dare* factum est *vendere.*

Pessum] Ex *pansus* factum fuit *passus*: nam Agellius lib. 14. cap. 15. & 15. c. 13. & Servius in Æn. 1. mentiuntur, dum à *pando pansus* dictum negant. Lucretius enim lib. 1. *Dispansus* dixit: *Vestes dispansæ in sole serescunt.* Non aliter quam à *scando, scansum*, à *tundo, tunsum* dicebant. Plautus tamen *dispessus* dixit pro *dispassus*, similiterque *Passô velô*, & Virgil. *Crinibus passis*, Ennius & Cæsar *passis palmis*, pro manibus expansis. Ad hoc exemplum à *pendo* factum fuit *pensus*, ex eoque *pessus*, quod est *gravis, ponderosus.* Plaut. Stich. *Utra conditio est pensior, virginem an viduam habere?* id est, *utra plus pendit, utra prægravat, præponderat.* Hinc *pensum* seu *pessum ire*, pro, *deorsum*, quia graviora pondere suô deorsum feruntur. Cicero, *Verbis aliquem pessum dare* dixit, Fabiô teste, pro *affligere, perdere.* Plautus: *Pessum premere.*

Oppi-

Oppidoquam] Vitruvius lib. 8. cap. 3. *Fonticulus oppidoquam parvulus*. Utitur & Agellius, eôque haud paulô doctior in Scoti dumtaxat senticetis Theologus ille, cujus liber ita inscriptus exstat: *Oppidoquam Reverendi Patris, Fratris Johannis Thomæ Tomaceti Minoritæ Conventualis, Baccalaurei formati, Quæstiunculæ & Expositiuncula in doctissimas & subtilissimas Formalitates Johannis Duns Scoti, Doctoris subtilis.*

Parum] Naturâ nomen est, in quô subauditur *ad*, sicut in *paulum*. Utrumque verò factum est ex Græcô παῦρον: nam extrita υ exiit *parum*, & ρ, in λ, mutato *paulum*: transpositis verò literis, *parvum*. Cicero: *Parum est, quod homines fefellisti*, subaudi, *negotium*, Idem: *Parum meministi quid concesseris*, pro, *ad parum*. Idem: *Parum multi*, pro, *pauci*. *Parum sæpe*, pro, *rarò*. Eadem *Syntaxis* est in *paulum humanior*, *aliquantum augustior*. Lucretius *parvum* dixit, pro eô, quod est *paucum* seu *pauxillum*: *neque enim umquam est penuria parvi*: id est, *parum* seu *paulum numquam deest*: quo modô Livius 10. 45. *Ut parvô admodum plures caperentur*: pro, *paulô plures*, qui etiam lib. 35. 11. *equi hominesque pauluti* dixit, pro, *parvuli, exigui*. Cicero: *Paulum novi allatum est*. *Paulum abesse*. Terent. *Parum interest*. Itaque *parum*, *parvum*, & *paulum* nec origine sui, nec significatione differunt.

Tam Quam] Etiam ista primâ sui origine nomina sunt, sed usus fecit adverbia, vel conjunctiones. Ex *tantum* compendiô fecerunt *tam*, ex *quantum* verò *quam*. Itaque significatione nihil inter se differebant, & in utrôque præpositio *ad* vel *in* subaudiebatur. Cicero: *Hic tam imbecillus, quam videtis*: pro, *in tantum*, *in quantum videtis*. Ascon. Ped. in Divin. in Ver. *Tantum mihi divinitas faveat, quantum verum est illud, quod dico tibi*. Terent. Hec. *Non verbis dici potest tantum, quam re ipsâ navigare incommodum est*. Ubi *quam* est *quantum*, sivè *in quantum*. Plaut.

Scio quàm sit sævus, pro, *in quantum sit sævus*. Terent. Adel. *Eamus, namque hic properat in Cyprum. S A. ne tam quidem, quamvis etiam maneo otiosus hic.* Ubi Donatus: *Tam*, pro *tantum. Et quamvis*, pro, *in quantum vis*. Integra ergo oratio est: *Ne in tantum quidem negotium propero, in quantum tu me properare dicis.* Cicer. *Hic quàm volet Epicurus jocetur*; *homo non aptissimus ad jocandum*, pro, *quantum*, sive, *in quantum volet*; sæpe apud Plautum & Terentium legitur, *quantum potes* vel *potest*, pro, *cito*, *subito*, *quantâ maximâ fieri potest celeritate*. Ubi Donatus *citò* subaudiri monet, ut sit *quantum potes, citò abi*. Plaut. Pers. *Irehinc volo quantum potest:* pro, *quantum citò pote est:* sed verius est subaudiri *tantum*. Plaut. Aul. *Domum me quantum potero, tantum recipiam*, pro, *In tantum citò me recipiam, in quantum potero*. Idem Mil. *Ego quantum citius possum, mihi navem paro*, ubi nullo discrimine *citò* & *citissimè* dici poterat. Idem Most. *Tu ut occepisti tantum quantum quis fugies*. Liv. 37. 20. *Ipse cum turmâ suâ quantum potuit effusissimis habenis stationem hostium invadit*. Eòdem sensu dicitur, *quàm potes*. Plaut. Milit. act. 3. sc. 1. *Quàm potes, tam verba confer maximè ad compendium*. Sic ex *quantum magis*, fecerunt *quàm magis*. Livius 3. 15. *Quantum juniores patrum plebi se magis insinuabant, eô acrius contra tribuni tendebant*. Plaut. Asin. act. 1. sc. 3. *Quàm magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert*. Livius sæpe cum superlativo *quantus* & *quam* ponit, nullô discrimine, ut lib. 28. 1. *Quantis maximis potuit itineribus prægressus*. Et lib. 22. 6. *Sublatis raptim signis quam citatissimô poterant agmine se abripuerunt*. Ita quod Terentius dixit in Andr. *Rejecit se in eum quàm familiariter:* potuisse aliter dici, *Quantum familiariter*, ex hôc Plautinô patet Amph. act. 1. sc. 1. *Nescio quantum tu familiaris sis*. Hinc etiam ex *quantum quantum* factum est, *quamquam:* ex *tantum quantum*, *tamquam*. Cic. *Quamquam abest culpa, suspicione tamen non caret*, pro,

in

in quantumcumque abest. Terent. *Quamquam est scelestus, non committet iterum ut vapulet*, pro, *quantumcumque scelestus est.* Cic. *Ut istum tamquam si esset consul, salutarem*, pro, *tantum salutarem, quantum si esset consul.* Idem: *Apud eum sic fuit tamquam domi meæ.* Ubi *sic* per *Pleonasmum* abundat, quemadmodum in hôc ejusdem: *Sicut aliis in locis parum virium veritas habet, sic in hoc loco falsa invidia imbecilla esse debet.* Et *ita* in istô: *Hæc sicut exposui, ita gesta sunt*, pro, *sic gesta sunt, ut exposui.* Neque verò *quam quantum* aliud est, ac *quantum quantum*, seu *quantumcumque.* Plaut. *Oratio hujus pluris est, quam quanti emta est*, pro, *quanti quanti æris pretiô empta est, tamen pluris est hujus oratio.* Cicer. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*, pro, *quantumcumque satum sit, tamen sexies tantum ablatum esse.* Idem: *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dedisti:* pro, *quantamcumque tu pecuniam dedisti, ille tamen majorem pollicetur.* Ter. Phor. a. 5. s. 7. *Heus quanta hæc mea paupertas est, tamen adhuc unum hoc curavi, ut mihi esset fides*, pro, *quantacumque.*

Quin.] Aliàs interrogat, aliàs intendit sivè auget, aliàs hortatur, cum factum sit ex *qui ne* seu *qui non.* Plaut. *Quin vocasti hominem ad cœnam?* pro, *qui non*, seu *cur non?* Terent. *Quid stas lapis? quin accipis?* Idem: *Quin tu hoc audi*, pro, *audi me tu, quid ni?* Idem: *Quin tu unô verbô dic quid est*, pro, *unô verbô* (quid ni) *dic quid est.* Idem. *Quid nunc agimus? GN. quin redeamus, jam hæc tibi aderit supplicans.* Ubi Donatus, *Quin*, pro *immo*, quasi esset: *Redeamus, & quid ni?* Idem: *Quin Pythias tu me servato.* Ubi Donatus: *Quin* pro *immo.* Cicero. *Credibile non est, quantum scribam die, quin etiam noctibus; nihil enim est somni:* quasi dicat: *Quid ni die multa scribam, cum scribam etiam noctibus?* Tandem *quin* relativum est, ita ut *qui* significet *quomodo, ut:* vel etiam absolute *quo* vel *qua.* Plaut. *Numquid causæ est, quin te in pistri-*

num condam? pro, *quâ causâ non te condam?* Cic. *Nullus dies est, quin domum meam veniat*, pro, *qui die non veniat*, ut Plaut. Men. *Vis conclamari auctionem fore qui die?* ME. *die Septimi.* Cic. *Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus*, pro, *ut non sim, quomodo non sim miserrimus.* Idem: *Causæ nihil dico quin ita sit*, pro, *qui ne*, seu *cur non ita sit.* Idem: *Facere non possum, quin ad te mittam.* Terent. *Effice qui uxor detur tibi: ego id agam, mihi qui ne detur.* Ubi Donatus: *Qui*, pro, *quemadmodum*, & *ne*, pro *non.*

Unà] Usus fecit adverbium ex eô, quod fuit *unâ operâ*, vel *eâdem unâ operâ*. Plaut. *Jubes ut te defraudem. Jubeas unâ operâ me piscari in aëre*: pro quô, per *Ellipsin* dicere poterat, *Jubeas unà me piscari.* Idem: *Rogat te hera, ut hoc nunc unâ operâ ad aurificem deferas*: pro, *unà cum pallâ.* Idem: *Quâ operâ credam tibi, unâ operâ alligem canem agninis lactibus*, pro, *si crederem tibi simul canem intestinis alligarem.* Livius 28. *Unà & me trajecisse audietis, & ardere bellô Africam, & obsideri Carthaginem*, pro, *unâ operâ.* Cic. *Si mei consilii rationem cognoverit, unà & id, quod facio, probabit, & in hâc causâ putabit*, &c. Usu tamen, ut dixi, factum est adverbium, significatque *simul.* ut Cic. *Cum essem unà cum eô in turbâ.* Terent. *Filius cum illis unà aderat.*

Fortè, fortuitò.] *Forte*, est ablativus à *fors*, quæ est *fortuna*, idemque significat quod *casu.*. Horat. *Qui fit Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem seu ratio dederit, seu fors objecerit, illâ contentus vivat?* Plaut. Men. Prolog. *Rus ut ibat fortè, ut multum pluverat.* Terent. *Forte fortunâ adfuit hic meus amicus.* Cicer. *Aut casu, aut forte fortunâ fieri.* Idem: *Cum casu decedens è provinciâ Puteolos fortè venissem.* In *fortuitò*, subauditur *casu.* Livius 34. *Ne quô casu interceptæ literæ palam facerent conata.* Ubi dici poterat, *Ne fortuitò interceptæ literæ.* Cicer. *Non repentinâ aliquâ voluntate, neque fortuitò incidere ad aliquid agendum.* *Fortuitu* verò, merum est adverbium. Cicer. *Casu & fortuitu navis in portum incolumis delata est.*

Mea-

Meatim, tuatim.] Plautus Amph. act. 2. sc. 1. *Jam tuatim facis, ut tuis nulla apud te sit fides.* Sergius in Donat. *Meatim nihil est aliud nisi meô more. Tuatim, tuô more.* Nonius Marcellus. *Canatim, suatim, bovatim, canum & suum & boum genere.* Id quod Nigidii Figuli verbis probat. Idem Lucilii hunc versum laudat: *Longior hic, quam grus, grue totâ cum volat olim.* Ubi tamen fieri potest, ut Nonius fuerit more suô, aut *suatim* alucinatus, scripseritque Lucilius: *Gruvatim cum volat olim,* hoc est, *ut grues solent.* Ita *Luvit,* pro *luit,* Lucil. & *Pluverat* Plautus, pro *pluerat.*

Forsit, forsitan.] Plures voces in unam concreverunt, quasi esset, *An fors sit* vel *fuat.* Lucret. 6. *Forsit & Æthiopum penitus de montibus altis crescat:* pro *fors,* seu *fortuna sit ut crescat, posset esset fors* seu *casus talis ut crescat.* Propert. 2. eleg. 9. *Iste quod est, ego sæpe fui, sed forsit in horâ, Hôc ipsô ejectô carior alter erit.* Horat. *Dissimile hoc illi quia non ut forsit honorem, Jure mihi invideat quivis.* Virgil. *Forsit vota facit, cumulatque altaria donis.* Idem: *Forsan & hæc olim meminisse juvabit.* Idem *Forsitan & Priami fuerint quæ fata requires.* Varro. 3. rei rust. 6. *Discessit Fircellius, qui secus si quid diceres de iis, gentilitatis causâ fortasse an tecum duceret serram.* Ita ibi legendum, cum in veteri codice sit *diceres.* Sensus est: *Si quid secus diceres de pavonibus, & præsens esset amicus noster Fircellius Pavo, tum pro pavonibus, tamquam suis gentilibus & agnatis, fortasse tecum contenderet:* quod alii commenti sunt, *Tecum serram duceret,* id est, *laboris esset particeps,* prorsus est ἀπροσδιόνυσον. Idem Varro. lib. 3. cap. 16. *De fructu hoc dico: quod fortasse an tibi satis sit.* Terent. Hec. *Quod faciendum sit post fortasse, idem hoc nunc si feceris. SO. fors fuat pol.* Ubi Donatus. *Fortuna faveat, quasi* τῷ ἐυφημισμῷ *adversus triste dictum usa est: nam Fors, fortuna bona est.* Et *fuat,* significat *sit:* quasi esset: *Bona fortuna sit per Pollucem.* Ausonius veterum sine

dubio imitatione in epiſt. ad Probum : *Fors ſuat, ut ſi mihi vita ſuppetet, aliquid rerum mearum expoliam.*

Funditus] Lucr. valet *ad fundum*, ſed id eſt ex iis quæ dicuntur *ſingularia.*

Ergo.] Naturâ nomen eſt ablativi caſûs à Græcô ἔργον, quod *opus* ſignificat. Cicero : *Donare aliquem virtutis ergo*, pro, *cauſâ, gratiâ. Virtutis hoc* ἔργον ſivè *opus*, ſivè *gratia* eſt, *quod donatur : virtutis opere ſit, ut donetur.* Virg. *Illius ergo venimus*, pro, *illius cauſâ* ſivè *opere : illius opus eſt adventus noſter : ille fecit ut veniremus.* Feſtus : *Ergo correptum, ſignificat idem, quod apud Græcos* οὖν, *id eſt, igitur : productè, idem quod* χάριν, *hoc eſt, gratiâ, cùm ſcilicet gratiâ intelligitur pro cauſâ.* Sed etiam *igitur*, pro, *eâ gratiâ, eâ cauſâ, ideò*, poni ſolet. Plaut. Epid. *Æquum fuit homines ſpeculum habere igitur, perſpicere ut poſſent cordis copiam.* Idem Pœn. *Agite, dicite mihi quæ vobis dixi igitur, ut ſciam vos ſcire rem.* Idem Aſin. *Abiiſti ad forum igitur inveniendo argento, ut fingeres fallaciam.* Idem Amph. *Certum eſt confidenter hominem contra colloqui igitur, qui poſſim videri huic fortis.*

DE
GENERE NOMINUM.

Illud inprimis acriter advertendum monet Sanctius & ſæpe pueris inculcandum, propter ſola adjectiva reperta eſſe in ſubſtantivis genera : nam ſi adjectiva non eſſent (ait) aut ſi omnia unius eſſent terminationis, ut *Felix, par, oriens :* nulla eſſet apud Grammaticos de genere præceptio. Grammaticus enim in ſubſtantivis ſolummodo quærit genera propter adjectivorum terminationes. Cùm enim dicimus, *Revereor patrem. Ne lædas hominem. Abige canem :* non refert, cujus ſit generis, donec addendum

dum ſit adjectivum. Huic conſequens eſt, genus in illis nominibus non eſſe quærendum, quæ adjectivis adjungi non poſſunt, qualia ſunt, *Ego*, *tu*, *ſui*, & *Deorum ac hominum*, *urbium*, *inſularum*, *montium*, *navium* & *fabularum* nomina propria. Si enim dicas: *Tu es doctus*, *ſed Cicero eſt doctior*, adjectiva *doctus* & *doctior* non conjunguntur cum ſubſtantivis *tu* & *Cicero*, ſed cum nomine *homo*, quod ſubauditur. Sic *Cicero eſt diſertus*, ſubaudi *homo*. *Roma eſt ſancta*, ſubaudi, *urbs*. *Mediolanum eſt magna*, ſupple, *urbs*. *Argi aptum equis*, ſubaudi, *oppidum*. *Flavus Albula*, ſubaudi, *fluvius*. *Altus Ætna*, ſubaudi, *mons*. *Magnâ centaurô vehitur*, ſubaudi, *nave*. *Terentiana Eunuchus*, ſupple, *fabula*. Ariſtoteles in Metaphyſ. *Singularia*, inquit, *non ſuſcipiunt determinationem, quia de pluribus non affirmantur*. Et rurſum: *Naturâ notius eſt, quod plurimum entis habet*, id eſt, *veritatis*. Itaque ſpecies notior genere, naturâ; & minus univerſale, magis univerſali: nam magis univerſale in minus univerſali reperitur, & aliquid aliud. Eſt enim *animalis* ſubſtantia animata ſenſibilis. *Hominis* verò ſubſtantia animata, ſenſibilis, rationis particeps. Hebræi præterea notant, ideo nomina propria non recipere articulos, quia ſatis per ſe declarentur. Si ergo articulos non recipiunt, ab eâdem cauſâ nec adjectivis adhærebunt. Hanc propriorum rationem multa ſequuntur appellativa: illa inquam, quæ ſub aliquô genere continentur, ut *arborum*, *avium*, *gemmarum*, *herbarum*, & *literarum nomina*, ut *Oleaſter dura*, *laburnum magna*, ſubaudi, *arbor*, cum ex regulâ terminationis *oleaſter* ſit maſculinum, *laburnum* neutrum. Sic *ſola bubo*, ſubaudi, *avis*. *Carbunculus ignita*, ſubaudi, *gemma*. *Pulegium odorata*, ſubaudi, *herba*. *O rotunda*, ſubaudi *litera*.

Fœmina maſque genus.] Hæc regula tantum ad hominum officia pertinet, latiſſimè ſumto officii nomine, ut *Pater*, *mater*, *gener*, *ſoror*, *frater*, *avunculus*, *mater-*

matertera, *socer*, *socrus*, *dux*, *testis*, *scriba*, *eunuchus*. Nomina verò cæterorum animalium, ut *Equus*, *mula*, *aquila*, *mus*, *aries*, ad terminationes sunt referenda, id est, ex regulis de terminatione discendum est, cujus sint generis.

Fæmineis dantur, *sed causâ significati.*] Si dicas, *Delphica laurus*, respicis ad significatum *lauri*, quod est *arbor:* nam *laurus* ex regulâ terminationis masculinum est, sicut, *Malus*, *Pomus*, *Pyrus*, quia nomina in *us* secundæ declinationis sunt masculina. Itaque Priscianus lib. 5. veteres testatur dixisse, *Hic cupressus*, *platanus*, *populus*, *laurus*. Catullus ergo secundum regulam dixit, *Ulmo marito*. Plinius verò per figuram *Ellipsin*, *Ulmos maritas*, quia suppressit nomen *arbores*. Sic in *Picus martia*, subauditur, *avis*, cum alioquin *picus* per terminationis regulam sit masculinum. *Clara Corinthus*, subaudi *urbs:* nam *Corinthus* per terminationis regulam masculinum est. Vellejus lib. 1. *Haletes Corinthum*, *qui antea fuerat Ephyre*, *in Isthmo condidit*. Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec miser æra paro clade Corinthe tua.* (Vossius putat miserum dici, qui Corinthi clade quasi gaudet. Sed quis dubitat, miseriorem esse Corinthum, quæ cladem patitur.) Ovidius *Candidus Anxur* dixit per regulam. Horatius, *Impositum saxis Anxur*, per figuram *Ellipsin* supprimendô *oppidum*. Sic Virgilius, *Altum Præneste*, per terminationis regulam, *Præneste sub ipsâ*, per *Ellipsin* supprimendô *urbe*.

Non variata putes neutra, *& pro nomine posta.*] Nomina literarum non variantur casuum terminationibus, adeóque neutra sunt, ut *Hoc A*, *hujus A*, *huic A*. *Nequam*, non variatur, sed est adjectivum factum per *Syncopen* ex *nequicquam*, id est, *frustra*. Plaut. *Nequam est piscis*, *nisi recens:* id est, *frustra est piscis*, *quia est inutilis vescendo*. Verbum infinitum pro nomine positum est neutrum, ut *Laborare molestum est.* Sunt etiam neutra nomina indeclinabilia in *i* & *u* exeun-

exeuntia, ut *Zingiberi, piperi, gelu, pecu, genu, cornu*. Cicero in Aratô priſcè dixit *genus*, & Lucanus *Cornus ſiniſtri*.

DE GENERE DUBIO.

Genus dubium (ait Sanctius) propriè vocamus, quô auctores uſi ſunt ſine diſcrimine, nunc maſculinè, nunc fæmininè. Itaque *Vulgus, penus* & *ſpecus* non numerantur inter dubia, cum neutra reperiantur. Multa erant olim ambigua, quæ nunc non ſunt, ut *Callis, cinis, funis, alvus, colus, acus, humus*. *Corvus, leo*, & *bubo*, ſunt maſculina epicœna, quæ tamen fæmininum ſexum ſub ſe continent, ut cum dicitur, *Corvus nigra, leo gravida*, ſubauditur, *fæmina*. *Aquila & dama* ſunt fæminina epicœna, quæ tamen maſculinum ſexum ſub ſe continent, ut cum dicitur, *Fortiſſimi aquilæ, timidi damæ:* ſubauditur *mares*. *Cardo* maſculinum eſt, apud priſcos etiam fæmininum. *Calx*, pro *lapide coctô*, Græcum ſemper fæmininum eſt, ſed *chalx* ſcribi debet. *Penus*, ſecundæ vel quartæ declinationis eſt dubium. Sed *Penus penoris, penum peni* & *penu penu* neutrum. Idem dicendum de *ſpecus*. Nomina Græca in *os*, quæ Latini vertunt in *us*, mire variant apud illos, nec certa regula conſtitui poteſt.

DE GENERE TERMINATIONIS.

Multa nomina (ait Sanctius) mutant genus mutata terminatione, ut *Panther, crater, ſtater* maſculina. *Panthera, cratera, ſtatera*, fæmin. *Penus, i* & *penus, us* dubium. Sed *Penum, i. penus, oris. penu, u*, neutra.

neutra. *Barbitos*, *i*, dubium. *Barbiton*, *i*, neutrum. Sic *Costus*, *Ilios*, *tiaras*, masculina. *Costum*, *Ilium*, neut. *Tiara*, fæm. Hic *sal*, hoc *sale*. Hic *retis*, hoc *rete*. Hic *ador*, *adoris*, ut *decor*, *decoris*. Hoc *adus*, *adoris*, ut *decus*, *decoris*. Hæc *canes*, ut *vulpes*, & hic *canis*.

Adria sed sinus est mas.] Horat. *Dux inquieti turbidus Adriæ*, id est, *sinus Adriatici*. In Siliano illo lib. 8. *humectata Vomano Adriæ*, subauditur, *urbs*.

Cometa.] Cic. 2. Nat. Deor. *Cometæ magnarum calamitatum prænunciæ fuerunt*, subaudi *stellæ:* nam antea dixerat: *Stellæ, quas Græci Cometas, nostri crinitas vocant.*

O, *maribus*,] Ut *Cento*, *carbo*, *titio*, *pernio*, *papilio*, *vespertilio*, *curculio*, *homo*, *latro*. *Unedo*, pro *fructu* mascul. Si inveniatur in fæmin. deest *arbor*. *Turbo*, *turbonis* semper: nam *turbinis* est à recto *turben*, teste Charisio. *Cudon*, *burdon*, *ligon*, *harpagon*, *mangon*, primæ fuerunt positionis. Legimus enim *Cudona* & *harpagonas*, ut *Plato*, *Brito*, *Agamemno*. *Nemo*, adjectivum est.

Verbale in IO.] Ut *Portio* à *partior*, *ratio* à *reor*, *conditio*, *regio*, *ditio*, *natio*, *oblivio*, *possessio*, *actio*, *passio*. *Ternio*, *quaternio*, *senio*, sunt masculina.

DO. GO. *fæmineis.*] Ut *Acredo*, *dulcedo*, *cupedo*, *intercapedo*, *libido*, *crepido*, *solicitudo*, *testudo*, *fortitudo*, *solitudo*, *valetudo*. Barbara sunt *albedo* & *nigredo*. Plautus *albitudinem*, Lucretius *nigrorem* dixit. *Suffrago*, *caligo*, *rubigo*, *fuligo*, *ærugo*, *ferrugo*.

C. T. L. U M *neutrum.*] Ut *Lac*, olim *hoc lacte*, *halec*, sed *halex* fæmin. *Caput*, *occiput*, *sinciput*, *vectigal*, *tribunal*, *puteal*, *cervical*, *mel*, *fel*, *nil*, *scortum*, *mancipium*, *Glycerium*, *Dinacium*. Apud Terent. *Mea Glycerium*, subaudi, *amica*, teste Prisciano.

N, *mas.*] Ut *Titan*, *Delphin* vel *Delphis*, *Python*, *canon*, & illa superiora, *ligon*, *harpagon*, *cudon*, *mangon*.

MEN, *neutrum.*] Ut *Carmen*, *limen*, *lenimen*, *flamen*, pro *vento*: nam pro *Sacerdote*, masculinum est. *Hymen*, proprium est nomen *Dei nuptiarum*. Si pro *carmine*

carmine nuptiali aut *membranâ recens nati pueri* accipiatur, masculinum erit: quia *nomina Deorum*, si accipiantur pro rebus, quibus præsunt, ejusdem generis erunt, cujus deberet esse *Deus* ille, ut *Mars*, pro *bello*, masculinum est: *Cum Mars adhuc esset dubius*. *Tellus*, pro *terra*. *Ceres*, pro *frumento*, fæmin. Lucil. *Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.*

O N, non ternæ.] Si desinentia in *on* sint tertiæ declinationis, sunt masculina: sed secundæ sunt neutra, ut *Enchiridion*, *encomion*, *symposion*, *barbiton*, *crystallon*, *Caston*, *Ilion*.

A R, neutrum.] Ut *Cochlear*, *laquear*, *torcular*, *pulvinar*, *calcar*, *exemplar*. Hæc tamen prius erant adjectiva in *are* desinentia, sed usu postea facta sunt substantiva in *ar* breve exeuntia.

E R, virile.] Ut *Ager*, *agger*, *anser*, *asser*, *cancer*, *caper*, *carcer* (quod olim erat neutrum) *culter*, *imber*, *liber*, *passer*, *vesper*, *veper*, quô usus est Columella lib. 11. c. 3. Sed usitatius est plurale, *vepres*. Multa in *ter*, ut *Oleaster*, *pinaster*. Et Græca, ut *Panther*, *clyster*, *præster*, *halter*. *Tres siseres* dixit Plin. 20. c. 5. sed locus videtur corruptus. Neutra sunt *Tuber*, *suber*, *uber*, *verber*, *ver*, *cadaver*, *papaver*, *laver*. Sed *September*, *October*, *November*, *December*, adjectiva sunt & subauditur *mensis*.

O R, mas.] Ut *Candor*, *nigror*, *amor*, *fulgor*, *sopor*, *cruor*, *rumor*, *mæror*, *dolor*, *color*, *labor*.

V R, neutrale.] Ut *Guttur*, *sulfur*, *murmur*, *ebur*, *femur*. Etiam *furfur* in singulari, Plin. 18. cap. 9. & 26. cap. 2. In plurali masculinum est *furfures*. *Anxur*, urbis nomen, masculinum est.

A S, dic fæmineum.] Ut *Æstas*, *pietas*, *potestas*, *paupertas*. Sed masculina sunt *As*, *assis*, cum turbâ, id est, cum derivatis & compositis. *Semis*, *semissis*, *decussis*, *centussis*, *sextans*, *triens*, *quadrans*, *quincunx*, *septunx*, *bes*, *dodrans*, *dextans*, vel *decunx*.

E S, muliebre.] Ut *Seges*, *abies*, *sanies*, *vulpes*, *canes*, priscum

priscum *res, spes, requies, quies.* Composita à *pes* sunt adjectiva, ut *Bipes, tripes, quadrupes.*

Mascula Græca.] Ut *Soractes, Boötes, Gagates, Sorites, cometes, planetes, magnes, tapes, lebes, acinaces.*

Pluraleque ut antes.] Pluralia in *es*, quæ scilicet in singulari numerò Latinè non dicuntur, sunt masculina, ut *Penates, annales, pugillares, casses, sales, lemures, furfures, tuberes*, pro, *quôdam fructu, Proceres*, pro, *capitibus tignorum exstantium, sentes, vepres. Manes*, adjectivum est, pro, *mani*, id est, *boni*, sicut *porci sacres*, pro, *sacri: Matrimes* & *Patrimes*, pro, *Matrimi* & *Patrimi*. Etiam *annales* adjectivum est, in quò subauditur *libri*, & in singulari rectè dicitur: *In Ennii sextô Annali.* Similis est ratio in *pugillares*, nam adjectivum est, in quô subauditur *codicilli* vel *tabellæ.* Catullus *pugillaria* dicit, ubi potes subaudire, *sigilla* vel *schedaria*, vel quid simile. Putant alii quædam fœminina in *es*, esse pluralia, ut *Alpes, opes, compedes, sordes, nares, lactes, grates, Gades.* Sed falluntur: nam in singulari dicitur, *Alpis, opis* & *ope, compes, compedes, sordis, sorde, naris* & *Gadis. Lactes* masculinum est. *Grates* in nominativô & accusativô plurali factum est ex Græcô χάριτες, *Charites*, cujus singularis est, χάρις, *hæc Charis.*

I S, muliebre.] Ut *Pollis, vallis, bilis, ovis, cuspis, navis, clavis, apis, securis:* adjectiva sunt *Ædilis, bipennis, aqualis*, & subauditur, *Homo, securis, urceus.*

N I S, esto virile.] Ut *Amnis, crinis, ignis, panis, penis, cinis.* Apud veteres tamen *amnis* & *cinis* erant dubia. *Anguis* est masculinum epicœnum, sicut *piscis*, ut quando cum adjectivis fæmineis inveniuntur, subaudiri debeat *fæmina.*

O S, mas.] Ut *Lepos, honos, flos, mos, ros*, & prisca *labos, colos, amos*, pro *labor, color, amor. Arbos*, pro *arbor*, fæmininum est.

U S, maribus jungas.] *Us* secundæ declinationis, ut *equus, asinus, mulus, agnus, corvus, laurus, cupressus,* popu-

populus, platanus, alnus. Fluvius adjectivum est. *Us* quartæ, ut *Sensus, Senatus, visus, auditus, gustus* & *gustatus:* Item omnia, quæ vulgo dicuntur *Verba Supina*, etsi non nisi in dativô, accusativô, & ablativô usurpata inveniantur. *Ficus* secundæ & quartæ, sivè pro *arbore* aut *fructu*, sivè pro *morbô* accipias, fæmininum Sanctio videtur: mihi verò masculinum semper, cum pro *arbore* ponitur; fæmininum, cum pro *fructu* aut *morbô:* nam morbus à similitudine fructûs nomen invenit: Varro 2. rei Rust. 41. *Ficos quas edimus Maturas. Genera ficorum, Chiæ, Lydiæ, Africanæ.* Apud Martial. *Dicemus ficos Cæciliane tuos.* Sanctius *tuos* interpretatur, *tuos domesticos, hos omnes dicemus ficos*, id est, *nihil nisi ficos, quia omnes sunt ficosi*, ut alibi; *Ficosa est mulier: Ficosus & ipse maritus. Filia ficosa est, & gener atque socer. Vulgus* apud Sall. & Tacit. semper est masc.

US, ternæ neutrum.] Ut *Pecus, oris* (nam hæc *pecus, pecudis* non dicitur, videturque Sanctio rectius, *Hæc pecudes, pecudis) rus, rhus, tus, crus, jus, pus puris, corpus, decus, tempus, acus aceris, rudus.* Mascul. est *grus* apud Horat. *Membra gruis sparsi sale multô.* Cum *grus* & *sus* leguntur cum adjectivis fæmineis, subauditur *fœmina*. Horat. *Amica luto sus. Pous* seu *pus podos*, id est, *pes*, Græcum est, cujus composita masculina sunt, *Tripus tripodis, apus, chitropus, lagopus, polypus, dasipus.*

Hæc capiunt variata per UTIS & UDIS] Id est, quæ in genitivô desinunt in *Utis* & *Udis* habent *hæc*, notam fæminini generis, ut *Salus, virtus, servitus, juventus, senectus, palus, subscus, laus, fraus.*

S, muliebre.] Ut *Ars, pars, lens lendis, lens lentis, glans, mors, sors, seps.* Græca & masculina sunt *hydrops, seps*, animal venenosum, *trabs.* Antiquitus tamen nullus nominativus terminabatur in duas consonantes, adeóque dicebatur hæc *Artis, partis, lentis, lendis, glandis, mortis, sortis, sepis.*

X *dato fœmineis.*] *Spadix* & *calyx* Græcis sunt fæminina, *pharinx* & *larinx* dubia. *Volvox* in usu non est, sed *Convolvulus*. *Solox* & *celox* sunt adjectiva.

Calx Mas.] Quando *calculum* significat. Festus: *Calces, qui per dimunitionem vocantur calculi.* Plaut. Pæn. *Prius dispribit, quam unum calcem civerit.* Idem in Casina: *Cana culex dixit*, sed jocô, ut putat Sanctius, quasi senem amatorem, vetulam vocaret.

DE NOMINUM DECLINATIONE.

In declinationum regulis (ait Sanctius) ea tantum tradimus, quæ à propositis Paradigmatis discrepant. Ridiculi enim sunt & morosi examinatores puerorum, qui regulas acriter exigunt, quare *Poeta* & *tabula* faciunt genitivum in *æ*, & accusativum in *am*, cum ad manum sit *Mensa, mensæ*, quod est paradigma primæ declinationis.

S tollito Græcis.] *Orpheus* in vocativô *Orpheu. Panthus, Panthu.*

Prima dat A nostris] Latina primæ declinationis nomina, desinunt in *a*: Græca in *as, es*, & *e*. Illa in *a, as*, & *es* exeuntia faciunt genitivum in *æ*, ut *Musa, Musæ: Æneas, Æneæ: Atrides, Atridæ*. Sed quæ desinunt in *e*, in patriô seu genitivô habent *es*, ut *Epitome, epitomes*, in accusativô *epitomen*, in vocativô & ablativô *epitome*. Juvenalis: *Penelope melius, melius torquetis Arachne.* Unde etiam apparet, quantum fallantur, qui Græcos ablativum habere negant: nam *Penelope* sine ullô dubiô est ablativus; non autem Latinus: nam is in primâ declinatione desinit in *a*. Est ergo Græcus.

In dativô & ablativô plurali antiquissimi dicebant ut *duabus* & *ambabus* (quæ in usu remanserunt) ita

ita & *dextrabus*, *eabus*, *raptabus*, *paucabus*, *puellabus*, *pudicabus*, *portabus*, *oleabus*, *equabus*, *mulabus*, *filiabus*, *&c*. Sed iſta poſteriores repudiarunt. Cicero: *Terentiæ & Tulliæ duabus animis ſuis*. Varro ſæpe de fæminis dicit *equis* & *mulis*. Et Plautus Stichô: *Gratulabor adventum veſtrum filiis*, non *filiabus*. Cicero pro Rabiriô dixit: *A Jove cæteriſque diis deabuſque pacem peto*: quia aliter *Deos* & *Deas* diſtinguere non poterat, ut Demoſthenes, quem imitabatur, pro coronâ his verbis fecerat: θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.

SECUNDA DECLINATIO.

Hæc ſex habet fines, ſeu terminationes, *er*, *us*, *um*, *vir*, *ur*, & *eus* Græcum, *Orpheus*, *Pentheus*.

Vir, puer excreſcunt.] Multa per *Apocopen* in *r* nunc deſinunt: quæ olim deſinebant in *rus*, adeoque in genitivô creſcere videntur, ut *Vir* cum compoſitis *levir*, *trevir*, *puer*, *ſatur*, *gibber*, *adulter*, *ſocer*, *gener*, *Iber*, *cæter*, *presbyter*, & *liber*, compoſita à *gero* & *fero*, ut *Armiger*, *furcifer*.

Sed proprium per IUS, dabit I.] Fallitur Priſcianus, qui lib. 7. veteres contra hanc regulam putat *Laërtie* dixiſſe, pro *Laërti*, nec enim proprium nomen eſt *Laërtius*, ſed appellativum, ut ſit *Laërtius filius*, *Laërtia proles*, *Laërtium prædium*, pro, *Laërtæ*. Accius, opinor, in verſu, quem à Cicerone uſurpatum Fabius memorat: *Niſi quo Ulyſſes rate evaſit Laërtius*. Rectè igitur Jul. Cæſar. Stella in verſu ad Franciſcum à Caſtro, *Caſtrie* dixit: nam Franciſcus *Comes Caſtrius*, eſt idem, quod *Caſtri Comes*, vel *à Caſtro*, aut *de Caſtro* ſivè *Caſtrenſis Comes*: qui Stellam eô nomine reprehendunt, etſi ridicula res eſt elementarius ſenex, cinctiulô præcincti in ſellâ apud Grammatices magiſtrum rectè aſſederint, Priſcianum ſcil. condiſcipulum habebunt. Etſi is ſuâ ſpon-

te resipuit, ut ex libro ejus XVIII. apparet: ubi de *Possessivorum vocativis* præcipiens rectè dici fatetur: *O genitor noster Saturnie maxime divum.* Et, *Evandrie fili*, & *Telamonie Ajax*. Simili certè ratione *Delie* vocativus est à *Delius*, Apollo apud Statium in 5. Thebaid. *Julius* & *Pompejus* interdum sunt adjectiva, ut *Julius suus*, *Pompeja domus*, & tunc Vocat. eorum ab *ius* fit *ie*, ut, *Ensis Julie*. Sed cum sunt nomina propria, Vocativus exit in *i*. ut *Juli*.

Orpheos Androgeo.] In genitivô poëtæ dicunt *Orpheos*, *Peleos*, *Pentheos*: & etiam *Androgeo*, pro *Androgei*, & in accusativô *Orphea*, *Pelea*. Sed hæc merè Græca sunt, & è suis fontibus haurienda.

TERTIA DECLINATIO.

Genitivus singularis hujus declinationis (ait Sanctius) usu melius, quam regulis addiscitur: nihilominus tamen eum paucis carminibus perstrinximus. Et hæc notanda præterea duximus. Multa in hoc genitivô videntur irregularia, quæ non sunt, si antiquam recti seu nominativi positionem consideres. *Non quia rectus varius esse potest, debet declinatio mutari*, ait Servius. Et Charisius lib. I. *Omnia* (inquit) *in declinatione vocabula non plus unâ syllabâ crescunt*: Rursus ibidem: *Ancipes dixerunt veteres cum ratione, ne genitivô Ancipitis duabus videretur syllabis crescere.* Plaut. Rud. *Post altrinsecus est securicula ancipes*. Hæc igitur colligamus, quæ propter veterem positionem videntur nunc irregularia.

Arpinas, *atis*: olim *hic* & *hæc Arpinatis* & *hoc Arpinate*.

Sic *Aletrinas*, *Mæcenas*, *Sutrinas*, *nostras*, *vestras*, *cujas*.

Anio & *Nerio*, gen. *Anienis* & *Nerienis*, quia olim *Anien* & *Nerien*.

Biceps, & reliqua *à caput* & *capio*, ut *municeps*, olim *bicipes* & *municipes*.

Caro,

Caro, *carnis*, quia olim *hæc carnis.*
Ceres, *Cereris*, quia olim *hæc Cereris.*
Glis, *gliris*, quia olim *hic gliris.*
Hepar, *hepatis*, quia olim *Hepas.*
Jecur, *jecoris* & *jecinoris*, quia olim *iecor* & *jecinor.*
Iter, *iteris* & *itineris*, quia olim *iter* & *itiner.*
Jupiter, *Jovis* & *Jupitris*, quia olim *hic Jovis* & *Jupiter.*
Impuber, *impuberis.* *Impubes impubis.*
Lac, *lactis*, olim *hoc lacte lactis.*
Mel, *mellis.* *Fel*, *fellis.* Olim *hoc melle*, *felle.*
Pollis, *pollinis*, quia olim *pollen.*
Robur, *roboris*, quia olim *robor.* Sic *ebur*, *femur*, *jecur.*
Sanguis, *sanguinis*, quia olim *sanguen.*
Senex, *senis*, quia olim *senex senicis.*
Supellex, *supellectilis*, quia olim *hæc supellectilis.*
Turbo, *turbonis* semper: at *Turben turbinis.*

A, *præstabit* A T I S.] Ut *Poëma*, *poëmatis.* In *e* desinentia in genitivô non plures habent syllabas, ut *Altare*, *altaris*, *monile monilis.*

O N I S *ab* O.] Ut *Lectio*, *lectionis*: *pellio*, *pellionis*: *Phrygio*, *phrygionis*: *ardelio*, *ardelionis*: *cento*, *centonis*: *carbo*, *carbonis*: *latro*, *latronis.*

D O, G O *fæmineum.*] *Libido*, *libidinis*: *caligo*, *caliginis*: *rubigo*, *rubiginis.*

Crescit, I S, L. N. T.] Ut *Sal*, *salis*: *vigil*, *vigilis*: *sol*, *solis*: *consul*, *consulis*: *Cæsar*, *Cæsaris*: *Gaspar*, *Gasparis* (nam vervecum crassô sub aëre natorum est dicere, *Caspaarus*, *Caspaari*) *Amilcar*, *Amilcaris*: *passer*, *passeris*: *color*, *coloris*: *murmur*, *murmuris*: *Titan*, *Titanis*: *lien*, *lienis*: *Delphin*, *Delphinis*: *canon*, *canonis.*

M E N, C E N.] *Agmen*, *agminis*: *numen*, *numinis*: *fidicen*, *fidicinis.*

O N, O N T I S.] *Laöcoon*, *Laöcoontis.*

Cor, *nataque cordis.*] *Excors*, *vecors*, *secors* (non *socors*) *excordis*, *vecordis*, *secordis.*

E perdunt imber.] Id est, *imber* cum compositis, ut *October* non crescunt, sed faciunt genitivum in *is* abjecto *e*, ut *Octobris, imbris*. Item nomina Latina in *ter* & *ster*, ut *Pater, mater, uter, venter accipiter, pedester, equester*. Græca verò crescunt, ut *Stater, panther, balter, clyster*, ut & Latinum *later*, quod facit *lateris*.

E S dat I T I S.] *Comes, comitis: limes, limitis: palmes, palmitis.*

I D I S à sedeo ortum] *Obses, obsidis.* Sic *reses, deses.*

Non crescit proprium & muliebre] Ut *Achilles, Achillis: Ulysses, Ulyssis: ambages, ambagis: clades, cladis: cautes, cautis: compages, compagis.* Sic *Dapes, fames, feles, indoles, labes, moles, nubes, proles, rupes, sæpes, suboles* (non *soboles*,) *strages, tabes, vulpes.*

I S, non crescit.] Ut *Avis, pelvis, messis, febris, clavis, turris, restis, navis, securis.*

U S, dat E R I S.] Ut *Acus, fœdus, funus, genus, glomus, latus, munus, olus, onus, opus, pondus, rudus, scelus, sidus, vellus, vetus, Venus, viscus, ulcus, vulnus.*

Servitque, juvenque, senectus] id est, *servitus, juventus.*

Monosyllaba in U R I S.] Ut *Pus puris, mus muris, crus, plus, rus, tus.*

Pous deducit O D I S.] Ut *Tripus, tripodis: apus, apodis. Trapezus, Trapezuntis.*

I, mediat cum B S, P S, syllaba finit.] Ut *Trabs, plebs, sæps*, interposita litera *i* faciunt *trabis, plebis, sæpis.* Sic *Hiems hiemis. Princeps, cælebs* mutatô *e* in *i* faciunt *Principis, cœlibis.*

Demtô halex.] Nomina plurium syllabarum in *ex* definentia, faciunt genitivum in *icis*, *e* versa in *i*, ut *Pollex, pollicis.* Sic *Culex, latex, cimex, ramex, carex, codex, imbrex, index, judex, pellex, podex, pumex, vertex, remex*, quod facit *remigis*. Excipe *halex halecis, vervex vervecis. Vibex*, non rectè scribitur, sed *Vibix, vibicis.* Græca *Hipponax* & *Astyanax* faciunt, *Hipponactis, Astyanactis.*

Fœmineum I S non crescens,] Id est, omnia nomina

na fæminina in *is*, finita non crescentia in genitivô, faciunt accusativum in *em* aut *im*, ut *Ovis*, *ovem* vel *ovim*. Sic *Pestis*, *messis*, *bilis*, *vallis*, *vestis*, *febris*, *clavis*, *turris*, *restis*, *sementis*, *puppis*, *navis*, *securis*, *partis* priscum *partim* & *partem*, ut *lentis lentim* & *lentem*.

Græca in I S.] Ut *poësis*, *hæresis*, *genesis*, *syntaxis*, *metropolis*, *Alexis*, *Paris*, *Tibris*, *Iris*.

Sextus E vult semper] Regula quidem talis est, sed veteres tamen promiscue in *e* & *i* ablativum æquè ac dativum terminabant. Dativi exempla sunt Ovid. Fast. lib. 6. extremô: *In quâ par facies nobilitate fuit*. Lucil. *Esuriente leoni ex ore exsculpere prædam*. Propert. *Et quoscumque meo fecisti nomine versus*, pro, *nomini meo*, id est, *mihi*. Idem: *Cum temerè anguineo creditur ore manus*. Virg. *nec sospite dirum Optabis nato funus pater*. Ubi Servius: *Sospite pro sospiti*, qui etiam, *Alite* dativum putat apud Hor. *Scriberis Vario Mæonii criminis alite*. Jam in ablativô Plaut. Lucr. & Varro dicunt *parti*, pro, *parte*. Cato, *Segeti* pro *segete*. Virgilius & Persius *capiti*, pro, *capite*. Cato, *fini*, pro, *fine*. Lucret. & Cicero *colli* & *orbi*, pro, *colle* & *orbe*. Ovidius, Lucretius, & Catullus *Mare*, pro, *mari*. Ovidius *Fonte perenne*, pro, *perenni*: *Porcâ bimestre*, pro, *bimestri*: *Sagittâ cæleste*, pro, *cælesti*. Lucanus *Natale*, pro, *natali*. Varro *Collô breve*, pro, *brevi*. Cicero *Ab homine Arpinate*. *Ex municipiô Alctrinate*. Livius *In Capenate agrô*. Sic in ablativô auctores indifferenter dicunt, *Carthagini* & *Carthagine*, *ruri* & *rure*, *luci* & *luce*, *mani* & *mane*, *vesperi* & *vespere*, *tempori* & *tempore*, *bili* & *bile*.

Imber atque adjectiva.] Ut *Imber*, *imbre* vel *imbri*. Sic *October*, *December*. Adjectiva ut *facilis*, *cælestis*, *natalis*, *perennis*, *prudens*, *diligens*, &c. Similiter ablativô in *e* & *i* desinunt. Sic *Vigil* & *pugil*, *victrix*, *genitrix*, *meretrix*, *suppellex*, *suppellectile* & *suppellectili*.

AL, *AR*, *E*, *neutrum I dat.*] Ut *Animal animali*, *pulvinar pulvinari*, *monile monili*.

Sic I M aut I N dantia quarto.] Quæ in accusativô habent *im* vel *in*, eadem in ablativô habent *i*. ut *Poesim, Poesi: Syntaxin, Syntaxi: Alexin, Alexi.*

E S recto & quarto.] Nomina tertiæ declinationis habent nominativum & accusativum pluralem in *es*, ut *Sermones, laudes, homines, milites.* Neutra in *a*, & in *ia*, si ablativus eorum singularis desinat in *i*, ut *Corpora, pecora, facilia, cœlestia.* Comparativa tamen neutra in *a* tantum desinunt, ut *meliora, majora.* Sic *vetera* & *plura*, etsi antiqui *pluria* dixerunt.

U M patrius.] Genitivus pluralis in *um* exit; ut *hominum.* Veteres tamen etiam *hominium* dicebant, *civitatium, meretricium, carnificium. Mensum*, pro *mensium*, Ovid. 8. Metam.

E S, I S, non crescens.] Ut *Cædes cædium.* Sic *proles, moles, labes, clades, nubes, sedes, ovis, vestis, vallis, canalis.*

Sed monosyllaba I U M.] Ut *As, æs, ars, arx, bes, car, calx, cor, cos, crux, crus, daps, dens, dis, dos, falx, fax, fæx, faux, fons, frons, glans, glis, glos, gens, gryps, jus, lar, lanx, lens, lis, mas, mens, merx, mons, mus, nex, nix, nox, os, pax, pars, par, præs, plebs, pix, pons, puls, plus, pus, ros, rus, sal, sæps, scobs, stirps, strix, sors, trabs, trux, vas, urbs.* Ista genitivum pluralem habent in *ium*, de Grammaticorum quidem sententiâ, nec enim omnia apud auctores inveniuntur.

A T I S mage neutra Pelasga.] *Poëma* in dativô & ablativô plurali facit *poëmatis.*

Tres Casus Græcos.] Dicunt Poëtæ in genitivô, *Pallados* à *Pallas*, in accusativô, *Hectora* ab *Hector*, & *Troas* à *Tros.*

QUARTA DECLINATIO.

Quarta dat U S.] Terminationes quartæ declinationis sunt *us*, & *u* indeclinabile: nam illud obsoletum est, quod Cicero in Aratô dixit *genus* in genitivô

tivô à *genu*, & Lucanus *Cornus* à *cornu*. Sicut etiam obſolverunt Genitivi ſingulares in *i*, ut *Senati*, *Quæſti*, *Adventi*. Plaut. Cas. *Egreditur Senati columen, præſidium populi*. Aul. *Nihil hic eſt quæſti furibus*. Ter. Phorm. *Ubi Patris adventi in mentem venit.*

QUINTA DECLINATIO.

E S olim patrius.] Veteres in genitivô dicebant *dies* & *die* & *dii*: in dativô *die* & *dii*: in ablativô etiam *diu*. Hinc *Diu noctique*; nam *noctu* eſſe ablativum, ſicut *lucu*, pro *luce*, apparet ex hôc Ennii: *Hâc noctu filô pendebit Hetruria tota*: & Quadrigarii: *Senatus de noctu convenire, noctu multa domum dimitti.* Priſcianus lib. 8. *Veteres frequentiſſimè inveniuntur ſimilem ablativo protuliſſe in hâc declinatione tam genitivum, quam dativum, ut* Salluſt. *Dubitavit acie pars*, pro *aciei*. Virgil. *Libra die ſomnique pares ubi fecerit horas*, pro *diei*. Ovidius quoque *fide*, pro *fidei* poſuit 6. Metam. *Utque fide pignus dextras utriuſque popoſcit.* Cic. pro S. Roſciô, *pernicii* dixit, à *pernicies*. Pacuvius, *progenii* à *progenies*. Virgil. & Cælius hiſtoricus, Chariſiô teſte, *dii* à *dies*. Plautus in Mercatoris prolog. *Amatores, qui aut nocti, aut dii, aut ſoli, aut lunæ miſerias narrant ſuas.* Ita legit Servius, qui etiam *fames*, *famii* veteribus dictum teſtatur. Varro ſcilicet genitivô *fami* dixit, teſte Chariſiô, in dativô ſimiliter Plautus Stich. act. 2. ſc. 1.

ANNOTATIONES
IN
SYNTAXIN.

PRimum omnium ad rem pertinere & ex uſu diſcentium fore arbitror, ut Magiſter de *Genere* Syntaxeως noſtræ, qualis ſcilicet illa ſit, & quid ab aliorum præceptionibus ea interſit, tum de *Uſu* ejus breviter admoneatur.

Quod ad aliorum de Syntaxi præceptiones attinet, res in propatulô poſita vociferatur, regulas & nimis multas eſſe, & confuſas, nec certis generibus diſtinctas, nullô ſcilicet *Concordiæ* & *Rectionis* diſcrimine: quodque multò majoris eſt incommodi, tot *exceptionibus, appendicibus* & *obſervationibus* oneratas, ut diſcentem ſi minus ad inſaniam, ad deſperationem quidem certè poſſint redigere. Huc accedit, quod cum Philoſophi judiciò limantur, non niſi pauciſſimæ veræ inveniuntur. Verbi gratiâ de nominibus adjectivis, itemque de verbis genitivum regentibus complures traduntur regulæ, quas omnes falſiſſimas eſſe ex noſtrâ Syntaxi diſcitur, quia ſcilicet genitivus tam in Græcâ, quam in Latinâ linguâ à ſolô nomine ſubſtantivô, vel à Græcâ præpoſitione ἐκ, præterea verò à nullâ orationis parte regitur. Similiter multæ ab aliis afferuntur regulæ de verbis, & nominibus dativum adſciſcentibus: quod contra noſtra hæc Syntaxis à nullâ prorſus orationis parte eum caſum regi docet. Non paucæ etiam ſunt aliorum regulæ de nominibus & verbis accuſativum vel ablativum regentibus, ſed omnes falſiſſimæ, demtâ unâ illâ de verbis activis, quæ accuſati-

vum

vum adſciſcunt. Cæterum & accuſativum & ablativum perpetuò à præpoſitione regi, noſtra Syntaxis facit planiſſimum: ex quâ etiam dilucefcit, quam ridiculè delirarint, imò totâ viâ erraverint vel doctiſſimi Grammaticorum, qui omnes caſus ab adverbiis regi docuerunt. Omnes igitur, quotquot jam inde à ſecundô bellô Punicô ad hanc uſque diem Latinæ conſtructionis præcepta didicerunt (unam *Franciſci Sanctii* Syntaxin excipio, quamvis ea nec perfecta, nec ſatis ordinata, adhæc autem ſubobſcura ſit) labore ſe ipſi improbiſſimò eòque vanô & irritò confecerunt, nec quiſquam eorum exſtitit, ne Cicero quidem ipſe, aut Varro, aut Quintilianus, qui plerorumque quæ Grammaticè dixiſſet aut ſcripſiſſet, certam roganti rationem poſſet reddere, neque aut inepta, aut flagitioſa, aut palam falſa reſpondendô, ludibrium eruditis deberet: quod ego minimè vereor, ne cui audacius, quam verius, inſimulare judicer, qui *Paradoxa* noſtra *literaria* cognoſcere dignum habuerit.

Noſtra Syntaxis contra hæc omnia regulas habet numerô pauciſſimas: Nam de *Nomine*, *Verbô* & *Participiô*, quicquid dici poteſt, quindecim regulis complexi ſumus, quas bonæ memoriæ & jam judicii nonnullius adoleſcens vel unâ die edidicerit. Deinde eas, quæ *Concordiæ* inſerviunt, ab aliis, quæ *caſuum rectionem* dirigunt, diſtinximus: quâ quidem re hoc præſtamus, ut regulæ minori negotiò intelligi ac memoriæ mandari poſſint. Ubi tamen Lectorem velim monitum, *Concordiam* aliam *naturæ* eſſe, cum ſcilicet duæ res in aliquâ tertiâ conveniunt, cui propriè demum *Concordiæ* vel *Convenientiæ* appellatio debetur: Aliam *Arbitrii*, cum duo quædam nihil habent tertium, in quô conſentiant, uſu tamen hominum conjungi ſolent, cujuſmodi eſt adverbii *utinam* concordia cum verbis ſecundorum temporum: quæ minus propriè *Concordia* dicitur.

Adhæc

Adhæc ita regulas formavimus, ut non modò *nullam* patiantur *exceptionem* (id quod omnibus inconcessum adhuc, sivè impossibile visum est) sed etiam ut ea, quæ regulis alioquin minimè serviunt, & ad *Irregularem Syntaxin*, sivè *Figuras* pertinent, sub se comprehendant. In quô non doctrinæ, sed prudentiæ methodum custodivimus, discentium compendio servientes. Hoc quippe lucri inde facient, quod labore vel falsæ constructionis, vel *Ellipseœs* regulas ediscendi levantur. Qui enim (exempli gratia) primam hanc nostræ Syntaxis regulam didicit: *Nomen substantivum sive expressum, sive suppressum cum adjectivô consentit:* is nihil necesse habet ea ediscere, quæ de *Ellipsi* nominis substantivi, deque falsâ gerundorum & participiorum rectione tradimus, sed satis erit, si ea sæpius relegat, probéque intelligat: Similiter cognitâ quintâ nostrâ regulâ, quâ docetur: *Omnem genitivum à nomine substantivô expressô aut suppressô regi*, eum nihil attinet in memoriæ mandandis vel *Ellipsibus* nominis substantivi, vel regulis de falsâ verbi substantivi rectione, deque adverbiis genitivum regentibus operam occupare. Tandem *Fundamenta* majoris partis Syntaxeos duodecim aliquibus *Maximis* sivè *Regulis* complexi sumus, quas qui didicerit, multô minore negotiô tam falsas, quam veras regulas cum veritatis & falsitatis earum causis intelliget, neque semel perceptas facile memoriâ suâ delabi aut effluere sibi sentiet. Harum aliæ ad orationem, aliæ ad orationis partes, *Nomen* puta & *Verbum* pertinent. Prioris generis duæ sunt: una: *Omnis affirmatio & negatio nomine & verbô constat*, sivè iis vocibus, quæ nominis & verbi vim atque significationem habent, quia nimirum *affirmatio* est oratio, in quâ alterum de altero affirmatur: *negatio*, in quâ negatur. Illud, de quô alterum affirmatur aut negatur *Nomen* est: *Verbum* verò, quod de alterò affirmatur aut negatur. Itaque cum

quando

quando dicitur *pluit*, aliquid affirmari certum ſit, aliquid neceſſe eſt, de quô illud *pluit* affirmetur. Hinc regula Syntaxeos enaſcitur: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum, ſecum in numerô conſentientem*. Si quis ergo dicat, *Cœlum pluit*, erit *Syntaxis regularis*, quâ ſcilicet regula modò tradita cuſtoditur. Sed ſi dicat, *pluit*, erit *Syntaxis irregularis* ſeu *figurata*, in qua per figuram *Ellipſin* nomen, verbi ſuppoſitum, ſupprimitur, adeóque ſubaudiri debet. Fecimus igitur regulam in Syntaxi noſtrâ, quæ magis Philoſophica eſſet quam Grammatica, & ſub ſe figuram quoque comprehenderet hoc modô: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſecum in numerô conſentientem.*

Altera ad orationem pertinens *Maxima* eſt: *Præter nomen & verbum ſunt certæ particulæ quibus & illæ duæ, & aliæ minores orationis partes, velut nervis colligantur, variis ſignificationibus aſſignatæ, quæ cum exprimuntur, Regularis; cum ſubaudiuntur, figurata eſt Syntaxis.* Exempli cauſâ. Præpoſitionum aliarum uſus eſt in ſignificandô *locô, à quô, in quô,* & *ad quem*: aliarum in ſignificandô *tempore, ante quod, in quô, circa quod,* & *poſt quod*: aliarum in *cauſâ* vel *efficiente*, vel *impellente*, vel *adminiſtrâ* ſivè *inſtrumentali* (quo & *modus* pertinet) vel *inficiente* ſeu *permittente*, vel *materiali*, vel *finali*: aliarum in *parte certâ*: aliarum in *adjunctô* vel *comitatu*: aliarum in *objectô*: aliarum in *comparatione*: aliarum in *pretiô*: aliarum in *menſurâ*, id quod ex illis intelligi poteſt exemplis, quibus præpoſitionum *Ellipſes* in Syntaxi demonſtravimus. Similiter reliquarum particularum, id eſt, conjunctionum & adverbiorum, aliæ *copulationem partium orationis* ſignificant, aliæ *disjunctionem*, aliæ *conditionem*, aliæ *conceſſionem*, aliæ *adverſationem*, aliæ *comparationem*, aliæ *ſimilitudinem*, aliæ *relationem*, aut *cauſam*, aliæ *tempus*, aliæ *votum* & *deſiderium*, velut in earum particularum *Ellipſibus* diſtinctè exempla ſingu-

singularum afferendo planum fecimus. Cum ergo in hâc oratione, *Gladiô percussus*, manifestum sit *instrumentum* significari: jam suâ sponte quivis intelligit, præpositionem aliquam in eâ desiderari, quæ significando instrumento sit destinata, ut est *ab* & *cum*. Ita in hoc Virgiliano, *Devenêre locos lætos*, motum ad locum significari constat. Deest ergo præpositio tali motui significando inventa, ut est *ad* vel *in*. In hôc autem Terentianô, *Hâc non successit, aliâ aggrediemur viâ*, posteriorem orationis partem inferri ex priore cuivis apparet, adeóque particulam aliquam *illativam* subaudiri necesse est, quales sunt *ergo*, *igitur*, *itaque*. Hoc Magister legendis exemplis, quibus præpositionum, conjunctionum, & adverbiorum *Ellipses* declaravimus, cum ipse facillimè intelliget, tum discipulis explicare poterit, quos etiam ea memoriæ mandare priusquam ad reliquam Syntaxin admittantur, minimè ab re futurum videtur.

Jam *Maximæ* ad nomen pertinentes, aliæ de *Nominum formis* seu *speciebus* agunt, aliæ de *casibus*. Prioris generis tres sunt.

Prima: *Omne nomen adjectivum habet suum substantivum.* Sunt enim ista ex eorum genere, quæ πρός τι, *ad aliquid* seu *relata* perhibentur, *& quomodo Dominus est servi dominus*, item adjectivum est substantivi adjectivum, sivè quod substantivo adjungitur. In quâcunque ergo oratione nomen adjectivum invenitur, in eâ substantivum cum adjectivô consentiens sivè expressum, sivè suppressum sit oportet. Si sit expressum, erit *Syntaxis Regularis*: Si autem sit suppressum, ac subaudiendum, *Syntaxis* erit *Irregularis*, seu *Figurata*. Hujus regulæ probè intellectæ longè maximus est usus. Ex eâ enim de *Participiorum concordiâ*, deque *falsâ* cum *Participiorum*, tum *Gerundorum rectione* facillimè judicari potest. In auctorum quoque lectione minimum difficultatis

legen-

legentibus objicietur, si exempla *Ellipseως* adjectivorum prius sibi familiarissima reddiderint. Ea igitur pueris Magister multum ac sæpe prælegere, tum ex iis auctorum verbis, quæ *Minerva* nostra recitat, magis explanare meminerit.

Secunda: *Omne nomen Relativum habet suum nomen antecedens, quod refert.* Ut *Odi sapientem, qui sibi non sapit.* In hâc oratione nomen relativum *qui*, refert sivè repetit nomen antecedens, *sapientem.* Itaque in hôc Horatianô, *Sunt quos arma juvant*, necesse est suppressum fuisse ac subaudiri nomen, *homines*, quod à relativô *quos* refertur: Est ergo *Figurata Syntaxis.*

Tertia: *Omne nomen Comparatum habet suum nomen positivum, cum quô comparetur.* Cujus regulæ, ut & superioris proximè ratio ex Philosophorum doctrinâ de relatione pendet: neque tamen necesse est, ut positivum sit conjugatum comparati nominis, cum satis sit id quôvis modô in comparatione intelligi, ut cum dico: *Visus est mihi tristior*, subaudis nomen positivum, *æquô*, *justô*, aut *solitô*, quasi sit, *Tristior præ illô tristi, qui ex æquô, justô, aut solitô tristis est.* Virgil. *Ocyus incubuêre omnes*, subaudi, *dictô*, sicut alibi: *Sic ait, & dictô citius tumida æquora placat.* Nempe, *Dictum ejus non tam citum est, quam cita est æquoris placatio.*

De nominum *casibus* quatuor sunt *Maximæ.*

Prima: *Omnis nominativus est verbi finiti aut suppositum modò, aut simul appositum & suppositum, sivè illud verbum sit expressum, sivè suppressum.* Si sit expressum, erit *Syntaxis regularis:* sin suppressum, *Irregularis*, & vel *Ellipsis*, vel *Zeugma.* Ratio hujus regulæ ex primâ pendet, quia scilicet omnis oratio ex nomine & verbô constat. In hôc ergo Virgilii, *En Priamus*, quia aliquid affirmatur, necesse est verbum finitum subaudiri, nempe, *adest.* Atque hæc *Ellipsis* est. Sed in istô Horatii, *O noctes cœnæque Deum, quibus*

bus ipse meique vescor: nominativus *mei* est suppositum verbi, *vescuntur*, quod subauditur, quæ figura *Zeugma* dicitur. In hoc, *Deus est animus*, duorum nominativorum alter est suppositum, alter appositum.

Secunda. *Omnis genitivus Latinâ constructione à nomine substantivô expressô aut suppressô: Græcâ vero etiam à præpositione ἐκ expressâ, aut suppressâ regitur.* Latinæ constructionis hæc est ratio, quia genitivus perpetuò possessorem significat, sivè activè, sivè passivè capiatur, ut *Pelias Achillis vulnere tardus est*, hoc est, *vulnere quod Achilles fecit: Paris Achillis vulnere lætatur*, id est, *vulnere quod ipse Achilli fecit.* Utrobique autem *Achilles* est velut possessor, sivè is, cujus res est. Jam *Possessor* & *res possessa* sunt nomina relata, quorum alterum sine altero non potest intelligi. Itaque cum audis, *Regis est debellare superbos*, necessariò subaudis nomen substantivum, velut *rem à rege possessam*, quod est, *Munus, officium, opus, res, negotium.* Sic *moris est*, subaudis, *res. Romæ vivit*, subaudis, *in locô. Domi est*, subaudis *in ædibus. Accusatus furti*, subaudis, *crimine. Miseret me tui*, subaudis, *miseratio. Pudet me facti*, subaudis, *pudor. Omnium primus. Græcorum optimus*, subaudi, *ex numerô. Integer vitæ, sceleris purus, juris peritus, cupidus vini, vir cæterarum rerum minimè malus*, subaudis, *causâ*: est autem *vini causâ, cæterarum rerum causâ*, idem ac si dicas, *quod ad vinum, quod ad cæteras res attinet*; ubi significatur causa non efficiens, sed inficiens, sivè permittens, quæ quoque præpositione *per* significari solet, ut in hôc Cic. *Nunquam per Antonium quietus fui. Trahantur per me pedibus omnes rei, non laboro. Per me vel stertas licet.* Plaut. *Tu ægrota si lubet per me ætatem. Per hanc cœnam tibi incœnato esse licet. Meam filiam hanc esse oportet.* GR. *Sit per me quidem.* Eôdem sensu Plaut. Trin. *Dum ne ille sis, quem te esse nolo, sis meâ causâ quidlibet.* Epid. *Dum sine me quæras, quæras meâ causâ vel in mediô mari.* Rud.

Rud. *Meâ quidem causâ salvus sis licet.* Observandum porrò est etiam adjectiva nomina, ex participiis facta, genitivum regere, quoniam substantivorum vim habent, sivè δυνάμει, non φανῇ substantiva sunt. Nam *Amans uxoris*, *appetens alieni*, nihil est aliud, quam *amator uxoris*, *appetitor alieni*. Scholastici dicerent esse substantiva virtualia, non formalia. Cur verò Græcâ Syntaxi genitivus ab ἐκ regatur, nulla reddi potest ratio, nisi quod Græcum idioma sic ferat, quemadmodum Latinò idiotismô, seu propriâ consuetudine ablativum à præpositione *de* regi videmus, quoniam scilicet linguæ conditoribus ita visum fuit. Solent autem Græci præpositionem ἐκ per *Ellipsin* majorem partem supprimere, quam eorum consuetudinem imitantes Latini dicunt: *Implentur veteris Bacchi. Plenus vini. Participare aliquem sui consilii. Abstine irarum. Desine querelarum. Egere medici. Lassus maris*, &c. Vitruvius magis etiam græcissat, Latinis præpositionibus *ex* & *in* genitivum addendô, ut lib. 1. cap. 2. *Quantitas est modulorum ex ipsius operis sumtio*, pro, *ex ipsô opere.* Et mox cap. 4. *Piscium naturæ plurimum ex aëris & terreni sunt compositæ*, pro, *ex aëre & terrenô.* Et cap. 8. *Cum ergo iis rationibus erit salubritatis in mœnium collocandorum explicatio*, pro, *in mœnibus collocandis.* Et lib. 3. cap. 2. *Si ex imbrium aquæ vis occupaverit*, pro, *ex imbribus.* Et lib. 8. cap. ult. *Descriptio ex duodecim cœlestium signorum sic figurata*, pro, *ex duodecim cœlestibus signis.* Sed Vitruvium, ut mechanicum, ac de plebe hominem puritatis linguæ studiosus nihil morari volet. Cæterum de genitivi usu minimè ab re fuerit monere, eô aliàs significari *causam*, ut *Oratio Ciceronis*, cujus *auctor est Cicero. Nummus argenti*, cujus *materia est argentum. Talentum dotis*, quod *in dotem datur. Habet quinquaginta talenta vectigalis*, quæ *ex vectigali ad eum redeunt.* Aliàs *Subjectum* sivè recipiens, sivè occupans, quod Logici *Objectum* vocant,

 ut

ut *Pudor patris*, quod subjectivè significat *pudorem, quo pater afficitur*; objectivè, *quem pater incutit*. *Metus hostis*, quò vel *metuit*, vel *metuitur*. *Parvi filii desiderium mei*, quô *filius me desiderat*. *Officii deliberatio me cruciat*, quâ *de officio delibero*. *Regis munus* vel *officium*. Aliàs *Adjunctum*, ut *Homo magni ingenii*, id est, *cum magnô ingeniô* vel *ingeniosus*. *Homo multi cibi*, pro, *vorax*. *Pecus regis*, pro, *regium*. *Aulam auri inveni*, pro, *ollam in quâ est aurum*. *Cadus vini*. Aliàs *Totum*, ut *In ædibus domi*. *Conclavia mearum ædium*. Aliàs *Partem* vel *speciem*, ut *Res cibi*, pro, *cibus*. *Res voluptatum*, pro, *voluptates*. *Urbs Romæ*, pro, *Roma*. *Flos violæ*, pro, *viola*. *Flumen Rheni*, pro *Rhenus*. *Vitium arrogantiæ*, pro *arrogantia*. *Arbor fici*, pro *ficus*. *Præmia palmæ*, pro *palma quæ est præmium*. *Deliciæ pueri*. *Frustum pueri*, pro, *puer qui est deliciæ*, vel *frustum*. Virgil. *Hic tibi mortis erant metæ*, pro, *hic erat tibi mors meta*. Idem. *Corithi Tyrhenâ à sede profectus*, pro, *ab urbe Corithô quæ sedes ei erat*. Curtius: *Libri arborum capiunt literarum notas*, pro, *literas quæ sunt notæ*. Propert. *Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes*, pro, *per Medos qui sunt hostes*. Idem: *Jam negat Euphrates equitem post terga tueri Parthorum*, pro, *Parthos qui sunt eques, sivè equestris exercitus*. Livius: *Lucus frequenti silvâ & proceris abietis arboribus septus*, pro, *abietibus, quæ sunt arbores*.

Tertia: *Omnis accusativus à verbô activô expressô, aut suppressô, vel à nomine substantivô verbali, vel à præpositione regitur*, ut *Tendimus iter in Latium*. *Æternas pœnas timendum est*. *Eo spectatum ludos*. Priorum ratio est, quia omne verbum activum significat actionis sivè formam, sivè materiam, circa quam occupatur, hoc est, objectum, sivè effectum: quibus quidem significandis quartus casus fuit inventus. Postremum ab idiomate Latino pendet, quoniam scilicet linguæ effectoribus placuit præpositiones certi usus significationem habentes cum

quartô

quartô casu jungere. Verbi gratiâ placuit, ut in significandô *locô ad quem*, & *in tempore ante & circa quod*, certarum præpositionum accusativo junctarum usus esset, quæ quidem secundum regulas exprimuntur, per *Figuram* verò supprimuntur. Hinc fit, ut in *Pridie Calendas. Multos ab hinc annos*, subaudiatur *ante:* in *homo id ætatis, hoc noctis*, subaudiatur *ad* vel *circa*. Plura hujus rei exempla in Syntaxi de *præpositionum Ellipsi* videri poterunt, unde facile quivis intelligat, ubicunque inveniatur accusativus, qui à verbô activô, aut à verbali nomine non regatur, eum necessariò à præpositione per *Ellipsin* suppressâ regi, ut *Albus dentes. Fractus membra. Cætera lætus. Alias*, pro, *alioqui. Proficiscor Romam. Eo domum, rus. Docebo te artem. Moneris utilia. Hoc sine te exorem, &c.* In illô *Pœnas timendum est:* accusativus *pœnas* regitur ab activô verbô *timere*, quod subauditur, ut in *Ellipsi verbi cognati* demonstratum est. In hôc *Eo spectatum ludos*, duo sunt accusativi, quorum posterior *ludos* regitur à nomine substantivô verbali *spectatum*, quod ipsum quoque accusativi casûs est, & à præpositione *ad* suppressâ regitur, de quô vide *Rectionem nomini verbalis.*

Quarta. *Omnis ablativus à præpositione regitur.* Cujus regulæ ratio etiam ipsa ab idiomate Latinô, eorumque, qui linguam condiderunt, institutô pender. Itaque pro exploratô haberi potest, ubicumque ablativus inveniatur, ibi præpositionem aliquam desiderari per *Ellipsin*, cujus rei exempla in *præpositionum Ellipsibus* allata, facile cuivis fidem fecerint.

Postremò tres sunt adverb. pertinentes *Maximæ*.

Prima. *Omne verbum accidentale* (id est, quod non sit substantivum) *aut activum est, aut passivum; quorum illud semper accusativum expressum, aut suppressum regit.* Hujus ratio est, quia inter agere & pati nihil est medium, omnisque motus aut actio est aut passio. *Neutra* ergo verba nihil sunt, nisi indocto-

rum Grammaticorum commenta, qui non animadverterunt verborum activorum alia varios habere accusativos materiales, ut *Facere verba, fidem, finem, insidias:* alia non nisi unicum eumque formalem & cognatum, ut *Vivere vitam, mori mortem, furere, furorem, egere egestatem, currere cursum, sedere sessionem, ambulare ambulationem, servire servitutem, certare certamen.* Illis, quæ plures accusativos regunt, necesse est certum semper accusativum adjungere, quoniam aliter, quid agant, incertum erit. Sed his, quæ unum tantùm regunt, inane, otiosum ac supervacuum fuerit accusativum adjungi, quoniam nemini de eô, tanquam essentiali seu formali, dubium esse potest. Ubi tamen modum verborum illorum, quô agunt, exprimere volumus, rectè & locupletium auctorum mori convenienter dicemus: *Vivo vitam hilarem, mortuus est mortem lentam, furit gravissimum furorem, eget acerrimam egestatem, currit cursum percelerem, sedet sessionem commodam, ambulat ambulationem solitam, servit servitutem publicam & laboriosissimam, certat anceps certamen.* Sed etiam prioris generis verba non pauca sic absolutè sine accusativis poni solent, quoniam ex quotidianô loquendi scribendique usu satis scilicet noti erant, quorum exempla inter *Ellipses* recensuimus.

Secunda: *Omne verbum finitum habet pro suppositô nominativum expressum, aut suppressum, aut etiam verbô infinitô, aut aliâ oratione commutatum.* Cujus rationem jam reddidimus, quoniam scilicet omnis oratio ex verbô & nomine constat. Itaque in *Amo, amas*, subaudiuntur nominativi suppositi *ego, tu.* In *Ajunt, ferunt;* subauditur nominativus *homines.* In *Curritur, sedetur, statur, vivitur, evenit*, desiderantur nominativi *cursus, sessio, status, vita, eventus.* In *Itur* subauditur *itio* vel *via.* Sic *Ningit, nix: Lucescit, Advesperascit, Pluit, Jupiter* vel *æther: Miseret, miseratio: Tædet, tædium: Pudet, pudor: Piget, pigritia:*

Pœnitet, pœna. Urbem quam statuo vestra est, pro, *Urbs, quam urbem statuo, est vestra. Licet vobis esse beatis*, pro, *beatitudo vobis licet. Expedit esse divitem*, pro, *divitiæ expediunt. Deprendi miserum est*, pro, *deprehensio misera res est. Moneri me non est necesse*, pro, *monitum mei non est necesse* vel *necessum* sivè *necessarium*: nam sicut *imbecillus, a, um* & *imbecillis, imbecille*, similiter, *necessus, a, um* & *necessis, necesse* priscis in usu fuit, pro, *necessarius, a, um*: quam rem si Famianus Strada cognoscendis Grammaticis didicisset, solœcismum illum, vix in puerò ferendum, effugisset: *Nos monitore necesse non habemus*. Ratio certè & doctrina puerilis postulabat: *Moneri necesse non habemus.* Ubi *moneri* vim accusativi habet, sicut nominativi in hôc, *Moneri nos non est necesse*. Priscô more dici poterat: *Monitor nobis non est necessus*, vel *necessis. Monitorem non habemus necessum* vel *necessem*. In posterum verò nullum Stradæ, ejusque similibus, magnis illis literarum institoribus, solœcismi tam deformis erit periculum, ubi eos artis hujus nostræ præcepta perdiscere non piguerit. Donati in Ter. Eunuch. act. 5. sc. 5. verba sunt: *Necesse est nomen: nam necessus, necessis, & necessum lectum est.* Eugraphius in prolog. Heauton. *Necesse habeo silentium.*

Tertia: *Omne verbum infinitum habet pro supposítô accusativum expressum, aut suppressum.* Ut *Volo me facere. Possum me fingere. Studet se placere*: vel per *figuram*: *Volo facere. Possum fingere. Studet placere. Dixit se dare*, vel, *se esse daturum*: vel per *Ellipsin, Dixit dare* & *dixit daturum esse. Videor me videre*, & per *Ellipsin, videor videre. Diceris te fecisse*, vel per *Ellipsin*, *diceris fecisse. Videtur eum nos odisse*, vel per *Ellipsin*, *videtur nos odisse*. Ratio hujus regulæ pendet ex idiomate Latino, quoniam scilicet hic suus Latinis mos est: nam Græcorum more dicendum est: *Diceris tu fecisse, dicunt tu fecisse, dicunt ille fecisse*. Ita Græcanica & transmarina Syntaxis est in hôc Ovidii Fast. 6. *Seu*

pius Æneas eripuisse ferunt. Et in hôc Catulli, *Phaselus ait fuisse navium celerrimus*, prò quô Latinè, secundum regulam dixisset: *Ait fuisse se celerrimum:* secundum consuetudinem verò per *Figuram: Ait fuisse celerrimum.* Hor. *Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratus.* Ita legit Charisius, Catull. *Quin Diis iratis desinis esse miser*, pro, *te esse miserum*, quomodo vetus Inscriptio apud Brissonium in formulis: *Quando me esse dejiero.* Plautus: *Viginti minas adolescens daturus dixit*, pro, *daturus esse.* Virgil. *Sensit medios delapsus in hostes*, subaudi, *esse*, quod Græcô, non Latino more dictum est: sicut *Multi dicuntur venturi esse:* nam secundum Latinæ artis regulam dicendum: *Multi dicuntur eos venturos esse, eos venire*, & per *Ellipsin* Latinam: *Multi dicuntur venire*, aut *venturos esse.* Perpetuò enim verbi infiniti suppositum est accusativus, nisi verbum substantivi nominis vim habeat.

DE SYNTAXI NOMINUM VERBALIUM.

Victimam Sacerdotes mactatum eunt, pro, *Sacerdotes eunt viam ad mactatum victimam*, pro, *victimæ.* Lucret. *Hostia concideret mactatu mœsta parentis.* Accusativus nempe *victimam*, regitur non ab *eunt*, sed à *mactatum.* Non ergo Latinè dices: *Victima mox mactatum iri videtur*, sed, *victimam*, quoniam à *mactatum* regitur. Integra porrò oratio secundum regulas talis est: *Videtur viam iri ad mactatum victimam.* Ubi *viam iri*, ponitur pro nominativo, quasi esset: *Itio* seu *profectio ad mactationem victimæ videtur:* sicut, *Viam istam iri mirum est, cum sit latronibus infesta.* Ita Cato dixit: *Contumeliam mihi factum itur*, non *contume-*

tumelia: nam integra oratio est: *Via itur ad factum contumeliam*, sicut, *Ille it viam factum mihi contumeliam:* ubi perspicuum est, *contumeliam* regi à *factum*, non ab *it*. Ita si quærenti *quid agitur?* respondeat quis: *Ligna cæsum itur:* quis non videat, *ligna* esse accusativum, & regi à *cæsum*, perinde ac si dixisset, *Ligna cæsum eo*, pro, *eo viam ad cæsum ligna*. Porrò *ire viam*, sivè *ire iter*, metaphoricè dicitur pro *conari*, sicut & *viam affectare* usurpatur, & *tendere* aut *intendere viam* sivè *iter*. Lucret. *Quod facere intendunt, nec adhuc conata patrantur*, pro, *quod facere conantur.*

Admonitio Magistri de Concordiâ Nominis Adjectivi cum Substantivô, & Verbi cum Nomine.

Adjectiva nullum genus habere dixi. Itaque adjectivum in genere cum substantivô nomine convenire non potest. Illa quippe duo dicuntur convenire, quæ aliquid tertium commune habent. Itaque cum dicis *vir bonus*, non conveniunt ista duo nomina in genere, cum *bonus* velut adjectivum nullum habeat genus, sed tantum terminationem generi masculino attributam. Potest ergo Magister, si sic ei videatur, regulam de *nominum Concordiâ* in puerilis ætatis gratiam sic formare: *Nomen substantivum sivè expressum, sivè suppressum cum adjectivô consentit in numerô, casu & generis terminatione.* Ita *vinum forte* habent ejusdem generis, neutri puta, terminationem. Ex versibus enim de genere terminationis jam constitit, nomina in *um* esse generis neutri, similiterque in *e*.

Dixi etiam, *Personam esse specialem numeri verbalis differentiam.* Nomina ergo personam nullam habent, adeóque in personâ cum verbis convenire non possunt. Habent tamen aptitudinem ad personam, ut ei accommodari possint. Et duobus quidem

dem nominibus *ego* & *tu* exceptis, quorum illud primæ tantum; hoc secundæ personæ verbis aptum est; itemque relativis quibusdam, ut jam *sextâ Concordiæ nominis regulâ* monui; cætera nomina omnia tertiæ verborum personæ accommodantur. Itaque cùm regula nostra de *Concordiâ verbi finiti* dicit, *Omne verbum finitum habet pro suppositô nominativum*; intelligendum est, nominativum personæ verbi accommodabilem, sivè habilem. Nam si dicas *ego docet*, convenit quidem verbum finitum cum nomine in numerô, sed nomen illud non est habile personæ verbi. Hâc ergo de re Magister discipulos monere poterit.

DE SYNTAXI PRÆPOSITIONUM.

Præpositiones compositivas alias *Loquelares*, alias, *Significativas* feci. Priorum nulla est Syntaxis præter illam, quam apertè ferunt. Posteriorum quis usus sit, jam exsequemur.

Abhinc.] Significat *tempus*, quasi dicas, *ab hâc die* (vel cum Cicerone *ex hâc die*) *dies numerandô*, ac promiscuè de præterito & futurô tempore usurpatur. Cic. *Abhinc annis quindecim*, ubi subaudi præpositionem, *in*, à quâ ablativus regitur. Idem: *Abhinc duos & viginti annos est mortuus*, subaudi præpositionem *ante*. Terent. *Abhinc triennium huc commigravit.* Plautus eôdem sensu *hinc* usurpat. Trucul. *Me nihilô magis respiciet, quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus*, subaudi *ante*: similiterque Turpil. Lindia: *Factum esse diem hinc quartum hodie.* Plautus Casin. *Annos abhinc factum est sexdecim, cum conspicatus est puellam exponi*, pro quô dici poterat: *Annos est sedecim cum conspicatus est*: sicut idem Aulul.

Hanc

Hanc domum multos annos est cum possideo & colo, pro, *ante multos abhinc annos factum est, cum possideo*, seu *quod possideo:* nam *quom* & *quod* indifferenter Plautus, Terentius & Cicero hâc in re usurpant, eô quod *quom* sivè *quem* aut *cum* sit accusativus omnibus generibus congruens, à *quis* omnium generum, velut in Paradigmate annotavi. Quia verò *quom* & *quod* adjectiva sunt, eaque relata, nomen substantivum antecedens, quod referant, subaudiri necesse est. Tale verò nomen est *tempus*, aut etiam *negotium*, quod Latinis idem est quod *res*, Italis & Hispanis *cosa*, Germanis, Ding. Gallis *chose*. Jam satis constat rectè Latinè dici, *Si est ut ille hanc domum possideat*, pro, *si ita est negotium*, *si ita est res ut ille domum possideat*. Rectè quoque dicitur, *Quom vales, gaudeo,* & *Quod vales gaudeo*, pro, *ad quom*, sivè *ad quod negotium*, id est, *ad quod negotium quod attinet:* Sensus ergo est: *Quantum ad illud negotium attinet, ad quod vales, gaudeo. Quoniam est ut valeas, quoniam ita res est ut valeas, gaudeo.* Vis itaque Plautinorum verborum hôc modò explanabitur: *Negotium illud, ad quod ego hanc domum possideo, factum est abhinc ante multos annos*. Similis est alter Plauti locus in Persâ: *Nondum sex menses est quom leno huc commigravit*, pro, *nondum abhinc ante sex menses factum est negotium, cum huc migravit.* Sin quis *tempus* subaudire malit, sensus erit: *Nondum abhinc ante sex menses factum est tempus*, sivè *fuit tempus*. Indifferenter enim dicitur: *Factum est, tempus cum*, & *fuit tempus cum*. Ita *Tempus erit cum, tempus veniet cum, tempus fiet cum*, quod etiam subauditur, in *est cum*, *erit cum*. (Si cui insolentius videbitur, *Factum est tempus*, noverit Ciceronem dixisse 5. Att. 20. *Apameæ quinque dies morati, Iconii decem fecimus*. Et Alfenius J C. *Servus fugerat, & annum in fuga fecerat.* Et Senec. ep. 66. *Paucissimos unà fecimus dies.*) Cæterum *abhinc* de futurô usurpat Pacuvius: *Seque ad ludos jam inde abhinc exerceant.* Cicero

pro Rosciô Com. *Repromittis tu abhinc triennium Roscio?* Ubi subauditur, *post*.

Admodum.] Cum *Modus* Latinis & quantitatem & qualitatem significet, hinc fit, ut *admodum* aliàs idem significet, quod *valde*, aliàs quod *propemodum, ferè, quasi, circiter*. Cicero: *Non admodum grandis natu.* Livius: *Exactô admodum mense Februariô.* Idem: *Sex millia hostium cæsa, quinque admodum Romanorum.* Idem: *Vehicula mille admodum capta.* Cicero: *Curio literarum nihil admodum sciebat*, id est, *quasi nihil*. Columella: *Admodum exigui pulveris subjicimus.* Ubi subauditur *rem:* nam *res pulveris*, est *pulvis*. Ita Varro: *Apponendum est bene olentium herbarum:* aut dictum putabimus, *ad pulveris modum*, sicut *ad instar* dixit Serenus Septimius: cùm *instar* sit nomen substantivum effigiem vel similitudinem significans.

Antehac.] Significat *ante hæc facta* aut *tempora:* nam veteres, *hac*, pro *hæc* dicebant. Plaut. Asin. *Ego illum antehac semper sum hominem frugi ratus.* Idem Mil. *Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servum pessimum.*

Circumcirca.] Plaut. Aul. a. 3. s. 4. *Ubi cœpit scalpurire ungulis circumcirca.* Sicut Græci ἀμφιπερὶ κρήνην *circumcirca fontem*.

Contraea.] Unâ voce dixerunt, sicut *interea, præterea, postilla*, ubi ultima syllaba à poëtis producitur, ut unum ex duobus vocabulum factum appareat. Exstat apud Cæsar. lib. 3. belli civilis, apud Sallust. Jugurth. apud Livium & Cor. Nepotem sæpius. Liv. 4. *Superbè ab Samnitibus legati prohibiti commerciô sunt: contraea benignè à Siculorum tyrannis adjuti.* Nepos Agesil. *Nullum in eô signum libidinis, nullum luxuriæ: contraea plurima patientiæ atque abstinentiæ.* Idem Epam. *Quod me Agamemnona æmulari putas, falleris: namque ille cum universâ Græciâ vix decem annis unam cepit urbem: ego contraea unâ urbe nostrâ, dieque unô totam Græciam liberavi.* Sic ibi lego, pro,

contra

contra ex unâ. Terentius, *Contra hæc, contra omnia, contra hæc omnia*, eòdem seusu usurpat.

Dehinc, dein, deinde.] *Dein* per *Apocopen*, pro *deinde* dictum est. *Inde* verò sicut & *hinc*, motum à tempore aut locô significat. Usurpatur ergo *deinde*, pro *postea*, ratione præteriti & futuri temporis, tum pro *consequenter*, ratione loci. Terent. *Accepit conditionem, dein quæstum occipit.* Idem: *Factum esse non negat, & deinde facturum autumat.* Cicero: *An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more majorum? deinde (quod caput est) amico?* Idem usus est præpositionis *dehinc*. Virgil. *Oscula libavit natæ, dehinc talia fatur.* Plaut. *Si quidem ante mentitus sit, nunc jam dehinc erit tibi verax.*

Derepente, desubito.] Cicero: *Tu derepente irrupisses.* Plaut. *Si apud te eveniat desubito prandium aut potatio.*

Desuper.] Significat idem quod *desuperó* aut *superiore locô*, quomodo Plautus loquitur Amph. *Illuc sursum ascendero, inde optimè sic cispellam virum. De superô faciam, ut sit madidus.* Virgil. *His ego nigrantem commistâ grandine nimbum Desuper infundam.* Lucretianum est: *Ex superô.*

Eloco, extemplo.] Significat, *statim, è vestigiô. Templum enim* pro quôvis locô undique apertô dicebant. Usum præpositionis hinc licet colligere. Plaut. Asin. act. 1. sc. 2. *At malô cum tuô: nam jam ex hôc locô ibo ego ad tres viros, vestraque ibi nomina faxo erunt.* Et Trucul. act. 2. sc. 4. *Ego isti non munus mittam? Jam modò ex hôc locô jubebo ad istam quinque perferri minas.* Liv. 36. *Alii extemplo agendum, alii differendum in veris principium censebant.* Plaut. Capt. *Ne tu me ignores, cum extemplo e conspectu meô abscesseris.* Vide mox in *exadversum*.

Exante.] Liv. lib. 45. *Supplicatio pro concione populo indicta est exante diem quinctum Idus Octobris*, id est, *ex illô die in diem quinctum, antequam dies quinctus finem haberet:* sic enim intelligebant, cum dicerent, *Ante diem tertium, quartum, &c.* *Exad-*

Exadversum.] Terent. Phor. *Modò vidi quandam virginem, suam lamentari matrem mortuam: ea sita exadversum*, id est, *mater mortua posita erat è regione virginis.* Ibid. *Exadversum ei loco tonstrina erat quædam.* Ubi Donatus ait, pro *eiloco*, legi etiam *illico*. Nimirum scripserat Terentius, *è locô*. Nepos Thrasyb. *Cecidit Critias, cum quô exadversus Thrasybulus fortissimè pugnarat.* Ita est in veteri codice optimò. Cic. 1. Divin. *Ara Ajo loquenti exadversus eum locum consecrata est.* Ubi duo illa verba, *eum locum*, ex glossâ videntur irrepsisse: etsi apud Nepotem quoque in Themist. legimus: *Factum est, ut ab Arthemisiô discederent, & exadversum Athenas apud Salamina classem suam constituerent.*

Examussim.] Significat *exactè*, *perfectè*, quasi *ad amussim.* Plaut. Amph. *Næ ista ædepol examussim est optima.* Et Most. *Ædes factæ examussim.* Et Menæc. *Ut hanc rem vobis examussim disputem.*

Exhinc.] Lucret. lib. 3. citante Priscianô: *Anima cùm animi vi percussa est, exhinc corpus propellit*, id est, *statim, ex hôc locô.* Sueton. Tiber. *Post hæc comatam Galliam rexit. Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum.* Cicero similiter *ex hâc die*, de præterito & futurô usurpat, pro quô vulgo barbarè, *ex tunc* & *ex nunc*, quæ tamen sunt facta, ut *exhinc*, *exinde*, *inante*, *exante*, *præquam.* Plautus de futuro, Pers. act. 4. sc. 3. *Bonus volo jam ex hôc die esse*, id est, *posthac.*

Exin, exinde.] Virgil. *Quisque suos patimur manes, exinde per altum Mittimur Elysium.* Plautus Pseud. *Proinde ut quisque fortunâ utitur, exinde sapere eum dicimus.* Et Truc. *Postquam alium reperit, qui plus daret, me exinde amovit locô.* Varro 1. rust. 20. *Alii asellis, alii vaccis ac mulis utuntur, exinde ut pabuli facultas est*, pro *perinde ut.* Justin. *Populum eôdem ornatu vestiri jubet, quem morem vestis exinde gens universa tenet*, pro, *inde ex eô tempore.* Macer Jurisc. *Annus exinde computandus est, ex quô ea annotatio publicè innotuit.*

Extra-

Extraquam.] Significat, *præterquam, nisi.* Cicer. *Addat exceptionem hanc, extraquam si quis reip. causâ exercitum non tradiderit.* Livius: *Campanos omnes liberos esse jusserunt, extraquam qui eorum, aut ipsi, aut parentes eorum apud hostes essent.*

Impræsentiarum.] Vix mihi persuadere possum, quin vocem hanc à posterioribus malefictam sciolorum audaciâ in veterum libros insedisse credam. Legitur etiam in Corneliô Nepote in vitâ Hannib. *Cum Scipione, exhaustis jam patriæ facultatibus, cupivit impræsentiarum bellum componere, quô valentior postea congrederetur.*

Inante.] Cicero: *Cædem te optimatium contulisse inante diem quinctum Calendas Novembris*, pro, *in diem ante diem quinctum*, id est, *in eum diem, qui incideret antequam dies quinctus præterisset.* Propert. *Si quis vult famâ tabulas anteire vetustas, Hic dominam exemplô ponat inante meam.*

Inibi.] Significat *ibidem.* Cicero: *Luxuries Annibalem Capuæ corripuit: superbia nata inibi esse ex Campanorum fastidiô videtur.* Idem: *Quod sperare debemus aut inibi esse, aut jam esse confectum.* Plaut. Pers. *Marsupium habeat, inibi paulum præsidii.*

In locô.] *In locô*, ex quô factum *inlicò* & *illicò*, significat *statim, e vestigiô.* Dictys lib. 6. 12. *Acastus ubi præter spem se liberatum animadvertit, spontè in locô cuncta regni Neoptolemo tradit.*

Insuper.] Significat, *præterea*, vel *super illa, quæ jam dicta sunt.* Terent. *An pœnitebat flagitii, ni miserum insuper etiam patri indicares?* Livius: *Si hoc non satis est, insuper pœnas expetite.* Idem: *Humus insuper injiciebatur*, pro, *supra.* Virgilius cum ablativô ponit, *Insuper his*, pro, *præter hæc, his amplius.* Lucretius cum accusativô: *Insuper alienos rogos exstructos consanguineorum cadavera locabant.* Ita & Cæsar: *Hanc insuper contignationem tantum adstruxerunt.*

Interea, interim, interibi.] Significat, *inter ea negotia,*

tia, facta vel *tempora*, id est, *per idem tempus, quô aliquid aliud negotii peragitur*. Cicero: *Hæc dum Romæ geruntur, Quinctius interea*, &c. Terent. *Interea dum is venit, domi opperiamur*. Livius: *Inter agenda hæc*, pro, *interea*, ut videatur *Ellipsis* esse in voce *interea*, subaudiaturque *agenda negotia*, sicut Plaut. Stich. *Inter illud negotium meis amicis curavi, ut cœna esset cocta*. Et Cistel. *Inter rem istam agendam heræ huic respondi, quod rogabat*. Idem Rudente. *Jam hic ero, tu interibi adorna, quod opus est*. Cicero. *Hôc interim spatiô conclave illud concidit*. Uterque Seneca & uterque Quinctilianus *interim*, pro, *interdum, nonnunquam, aliquando* ponunt, sed id degenerantis jam Latinitatis specimen existimari potest.

Interdiu.] Significat, *de die, interim dum dies est*. Plautus etiam *interdius* usurpat. Cicero: *Noctu an interdiu*. Ridiculè Quinctilianus lib. 1 extremò cap. 4. *Noctu & diu* adverbiis annumerat. Leguntur enim cum præpositionibus ablativum regentibus, & cum adjectivis ablativi casûs. Plaut. *Hâc noctu somniavi*. Ennius: *Hâc noctu filô pendebit Hetruria tota*. Terent. *Cras cum primô lucu*.

Interdum.] Significat, *aliquando, aliquô tempore*. Cicero: *Interdum, vel potius nimium sæpe. Geminatio verborum habet interdum vim, leporem aliàs*. Festus: *Interduatim & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum & interim*. Hinc apud Plaut. Truc. act. 4. sc. 4. ubi legitur: *Vale Phronesium PH. jam me tuum oculum non vocas? DI. Id quoque interim futatim nomen commemorabitur* Scribendum censeo: *Id quoque interduatim nomen commemorabitur*.

Perinde] Significat, *similitudinem*. Plaut. *Omnes res perinde sunt, ut agas, ut eas magni facias*. Cic. *Habes à patre munus meâ quidem sententiâ magnum, sed perinde erit, ut acceperis*. Liv. 27. *Ut viseret agros cultaque ab incultis notaret, & perinde dominos laudaret castigaretque*. Sallust. *Mithridates corpore ingenti, perinde armatus*.

Postea,

Postea, posthac, posthinc, postibi, postilla, postinde, postmodo, postidea, postidem.] Significat, *post factum* vel *tempus aliquod*, vel *post tempora*, sicut supra, *antehac.* Ovid. 1. Fast. *Postea mirabar, quod non sine litibus esset.* Ubi *a* breve arguit nomen esse. Usus tamen talia fecit particulas, ex eoque *a*, sæpius producitur. Plaut. Merc. *Nescio quid meo animo est ægrè: postea hâc nocte, non quievi satis ex sententiâ*, pro, *tum verò, præterea autem.* Idem Stich. *Dejiciam telas aranearum. GE. miseræ algebunt postea.* Idem Curcul. *Eum qui vendidit mihi puellam, numquam postilla vidi.* Catul. *Nec sibi postilla metuebant talia verba.* Cic. *Id ne umquam posthac accidere possit, providendum est.* Virgil. *Posthinc ad naves graditur sociosque revisit.* Plaut. Mil. *Verberetur etiam, postibi amittendum censeo.* Et Stich. *Nunc intro ibo & sacrificabo, postibi jubebo nobis cœnam coqui.* Lucret. *In pedibus primum digitos livescere & ungues, Inde pedes & crura mori: postinde per artus Ire alios tractim gelidi vestigia leti.* Livius: *Si Ardeates arbitrium Senatui permittant, fore ut postmodo gaudeant se iræ moderatos.* Plaut. Cist. *Ubi id erit factum, ornamenta ponent, postidea loci qui deliquit, vapulabit.* Idem Aul. act. 1. sc. 2. *Nunc quo profectus sum ibo, postidem domum.* Sic in optimis libris veteribus legitur. Varro lib. 8. de ling. Latina. *Verbis, quæ non ad rationem sunt, oportet non uti. Sic enim obsolescent, ac postidem facilius corrigi poterunt.* Sic ibi lego, pro *postea idem.*

Præterea, præterhac.] Significat propriè, *præter* vel *ultra hæc, quæ jam dicta sunt*, aut *præter*, sivè *post hæc tempora*, aut *facta.* Cicero: *Est philosophi nobilis filius, homo præterea festivus.* Idem: *Tibi uni concedo, præterea nemini.* Idem: *Non possumus hujus, & præterea cujusvis civitatis esse cives.* Sallust. *Nunquam Hispanos præterea tale facinus facere ausos*, id est, *præterquam illô tempore.* Plaut. Rud. *Si præterhac unum verbum faxis, ego tibi comminuam caput.*

Præquam.] Significat idem quod in comparatione

ne alicujus imparis, si cum aliô majori aut minori conferatur. Plaut. Amph. *Parva res voluptatum est in vitâ, præquam quod molestum est.* Mostell. *Jam minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus est.* Aulular. *Nemo sine grandi malô, præquam res patitur, studuit elegantiæ*, id est, *plus quam res familiaris patitur.* Nam *præ* comparationem inæqualium significat, sicut & *ante.*

Præterquam.] Terent. *Verbum si mihi unum, præterquam quod te rogo, faxis.* Cicero: *Nullas iis præterquam ad te dedi literas.* Livius: *Multitudo coalescere in populi unius corpus nullâ re, præterquam legibus poterat.* Cor. Celsus: *Aqua frigida infusa præterquam capiti, etiam stomacho prodest*, pro, *non modò capiti.*

Præut.] Significat idem, quod *præquam.* Plaut. Mil. *Nihil hoc quidem est, præut alia dicam, quæ tu numquam feceris.* Amph. *Perii, ME. parum etiam præut futurum est, prædicas.* Menæc. *Modestior nunc est præut dudum fuit.* Ibid. *Folia nunc cadunt præut, si triduum hic erimus, tum arbores in te cadent.* Turpil. Epiclero: *Præut solent, me curæ somnô segregant*, id est, *plus solitô: præ eô modô, quô solent.*

Proin, proinde.] Significat idem quod *ideo, propterea, itaque.* Usurpantur etiam ad exprimendam similitudinem, sicut *perinde.* Terent. *Orationem sperat invenisse se, quare differat: proin fac apud te ut sis.* Cicero: *Proinde bonô animô sis.* Plaut. Amph. *Scio isthæc facta proinde ut proloquor.* Pœnul. *Proinde habet hic orationem, quasi ipse sit frugi bonæ.* Pseud. *Proinde ut quisque fortunâ utitur, ita præcellit.* Petron. *Senex exercitati vultus, sed cultu non proinde speciosus.*

Pronuper.] Significat, *nuper admodum.* Plautus Trin. *Quam sponsionem pronuper tu exactus es.*

Propalam.] Plaut. Mil. *Metuo ne hoc tandem propalam fiat nimis.* Idem Epid. *Minus jam sum furtificus, quam antehac, rapio propalam.*

Propemodum.] Significat idem, quod *ferè, pœne.*

Terent.

Terent. *Propemodum jam tibi habeo fidem.* Cicero: *Verba componere & propemodum dinumerare.*

Proporrò.] Lucret. *Et sibi proporrò quæ sint primordia quærunt,* id est, *insuper, porrò, præterea.*

Propterea.] Terent. *Haud propterea te rogo, ut hoc proferam.*

Proquam, prout.] Significant *comparationem parium.* Lucret. *Igitur parvissima corpora proquam, & levissima sunt, ita mobilitata feruntur,* pro, *quantô minora & leviora sunt, tantô etiam mobiliora.* Idem: *Nec satis est proquam largô se exæstuat æstu, unde queat tantum suboriri ac suppeditare.* Symmachus: *Non satis mihi videretur, proquam res postulat fungi debitum meum.* Cicero: *Tuas literas, prout res postulat, exspecto.* Idem: *Prout facultates ejus ferebant.* Interdum per Ellipsin *Pro* reticetur: Liv. *Homo, non quam isti sunt, gloriosus.*

Protenus seu *protinus.*] Significat, *porrò tenus,* continuatè tam temporis, quam loci ratione. Virgil. de Siciliâ Italiæ olim conjunctâ: *cum protinus utraque tellus una foret.* Idem: *Protinus aërii mellis cœlestia dona exsequar.* Idem: *en ipse capellas protenus æger ago.*

Subinde.] Significat, *deinde, paulò post.* Horat. *Si dicet rectè, primum gaudere: subinde præceptum auriculis hoc instillare memento.* Petronius & posteriores eô utuntur, pro *frequenter, identidem, per intervalla.*

Superquam.] Significat idem: quod *præterquam.* Livius 22. 3. *Primoribus superquam quod dissenserant à consiliô, territis etiam duplici prodigiô.*

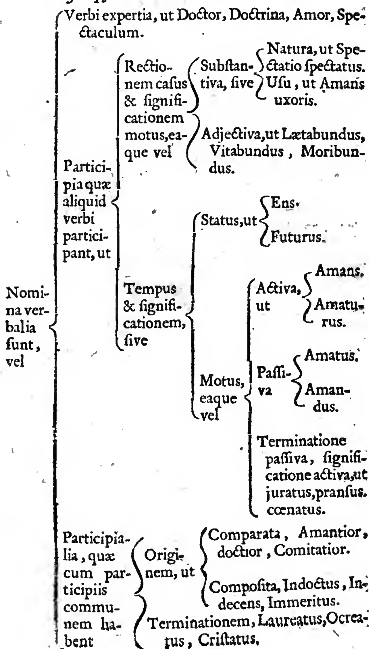
AUCTUARIUM ANNOTATIONUM.

PArticipia orationis partem feci à Nomine & Verbò diversam: quâ in re plus opinioni Grammaticorum, quam veritati dedisse me fateor. Verè enim nihil aliud participium est, quam verbale nomen, sed quod alicujus verbi accidentis sit particeps, qualia sunt cum tempus, tum casûs rectio, tum denique status, aut motûs significatio. Substantiva quippe verba statum, seu substantiam, aut subsistentiam significant, reliqua motum, id est, actionem; aut passionem. Rectè proinde nomina verbalia, id est, originem suam verbo debentia, vel à verbô derivata, trium generum fecerimus, ut eorum alia sint *Expertia verbi*, cum quibus nullum verbi accidens communicatur, alia *Participia*, quæ aliquod verbi accidens participant, alia denique *Participialia*, quæ aliquid participii, etsi nihil verbi participant. Nominum participium alia casûs rectionem & significationem motûs de verbi naturâ participant, eáque vel substantiva, vel adjectiva. Substantiva sunt, *Tactio, curatio*, & *tactus, curatus* quartæ declinationis, *Motio, motus, momen, momentum*: cujus generis nomina cum actionem significant, tum priscô more accusativum, id est, verbi sui casum regunt. Dicebant enim, *Quid tibi me tactio est? Quid tibi hanc rem curatio est?* Retentum quoque fuit, *Venio ad spectatum ludos*, & per *Ellipsin*, *Venio spectatum ludos*. Adjectiva sunt, *Vitabundus, lætabundus, ludibundus, moribundus*, quæ & actionis significationem & accusativi expressi, aut suppressi rectionem cum verbis suis participant. Dicitur enim *vitabundus*

hostes,

Synopsis Nominum Verbalium,

hostes, in cæteris ficut in *lætare lætitiam*, in *ludere ludum*, in *mori mortem*, subauditur. Alia participium nominum, sivè participiorum cùm tempus, tùm significationem, sivè statûs, sivè motûs à verbô ducunt. Nam *ens* & *futurus* substantiva sunt: activa verò *amans* & *amaturus*: passiva denique *amatus*, *amandus*. Nonnulla terminatione passiva, significatione autem activa, ut *Cautus*, *qui cavet*: *Juratus*, *qui juravit*: *Cœnatus*, *qui cœnavit*: *Pransus*, *qui prandit*: *Obitus*, *qui obiit*: *Occasus*, *qui occidit*. Participialia nomina vel originem cum participiis communem habent, vel terminationem. Prioris generis alia sunt comparata nomina, ut *Amantior*, *doctior*, *comitatior*: alia composita, ut *Indecens*, *indiligens*, *indoctus*. Sic *Indicens* apud Terentium Adelph. *qui non dixit*, act. 3. sc. 4. *Non me indicente hæc fiunt*. Et Cic. *Insciente me discessit*. Terminationem participiorum cùm illis communem habentia, sunt *Laureatus*, *ocreatus*, *cristatus*; eorumque similia. Verùm enim cùm ista spinosiora, quam ut tenera tironum ætas eâ possit intelligentiâ comprehendere, Magistros de iis admoneri satis mihi visum fuit.

Negotium idem significare quod *res*, *opus*, *factum* (Græcè χρῆμα, πρᾶγμα) & in adjectivis plerisque neutralibus subaudiri, ut sit ex iis, quæ Logici *Transcendentia* vocant (tamquam *ens* & *aliquid*, quæ cùm adjectiva sint, in iis *negotium* suppressum intelligitur) etsi satis in *Minervâ* planum factum est, non tamen ab re futurum videtur, pauculis hic demonstrari. Cic. lib. 2. Ver. 4. *Fecerunt ut ego istum accusarem: à quô mea longissimè ratio voluntasque abhorrebat*. Ubi notat Asconius: *A quô, à quâ re, à quô negotiô, accusationis scilicet*. Terent. Adel. act. 3. sc. 4. *Utinam hoc sit modò defunctum*. Ubi Donatus: *Hoc, id est, negotium*. Plaut. Cas. act. 3. sc. 5. *Timeo hoc negotium quid est*, pro eô quod aliter dicitur: *Timeo quid hoc sit*. Sic pro eô, quod omnes dicimus,

Quid mali est, Plautus dixit: *Quid mali negotii est.* Trin. act. 4. sc. 2. *Viden' egestas quid negotii dat homini misero mali?* Ubi in *quid* non minus subauditur *negotium*, ut plena oratio sit: *Quid negotium mali negotii dat egestas homini misero.* Est autem *negotium quid negotii* perinde dictum, ut *quæ res rei* sivè *rerum*, apud eundem Plaut. Men. act. 5. sc. 2. *Summum Jovem detestor. S E. quâ de re rerum omnium.* Terent. Heaut. act. 1. sc. 1. *Tantumne ab tuâ re tibi est otii, aliena ut cures?* subaudi *negotia*, ut Horat. *Aliena negotia curo excussus propriis.* Cicer. 2. Philip. *Si tum occisus esset, cum tu illum stricto gladiô insecutus es, negotiumque transegisses, nisi ille se sub scalas conjecisset, hisque oppilatis impetum tuum compressisset*; id est, *rem confecisses.* Idem: *Magnum negotium est navigare.* Ubi per *Ellipsin*, *negotium* omitti poterat, sicut apud eundem: *Quos enumerare magnum est, ita sunt multi. Magnum est iisdem uti sacris.* Ergo similiter in *multum est*, *parum est*, *nimium*, *plus*, *tantum*, *quantum*, subauditur *negotium*: pro quo aliter *res* dici solet: Cic. *Experiar, quidem, sed magna res est*: Plaut. Amph. act. 2. sc. 2. pro: *Parvum negotium voluptatum*, seu *parum voluptatum*, dixit *Parva res voluptatum est in vitâ.* Idem sæpe pro, *Ita opus*, seu *usus est*, aliàs, *ita negotium est*, aliàs, *ita res est*, dicere solet. Bacchid. act. 4. sc. 4. *Cum amicâ suâ uterque accubitum eatis: ita negotium est.* Ibid. *Cur id exquiris? C H. res ita est; dici volo.* Menæc. act. 1. sc. 1. *Quære patrem meum, ut veniat ad me, ita rem mihi esse dicito.* Mil. act. 2. sc. 6. *Cito transcurre ad nos, ita negotium est.* Terent. Eun. act. 1. sc. 2. *Sed ita res erat, faciendum fuit*, pro, *ita opus erat.* Similiter autem indifferenter dicitur, *Ut res nata est*, *ut negotium natum est*, pro *re*, & *pro negotiô.* Scipio Africanus apud Festum: *Ut negotium natum erat.* Plaut. Truc. *Ut rem natam video, accipiendum quod datur.* Idem Aul. *Pro re nitorem qui habent.* Lucret. *Quisque suum pro re consortem mœstus humabat.* Dictys

lib. 4.

lib. 4. *Armati instructique pro negotiò pugnam aggrediuntur*, id est, pro *re natâ*, *ut res ferebat*. Sed & *factum*, pro *res* dicitur, sæpéque subauditur. Plaut. Asin. *Non te provideram, ita iracundia obstitit oculis. ME. non mirum factum est*. Et Rud. *Haud miranda facta dicis, si Deos decepit & homines*. Et Men. *Mihi mira videntur te hic stare foris*. Et Pseud. *Mira sunt, ni Pseudolus est*. Et Mil. *Ante hoc factum semper hunc sum arbitratus servum nequissimum*, id est, *antehac*, quod ponitur pro *ante hæc*, subaudi *facta*, quod etiam in *postea*, *interea*, supprimitur. Eodem verò sensu dicitur, *Inter ea facta*, *inter ea negotia*, & *inter eam rem*. Plaut. Stich. *Inter illud negotium curavi, ut cœna esset cocta*. Et Cistel. *Inter rem istam huic respondi quod rogabat*. Rursum Stich. act. 1. sc. 1. *Nos ejus animum de nostris factis noscimus*; id est, *ex nostris rebus*. Et. Merc. act. 5. sc. 4. *Eamus intro, non utibilis hic locus factis tuis*, pro, *rebus tuis*. Et Most. a. 2. sc. 1. *Miserum est opus tum demum fodere puteum, ubi sitis fauces tenet*, pro, *misera res*. Propert. *Vincere cum Vejos posse laboris erat*, subaudi, *opus* seu *res*, ut Ovid. *Hic erit artis opus*.

De genere nominum in *ir* desinentium, nullam feci regulam, cum de *hir*, *hiris*, quod volam manus significat, cujus generis sit, sciri non possit: nusquam enim legitur, nisi apud Cic. 2. de Fin. in Lucilli loco, & apud Charisium lib. 1. sed sine adjectivo. *Vir* autem cum compositis *levir* & *trevir*, masculinum esse constat ex significatione, tum quia per *Apocopen* factum est, ex priscô *virus*, à quô fæmina *vira* dicebatur. Festus: *Querquetulanæ viræ putantur significari nymphæ præsidentes querqueto virescenti. Fæminas quas dicimus, antiqui Viras appellabant; unde adhuc permanent Virgines & Viragines*.

Pag. 149. ut docerem rectè dici, *Necesse aliquid habeo*, oblitus fui addere hunc Senecæ patris locum 6. Controvers. 3. *Sic a te alligatus est, ut necesse haberet, quod non expediebat.*

DE ORTHOEPEIA SEU RECTA LITERARUM Latinarum pronunciatione.

VEram Latini sermonis *Orthoepejam* (quam Quintilianus interpretatur *emendatam cum suâ virtute vocum explanationem*) explicare, nec multum habet utilitatis, & est vel doctissimis in omnique antiquitate versatissimis inconcessum. Jam scilicet unusquisque persuasum habet, suæ nationis homines optimè, rectius quidem certè, quam aliarum, linguam Latinam pronunciare, nec ullâ vel auctoritate, vel ratione adduci potest, ut eam pronunciandi rationem, cui jam adsuevit, mutare velit. Et qui peregrinas linguas earumque dialectos non didicêre, sunt ad judicium hâc de re ferendum ineptissimi. Non longè abiero. Itali homines literam *H* pronunciare non possunt, adeóque literam non esse facilè sibi persuadent: ex quo fit, ut non modò Hispanicum, Gallicum, & Germanicum sermonem ægrè addiscant, sed neque Latinum epigramma Catulli in Arrium sine justò aliarum nationum irrisu legere possint. Sinenses *R* non habent, sed ejus loco *L* proferunt, quod contra fit à Japanis. Galli non possunt efferre Germanicum *Ch*, nec Germani Italorum *Gn* & *Gl*, quæ sunt Hispanorum *Nn* & *Ll*. Accedit deinde, quod talis est ipsarum literarum, vocalium maximè, & diphthongorum conditio, ut vivam hominis vocem requirant, nec scriptô expo-

ni possint. Sed potissima omnis hâc in re difficultatis causa est interitus linguæ Latinæ: quæ quoniam abhinc mille annis amplius depravari cœpit, atque in usu esse desiit, Germaniæ populis Gothis, Francis, Burgundionibus, Suevis, Alanis, Vandalis & Langobardis ex suâ vernaculâ & ex vulgari Latinâ nova illa linguarum genera conflantibus, quibus Itali, Galli & Hispani hodie quoque utuntur, nisi quod multa Hispanicæ Arabes intulerunt: eô factum est, ut quæ literarum pronunciandi ratio apud Romanos fuerit, ne suspicari quidem possimus. Hoc nemini non facillimè probavero, qui sciat, quam irritum capiat laborem, si quis hodie exoticas linguas sine vivâ magistri voce discat. Ut enim Hispanus quispiam, aut Germanus, aut Gallus totum Boccacium & Petrarcham memoriæ mandarit, & Hetruscè elegantissimè scribere didicerit, si tamen numquam Italum hominem loquentem audierit, nec aliô præmonstrante pronunciationem Italorum didicerit, certissimum est, vix decimam quamque vocem ejus ore prolatam ab Italis intellectum iri, adeóque nullum ei cum Italis sermonis commercium esse posse. Itaque pro exploratissimo habeo, si Cicero in terris hodie exsistat, & non modò Gallos, Germanos, aut Hispanos, sed & illum ipsum florem illibatum Italiæ, Hetruscam dico Sirena *Johannem Ciampolum* Latinè loquentem audiat, fore ut ne unum quidem verbum satis percipiat: sicut neque nostrum quemquam declamante Cicerone plus, quam si Arabicè peroraret, intellecturum arbitror. Ut autem hoc fiat planissimum, eâdemque operâ complurium nationum homines errore suô liberentur, & quam ridiculè sibi linguæ Latinæ rectè pronunciatæ palmam afferant, intelligere possint, distinctè ac singulatim de iis, quæ rem explicatu adeò reddunt difficilem, ea in medium afferam, quæ inter legendum veteres scri-

ptores, præcipuèque Grammaticos, observavi, quæ quidem ad sex omnino capita revocari possunt: Nempe vel ad *Vocalium* cùm *simplicium* tùm *compositarum*, id est, *Diphthongorum* & *Triphthongorum:* vel ad *Consonantium* cùm *simplicium*, tùm *duplicium pronuntiationem.* vel ad *Accentum;* vel denique ad *Euphoniæ rationem.*

DE VOCALIBUS SIMPLICIBUS.

A, duplicem sonum habere, vix quemquam tam illiteratum inveniri arbitror, quin suâ sponte intelligat. In *Anna, Arra,* prius *a* perspicuè aliter sonat, quam posterius. Sed & tertium ejus sonum fuisse, qui ad *o* propius accederet, ex Festô discimus. Ait enim: *Fovii, qui nunc Fabii dicuntur:* & vicissim *horreum, antiquis farreum.* Sic hodie in Germanis Vestphali & Bavari, *Poter da mihi ponem*, pro, *pater panem.* Quartus ejusdem sonus affinis fuit Græco *η*, sivè eta; quam literam vox ovium exprimit, quæ est *bee, bee:* ex quo Latinis prius *beelare*, post *balare*, sicut Græcum *μήτηρ meeter*, Latini extulerunt *maater*, & ex *ma*, quô Græci adjurantes utebantur, ut *μὰ τὸν ἀπόλλωνα*, fecerunt *me*, ut *Mecastor*, quod Donatus monet, Hec. act. 1. sc. 2. Hinc suspicari licet, in *facio* fuisse *a* pronunciatum more Bononiensium, ut ab *e*, in *feci*, minimum interesset.

E, similiter duplici sonô effertur in *esse*, *peste:* testaturque Victorinus aliter *e* longum, aliter breve sonare. Tertius ejus sonus apud veteres ad *i* accedebat, velut ex iis, quæ subjiciam, testimoniis discimus. Quinctilian. lib. 1. c. 4. & 7. *E quoque I loco fuit, ut Menerva & Leber & Magester & Dijove & Veijove*, pro, *Dijovi* & *Veijovi: Livius & Pedianus, Sibe*

&

& *Quase scribebant. In Here neque E plane, neque I auditur. Nos nunc E literâ terminamus, at veterum Comicorum adhuc libris invenio:* Heri ad me venit; *quod idem in epistolis Augusti, quas suâ manu scripsit aut emendavit deprehenditur.* Varro 1. rust. 1. *Rustici veam dicebant, pro viam, & vellam pro villam.* Festus: *Me pro mi, seu mihi dicebant antiqui, & ameci per* E *literam efferebant.* Donat. in Phorm. act. 1. sc. 1. *Propter cognationem* E *&* I *literarum, non dubitaverunt antiqui* heri *&* here *dicere, &* mane *&* mani *&* vespere *&* vesperi. Servius in Æn. 2. *Veteres* Pennas *dicebant, non* Pinnas.

Sed & cum O, quandam literæ *E*, cognationem fuisse, frequens alterius pro alterâ commutatio arguit. Festus: *Helus & Helesa antiqui dicebant, quod nunc* Holus *&* Holera. Hemonem, hominem. Quinctil. 1. c. 7. *Vortices & Vorsus cæteraque ad eundem modum Scipio Africanus in* E *literam secundam vertisse dicitur.* Cassiodor. de Orthographiâ: *Vostra olim ita per* O, *hodie per* E, *ut Advorsum, adversum: Pervorsum, perversum: Votare, vetare: Vortex, vertex: Convollere, convellere: Amplocti, amplecti.* Priscianus lib. 1. *Antiqui Amplocti pro amplecti dicebant & Animadvorti pro animadverti.*

I, quoque duplici sonô exauditur in *ipsi*, *irriti*. Testantur autem Grammatici, alium *I*, longæ sonum fuisse, alium *I*, brevis, ac ne breve quidem uno eôdem sonô pronunciari solitum. Quintil. 1. c. 4. *Medius est quidam* U; *&* I, *literæ sonus: non enim sic* optimum *dicimus, sicut* opimum. Et cap. 7. optimus, maximus, *ut mediam* I, *literam, quæ veteribus* U, *fuerat, acciperent, Caji primum Cæsaris inscriptione traditur factum.* Festus: *Plisima veteres pro plurima.* Velius Longus de Orthographiâ: I, *litera interdum exilis est, interdum pinguis, ut in eô quod est* prodit, vincit, condit, *exilius, volo sonare. In eô verò, quod significatur* prodire, vincire, condire, *æque usque pinguescit, ut jam in ambiguitatem cadat utrum per* I, *quædam ha-*

 beant

beant dici, an per U, *ut est* optumus, maxumus. *In quibus annotandum, antiquum sermonem plenioris soni fuisse, & ut ait Cicero*, rusticanum, *atque illis fere placuisse per* U *talia scribere & enunciare. Manet eadem quæstio*, manubiæ, *an* manibiæ, libido *an* lubido. *Nos verò postquam exilitas sermonis delectare cœpit usque* I, *literâ castigavimus illam pinguitudinem, non tamen ut plenè* I, *literam enunciaremus.* Idem: *In* virô *&* virtute, I, *scribitur, & pœnè* V, *enunciatur. In* contumaci *melius puto* I, *servari. Venit enim* à Contemnendo: *etsi Nisus &* contumaci *per* V, *putat posse dici* à *tumore. Variè etiam scriptitatum est*, mancupium, aucupium, manubiæ: *si quidem C. Cæsar per* I, *scripsit, ut apparet ex titulis ipsius: at Augustus per* V, *ut testes sunt ejus inscriptiones.*

O similiter duplici sonô proferri ex *opto*, *porrò*, apparet; Sed in *Pono, poto*, bis idem sonus auditur. Victorinus etiam aliô sono O, productum, aliô correptum enunciari his verbis docet: O, *ut* E, *geminum vocis sonum pro conditione temporis promit. Qui* O, *correptum enunciat, nec magnô hiatu labra reserabit, & retrorsum actam linguam tenebit. Longum autem productis labiis; rictu tereti lingua arcu oris pendula sonum Tragicum dabit: cujus observationis & in* E *litera similis pænè ratio est.*

Tertius O, sonus fuit, sono V, affinis: quâ de re verba sunt Fabii lib. 1. cap. 4. O, *&* U, *permutatæ, invicem, ut* Hecoba *&* notrix, Culchides *&* Pulyxena *scriberetur, &* dederont *ac* probaveront. *Sic* Odysseus, *quem* Udyssea *fecerunt Æoles, ad* Ulyxem *deductus est. Nostri præceptores* cervom, servomque *scripserunt: nunc* U, *gemina scribuntur: sed neutrô modô vox, quam sentimus, efficitur.* Festus: *Quatenos antiqui dicebant pro* quatinus. Velius Longus: *Antiqui confusas* O, *&* U, *literas habuêre; nam* consol *scribebant per* O, *cum legeretur per* U, consul. *Unde in multis etiam nominibus variæ sunt scripturæ, ut* fontes, funtes:

fron-

frondes, frundes. Victorinus: *Augustus* mecom *per O, non ut nos per U, literam scripsit. Nam O, non solum pro brevi & longâ, sed etiam pro U, ponitur, ut* popolus, piacolum, hoic *pro* huic, fonus *pro* funus, *item alia multa.* Cassiodorus: *Frasto, nos per O, scribimus: antiqui per U, qui & O, pro U, usi sunt.* Poblicum *enim quod nos* publicum, *& quod nos* culpam, *illi* colpam *dixerunt, &* exsoles, *quod nos* exsules, *quod ex solô eant.* Prisc. lib. 1. O, *aliquot Italiæ civitates, teste Pliniô, non habebant, sed locô ejus ponebant U, & maximè Umbri & Thusci.* O, *convertitur in* U. Huc, illuc, *pro* hoc, illoc. *Virgil.* Hoc tunc ignipotens cœlô descendit ab altô. *Et pleraque quæ apud Græcos nominativum in* OS *terminant,* O, *in* U, *convertunt apud nos. Vetustissimi etiam* huminem, *pro* hominem *proferebant.* Funtes, *pro* fontes. Frundes, *pro* frondes. Fretu, *pro* fretô. Acherunte, *pro* Acheronte: *quæ tamen à junioribus repudiata sunt, quasi rusticô more dicta.* U, *quoque multis Italiæ populis in usu non erat, sed è contrario utebantur* O, *unde Romanorum quoque vetustissimi in multis dictionibus locô ejus,* O, *posuisse inveniuntur,* poblicum, polchrum, colpam, Hercolem *dicentes. Sed sivè longa, sivè brevis est* O, *affinis est cum* U, *ut* ebur, robur, βῶς, *pro* ebor, robor, bos. Servius in Æn. 8. *Hoc tunc ignipotens cœlô descendit ab altô,* id est, *Huc tùm: nam ante,* hoc, *adverbium loci fuit, quod nunc abolevit: nam crebrò in antiquis lectionibus invenitur, sicut in epistolis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione: dicens in adverbiis pro* U, O *plerumque majores ponere consuetos: & sic pro* huc, hoc *veteres dicere solebant, sicut pro* illuc, illo *dicimus. Unde etiam* hoc, *longum esse apparet, sicut* illo, *quod pro* illuc *ponitur.*

U, geminô sonô in *fructu* exaudimus, quamvis utrobique longum sit, adeòque more veteri *fructuu* scribi possit. Plautus ejus sonum *noctuæ* voci tribuit, quam ait *tu tu usque dicere.* Et Terentianus non aliud sonare testatur, quam OY, diphthongum Græcam.

Tertius ejus sonus cum *I*, quartus cum O, affinitatem habet. Et de hôc postremò jam veterum testimonia audivimus. De tertiò nunc nonnulla subjiciam. Velius Longus: *Variè scriptitatum est* mancupium, aucupium, manubiæ: *si quidem C. Cæsar per* I, *scripsit; at Augustus per* U. *Mihi videtur nimis rusticana enunciatio futura, si* artubus *per* U, *extulerimus: ita tamen existimo enunciandum, ut nec nimis* I, *litera exilis sit, nec* U, *literam scripseris enunciationis sonô cum nimis plenô, ac meminerimus artis Orthoepejæ esse, ut sivè hâc, sivè illâ literâ scripseris, enunciationis sonum temperet. Idem puto & in* clipeô, *per* I *scriptô observandum.* Victorinus. *C. Cæsar* optimus, maximus *scripsit, non ut nos per* U *literam. Messala, Brutus, Agrippa pro* sumus, *scripserunt* simus. Cassiodorus: Lacrumæ *an* lacrimæ; maxumus *an* maximus; *& si quæ similia sunt, scribi debeat, quæsitum est. Varro tradidit, Cæsarem per* I, *ejusmodi verba solitum esse enunciare & scribere: inde propter auctoritatem tanti viri consuetudinem factam.* Servius in Æn. 1. *In navibus stupa interponitur vasis, quam stipam dicunt.* Et Æn. 5. *Stuppa secundum antiquam orthographiam: nam stipa dicta est à stipando. Abusivè etiam linum dicimus.*

Y, Græcam esse vocalem omnes norunt. Eam Latini per U, efferebant, sed tertiô ejus sonô, qui ad similitudinem *I*, accedit, quomodo hodie U, Galli & Itali Alpibus finitimi pronunciant. Velius Longus: *Verrio Flacco videtur eamdem esse apud nos* U, *literam, quæ apud Græcos* Y, *namque his exemplis argumentatur: quod illi dicunt* cyminum, *nos* cuminum, *quam illi* cyparisson, *nos* cupressum, *illi* kyberneten, *nos* gubernatorem, *nec non ex ejusmodi* Theseus, Peleus, *& similibus affirmant.* Donatus in Hec. act. 1. sc. 2. *Pro* Syra, Sura *veteres legerunt,* U, *pro* Y, *ponentes, ut* Musia, Suria.

Scaurus de Orthogr. Y, *literam supervacuam Latino sermoni putaverunt, quoniam pro illâ* U, *cederet: sed*

cum

cùm quædam in nostrum sermonem Græca nomina admissa sint, in quibus evidenter sonus hujus literæ exprimitur, ut Hyperbaton *&* Hymnus *&* Hyacinthus *& similia, in eisdem hâc literâ necessariò utimur.* Cassiodorus de Orthog. Y, *literâ antiqui non semper usi sunt, sed aliquando locô illius*, U, *ponebant. Itaque in illorum quoque libris hanc scripturam observandam censeo*, Suriam, Suracusas, Sumbola, Sucophantas.

De Vocalibus Compositis, id est, Diphthongis & Triphthongis.

Diphthongus est sonus ex duarum vocalium sonô in unum conflatus, sic ut utriusque sonus exaudiatur, etsi non pari tempore. Aliàs enim prior vocalis integrum tempus, aut etiam duo tempora habet, posterior dimidium modò tempus, aut etiam tertiam partem temporis, ut in *ae*, *ai*, *ao*, *au*, & *eu* usuvenit: nam harum priores plenè efferuntur, nisi quod Germani inter *Ai*, *Ei*, *&* *Eu*, vix quicquam faciunt discriminis: posteriorum sonus ad aures ferè perit, adeo ut certò constitui non possit ultima in *musae*, *e* sit, an *i*, in *aura* & *euro*, *o*, an, *u*, ex quô factum, ut veteres indiscriminatim *musae* & *musai*, *Kaisar* & *Kaesar* scriberent. Sic *Aorelius* (quomodo in veteri saxô scriptum visitur) & *Aurelius* sonô vix discernuntur. Aliàs contra evenit, ut posterior vocalis habeat tempus unum, vel duo, integréque efferatur, prior verò semissem aut tertiam modò partem temporis consumat, adeóque mutilatè, seu raptim pronuncietur, ut in *eitur*, quod est tertiæ personæ verbum ab *eor*. Hic enim *i*, longa est, ac duorum temporum, sed *e*, propemodum absorbetur, ac vix tertiâ ex parte effertur. ut *e*, an *o* sit, dubium maneat: eòque factum est, ut pro tali diphthongô solum *i* scriberetur, sed *pingue*, ut à

Gram-

Grammaticis vocatur, cujus sonum Velius ad sonum *u*, propius ait accedere. Bavari hodie, nisi fallor, omnium optimè eam efferunt in wei / quod Latinè significat *quei* vel *qui*, id est *quô modô:* nec ipsum *quei* aliter Romanis pronunciatum, adeóque si in *quei*, prima demta sit litera, nihil prorsus eam vocem nec significatione, nec sonô à Bavaricâ wei interesse arbitror. Plauti Comœdia exstat, quæ *Capteivei* inscribitur, quam vocem hodie nemo, quam Bavarus, rectius pronunciaverit. Sextus Empiricus, *ai* & *ei* apud Græcos simplicem sonum habere ait, quia scilicet unius vocalium *sonus ferè perit ad aures* (quomodo in *Vir*, *de* V litera monet Velius) hoc est, minima tantum ejus pars effertur, ut propemodum nihil ejus ad aures perveniat: nec tamen prorsus intercidit, quod aliter vocalis simplex, non diphthongus foret. Itaque non solum *a* in *καὶ* profertur, sed etiam aliquid literæ Jota, etsi tam obscurè, ut sit ne *i*, an *e*, aures vix dijudicent. Similis est *ei* diphthongi ratio. Græci posteriorem vocalem integram, priorem ex tertiâ tantum parte pronunciabant. Latini non eandem in eâ efferendâ rationem tenuerunt. Elegantiores imitabantur Græcos, & *Binei* seu *Bini* eôdem prorsus modô, quô illi suum Βίνει efferebant, quod epistolâ ad Pætum Cicero testatur. Sed rustici ac messores, quíque urbanorum peregrinitatem effugere studebant, ut Græcorum dissimillimi essent, ex *ei* priorem plenè, posteriorem ex tertiâ tantum parte pronunciabant, ut vix Jota animadverteretur, velut ex Ciceronis tertiô de Oratore discimus. Similiter autem Varro. 1. rer. rust. cap. 2. *Villam*, quæ ex *vehillam* & *veillam* facta vox est, à rusticis *Vellam* efferri solitam auctor est, quô modò dubium non est, quin & antiquissimi Romanorum pronunciare fuerint soliti: nam *liber* posteriores fecerunt ex *leiber*, priore vocali suppressâ, quod contra veteres dixerant *leber*, posteriorem vocalem supprimentes.

mentes. Hinc porrò intelligimus multis aliis diphthongis idem ipsum usuvenisse, ut duplex earum esset pronunciatio, cum aliàs prior, aliàs posterior ejusdem diphthongi vocalis plenè sonaret: cujus rei insigne Germanicus sermo exemplum suppeditat. Vox Jeder / Germanis significat *unusquisque*. Prior ejus syllaba diphthongo *Ie* constat. Hanc qui elegantius loquuntur, sic pronunciant, ut *I*, audiatur plenum & duo tempora consumat, *e* verò tertiam modò temporis partem habeat ac vix sentiatur. Ripuarienses Germani contra *e* plenum efferunt duobus temporibus, sed *i*, non nisi ex tertiâ parte temporis, ut ferè ad aures pereat, quô modô prior in *Jesus* pronunciatur. Sic Hispani in *nuestro*, *u* plenum efferunt, sed *e* sic supprimunt, ut non nisi minima ejus pars audiatur: quod contra Itali in *unguento* ex *ue* posteriorem integrè pronunciant, priorem *u* tantâ celeritate, ut rectè Terentianus dicat, *eam parte tantum fungi temporis:* Velius verò, *eam ad aures ferè perire*. Sic in *fuisse* Lucillius facit, *u*, *i*, in diphthongum coalescere hôc versu: *Compernem aut varam fuisse Amphitruonis* ἄκοιτιν. Sed ejus diphthongi prior plenè effertur, altera vix tertiâ ex parte. Contra in hôc Horatii versu: *Præcipuè sanus, nisi cum pituita molesta est:* *u*, in *pituita* sicut in *vita* vix auditur, sed *i*, tamquam longa duobus temporibus effertur. Idem in *qui* seu *cui* usuvenit; nam sivè *c*, sivè *q* scribas, nihil ad pronunciationem interesse infrà demonstrabitur. In *cui*, integrè sonat prior vocalis, in *qui* posterior, ita ut multi priorem (*u* puta) prorsus extriverint, sic ut *qi* seu *ki*, Hispanicè & Gallicè *qui*, Hetruscè *chi* pronunciarent. Atque hôc discrimen in efferendis diphthongorum vocalibus non observatum Grammaticis Latinis turpissimum errorem objecit, ut *i* & *u*, sequentibus eas vocalibus, non diphthongi partes, sed conso-

consonantes esse crederent, alii tam vocalium, quam consonantium vim amittere pu arent. Sed qui cum diversarum nationum homi ibus versati sunt, variasque eorum diphthongos observarunt, quantum Grammaticos ratio fugerit minime laboriose intelligent. Certe in *Jam* & *Jus*, primam literam ita raptim efferri fatendum est, ut vix tertiam temporis partem absolvat: neque tamen suo prorsus sono caret, quod fieri in his necesse est, quæ consonantes dicuntur. Similiter in *Qua, quem, quis, quid, quod, lingua, sanguen, sanguis, suadeo, suetus, u* vocalis est, quia suum proprium sonum habet, etsi is ad aures ferè perit, quod in quâvis diphthongô alterutri vocalium usu venire necesse est, ne non una, sed duæ sint syllabæ. Huic consequens est, ut in *Va, ve, vi, vo*, & *vu* non aliter *V* efferatur, quam in *lingua, sanguen, sanguis*, sine ullâ scilicet etiam minimâ adspiratione, quod ratio nulla afferri possit, cur eadem syllaba ex iisdem elementis composita, aliter atque aliter proferri debeat. Itaque rectè Germani suâ linguâ **win** / sivè ut ipsi perperam scribunt, **wein** / ita proferunt, quô modô à Romanis, qui vinum eis intulerunt, pronunciari majores eorum audierant, quomodo hodie scilicet ipsi quoque Itali mediam syllabam in *Sang--ui--nis* efferunt: ubi *u* non est consonans, cum sine ullâ spiritûs vel afflatûs parte pronuncietur, secus quam iidem Itali in pronunciando *Vino* faciunt, ubi adspiratio aliqua seu flatus debilis percipitur, etsi non ita plenè, ut fit cùm Germanus **fino** profert. In quô etsi meritò ridetur, non tamen Italus culpâ vacat, & Germano Priscianus totidem verbis patrocinatur lib. I. *Apud antiquos Romanorum F litera, habebat hunc sonum, quem nunc habet V, locô consonantis posita*. Verum ego dubium non habeo, quin Priscianus allucinetur perinde ut cæteri, qui *V*, sequente vocali non in diphthon-

diphthongum concreſcere, ſed conſonantem eſſe crediderunt: & ſonum ejus non F, ſed Ⅎ digammate Claudianô efferri ſolitum certus ſum. Quod a[illegible]m de *ei* diphthongô dixi, priorem ejus vocal[illegible] tam correptô temporis momento pronunciari [illegible]itam, ut vix perciperetur, nec decerni ſatis poſ[illegible]e, *e* eſſet, an *o*, id hæc Feſti verba certius nobis faciunt: *Ab oloes dicebant antiqui, pro* ab illis; *nam literam non geminabant. Pilumnoe poploe in carmine Saliari ſunt Romani, velut pilis uti aſſueti.* Nimirum *oe* efferebatur prorſus ut Græcum *oi*, Terentianô & Victorinô teſtibus: unde in veteribus Terentii libris *Adelphoe*, & in prologô Caſinæ Plautinæ, *Cleiumenoe* legimus. In Græcâ verò diphthongô *oi*, litera *o* vix percipi poterat, nec ab *e* diſtingui, cum *i* pingue efferretur ſonô literæ *u*, ſivè *y* proximô, quem ipſum literæ *i*, in diphthongô *ei*, ſonum eſſe, ſupra ex Veliô Longô didicimus. Monet quoque Maximus Victorinus *Hoelas* & *Hylas* ſonô haud ferè quicquam differre, quod Inſcriptionum veterum mos confirmat, in quibus *Oiti*, *Oeti* & *Uti*, ſimiliterque *coera* & *cura*, *poenire* & *punire*, *loidos* & *ludos* paſſim legimus. Sed & Servius in principiô Æneid. 10. ad hæc Virgilii. *Quin intra portas atque ipſis prælia miſcent Aggeribus moerorum*— ita commentatur: *Mœrorum, antiqui pro* murorum: *nam veteres pleraque eorum, quæ nos per* u *dicimus, per* œ *diphthongon pronunciabant: & contra* punio, *pro* pœnio, *quod verbum à* pœna *venit: hinc eſt*, Punica regna vides: *cum* Pœnos *ubique legerimus.* Feſtus denique *Loebeſum*, inquit, *& loebertatem antiqui dicebant, liberum & libertatem, ita Græci* λοιϐὴ & λείϐω. Nimirum Latinis aliàs *leiber* (quod in C. Caſſii denariô Ant. Auguſtinus invenit) aliàs *loiber* nullâ pronunciationis differentiâ ſcribebant, cum utrumque *liber* ſonaret, ſed *i* pingui, quod inter *u* & *i* exile medium ſonum obtinere ſupra demonſtratum eſt: idemque ipſum apud

Græcos obtinebant, ut λείβω, λοίβω & λίβω, quod Latinis est *libo*, indifferenter scriberent & pronunciarent, ita scilicet, ut in λοίβω & λείβω, Jota plenè duobus temporibus efferretur, sed prior vocalis ob pronunciationis celeritatem relinqueretur in ambiguô. Nihil ergo jam mirum est animi dubios fuisse Athenienses, λοιμὸν ne, id est, *pestilentiam*, an λιμὸν, id est, *famem*, versus hic Delphis ex oraculô redditus minaretur: ἥξει Δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ; siquidem fieri facilè potuit, ut surdè audientes Jota longum seu pingue ab exili non distinguerent. Est autem in λιμὸς, Jota breve sivè exile, in λοιμὸς verò longum ac pingue. Neque tamen non idem ipsum in *oi* & *oe* fieri potuit, quod in *ai*, *au* & *ei*, supra diximus factum, ut prior *o*, in aliquibus vocibus plenè efferretur, posterior *e* vel *i*, tam correptè, ut distinctus & certus ejus sonus ad aures non accederet, quod Suevi & Bavari faciunt in verbo **Woint**/ quod est *plorat*. Sic certè nihil impedit, quin *proinde* pronuncietur in hôc Maronis versu: *Proinde tona eloquio, solitum tibi, meque timoris*. Si quis tamen sonô literæ *o* suppressô, *i* pingue ibi efferre malit, cum eô nec verbum commutatum volo, qui cum maximè hoc nunc agam, ut de veteri Linguæ latinæ pronunciatione nihil prorsùs explorati haberi posse demonstrem. Nunc de Diphthongis quædam veterum testimonia recitari operæ pretium fuerit.

Quinct. lib. 1. cap. 7. A I, *syllaba, cujus secundam nunc* E, *literam ponimus, variè per* A *&* I, *efferebant: quidam semper, ut Græci: quidam singulariter tantum, cùm in dativum, vel genitivum casum incidissent*, id est, quidam semper *Musai* pro *Musæ* dicunt, quidam tantum in genitivô & dativô singulari.

Velius Longus: *Ea quæ nos per* A E, *antiqui per* A I, *scriptitaverunt*, Juliai, Claudiai. *Et nihil obstat, quô minus hôc aut illô modô scribamus in utrôque numerô.*

Terentianus: *Alpha semper atque Jota quem parant*

Græcis

Græcis sonum, A *&* E *nobis ministrant: sic enim nos scribimus.*

Scaurus de Orthograph. *Apud antiquos* I, *litera, pro* E, *scribebatur, ut testantur metaplasmi in quibus est ejusmodi syllabarum deductio, ut* Pictai vestis, *&* Aulai in medio, *pro* pictæ *&* aulæ: *sed magis in illis* E *novissima sonat, & præterea quoque antiqui Græcorum hanc syllabam per* A E *scripsisse traduntur.*

Festus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus* Ollas, *quia nullam literam geminabant. Auxilla*, olla parvula. *Ausculari*, pro Osculari, quod est os cum ore conferre. *Aurum* rustici *orum dicebant, & auriculas, oriculas.* Atque ex hôc formavit Catullus *oricillam.*

Priscianus lib. 1. AU, *videtur quasi pati divisionem, cum* I, *post* U, *addità, transit eadem* U *in consonantium potestatem, ut* Gaudeo, gavisus. Ναύτης, navita. & ναῦς, navis. *Contra fit à* Lavor, lautus: faveo, fautor: avis, auceps, augurium, augustus. *Transit quoque* AU, *in* O; *productam more antiquô, ut* lotus, *pro* lautus: plostrum, *pro* plaustrum: cotes, *pro* cautes: *sicut etiam contra pro* O, A U, *ut* Austrum, *pro* ostrum: ausculum, *pro* osculum, *frequentissiméque hoc faciebant antiqui.*

Hic non satis scio tutóne Prisciano de omnibus credamus, quoniam & ratio & auctoritas suadere nobis videtur; ut inter *nauta* & *navita* nihil credamus fuisse discriminis, nisi quod *i*, in *navita*, propter pronunciationis celeritatem extrita fuerit, sicut in *fauitor*, quô Plautus utitur primâ correptâ. Et Cicero inter *Cauneas* & *cave ne eas* perpusillum interfuisse significat, ita, ut qui audiret *Cau ne as*, sibi *cave ne eas* dictum putare posset, quasi esset: *Cau--e n'eas*, ut *u* simul cum *a*, non cum *e* efferretur: quod si verum esset, etiam *nau--ita*, non *na--vita* pronunciandum foret: quid hic veri sit, ab aliis doceri aveo.

Lucretius lib. 2. *Aut nulla inter se duo sunt ex omnibus eadem.* Hic *EA*, diphthongum habemus, sicut

etiam in hôc versu Terentii prolog. Adel. *Eam commorientes Plautus fecit fabulam.* Et in hoc Virgil. *Nec tantum Rhodope miratur & Ismarus Orphea.* In hâc porrò diphthongô, *e* plenè efferri arbitror, *a* verò non nisi ex semisse aut tertiâ parte.

Lucillius: *Uni se atque eidem studio omnes dedere & arti.* Hic diphthongus est, de cujus pronunciatione diximus, Latinos scilicet & Græcos semper posteriorem plenè extulisse pingui quôdam sonô, qualis ferè est tertius *u* literæ, sivè *y*. Vetustiores tamen Romani & rustici, *e* plenum pronunciabant, ut *i* ferè tollerent: quos imitati posteriores, dixerunt *Calliopea* & *Chorea*, cum in Græcô esset *ei*, teste Priscianô, qui & ista monet: *In vocalibus sunt affines* E *correpta, sive producta cum* E I *diphthongô, quâ veteres Latini utebantur ubique locô* I *longæ, more antiquô Græcorum.*

Virgilius: *Rege sub Eurystheô fatis Junonis iniquæ.* Idem: *simul accipit alveô.* Idem: *Unô eôdemque igni sic nostrô Daphnis amore.* Lucret. *Omnia jam seorsum carnes ancisa recenti.* Hic est diphthongus, in quâ *e* plenè efferendum puto, ut *o* minimam partem temporis consumat, ex eôque *o*, an *u* sit, satis distinctè sciri non possit.

Virgilius: *Præferimus manibus vittas ac verba precantia.* Idem: *Bis patriæ cecidêre manus, quin protinus omnia.* Hic *IA*, diphthongum habemus, in quâ prior vocalis plenè effertur, quod Vittembergenses rusticos facere animadverti, pro quô cæteri Germani posteriorem *a*, duobus temporibus pronunciant suppresâ priore *i*, quod ipsum faciunt omnes in *Jam* & *Allelu--ja.* Grammatici hic suas *Synæreses* & *Synalœphas* obtrudere conantur, sed nihil afferunt, cur Latini non æquè atque alii populi diphthongum credantur extulisse.

Virgil. *Immortale jecur tundens fœcundaque pœnis.* Hic *IE* diphthongum habemus, in quâ posterior *e*, plenè

plenè pronunciatur, priore *i* ad aures quasi pereunte. Germani tamen, ut dixi, alteram præterea ejus efferendi rationem servant, in voce Jedet/ ut *i* plenum efferant, *e* verò non nisi tertia ex parte.

Sed hôc locô contradici potest, *Jacet, jecur, Jovem, juvat*, propterea non esse diphthongum, quia *i* fit consonans, cujus rei causa sit, quoniam non sit vocalis, ut quæ syllabam non faciat longam, quod omnes diphthongi faciunt, & quoniam consonanti brevi subjecta, syllabam naturâ brevem faciat positione longam, quod consonantis proprium esse nemo ambigit. Cum enim *ad* sit brevis, tamen in *adjuvat* fieri longam positione, & *ju* brevis est, cum unaquæque vocalis unum tempus habeat, adeóque diphthongus nisi δίχρονος, seu duorum temporum intelligi non possit. Ad hoc respondetur, Grammaticorum regulas de syllabarum dimensione ex positione & diphthongô nonnullâ correctione indigere. Positione enim non modò syllaba, naturâ brevis, fit longa, sed etiam naturâ longa fit brevis. Est autem *Positio* vel *Vocalium*, vel *Consonantium*. *Credimus an qui amant ipsi sibi somnia fingunt.* Hic *qui* naturâ longum, fit breve positione vocalis, quia nimirum ante vocalem posita est: Et *Insulæ Ioniô in magnô, quas dira Celæno. Stipitibus duris agitur sudibusve præustis.* Hic *AE* diphthongus ex longâ fit brevis positione vocalis consequentis, quia scilicet posterior diphthongi vocalis minimam modò temporis partem habet, quæ sequenti vocali quodammodo accrescit, quod tamen semper fieri nihil necesse est. *Ad* in *adjuvat* longum fit, non ex positu consonantis, sed ejus vocalis, quæ propter moram, quam pronunciationi affert, consonanti fit similis: nec enim tam celeriter, ac sine impedimentô decurrit pronunciatio, quam in *adipe, aditu:* atque ab hâc causâ Lucretius, *aqua* & *liquidus*, nonnunquam primâ productâ extulit. Sed hæc mora in *pluvia* voca-

lem ante se positam propterea non retardat, quia brevissima temporis pars, quæ est in priore diphthongi literâ, utrique vocalium, hoc est, antecedenti & consequenti velut contribuitur, quod præcedente consonante, tamquam soni experte, fieri non potest. Similiter in *Favitor*, prima quamvis longa à Plautô corripitur in prologô Amph. *Si cui favitores delegatos viderint. Virtute ambire oportet, non favitoribus.* Nimirum *Au* fit brevis positione, quia ponitur ante vocalem *i.* quô exemplô nihil peccabit, qui *Gavisus* primâ brevi dixerit, ut sit *Gav--isus*, non *Ga--visus*.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Litera* I, *sibi insidit. Conjicit enim est ab illô jacit.* Hæc *ji*, diphthongus est, in quâ prior *i*, minimam temporis partem absolvit, eoque factum est, ut eam veteres sæpe exterrerent, & *Conicit, obicit, subicit*, mediâ brevi efferrent. Virgil. *Tityre pascentes à flumine reice capellas.* Hinc porrò intelligi potest, nullam fuisse rationem, cur negarent veteres, *v* similiter sibi insidere in *Vulnus, servus*, ut in *conjicit, subjicit.* Par enim utrobique est ratio.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac possis reperire inolentis olivi.* Hic Triphthongum, in eâque *O A*, diphthongum habemus, quâ & rustici in Germaniâ alicubi utuntur, cum unô sonô Joa pro Ja efferunt, quæ est affirmandi particula: quos si Terentianus audisset, de Diphthongô *oa* minimè dubitasset, quemadmodum nec de *ou*, qua Horatius utitur: *Pasco libatis dapibus prout cuique libido est.* Hanc Bavari in appellandâ vacca exprimunt, cum dicunt Kou / ut prior vocalis *o*, vix exaudiatur, quomodo & Latini *loumen*, *loucem* & similia videntur extulisse, qualia Inscriptiones veteres exhibent, *Courato, joussit, joudicare*, &c.

Velius Longus: *V, literam digamma esse interdum, non tantum in his debemus animadvertere, in quibus sonat cum aliquâ adspiratione, ut in* valente *&* vitulô: *sed*

etiam in his, quibus confusa hæc litera est in eô quod est quis: *nam si omnino hæc vocalis est* V, *procul dubiô hæc syllaba longa esset, quoniam numquam duæ vocales coëunt, ut non longam syllabam faciant.*

Hoc verum est de vocalibus, quæ paribus temporibus efferuntur, ut unaquæque tempus unum habeat. Tum enim duo sunt tempora, quæ syllabam longam faciunt. Sed dispar est ratio in diphthongô *Va, ve, vi, vo*, cum posteriores vocales plenè efferuntur, prior verò vix tertiam temporis justi partem consumit, ac vix sensibilem pronunciationi moram affert, proptereáque sæpe cùm scribendô, tùm pronunciandô exterebatur, ut esset *Qis*, *qod*, *qotidie*, velut infra de consonantibus docebitur. Hôc locô illud observandum moneo, Velii Longi ætate (quæquæ illa fuerit) *V*, literæ vocalibus præpositæ duplicem sonum fuisse, alterum sine ullâ adspiratione in *Qua, que, qui, lingua, suadeo, suetus*, alterum cum adspiratione nonnullâ, vel potius flatu, prorsus ut hodie quoque Itali in *Vado, vento, vino, volo* & *vulgo* pronunciant. Sed veteres Romanos satis exploratum est, ad quemcumque flatum seu fortem, seu debilem, nullâ aliâ notâ, quam *F* literâ usos fuisse, sicut *H* literâ ad halitum, seu spiritum, vel adspirationem. Non igitur Æolicum digamma Ⅎ, sed *F*, dimidiatum Itali hodie in *Vini* voce efferunt, adeóque Germanos *F*, plenum efflantes irridere non debebant. Illud tamen minimè negaverim, jam tum Theodosiô imperante digamma cum flatu aliquô pronunciari fuisse solitum. Servius enim ejus ætatis Grammaticus propter affinitatem ex *Henetis Venetos*, ex *Heliâ Veliam* exiisse credidit. Verba ejus sunt in Æn. 6. *Velia dicta est à paludibus quibus cingitur, quas Græci ἕλη dicunt. Fuit ergo* Helia: *sed accepit digammon, & facta est* Velia, *ut Henetus Venetus.* Sed de digamma ejusque usu plura qui volet, apud Priscianum librô primô videre poterit.

TRIPHTHONGI.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Aut unam longam vocalem faciunt, ut veteres scripsêre, qui geminatione earum velut apice utebantur* (ut maater, feelix, abiire) *aut duas* (ut Musae) *nisi quis putat etiam ex tribus vocalibus syllabam effici, quod nequit, si non aliquæ consonantium officiô fungantur.*

Terentianus: *Syllabam nec invenimus ex tribus vocalibus.*

Annæus Cornutus: *Tres vocales quibusdam videntur esse sub unâ syllabâ* V A E: *errant, si ita putant, nam nusquam neque apud Græcos, neque apud Latinos ex tribus vocalibus syllaba constat: quare hic Digamma erit, & duæ vocales.*

Charisus lib. 1. *Syllabæ naturâ longæ, cum singulæ vocis literæ producuntur, ut* A *aut* E (in maater, feelix) *aut cum duæ, ut* V A (in vado) *aut cum tres, ut* V A E (in aquæ.)

Sic habemus, veterum alios Triphthongis locum dedisse, alios easdem repudiasse, propterea quod ex tribus temporibus syllabam longam constare non posse, rectè judicarent. Sed illos cogitare æquum fuit, diphthongos per se non habere duo tempora, sed unum modò tempus & semis, imò ne semis quidem, sed tantum tertiam partem temporis propterea, quod semper altera vocalium eâ celeritate effertur, ut ferè ad aures pereat. Itaque sequente vocali diphthongi corripiuntur, si prior earum vocalis plenè pronuncietur. Sed per accidens seu fortuitò & ex eventu producuntur, quoniam scilicet consonans eas excipit, quæ nullum habet sonum, cum quò vocalis diphthongi posterior, quæ vix exauditur, coalescere queat. Atque hæc demum vera est productionis ratio, non illa, quam Priscianus reddit, quod scilicet consonans dimi-

dimidium tempus habeat, adeóque cum vocali diphthongi antecedente tempus integrum absolvat. Consonans enim nullum omnino sonum proprium habet, proptereaque nec minimum temporis momentum facere potest. Accipio tamen, quod dat Priscianus, diphthongos sequente vocali duo tempora non habere Verba ejus lib. 1. sunt.

Invenitur hæc diphthongus A E *vel* A I *in mediâ dictione correpta tunc, quando compositæ dictionis antecedentis in fine est sequente vocali, ut* præustis. *Virgil.* Stipitibus duris agitur sudibusve præustis: *Homerus:* —— ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι. Oe *quoque vel* Oi *idem patitur apud Græcos. Æschylus:* ἴστρος τοιαύτας παρθένου λοχεύεται. *Unde quidam non sine ratione unum tempus & semis singulas eas habere dicunt. Ideóque si consequatur consonans, quæ dimidium tempus habent, omni modô producuntur.*

Jam quod *V*, in *VAE*, digamma vocant, & cum quôdam flatu proferri volunt, eôque nomine consonantibus accensent, vel vox Italica *GVAI* (ex Latinô *Væ* facta, quam Suevi WAJ efferunt) & priscum *aquai*, errorem eis eripere debebat: nam neque vel minimum ullius flatus, sivè adspirationis hic est vestigium, neque aut *g*, aut *q*, cum flatûs notâ consequente pronunciari potest, nisi quis tamen Romanos, Sarmatarum more *Qfamqfam*, pro *quamquam*, enunciasse putet.

Triphthongi *VAV* aliud exemplum non habeo, nisi quod Varro ipsum *V*, digamma *VAV* appellandum putavit. Bavari WAO seu WAO/ quod *ubi* significat, ita efferunt, ut o plenum sit, priores duæ vocales vix exaudiantur, adeóque triphthongus non nisi duorum est temporum, quomodo apud Græcos ηυ, & ωυ, non sunt trium temporum, etsi η & ω, velut longæ, duo absolvunt tempora: eô quod υ insigni labiorum pressu comprimatur. Unam verò syllabam duo tempora & semis habere posse,

ipse quoque Priscianus & alii agnoscunt, tamquam in *Juno*, ubi *u* longa duorum est temporum, *i* verò vix dimidium tempus, atque adeò non nisi tertiam temporis partem conficit.

Virgilius: *Seu lentô fuerint alvearia vimine texta.* Hic *VEA* triphthongum habemus. Ubi si quis *v*, consonantem esse & cum adspiratione aliquâ proferendam contendat, eum docere velim, cur ergo in *laquearia*, *u* nihil habeat flatulenti.

In *Quei*, quô veteres utebantur pro *qui*, tripthongum esse satis jam planum est.

Horat. *Quis sudor vietis aut quam malus undique membris*. Hic in *vietis* (quæ vox est dissyllaba) prior syllaba ex Triphthongô duorum temporum constat: nam *v* & *i*, vix unum tempus consumunt. *V* verò sine omni flatu proferendum, ex voce *quietis* disci potest.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac possis reperire inolentis olivi.* Hic triphthongum *VOA* habemus, cujus media vocalis plenè effertur, prima & ultima ferè ad aures pereunt.

Catullus: *Quoi dono lepidum novum libellum.* Hic triphthongus *VOI*, mediam vocalem habet plenam ac duorum temporum, cum extremæ duæ propter pronunciationis celeritatem vix simul unum tempus conficiant.

DE CONSONANTIBUS SIMPLICIBUS.

B.

B, Romani sic efferebant, ut à *p*, quam minimum differret: quæ causa est, cur in saxis inscriptum videamus, *Apsolutus*, *apsens*, *opses*, *optinere*.

Quincti-

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cum dico* obtinuit: *secundam* B *literam ratio poscit, aures magis audiunt* P.

Scaurus de Orthographiâ: B, *cum* P *consentit, quoniam origo eorum non sine labore conjunctione revelli à quôquam potest. Græci* πυῤῥίαν, *nostri* Byrriam: *& quem Purrum, antiqui* Burrum: *Balatium,* Palatium: item *Poplicolam,* Publicolam: *Scapillum,* alii Scabillum dicunt.

Hanc pronunciandi rationem qui Germanis hodie in usu esse prædicat, quos ille Germanos dicat nescio. Ego quidem numquam ejus nationis quemquam audire memini, qui *Ponum* pro *Bono* efferret. Sed plerosque scio pro *B*, efferre digamma sivè *V* consonantem quam dicunt, sed sine adspiratione ullâ, ut in *Bene* perinde sonet, atque *V in Quæne*, sivè *W*, quomodo ipsi scribunt. Maximè verò omnium in eô sunt ridiculi, qui Bavaricâ dialectô utuntur. *Wacchus* enim dicunt, pro *Bacchus*. *Wuarca,* pro *Barca*. *Wonus,* pro *Bonus*, sicut U in *Quoniam*.

Nec tamen tolerabilius peccant Hispani & Vascones, qui *B*, & *V*, adspiratam inter se commutant: nam inter *bibere* & *vivere* nihil faciunt discriminis, nec inter *Baro* & *Varo*, *bellum* & *vellum*. Et in re divinâ faciendâ Sacerdotes sic loqui audiuntur: *Per Christun Dominun nostrun, qi tecum bibit & reg--nat in sæcula sæculorum*. Est autem error iste pervetus, ut in saxorum veterum Inscriptionibus passim videre est: nam ibi *Bibus*, pro *vivus* sæpius legas, *Vase*, pro *base*: *Plevi*, pro *plebi*: *Vene*, pro *bene*: *Abe*, pro *ave*: *Bale*, pro *vale*.

C.

C ante *A*, O & *V*, rectè hodie ab omnibus pronunciatur. Sed ante *E*, *I* & Y, aliæ nationes aliter efferunt, malè tamen omnes: Hispani, Galli & Cisalpinæ Galliæ Itali, *Cicero* sic pronunciant, ac si esset *Dsidsero*, Germani Tsitsero. Maximè ridiculi &

li & odiosi sunt Hetrusci, inprimisque Florentini, qui in *Cicero* aliter primam, aliter mediam syllabam efferunt, utrobique scil. strepitum, sivè *S* densum autpingue, sed ei in priore syllabâ, *t* præmittunt. *Strepitum* voco, quem Germani per Scha/ Sche/ Schi/ scribunt: Galli per *Cha, Che, Chi*: Hetrusci per *Scia, Scie, Scio*, Hispani per *Xa, Xe, Xi*, aut *Ge, Gi*, aut *Je, Ji*, etsi ab annis non ita multis morem hunc Hispanæ mulieres mutarunt, ita ut ista cum adspiratione efferant, ut χ Græcum, vel Ch Germanicum, vel gutturale *Ca* Hetruscorum, quod ipsi *La gorga* vocant, cum *Duca* pronunciant, ut Germani *Ducha*, Hispanæ fæminæ *Duxa* vel *Duja*. Galli id efferre non possunt. Hetrusci ergo *Cicero* sic pronunciant ac si Germanus legeret Tschischero/ Hispanus veteriore modô, *T--xixero*. Itaque si nihil aliud inter hodiernam & veterem Romanorum pronunciationem esset discriminis, vel hujus solius literæ pronunciatio omne inter nos linguæ commercium impedire posset. Illi enim *KIKERO* efferebant, sivè ut Italus scriberet, *Chichero*, ut Gallus & Hispanus *Quiquero*.

Fest. *Prisci pro* acipenser *dicebant* aquipenser, *pro* sexdecim, sexdequim. *Ex Græcô* κάρκαρα *feceruntfebrim* querqueram *&* carcerem; *quia scilicet* κάρκαρ *efferebant*.

Quinctilian. 1. c. 7. *Quidam K necessariam credunt quoties A sequatur, cum sit C litera, quæ ad omnes vocales vim suam perferat*. Ergo nulla prorsus inter *ka* & *ca*, inter *ke*, & *ce*, inter *ki* & *ci*, fuit pronunciationis differentia: proindeque Cato pro *dicam*, scribebat *dicem*, & *faciem* pro *faciam*, ut eodem capite Fabius auctor est. Et Livius lib. 21. *Saguntum* à *Zacynthô* nomen duxisse monet, quoniam scilicet *cy* Græcorum, à *Gu* Latinorum sonô vix quicquam interesset.

Julius Hyginus apud Servium Æn. 8. *Cum Romani euntes per Tusciam interrogarent Agyllinos, quæ diceretur*

tur civitas, illi utpote Græci quid audirent ignorantes, & optimum ducentes, si eos prius salutarent, dixerunt χαῖρε· *quam salutationem Romani nomen civitatis esse putaverunt, & detractâ adspiratione eam* Cære *nominaverunt.*

Ergo inter Latinum *Cære* & Græcum χαῖρε nullum aliud soni discrimen fuit, quam quod in Græcô esset adspiratio: ex quô planum fit *Cæsar* Romanis itidem ut Germanis hodie pronunciari solitum, nempe Kaisar/ quomodo & Græci scribebant. In compluribus quidem Claudii Imp. Inscriptionibus *CAISAR* disertim perscriptum visitur, ut mirari satis non possim, quâ ratione barbarum nostrate Zesar vel *Tschesar* aut *Tsciesar* aut *T-chesar* (quomodo Germani & Galli Hetruscum *Cesar* scriberent) subrepere potuèrit. Similiter autem aliàs *pulcher*, aliàs *pulcer*, nullô ferè pronunciationis discrimine scribi solitum ex Grammaticis discimus.

D.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. T *literæ cum* D, *quædam cognatio est: quare minus mirum, si in vetustis operibus urbis nostræ & celebribus templis legantur Alexanter & Cassantra.* Et cap. 7. *Illa quoque servata est à multis differentia, ut* A D, *cum esset præpositio,* D *literam, cum autem conjunctio,* T *acciperet.* Multi ergo *ad* & *at* indifferenter pronunciabant.

Festus: Apot *antiquis erat, quod postea* apud.

Idem: Odefacit *veteres dicebant pro* olfacit, & dacrimas *pro* lacrimas, *item* dautia *pro* lautia: impelimenta *pro* impedimenta.

Scaurus de Orthograph. Seddam *antiqui dicebant, quam nos* Sellam.

Victorinus: Kadamitatem *veteres & scribebant & dicebant pro* calamitatem. *Communionem enim habuerunt literæ hæ apud antiquos, ut dinguam & linguam:* dacri-

dacrimis & lacrimis: capitodium & capitolium: & sella à sede: olere ab odore.

Terentius Phorm. act. 2. sc. 2. *Rete accipitri tenditur.* Ubi Donatus: *Legitur &* tennitur. *Habet enim* N *litera, cum* D *communionem.*

Servius in Georgic. 2. D I, *in Media, sine sibilô proferenda est: Græcum enim nomen est, & Media provincia est.* Hinc apparet in Latinô vocabulô *medio, D* cum sibilô proferri solitum. At enim *D* cum sibilô est consona duplex Z. Dicebant ergo *Mezo*, quomodo hodie quoque Itali suâ linguâ pronunciant. Sed & hoc ab eâdem pronunciatione ortum video, ut *Zabolus* dicerent, pro *Diabolus*, *Zata*, pro *Diæta.*

Antiquissimi vocalibus *D* adjiciebant, ut in columnâ rostratâ Duilii: *In altod marid pugnandod cepet:* pro *In altô mari pugnandô cepit.* Alii vocalibus duabus hiatus vitandi causâ interponebant, sicut in *Redeo, redambulo, redigo, redarguo, prodest*, adhuc apparet. Hinc Plautinum *antidhac*, pro *antehac. Antideo*, pro *ante eo.* Horat. *Omnem crede diem tibid illuxisse supremum.* Idem: *Maled ominatis parcite verbis.* Vide Muret. 14. Var. lect. 19.

F.

Hæc nota flatûs est, quam Priscianus monet *non tam fixis labris esse pronunciandam quam P H.* Cicero pro Fundaniô (ait Fabius) testem irridet, qui primam Fundanii literam dicere non posset, nimirum Græculus ille *Bfundanium* proferebat, qui literæ Græcæ φ sonus erat. Similiter Græcorum & Latinorum interjectionem *Phui* vel *Phy* (quæ est aspernantis aliquid, ut spurcum aut fœtidum) Germani hodie Bfui vel Pfui pronunciant.

Priscianus lib. 1. *Apud antiquos* F *litera hunc habebat sonum, quem nunc habet* V, *locô consonantis posita. Unde*

Unde antiqui A F *pro* A B, *scribere solebant, & sifilum pro* sibilum *dicebant.*

G.

Festus: *Antiqui per* C *literæ formam nihilominus* G *usurpabant.* Acetare *dicebant, pro* agitare. *Prodigia, quod prodicunt futura, permutatione* G *literæ: nam quæ nunc* G *appellatur, ab antiquis* C *vocabatur. Quincentum per* C *literam usurpabant antiqui. Negotium, quod non sit otium. Neglegens dictus est, non legens, neque delectum habens quid facere debeat, omissâ ratione officii sui.*

Quinctilianus lib. 1. c.4. *Quædam scribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus,* C *literâ notatur: nec Cneus eam literam in prænominis notâ accipit, quam sonat.*

Servius Geor. 1. *Amurca per* C *scribitur & per* G *pronunciatur, ut* C *Gajus,* C N *Gneus.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Pro agrô Gabinô dicebant Cabinô: pro Lege, lece: Acna pro agna.* *Auctio certè ab augendô dicta est: & numeri cum* C *habeant, ut Ducenti, trecenti, sexcenti;* G *reliqui habent, ut Quadringenti, nongenti.* Et infra: C & *nomen habuit & usum præbuit literæ* G.

Scaurus de Orthogr. *Camelum alii dicunt, alii Gamelum. Negotium dictum est, quia nec otium. Nec* porrò significat *non*, ut *Nec rectè loqui alicui*, pro, *non rectè*, seu *malè*.

Ex omnibus istis apparet: Romanos *legio*, *legere* pronunciasse, quomodo hodie effertur ab Italis & Germanis *leghio*, *leghere*, ab Hispanis & Gallis *leguio*, *leguere:* nam cæteræ omnes literæ, G, pronunciationes, quæ hodie in usu sunt iisdem nationibus, à Romanis nullô pactô intelligerentur. *G A* etiam G O & *G V*, Romani sic efferebant, ut à C A, C O, C U, perpaulum interesset. Testatur Fabius, G, in fine quoque vocabuli lectum, ut in *Vesperug.* Eô utuntur Germani in Sing / cano: Gesang / cantus: habentque hunc morem ut in Singen / G, priori

priori syllabæ attribuant, ut fit Sing--en: quod haud scio, an & Romani fecerint in *longa*, *longæ*, *longis*: sicut nec illud possum decernere, quam rectè veteres Grammatici *unguen* admittant, *ungo* verò & *ungentum*, sine *u* scribi postulent.

H.

Festus Longus: *De* Ha *literâ quæritur, quæ inservit his vocibus*, *Vehemens*, *Reprehendit*: *cum elegantiores & Vemens dicant & Reprendit secundum primam positionem. Prendo enim dicimus, non Prehendo.* Idem: *Alia est syllaba* Ha, *alia* Ah. Idem: H *adeò litera est, ut possit videri etiam vicem duarum consonantium implere.*

Scaurus de Orthogr. *Respondemus* H *& esse literam, & apud Græcos quoque fuisse, qui* ἑκατὸν, *id est, centum,* H *litera notant. Et sicut* As, *&* Sa, *aliam vocem & aliam efficiunt potestatem, &* Ad *&* Da, *ita* Ha *&* Ah. *Et literarum proprium est propinquitate sociari & invicem succedere, ut quam nos* Fabam *dicimus, antiqui* Habam *dixerint*, &c.

Priscianus initiô libri quinti: *In* A, *neutra non inveniuntur Latina, nisi tria monosyllaba literarum nomina indeclinabilia,* A, ka, ha.

Quinctilianus lib. 1. c. 6. irridet eum, qui dixerat *Avete* sine adspiratione. Et subjicit: *Recta est hæc via: quis negat? Sed adjacet & mollior & magis trita.*

Velius Longus: *Harena, ut testis est Varro, à Sabinis* Fasena *dicitur, & sicut* S *familiariter in* R *transit, ita* F, *in vicinam adspirationem mutatur. Similiter ergo &* Hœdos *dicimus cum adspiratione, quoniam* Fœdi *dicebantur apud antiquos: item* Hircos, *quoniam eosdem æquè* Fircos *vocabant: nam & è contrariô, quam antiqui* Habam *dicebant, nos* Fabam *dicimus.*

Festus: *Fœdum antiqui dicebant, pro hœdum: Folus, pro holus: Fostis, pro hostis: Fostia, pro hostia. Formiæ ex Græcô hormiæ. Hanula, parva delubra & quasi fanula. Horreum prisci dicebant farreum, à farre.*

Dona-

Donatus in Phorm. act. 4. sc. 4. *Hariolus est, qui divinâ mente vaticinatur, quasi* Fariolus, *à faris & à fandô, cum* F *pro* H, *& item* H *pro* F, *in multis locutionibus ponatur, an quod imitantur adspirationem in exhalandô? nam halitu solent excludere velut mortalem animam ut divinam recipiant: unde & vocem ejusmodi dabant, quæ est* OE, *quod* OE *sinus exhalandi vim præstat.* Ubi scribendum videtur O *H* vel *H* O aut *H* O *E*.

Servius in Æn. 7. *Halisci immutatô* H *in* F, *Falisci dicti sunt, sicut Febris dicitur, quæ ante hebris dicebatur. Formiæ, quæ hormiæ fuerunt.*

Varro. lib. 3. rei rust. cap. 1. *Colles vocant* Tebas *sine afflatu*, id est, sine *H literâ.*

Scaurus iterum de Orthogr. *Nec minus consonantes inter se mutuis vicibus funguntur, ut* F *&* H. *Utraque enim flatus est, quare quem antiqui Fircum, nos Hircum, & quam Falisci Habam, nos Fabam appellamus, & quem antiqui Fariolum, nos Hariolum.*

Quinctilianus lib. 1. c. 5. & 7. *Illa vitia non nisi aure exiguntur, quæ fiunt per sonos: quanquam per adspirationem, sivè adjicitur vitiosè, sivè detrahitur, apud nos potest quæri, an in scriptô sit vitium, si* H *litera est, non nota. Cujus quidem ratio cum temporibus mutata est sæpius. Parcissimè eâ veteres usi etiam in vocalibus, cum* Oedos Ircosque *dicebant. Diu deinservatum ne consonantibus adspiraretur, ut in* Graccis *&* Triumpis. *Erupit brevi tempore nimius usus, ut* Choronæ, Chenturiones, Præchones, *adhuc quibusdam inscriptionibus maneat: quâ de re Catulli nobile epigramma est. Inde durat ad nos usque* vehementer *&* comprehendere *&* mihi: *nam* mehe *quoque pro* me, *apud antiquos Tragœdiarum præcipuè scriptores in veteribus libris invenimus. Fortasse sicut scribebant, etiam ita loquebantur. Hic enim usus est literarum, ut custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus. Itaque id exprimere debent, quod dicturi sumus.* In quam sententiam Papyrianus: *Aliter scribere, aliter pronnnciare vecordis est* Galli.

N Ex

Ex istis primum discimus, nomen *H* literæ fuisse *HA*, ut à Germanis pronunciatur, non *ACA* Italorum, neque *ACHE* Hispanorum, quod illi perinde pronunciant, ac si Hetruscè *ACIE*, Germanicè Atsche / Gallicè *At--che* scriptum foret. Nimirum ex *Ha* primum factum fuerat *Ah*, quod alii pronunciârunt, ut *Ach*, sicut ex *mihi* fecerunt *michi*. Inde porrò natum est Italicum *Acha* vel *Aca*: unde postea Hispani & Galli plus etiam literæ appellationem corruperunt.

Deinde discimus, *H* esse literam consonantem, nequicquam reclamantibus Varrone & Nigidiô Figulo, maximis Romanorum literatoribus, quorum plurimis aliis, quæ ridiculè, atque adeò stolidè censuerunt, hoc addamus licet, quod *H*, non esse literam statuerunt, *eò quod sit adspirationis nota*. At enim non propterea *F*, litera esse disinit, quod sit flatus nota, neque *S*, quod sit nota sibili, neque *R*, quod sit nota rictûs.

Præterea discimus, Romanos solitos *H* pronunciare, sivè eam in scribendò vocalibus præmitterent, sivè consonantibus subjicerent. Itaque aliter efferebant *Ave*, aliter *Have*, sic aliter *commoda*, aliter *chommoda*: nec dubium est aliter *Tebas*, aliter *Thebas* efferri solitum; hoc scilicet cum afflatu, ut Varro vocat, illud sine eô. *Afflatum* verò Varro impropriè vocat *adspirationem* sivè *exhalationem*. Aliud quippe *flare* est, aliud *halare* seu *spirare*, sivè *halitum emittere*. *Flat*, qui *F* pronunciat: *Halat*, qui *H*. Arrius Catullianus consonantibus & vocalibus pariter adspirabat, sivè *H* proferebat etiam, ubi minimè opus erat, ut *Chommoda, hinsidias, mather, havus, havunculus*. Assentior enim iis, qui partim veteris scripturæ vestigia persecuti, partim conjecturâ ducti, sic legunt Catulli epigramma:

Chommoda dicebat, si quando Commoda vellet
Dicere, & Hinsidias Arrius Insidias:

Et

Et tum mirificè sperabat se esse locutum,
Cum quantum poterat, diceret Hinsidias.
Credo, sic Mather, sic liber Havunculus ejj est,
Sic Mathernus, Havus dixerit, atque Havia.

Hos versus multi Italorum non si capitis res agatur pronunciare sciunt, sed neque quomodo pronuncietur, suspicari possunt, nisi Arbitri Eumolpum illum cum maximè nequam facientem capere magistrum velint, de quo rivalis ejus verba sunt: *Unus, & senex non erit gravis. Etiam cum voluerit aliquid sumere, opus anhelitu prodet:* aut illum, ad quem poëtæ versus est: *Quod lateri parcas, nec quantum jussit, anheles.* Hispani non ferè *H* pronunciant, nisi cum pro *F* positum est, ut in *Haba*, pro *Faba*, in *Hacer*, quod est *facere:* in quô Romanos imitantur. *Ave* tamen dicunt, cum Fabius ætate suâ molliorem magisque tritam viam fuisse testetur adspirandi, id est *Have* pronunciandi.

K.

Priscianus lib. 1. K & Q, *quamvis figurâ & nomine videantur aliquam habere differentiam cum* C, *tamen eandem tam in sonô vocum, quam in metrô continent potestatem. Et* K *quidem penitus supervacua est: nulla enim ratio videtur, cur* A, *sequente* K, *scribi debeat.*

Scaurus de Orthogr. *Antiqui in connexione syllabarum, ibi tantum* K *utebantur, ubi* A *litera subjungenda erat: quoniam multis vocalibus instantibus quoties id verbum scribendum erat, in quô retinere hæ literæ nomen suum possent, singulæ pro syllabâ scribebantur, tamquam satis eam ipsô nomine explerent, ut puta* Decimus, *D, per se im dicimus* (lego: *D, per se, inde* cimus) *item* cera, *C simplex &* ra: & *Bene*, B & ne: *ita & quoties* Kanus & Karus *scribendum erat, quia singulis literis primæ syllabæ notabantur,* K *prima ponebatur, quæ suô nomen* A *continebat: quia si* C *posuissent,* Cenus & Cerus *futurum erat, non Canus & Carus.*

Sententia est veterum morem fuisse, ut *DCEM* vel *DCM* esset *Decem*, quia *E* continetur in *D* & *C*. *BNE* sonaret *Bene*. CRA, *Cera*. KNUS, *Canus*. KRUS, *Carus*. CNUS, *Cenus*. CRUS, *Cerus*.

L.

Priscianus lib. 1. L *triplicem, ut Plinio videtur, sonum habet. Exilem, quando geminatur secundô locô posita, ut* Ille, Metellus: *Plenum, quando finit nomina vel syllabas, & quando habet ante se in eadem syllaba aliquam consonantem, ut* Sol, silva, flavus, clarus. *Medium in aliis, ut* lectus, lecta, lectum.

Hanc sonorum ejusdem literæ varietatem nemo est hodie qui dijudicare possit, nisi quod suspicari licet, hodiernam literam, quam Itali per *GL*, Hispani per *LL*, exprimunt in *Capegli* & *Cabellos*, aliquam cum exili sono illô affinitatem habere, de cujus pronunciatione mox agemus, ubi ad duplices consonantes perventum fuerit.

M.

Quinctilianus lib. 9. cap. 4. M *litera, quoties ultima est & vocalem verbi sequentis ita contingit, ut in eam transire possit etiamsi scribitur, tamen parum exprimitur, ut* malum ille & quantum erat: *adeo ut pæne cujusdam novæ literæ sonum reddat, neque enim eximitur, sed obscuratur, & tantum aliqua inter duas vocales velut nota est, ne ipsæ coëant.*

Priscianus lib. 1. M *obscurum in extremitate dictionum sonat, ut* templum: *Apertum in principiô, ut* magnus: *Mediocre in mediis, ut* umbra. *Transit in* N, *& maximè* D *vel* T *vel* C *vel* Q *sequentibus, ut* Tam, tandem: tantum, tantundem: idem, identidem: num, nuncubi: *& ut Plinio placet*, nunquis, nunquam. Anceps *pro* Ambiceps. A M *enim præpositio*, F *vel* C *vel* Q *sequentibus, in* N *mutat* M, *ut* Anfractus, ancisus, anquiro: *vocali verò sequente intercipit,*

pit B, *ut* Ambitus, ambesus, ambustus, ambages: *nec non etiam in* comburo, combustus *idem fit.* Immò verò *comburo* formatum fuit ad exemplum verbi *amburo*, quod fuit compositum ex *ambi* sive *ambe* (sicut *heri* & *here*) & *uro*. *Ambe* porrò factum est *am*, & ex hoc *an*, sicut *a* ex *ab*, & hoc ex *abs*. *Ambi* autem est à Græcô ἀμφὶ, & significat *circum*. Festus: A M *præpositio loquelaris significat* circum, *unde servus ambactus, id est circumactus dicitur. A M ex Græcâ præpositione sumtum, quæ est* ἀμφὶ. *significat* circum. *Hinc Ambegni bos & vervex appellabantur, cum ad earum utraque latera agni in sacrificium ducebantur.* Varro de linguâ Lat. lib. 6. *Ambages profectum est à verbo* ambe, *quod est in* ambitu. Ambustum, *quod circum ustum est*, ut Ambiegna *bos apud augures, quàm circum aliæ hostiæ constituuntur.* Ancilia *dicta ab* Ambecisu, *quod ea arma ab utrâque parte incisa.* Et lib. 4. *Amictus est dictus amjectus, id est, circumjectus. Amnis id flumen est, quod circuit aliquid: nam ab Ambitu amnis.* Sed fieri potest, ut *comburo*, ex *con* & *buro* factum fuerit, cum à *buro* profectum videatur *bustum* seu *bustar*, id est usti cadaveris locus, sicque *buro* esset ex Græco πυρόω. πῦρ verò *ignem* significat.

Annæus Cornutus de Enunciatione: *Si duo verba conjungantur, quorum prius* M *consonantem novissimam habeat, posterius à vocalibus incipiat,* M *consonans perscribitur quidem, cæterum in enunciandô durum & barbarum sonat. At si posterius verbum quamlibet consonantem habuerit, vel vocalem positam locô consonantis, servet* M *literæ sonum. Par enim atque idem est vitium ita cum vocali, sicut cum consonante* M *literam exprimere.* Tamtus & quamtus, *in mediô* M *habere debent:* quam *enim* & tam *est: unde* quamtitas, quamtus, tamtus: *nec quosdam moveat, si* M *non sonat Jam enim docui, non sonare debere, tametsi in scriptura* M *posita sit.*

Velius Longus: *Ipsa* N *litera in locum* M *cedit, ut cum dicimus,* clandestinum, *cum ab eô trahatur, quod*

eſt clam. *Item* ſinciput, *quod eſt* ſemicaput: *ex eô ſcilicet factum,* ſemcaput, ſemciput, ſenciput.

Idem: *Cum dico,* Etiam nunc, *quamvis per* M *ſcribam, neſcio quomodo tamen exprimere non poſſim. Nonnulli Synalœphas quoque obſervandas circa talem ſcriptionem exiſtimaverunt, ſicut Verrius Flaccus, ut ubicumque prima vox,* M *litera finiretur, ſequens à vocali inciperet:* M *non tota, ſed pars illius prior tantum ſcriberetur, ut appareat exprimi non debere.*

Cicero in oratore: *Quid? illud non olet unde ſit, quod dicitur* cum illis, cum *autem* nobis, *non dicitur, ſed* nobiſcum? *quia ſi ita diceretur, obſcœnius concurrerent literæ, ut etiam modò, niſi* autem *interpoſuiſſem, concurriſſent. Ex eô eſt* mecum *&* tecum, *non* cum me *&* cum te, *ut eſſet ſimile illis:* vobiſcum *atque* nobiſcum.

Quinctilianus lib. 8. cap. 3. *Vitanda eſt junctura deformiter ſonans, ut ſi* cum hominibus notis *loqui nos dicimus, niſi hoc ipſum* hominibus *medium ſit, in* κακόφατον *videmur incidere: quia ultima prioris ſyllabæ litera (M* puta in *Cum) quæ exprimi niſi labris coëuntibus non poteſt, aut ut interſiſtere nos indecentiſſimè cogit, aut continuata cum* (N) *inſequente in naturam ejus corrumpitur.*

Sententia horum Tullii & Fabii verborum eſt, M ſequente *N*, pronunciari ut N. Itaque *cum nobis*, ſonat *cun nobis*, ubi auditur obſcœna vox *cunno*, quam deformitatem ſeu turpitudinem ut vitarent, dixerunt pro eo *nobiſcum*, poſteaque ad idem exemplum *vobiſcum*, *mecum*, *tecum*. Idem hodie fit ab Italis, qui *onnia* dicunt pro *omnia*.

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Clari in ſtudiis viri, qui aliquid de Orthographiâ ſcripſère, omnes ferè ajunt, inter* M *&* N *literas mediam vocem, quæ non abhorreat ab utrâque literâ; ſed neutram propriè exprimat, tam nobis deeſſe, quam Græcis: cum illi* Sambyx *ſcribant, nec* M *exprimere, nec* N.

N.

N.

Priscianus lib. 1. N *plenior in primis sonat, & in ultimis partibus syllabarum*, ut nomen, stamen: *exilior in mediis, ut* amnis, damnum. *Transit in* G, *ut* Ignosco, ignarus, cognosco, cognatus. *Et sequente* G, *vel* C, *pro eâ* G *scribunt Græci: & quidam tamen vetustissimi auctores Romanorum Euphoniæ causa bene hoc facientes, ut* Agchises, agceps, aggulus, aggens: *quod ostendit Varro primò de origine linguæ Latinæ his verbis:* Aggulus, aggens, agguilla, iggerunt. *In ejusmodi Græci & Actius noster binam* G, *scribunt, alii* N *&* G, *quod in hôc veritatem facile videre non est. Similiter* agceps & agcora. Hæc Priscianus.

Nigidius Figulus in Commentariis Grammaticis: *Inter literam* N *&* G, *est alia vis, ut in nomine* anguis, *&* angaria *&* ancora *&* increpat *&* incurrit *&* ingenuus. *In omnibus enim his non verum* N, *sed adulterinum ponitur: nam* N *non esse lingua indicio est: nam si ea litera esset, lingua palatum tangeret. Cum enim* nos *dicimus, neque projectis labris pronunciamus, neque profusô, intentôque flatu vocis, sed & spiritum & labias quasi intra nosmet ipsos coërcemus.*

Q.

Quinctilianus lib. 12. cap. 10. *Duras facit syllabas,* Q, *quæ ad conjungendas demum subjectas sibi vocales est utilis, alias supervacua, ut* equos *ac* equum *scribimus, cum ipsæ etiam hæ vocales duæ efficiant sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideóque scribi illorum literis non potest.*

Idem lib. 6. cap. 3. *Cum is candidatus, qui coqui filius habebatur, coram Cicerone suffragium ab aliô peteret,* Ego quoque, *Cicero inquit*, tibi jure favebo, *pro* ego coque.

Donatus in Adelph. act. 3. sc. 3. *Ciceronis dictum refertur in eum, qui coqui filius secum causas agebat:* Tu quoque aderas huic causæ: *nam apud veteres coquus non per* C, *literam, sed per* Q, *scribebatur.*

Velius Longus: *Cocum, nonnulli in utrâque syllabâ per Q, scribunt, nonnulli & insertâ* U. *In verbô etiam* coquere, *pro* quoquere: *Nisus censet ubique* C, *literam ponendam tam in nomine, quam in verbô.*

Idem: *De Q litera quæsitum est, & multi illam excluserunt, quoniam nihil aliud sit, quam* C & U, *& non minus possit scribi* quis *per* C, & U, & I, & S. *Ideóque nonnulli* quis & quæ & quid, *scripserunt* qis, qæ, qid, *quoniam scilicet in* Q, *esset* C & U.

Idem: *Quor est cui re, quod significat ob quam rem. Ex hôc retinuit consuetudo hodierna, ut diceremus* quare: *Quod unâ syllabâ castigatum fit* cur, *quod nos contenti sumus per* C *scribere.*

Festus: *Quando & Cuando ab Enniô scriptum invenitur. Quaxare*, pro *coaxare, ranæ dicuntur, cum vocem mittunt. Querquera à Græcô κάρκαρα certum est dici, unde & carcer. Querquetum*, pro *quercetum.*

Priscianus lib. 1. *Apud antiquos frequentissimè locô* C U *syllabæ*, Q U U *ponebatur, & è contrariô, ut Arquus, coquus, oquulus, quum, quur.*

Donatus in Andr. act. 1. sc. 1. *Cui, per* Q *veteres scripsêre. Nimirum nihil inter* qui & cui *interest, nisi quod diphthongus aliter atque aliter effertur, ut scilicet modò* U, *modò* I *integrum tempus consumat.*

Scaurus de Orthogr. *Quis, quidam per* cuis *scribunt, quoniam supervacuam esse* Q *literam putant. Sed nos* C *in datívô ponemus, ut sit differentia* cui & qui, *quamquam secundum analogiam omnes partes orationis, quæ per casus declinantur eandem literam in primâ parte omnis casûs servent, quam in nominatívô habuerint.* Cum, *quidam, nonnulli* quom *scribunt, quidam etiam esse differentiam putant, quod præpositio quidem per* C, *adverbium autem per* Q *debeat scribi, ut* Cum Claudiô, quom legissem: *quoniam antiqui pro hôc adverbiô* cume *dicebant, ut Numa in Saliari carmine.*

Annæus Cornutus de Orthograph. *Quotidie, sunt qui per* C O, cotidie *scribant, quibus peccare licet desinerent,*

nerent, si scirent inde tractum esse à quot diebus, *hoc est, omnibus diebus.*

Papyrianus: *Reliquiæ & Reliqui per* C, *scribebantur. Cotidie per* C *&* O *dicitur* & *scribitur per* Q, *quia non à Quotodie, sed à continenti die dictum est.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Licinius Calvus Q, literâ non est usus. Antiqui* cum *adverbium, scribebant quatuor literis* quom, *sed pronunciabant tamen perinde, ac si* cum *scriptum esset.*

R.

R, omnes hodie, nisi quibus blæsa est lingua, rectè pronunciant, inprimisque Hispani, qui eam geminant, ut in *Honrra*, sicut Romani fecerunt in *narrare*, pro *narare*, id est, *narum* vel *gnarum* seu *scientem facere.*

Papyrianus: *Narare, per unum* R, *scribitur, ut Varroni placet. Secutus est enim etymologiam nominis ejus, quâ* gnarus *dicitur, qui scit & accipit quod loqui debeat. Denique compositio verbi ita scribitur*, ignorare, *quæ non per duo* R, *sed per unum scribitur, ideò &* naratio *unum* R, *habere debet.*

Festus: *Torum, ut significat torridum, aridum, per unum quidem* R, *antiquâ consuetudine scribitur, sed quasi per duo* R, *scribatur, pronunciari oportet: quoniam antiqui nec mutas, nec semivocales literas geminabant*, puta in scriptione.

Priscianus lib. 1. *Antiquissimi pro* ad, *frequentissime* ar *ponebant, ut in* arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arvolare, arfari, arcio, *unde* arcesso. Ager *pro* agger, *qui dictus ab* adgerendô.

Festus: *Antiqui dixerunt* malosibus, *ex quo factum, majoribus*, meliosibus, lasibus, fesiis: *ex quibus facta, melioribus, laribus, feriis.* Sic *furui* factum ex priscô *fusui.* Dicebant veteres similiter *Labos, colos, odos, arbos:* pro *labor, color, odor, arbor. Dasi*, pro *dari*, & *plisima*, pro *plurima.*

Servius in Æn. 4. *Veteres* Aſas *dicebant*, *poſtea immutata litera* S, *in* R, Aras *dixerunt*, *ſicut Valeſios*, *Valerios*: *Fuſios*, *Furios*. Ita Cicero ad Pætum *Papyrios* prius dictos ait *Papyſios*.

S.

S, nota ſibili eſt, ſed ex illis, non illius denſi aut pinguis, qui *ſtrepitus* rectius dicatur, quem Germani tribus literis exprimunt SCHA / SCHE / SCHI / Hetruſci verò ſic SCIA, SCIE, SCIO, Galli hoc modò CHA, CHE, CHI, Hiſpani veteriore pronunciandi ratione per XA, XE, XI, aut per *j* oblongum, quod illi Jota vocant *ja*, *je*, *ji*, aut per *g*, ſequentibus dumtaxat *e* aut *i*, *ge*, *gi*. Itaque Oxeare (quod Hiſpanis eſt gallinas aliaſque aves vocis ſtrepitu abigere à voce Ox, Ox,) Germani ſcribunt Oſcheare / Galli *Ocheare*, Hetruſci *Oſcieare*. Sed proprium ei ſono characterem inventum oportuit, qualis eſſe poterat illa Juriſconſultorum Paragraphi nota §. Verùm ego Romanos nullô ſtrepitu in pronunciandô uſos puto, contra quam hodie faciunt non modò Galli *ge* & *je* & *che* pronunciantes, aut Germani, qui §*tatum*, ſeu *ſchtatum*, §*ponte* ſeu *ſchponte*, §*camnum* ſeu *ſchamnum*, §*uavis* ſeu *ſchavis* moleſtiſſimô ſtrepitûs genere efferunt, ſed ipſi etiam Hetruſci in *Scipio*, *ſcire*, *diſcere*, & ſimilibus, quæ Romanis erant *Skipio*, *skire*, *diskere*, exili illô ſibilô, quem omnium optimè Hiſpani edere ſolent, adeò ut *caſſus* & *diviſſio* dicant, pro *caſus* & *diviſio*, quod & Romanos factitaſſe ſcimus.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cicero*, *&* *Virgilius ſcribebant* cauſſa, caſſus, diviſſiones, *quod manus eorum docent. Sed paulum ſuperiores etiam illud, quod nos gemina* S *dicimus* juſſi, *una dixerunt* juſi.

Feſtus: *Duſmoſô in locô apud Livium ſignificat* dumoſum locum. *Antiqui enim interſerebant* S, *literam & dicebant* coſmittere, *pro* committere *&* caſmœnæ,

pro

pro camœnæ. *Sic* pœſnas, *pro* pœnis *&* cœſnas, *pro* cœnis. *Dicebant quoque* ſtlocum, *pro* locum, ſtlitem, *pro* litem, ſtlatam, *pro* latam, ſtrenam, *pro* trenam, ſtritavum, *pro* tritavum.

Id. *Serpentes dicimus ex Græcô, quod illi* ἑρπετὰ *nos pro adſpiratione eorum S litera poſita, ut* ἕξ *ſex,* ἑπτὰ *ſeptem.*

Priſcianus lib. 1. S *ſæpe pro adſpiratione ponitur in his dictionibus, quas à Græcis ſumſimus.* Semis, ſex, ſeptem, ſe, ſi, ſal. *Et Bæoti in quibuſdam dictionibus pro* S, *ſolebant* H *ſcribere*, muha, pro muſa *dicentes, propter cognationem literæ* S *cum* H.

Maximus Victorinus: *Antiqui* S *literâ quaſi pro liquenti utebantur, ineruditâ adhuc novitate, quod poſteriores poëtæ non ferunt, Lucillius:* Tum lateralis dolor certiſſimus nuncius mortis: *pro, Tum laterali dolor certiſſimu nuntiu mortis.*

Agrætius de Orthogr. *Apud Latium, unde Latinitas orta eſt, major populus & magis egregiis artibus pollentes Tuſci fuerunt, qui quidem naturâ linguæ ſuæ,* S, *literam raro exprimunt. Hæc res fecit haberi liquidam.*

Cledonius in Arte: *Quia* S, *ſuperflua invenitur, interdum & ipſa liqueſcit in metrô, quia ſibilus magis eſt, quam conſonans.*

Virgil. Æn. 1. *Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.* Ubi Servius: *Propter homœoteleuton detraxit* S, *literam, quæ plerumque pro ſibilô habetur, non ſolum neceſſitatis, ſed etiam Euphoniæ causâ, ut Salluſt.* A principio, Urbis ad bellum Perſi Macedonicum. *Detrahitur autem* S, *tertiæ declinationis genitivo.*

Chariſius lib. 1. *Varro genitivô hujus* fami *dixit, cum* famis *ſit rationis.* Herculi, *pro* Herculis *&* Ulyxi, *pro hujus* Ulyxis *dici cœptum eſt, inquit Plinius, ut* fortis Achati, acris Oronti.

Priſc. lib. 6. *Sciendum in nominibus tertiæ declinationis frequentiſſimè veteres dativum protuliſſe pro genitivô,* Ariſtoteli, Demoſtheni, Euripidi, *pro* Ariſtotelis, Demoſthenis, Euripidis *ponentes, ut Virg. Cic. Terent.*

Victo-

Victorinus lib. 1. Artis: Nemo *&* nullus *quorum genitivum aliter, quam nos, veteres extulerunt:* Nemini *enim &* nulli *dixerunt: item* bonæ frugis *quoque, nos omissâ parte ejus solum* frugi *scribimus.*

T.

T, rectè hodie pronunciatur ab omnibus, nisi ubi *I* cum aliâ vocali eam consequitur. Tum enim additô ei sibilo, perinde eam efferunt, ut *z*: nam *litium* dicunt *lizium* seu *litsium*: quod quidem satis scio, Romanorum nemo intelligeret. Maximè tamen in eâ efferendâ ridiculi sunt Galli, quos cum *intentio* dicentes audias, *intentio* an *intensio* illa sit, discernere haud quaquam possis. Hispani in linguæ suæ vocabulis, *t* sine ullo sibilo efferunt: adeóque Sacerdotem, ego in Hispania ad altare canentem audivi: *Et ne nos inducas in tentathionen:* quô modô & Itali *Malatia* dicunt, quasi esset *Malathia.* Non potest vocalis post *i* posita eam habere vim, ut sonum illum, qui *t* literæ suus ac proprius est, immutet. Nam, ut ait Fabius, *hic est usus literarum, ut custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus.* Itaque si in *justi*, sonus literæ *t*, est affinis sono *d*, ac sine ullo sibilô, non potest ille alius atque alius esse in *justitia.*

DE CONSONANTIBUS DUPLICIBUS.

X.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. X *literâ carere potuimus, si non quæsissemus.*

Annæus Cornutus de Orthogr. *Varro* X *literam esse negat: in quô quid viderit, nondum deprehendi.*

Victo-

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Latini voces, quæ in X literam incidunt, si in declinatione earum apparebat G, scribebant* G *&* S, *ut* conjugs, legs. *Nigidius in libris suis, X literâ non est usus, antiquitatem sequens.*

Priscianus lib. 1. X *duplicem locô* C *&* S, *vel* G *&* S, *postea à Græcis inventam, assumsimus, ut Dux ducis, Rex regis.*

Charisius lib. 1. Merx, *Sallustius* merces *dixit. Sic* faces *antiqui pro* fax, teste Festô: quomodo etiam hodie Italos dicentes audias: *Paces* (seu paches, pakes, paques) *huic domui*, pro *pax*.

Servius in Æn. 1. Adnixus *antiquum est, ut* connixus, *quibus hodie non utimur. Dicimus enim* adnisus *&* connisus.) Et in Æn. 8. *Galli Senones dicti sunt, quod Liberum patrem hospitiô recepissent,* quasi *Xenones*: cum ξένος Græcum significet *hospes*.

Festus: *Senonas Gallos Verrius ait existimari appellatos, quia novi venerint ex transalpinâ regione, ac primum appellatos Xenos, postea Senonas.*

Cicero in Oratore: *Verba sæpe contrahuntur non usûs causâ, sed aurium: quomodo enim vester* Axilla, Ahala *factus est, nisi fugâ literæ vastioris? quam literam etiam è maxillis, è taxillis, & vexillô, & paxillô, consuetudo elegans Latini sermonis evellit.* Maluerunt scilicet dicere *Malas, talos, velum* & *palum.* Ita & *sedecim*, pro *sexdecim*, *sedigitus*, pro *sexdigitus*. Sic *Avaulla priscis fuit olla parvula* Fest.

Z.

Maximus Victorinus de Literâ: *Literæ peregrinæ sunt* Z, *&* Y, *quæ propter Græca quædam assumtæ sunt, quæ si non essent, pro* Hylas *&* Zephyrus *diceremus* Hœlas *&* Dsephurus. Z, *apud nos locô duarum consonantium fungitur* DS.

Diomedes lib. 2 Z, *admissa nominum Græcorum causâ. Pro hâc veteres quidam* I, *vocalem, nonnulli duas* SS, *ponere solebant, unde Jugum dictum est veluti* ζυγὸν,

&

& Jupiter velut ζεὺς *pater: Messentius & pitissare, & cætera hujusmodi usum veterem declarabant.*

Prisc. lib. I. *Pro* Z, *quod pro* S S, *conjunctis accipitur, veteres inveniuntur vel* S, *vel* D, *posuisse, ut Saguntum, pro* Ζακύνθος. *Massa, pro Maza. Setus, pro* ζῆθος. *Odor* ἀπὸ τοῦ ὄζειν. *Medentius, pro Mezentius dicentes.*

Annæus Cornutus de enunciatione: Z, *in antiquis libris modò scripta est, modò non: sed pro illa duæ* S S, *ponebantur, ut Crotalizo, crotalisso, Malacizo, malacisso, & his similia.*

Velius Longus: *Sciat Mezentium solitum scribi per duo* S S, *& sic enunciari.*

CH.

Hæc consonans duplex est χ, Græcorum, id est *c* vel *k* cum spiritu, quam soli hodie Germani rectè pronunciant: proximè accedunt Hetrusci cùm anserinô seu gutturali suô C A, C O, QU A, ut cum dicunt *Duca*, *Quaranta*, pro quibus Germanus scriberet, *Ducha, Chuvaranta*: similiterque Hispani cum recentiore pronunciatione à fæminis inductâ, dicunt *Muger*, *Baxo*, quod Germanis est *Mucher*, *Bacho*. Galli enunciare non possunt, & in Gallia Cisalpina pauci. Cæterum *che* hodie Itali efferunt, ac si esset Germanicum *ke*, Gallicum & Hispanicum *que*. Pro *che*, Galli dicunt Italicum *scie*, Germanicum ſche / cum strepitu scilicet, de quô supra cum de *S*, ageretur, dictum satis est. Hispanis autem *che* est Italicum *ce*, Germanicum tſche / quod Galli efferunt, si *t*, ante *che* exprimant. Sed Romani sine dubiô per *c* gutturale efferebant, velut ex Catulli epigrammate supra patuit.

Quinctilianus lib. I. cap. 5. *Diu servatum, ne consonantibus adspiraretur, ut in Graccis & Triumpis. Erupit brevi tempore nimius usus, ut Choronæ, Chenturiones, Præchones adhuc quibusdam inscriptionibus maneat, quâ de re Catulli nobile epigramma est.*

Servius

Servius in Geor. 3. *Tria veteres habebant nomina, in quibus* C, *literam ſequeretur adſpiratio,* Sepulchrum, Orchus, pulcher: *è quibus* pulcher *tantum hodie recipit adſpirationem.*

Idem in Æn. 6. *Thus & Orchus veteres dicebant & Lurcho, id eſt* vorax: *quibus ſequens ætas detraxit adſpirationem.*

Scaurus de Orth. *Negat Varro* Gracchus *adſpirandum, quoniam à* gerendò *ſit cognominatus. Matrem enim ejus, qui primus Gracchus ſit dictus, duodecim menſes uterum geſſiſſe. Et* pulchrum *quamvis in conſuetudine adſpiretur, nihilominus tamen ratio exiliter* C, *enunciandum & ſcribendum eſſe perſuadet, ne una omnino dictio adverſus Latini ſermonis naturam in mediò adſpiretur: quamvis Santra a Græcis putet eſſe tranſlatum, quaſi* πολυχρῶν.

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Legiſtis præceptum antiquorum, qui ajunt ſcribi omnibus literis oportere* chorona, anchora, ſepulchrum, brachium, pulcher: *in enunciandô autem* H *elidere.*

PH.

Priſcianus lib. 1. *Eum prope ſonum, quem nunc habet* F, *ſignificabat* P, *cum adſpiratione, ſicut etiam apud veteres Græcos pro* φ, π *&* H. *Unde nunc quoque in Græcis nominibus antiquam ſcripturam ſervamus pro* φ. P *&* H *ponentes, ut* Orpheus, Phaeton: *poſtea verò in Latinis placuit, verbis, pro* P *&* H, F *ſcribi, ut* fama, filius, facio *Hoc tamen ſcire debemus, quod non tam fixis labris eſt pronuncianda*, F, *quomodo* P H. *Atque hoc ſolum intereſt inter* F *&* P H.

T H.

Hujus in Græcis modò vocibus uſus eſt, eamque omnes hodie exiliter, ut *t* pronunciamus, ſed ſine dubiô vitioſè Hodierni quidem Græci θεὸς longè aliter efferunt, quam nos *Theos*, ſed id niſi vivâ voce declarari non poteſt. Adſpirationem aliquam, ſivè ut Varro vocat *afflatum*, in eâ audiri oportere certum eſt.

P S.

Priscianus lib. I. *Literæ* S, *præponitur* P, *& locô* ψ *Græcæ fungitur, pro quâ Claudius Cæsar antisigma hâc figurâ* Ɔ C *scribi voluit, sed nulli ausi sunt antiquam scripturam mutare: quamvis non sine ratione hæc quoque duplex à Græcis addita videatur: nam multô molliorem & volubiliorem sonitum habet* ψ, *quam* P S, *vel* B S.

CONSONANTES

Duplices Novitiæ.

GL. LL.

Itali & Hispani hanc consonantem duplicem usurpant, quam Latini ignorarunt, & Germani hodie difficillimè pronunciant. Qui Latini sunt *capilli*, Italis dicuntur *capegli*, Hispanis *cabellos*: ubi eôdem modô *gl* & *ll* pronunciatur. Hispani etiam in vocum principiis eâ consonante utuntur, ut in *Llano*, *Lleno*, *Llorar*, *Lluvia*. Sed revera hic sonus suum proprium characterem desiderat, cum nec *gl*, nec *l* duplex eum exprimat. Germani ut eum efferre discant, scriptum putent *capelij*, *cabelios*, sic tamen, ut prior vocalis *i*, cum sequenti *i* vel *o*, in unam velut diphthongum coalescat, fiatque *i* consonans, quam vulgo vocant: aut fingant scriptum *capejili*, *cabejilos*, sic ut illud prius *i*, velut consonans, alterô *i*, velut absorptô efferatur.

GN. NN. sivè N cum apice.

Ex Latinô *Senior*, quo Gothi pro *Dominô* usi fuerunt, Hispani *i* in *n* conversô, fecerunt *Sennor*, sivè ut ipsi scribunt *Señor*, ex eô postea Itali *Signor*, Gal-

li

li *Seigneur*, unde porrò nata ſunt *Seor*, *Ser*, *Miſſer*, *Sire*, *Monſieur*: quod contra Latinos olim *n* & *l*, converſò in *i*, ex Græcis Αμίνων, ἀμέινων, *Menius*, *melius*, *melior*, ex ἄλλος *alius*, ex ἅλλομαι *ſalio*, ex φύλλος *folium* formaſſe Feſti emendator obſervavit, qui tamen fallitur, cùm id *ſemper* eos factitaſſe cenſet. Ex ἕρπυλλον enim eos non *ſerpilium*, ſed *ſerpillum* feciſſe conſtar. Cæterum & huic ſono ſuum ac proprium characterem effictum oportebat, cum eum nec *gn*, nec *n* duplex efficiat. Romani, *g* nondum inventô, *pucnare* ſcribebant, à cujus vocis ſonô ſivè Italicum *pugnare*, ſivè Hiſpanicum *punnare* diſſidet longiſſimè: quem quidem Germani multum ſudant, ut efferre diſcant, eôque id magis, quod *n*, ante *g* pronunciant. *Mangnus* enim dicunt pro *magnus*. Oportet ergo ut prius *n*, in *Sennor*, vel *g*, in *Signor*, illud ipſum *n* eſſe meminerint, quod Nigidius ſupra *adulterinum* eſſe dixerat, quale in *Ancus*, *angor*, *incus*, *ingratus* exauditur: poſterius autem *n*, velut *i* conſonantem exprimant, quæ cum ſequente vocali in diphthongum coëat, quaſi eſſet *Sen--ior*.

DE
A C C E N T U.

Cicero in Oratore: *Quid hôc elegantius, quod non fit naturâ, ſed quôdam inſtitutô? Inclitus dicimus brevi primâ literâ*, inſanus *productâ*, inhumanus *brevi*, infelix *longâ*, *& ne multis, quibus in verbis eæ primæ literæ ſunt, quæ in* ſapiente *atque* felice, *productè dicitur, in cæteris omnibus breviter, itemque*, compoſuit, conſuevit, concrepuit, confecit. *Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita ſe dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio.*

Putant viri docti, qui priores de pronunciatione

linguæ Latinæ commentati sunt, Ciceronem non de syllabæ, sed de literæ quantitate loqui. At nos mox dabimus, qui perspicuè idem de syllabis dicant. Sed esto: quì tandem fit, quod nostræ aures non hôc magis sonô, quàm illô juvantur?

Maximus Victorinus: In & Con, *præpositiones aliquando corripiuntur: sequentibus* S, *vel* F, *literis producuntur, ut* instare, infidus: *& cæteris omnibus corripiuntur, ut* inconstans, imprudens.

Varro lib. 8. de lingua Latinâ: *Quidam reprehendunt, quod* pluit & luit *dicamus in præsenti tempore. Falluntur: nam est, ac putant aliter: quod in præteritis* U, *dicimus longum, in præsenti breve. Ideóque in venditionis lege fundi,* ruta cæsa *ita dicimus, ut* U, *producamus.*

At enim in præsenti non minus *Luu-it, U,* longâ dixit Lucillius: *Tantalus qui pœnas ob facta nefantia luit*, quomodo in veteri librô Gifanius se legisse testatur. Et *ruta*, *u* brevi habemus apud Virgil. *Aut Idâ in magnâ radicibus eruta pinus.*

Asconius Pedianus in Verrin. 3. *Poscunt majoribus poculis. Sunt qui productâ scilicet* O, *literâ*, poscunt *legunt, quasi sæpe potant.*

Consentius: *Accentus ostendit diversam significationem unius dictionis.* Pone, *si verbum est, gravis est ultima: si adverbium, circumflexa.*

Maximus Victorinus: *Adverbium* ponè, *posteriore acutum recipit accentum, ne sit verbum.*

Velius Longus: *Multa nomina & contracta syllaba aliud significant, & producta: quomodo aliud sit producas Pila, & corripias Pila. Et locô rursus transmutatus accentus partes quoque orationis immutat, ut aliud est Circum, aliud Circùm: aliud Ergo, aliud Ergò.*

Servius in Æneid. I. *Maria omnia circum. In fine accentum ponimus contra morem Latinum: sed correptio hoc facit; nam præpositio postposita correpta est sine dubiô.*

Festus: *Ergo correptum significat idem, quod apud Græcos* οὖν (igitur) *productè idem quod* χάριν, *hoc est gratiâ*

gratiâ seu causâ. Hic de productione non vocalis, sed syllabæ loquitur.

Quinctilianus lib. 1. c. 5. *Si Cethegus primâ acutâ pronuncias, media mutatur. Ultima numquam acuitur, in dissyllabis prior.*

Idem cap. 6. eum irridet, qui salutans amicos, *Avete* sine adspiratione & productâ secundâ syllabâ dixerat. *Recta est* (addit) *hæc via: quis negat? sed adjacet & mollior & magis trita.*

Ergo ætate illâ *Havete* mediâ syllabâ (non literâ) correptâ dicebant, idque mollius pronunciatu, auditúque judicabant, quod nobis nihilô secius videtur, quam insomnia.

Agell. Noctium Attic. lib. 7. c. 7, *Probus Grammaticus & Anianus poëta,* affatim, admodum, *primâ acutâ pronunciabant. Causam esse huic accentui Anianus dicebat, quod* affatim *non essent duæ partes orationis, sed utraque pars in unam coaluisset, sicut in* exadversum, *secundam syllabam debere acui existimabat, quoniam una, non duæ essent orationis partes. Addebat, quod* ad, *præverbium tum fermè acueretur, cum significaret* ἐπίτασιν *sive intentionem, sicut* affabre & admodum & approbè *dicuntur. Sed id non perpetuum videtur: nam &* appotus *cum dicimus &* apprimus & apprimè, *intentio demonstratur, neque tamen* ad *particula, satis commodè accentu acutô pronunciatur.* Approbus *tamen, quod significat valde probus, non inficias eo quin primâ syllabâ acui debeat. Igitur in istis vocibus, quæ non acuuntur, ea causa est, quod syllaba sequitur naturâ longior, quæ non fermè patitur acui priorem in vocabulis syllabarum plurium quam duarum. In* præmodum *prima syllaba acuitur.*

Ita discimus cæteros plerosque *in* affatim & admodum *mediam syllabam acutô accentu proferre solitos, nec locum habet doctissimi viri commentum de* A *brevi & longô. Similiter enim Agellius* præmodum & admodum *primâ syllabâ acui affirmat.*

Idem lib. 9. cap. 6. *Ab eô, quod est* ago & egi, *sunt*

verba frequentativa actito *&* actitavi: *quæ quosdam sane non indoctos viros audio ita pronunciare, ut primam in his literam corripiant, quoniam in verbô principali, quod est* ago, *prima litera breviter pronunciatur. Cur igitur ab* edo *&* ungo, *in quibus verbis prima litera breviter dicitur,* esito *&* unctito, *primâ literâ longâ promimus? & contra* dictito *à* dico, *correptè dicimus? num ergo potius* actito *&* actitavi *producenda sunt? quoniam frequentativa fermè omnia eodem modô in primâ syllabâ dicuntur, quô participia præteriti temporis ex his verbis, unde ea profecta sunt, in eâdem syllabâ pronunciantur; sicut* lego, lectus, lectito *facit, &c. Sic igitur* actito *productè in primâ syllabâ pronunciandum, quoniam ex eô fit, quod est* ago *&* actus.

Hic perspicuè habemus, in *actus* & *actito*, non primam modò literam, sed & syllabam productè pronunciari debere, etsi alii docti homines eadem corriperent.

Terentianus *au*, in *Aurunci* breve esse ait, adeóque barbarè produci, & *eu* semper esse breve, propterea quod *e* Græcum breve sit. Hoc quale sit, quis hodie vel suspicetur? Verba ejus sunt:

Aut age, inquit ille vates: sæpe dixit aut ubi
Dixit Aurunci, quod æque barbarum est producere.
Pes ubique lege constat prima cùm correpta sit
Au, tamen capere videtur sæpe productum sonum,
Auspices cùm dico & Aurum, sive Græcus aurion.
Mira nec putanda nobis talis alternatio est.
Dichronon quod alpha notum est, sicut à nostratibus
Indè commumem ministrat sola diphthongus sonum.
Eu, manet correpta, semper est quod E *Græcum breve.*
Literis sed E, *latinis sæpe cum sit dichronos,*
Facta diphthongos nequibit esse producti soni.

Charisius lib. I. *Calumnia primâ syllabâ correptâ effertur. Venit enim à verbô* calvor, *hoc est,* frustror. *Plinius* Os, oris, *productè efferendum censuit:* Os, ossis, *correptè.*

Dona-

Donatus in Andr. act. 1. sc. 1. *Filium perduxêre ut unà esset. Si producte legatur* esset, *significat cibum caperet, sive ederet.* Et Eunuc. act. 3. sc. 4. *Ut de symbolis essemus. Melius* essemus, *productâ* E, *literâ.*

Servius in Æn. 5. *Edo habet & rectam, sed antiquam declinationem, ut* Edo, edis, edit: *& anomalam, ut* Edo, es, est: *quarum secundæ & tertiæ personæ longæ sunt propter differentiam,* Sum, es, est.

Idem in Æn. 1. *Ibidem & ubinam, multi dubitant, ubi debeat esse accentus, quia* ubi *&* ibi *naturaliter breves sunt, sed ratione finalitatis plerumque producuntur in versu; nescientes hanc esse rationem, quia pronunciationis causâ contra usum Latinum syllabis ultimis, quibus particulæ adjunguntur, accentus tribuitur, ut* musáque, illéne, hujuscé. *Sic ergo & Ibidem.* Et infra: *Ut, cùm est quemadmodum, in pronunciatione extenditur; quando temporis non est.*

Ibidem: *Sarpedon, ubi tot Simoïs correpta sub undis. In Sarpedon & in ultimâ syllaba & in penultimâ possumus accentum ponere: nam Homerus & Sarpedonis declinavit & Sarpedontis: unde & varius accentus est: nam si Sarpedonis, in antepenultimâ erit: si Sarpedontis, penultima habebit circumflexum, qui est in ultimâ syllabâ nominativi.* Simois, *hoc nomen integrum ad nos transiit, unde suô accentu profertur: nam si esset Latinum, in antepenultimâ haberet accentum, quia secunda à fine brevis est.* Vult scilicet *Simois* in hoc versu pronunciari cum accentu in mediâ syllabâ, quamvis correptâ.

Idem in Æn. 2. *Unà ingens Periphas & equorum agitator Achillis. Ultima in* Periphas *accentum non habet, ne fœmininum sit, nec tertia à fine, quia novissima longa est. Ergo* R I, *habebit accentum.* Quid hôc locô dicent, qui inter vocalem longam & syllabam longam distinguunt?

Idem in Æn. 6. *Exinde una pars orationis est, & in tertiâ à fine accentum habet, licet penultima longa sit.*

Idem in Æn. 7. *In* Asia *cum paludem significamus,*

A, *longa est: cum de provinciâ dicimus*, A, *brevis est.*

Idem in Æn. 10. *Dum texit Imaona Halesus, id est, dum spoliat, nam tempus præsens est, non præteritum. Et* texit, te *primam syllabam corripuit, ut tantum positione longa sit.* Et infra: *Trophæum, declinatio Latina est: unde pænultima habebit accentum. In numerô verò plurali, quia* tropæa *dicimus, sicut Græci, nec aliquid inde mutilamus, erit Græcus accentus, sicut apud Græcos, scilicet tertiâ syllabâ à fine.*

Donatus in Eunuc. act. 5. sc. 1. *Si quando & primâ syllabâ acui potest & mediâ. Tamen variat sententiam.*

Festus: *Quando, cum gravi voce pronunciatur, significat quoniam, & est conjunctio. Quando, acutô accentu est temporis adverbium.*

Idem: *Inlex, productâ sequenti syllabâ, significat qui legi non paret. Correptâ sequenti inductorem, ab illiciendô.* Plaut. Persa: *Impure, inhoneste, injurie, illex, labes popli.* Idem Asin. *Esca est meretrix, lectus illex est, amatores aves.* Et Pœn. *Qui illi malæ rei tantæ fuimus illices.*

Idem: *Muscerdas primâ syllabâ* (non literâ) *productâ stercus murum appellant.*

Idem: *Quincentum, & productâ primâ syllabâ, & per* C, *literam usurpabant antiqui.*

Diomedes lib. 1. *Comperio, comperii. Compereo, comperii. Sed accentu discernitur sensus. Acutô enim accentu profertur, quoties pro eô accipitur, quod est rescii. Compereo verò circumflexô accentu declinatur, quoties pro eô accipitur, quod est, cum aliô perii. Comperieram enim facit.*

Charisius lib. 1. *Quoties de neutrô loquimur, correptâ* O, *literâ dicimus*, Duo millia. *In accentu longô*, duo homines, ambo homines.

DE EUPHONIA.

Euphonia seu Sonoritas est, quæ pronunciationem auribus commendare quærit, ut suavi minimèque

méque odiosô sonô ad eas allabatur. Hujus causâ Latini literarum alias omittebant, alias inserebant, alias mutabant.

Cicero in Oratore: *Inclitus dicimus primâ brevi, Insanus productâ. Consule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita se dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Pomeridianas quadrigas, quam postmeridianas, libentius dixerim.*

Velius Longus: *Meminerimus artis* Orthœpejæ *esse, ut sive exili cum literâ Artibus, sive cum plenâ Artubus scripseris, enunciationis sonum temperet.*

Idem: *Scio sermonem decori servire & aurium voluptati. Unde fit, ut sæpe aliud scribamus, aliud enunciemus. Cum dicimus*, hic est ille, *unum C, scribimus, & duo audimus. Confitendum quædam aliter scribi, aliter enunciari. Nam quibusdam literis deficimus, quas tamen sonus enunciationis arcessit, ut cum dicimus* virtus, *periisse ferè ad aures primam literam invenies.*

Idem: *In hâc præpositione* D E, *quam dixi plenam præponi, animadvertendum illud, quod minuitur, si quando sequens vox à literâ* E *incipit, ut est deerrare, deesse: quâ enunciatione sufficit ipsa productio.* Virgil. *Vir gregis ipse caper deerraverat, atque ego Daphnin.* Lucret. *Talibus in rebus communi deesse saluti.*

Idem: *Sequenda est nonnumquam elegantia eruditorum, quod quasdam literas lenitatis causâ omiserunt, sicut Cicero, qui* Foresia & Megalesia & Hortesius *sine* N *literâ, libenter dicebat.*

Hinc judicari potest, quam parum justi & æqui fuerint, quibus *Lambinum* notare libuit, tamquam *Hortesium* contra receptam scripturam malô novitatis studiô approbarit.

Servius in Æn. 1. *Adplicat, secundum præsentem usum per* D, *prima syllaba: secundum antiquam autem orthographiam (quæ præpositionum literam consonam in vicinam mutabat) per* P, *secundum verò euphoniam per* A, *tantum. Præpositio enim cùm ad compositionem transierit,*

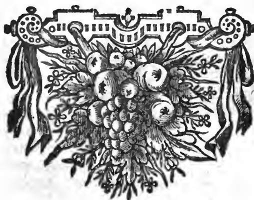
aut vim suam retinet, *ut* indico; *aut mutat ultimam literam, ut* sufficio; *aut perdit, ut* Coemo. Hinc discimus veteres *applicat* scribere, sed *aplicat* pronunciare solitos.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Quædam scribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus, C, literâ notatur, nec Cneus eam literam in prænominis notâ accepit, quâ sonat.* Sensus est: scribi *Cajus* & *Cneus*, pronunciari autem *Gajus* & *Gneus*.

Ibidem: *An cujusvis auris est exigere literarum sonos? non hercule magis, quam nervorum.*

Igitur Romani partim pronunciabant literas, quas non scribebant & quarum characteribus deficiebantur; partim eas, quas scribebant, non pronunciabant, vel certè aliter multô, quam vel ipsi in aliis vocibus, vel in iisdem ipsis nos hodie, pronunciabant; partim accentu utebantur, quem nos, qualis fuerit, nec imaginari possumus; partim denique aliter, quam nos, literarum sonos exigebant, ut jucundum eis esset, quod nos hodie offendit, sicut vicissim satis exploratum haberi debet, multa quæ nostras aures hodie minimè offendunt, vel molestissima eis futura fuisse. Itaque & imperiti & ridiculi sunt, qui ex Italis tantô cum superciliô de suavitate compositionis Latinæ sententiam ferre audent, velut is, qui vocem *plerorumque* nimis asperam judicabat, & alter, qui negabat aures suas verbum *recreaverunt* ferre posse. Si enim in legendis optimis linguæ latinæ auctoribus aliquantum diligentiores fuissent, effæminatam illam suam, mollem ac discinctam pronunciandi rationem longè à masculâ altius cinctorum Romanorum consuetudine dissidere intelligerent. Qui usque eo delicati sunt, ut eos *Ipse, Rex, pax, plenus* & *Cnossius* pronunciare pigeat, atque *Isse, Res, pakes, pienus* & *Conossius* dicere malint, quis eos animum inducturos putet, ut non lapides loqui Romanos conquerantur, si eos *Stlis* pro

pro *lis*, *Stlatus* pro *latus*, *Stritavus* pro *Tritavus* dicentes audiant? Certè nisi omnia me fallunt, Lucretium patriâ multabunt, nec Romanum magis, quàm Transalpinum perhibendum censebunt, cùm hunc ejus versum legent. l. 5. *Religione refrænatus ne fortè rearis*. Fortassis autem neque illud Ciceronis Verrin. 5. propitiis excipient auribus: *Quem agrum si obsitum vidisses, annonæ caritatem minimè verere*. Sed de Orthoepejâ Latini sermonis hactenus.

FRIDERICI SILBURGII

DE

Vetere Romanorum Scripturâ tractatio.

VT de vetere Scripturâ pauca præmoneam, differt ea ab recentiore, quæ hodie in usu est, vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *utrôque*. *Quantitas* in *additione* cernitur, vel *detractione*. *Additio* aut *vocalis* est, aut *consonantis*. Vocalis additio est in diphthongis *ei* & *ou*. Sic enim *eidem jous*, scripsêre, pro *idem jus*. Sic *leitem*, *leimites*, *meilitiæ*, *opeima*, *inveito*, pro, *litem*, *limites*, *militiæ*, *opima*, *invito*. Sic *Eito*, *deixi*, *feierit*, pro, *ito*, *dixi*, *fierit*. Item *Quei*, *sei*, *nei*, pro, *qui*, *si*, *ni* (*nei* tamen etiam pro *ne* usurpârunt interdum, & quidem non rarò) Sic *utei*, *ubei*, *ibei*, pro, *uti*, *ubi*, *ibi*. Eamdem diphthongum usurpârunt in genitivis singularibus, ut *dolei*, *malei*, pro, *doli*, *mali*. Item in nominativis pluralibus: ut *Iei*, *trevirei*, *decumanei*, pro, *ii*, *treviri*, *decumani*. Item in dativis & ablativis pluralibus: ut *Ieis*, *tertieis*, *ricinieis*, pro, *Iis*, *tertiis*, *riciniis*. Præterea in dativis singularibus tertiæ declinationis: ut *Mortei*, *clientei*, pro, *morti*, *clienti*. Item: *Alterei*, *sibei*, pro, *alteri*, *sibi*. Et frequentissimè in nominativis atque accusativis pluralibus: ut *Omneis*, *civeis*, pro, *omnes*, *cives*. O, verò ad *u* adjectæ tùm alia sunt exempla, tùm hæc: *Jous*; *jousta*, *joudicare*, pro, *jus*, *justa*, *judicare*. Item

Souo,

Souo, *louci*, *doucito*, pro, *ſuo*, *luci*, *ducito*. In quibuſdam utramque diphthongum conjunxerunt: ut *Soueis*, *Ioudicei*, pro, *ſuis*, *judici*. In nonnullis *u* geminum uſurpârunt pro *ou*, ſeu *u*: ut *Pluus*, *ſecuus*, pro, *Plus*, *ſecus*. Sic *Comitatuu*, *arbitratuu*, pro, *comitatu*, *arbitratu*. Interdum *o* poſt *u*, interſeruerunt: ut *Queicuomque*, pro, *quicumque*. Conſonantes quoque interſeruerunt, ut *Quotiens*, *quotienſcumque*, pro, *quoties*, *quotieſcumque*. Sic *exſigunto*, *exſercere*, pro, *exigunto*, *exercere*. Item *Quips*, *aliquips*, pro, *quis*, *aliquis*. In *Iouxſta* verò pro *juxta* gemina eſt inſertio vocalis *o* & conſonantis *s*. In quibuſdam integram ſyllabam interſeruêre, ut in *Poſtidea*, *indoteſtato*, pro, *poſtea*, *inteſtato*. Ejus generis etiam *Ævitas* videri alicui poſſit: ſed habet illud legitimam ab ævo derivationem: in *Ætas* verò, quod poſt uſurpari cœpit, facta eſt contractio. Quibuſdam à fronte conſonantes adjecêre: ut *Stlis*, pro, *lis*. Nonnullis in fine: ut *Ead*, *tuad*, *plebed*, *frauded*, pro, *ea*, *tua*, *plebe*, *fraude*. Sic in verbis *Datod*, *removetod*, *luitod*, *eſtod*, pro, *dato*, *removeto*, *luito*, *eſto*. In *exſercetod* autem geminata eſt additio ſemivocalis *s*, & mutæ *d*. Sic in *Leibertated*, additio eſt vocalis *e*, & conſonantis *d*.

Detractio & ipſa vocalis eſt, aut conſonæ. Vocalis detractio eſt in monophthongis illis, *fenus*, *femina*, pro, *fœnus*, *fœmina*. Sic *heres*, quanquam eam vocem non ab *hærendo*, ſed ab *herô* deductam malunt eruditiores. Detractio etiam quibuſdam videtur eſſe in verbis iſtis, *Adicito*, *eicito*, *deicitor*, *conicere*, *ſubicere*, pro, *adjicito*, *ejicito*, *dejicitor*, *conjicere*. Quod ſi ita eſt, eâdem ratione ſimplex *icere* contractum erit ex *jacere*. Sic certe *Dis*, contractum ex *Diis*. E conſonantibus etiam, quæ nunc geminari ſolent, omittebant alteram, ut *Oſa*, *claſe*, pro, *oſſa*, *claſſe*. Item *Aceras*, *conubia*, pro,

pro, *Acerras, connubia : pelex, tolito, poluceto,* pro, *pellex, tollito, polluceto.*

Qualitas in commutatione potissimum cernitur. Ea quoque vocalis est, aut consonantis. Vocalis ut *e*, pro *i*. Sic enim *leber, addecito* scripsêre, pro, *liber, addicito*. Item *u*, pro *i*. *Æstumata*, pro *æstimata*. Sic *optumus*, pro, *optimus*. Eâdem ratione *postumum* quoque, pro, *postimum*, seu *postremum* à veteribus dictum volunt eruditi: ut significet non tam eum, qui post inhumatum patrem est editus, quam eum qui postremus patri, seu vivo, seu mortuo natus est. Item *u*, pro *y*, ut *Æguptus*, pro *Ægyptus*, quemadmodum *mus* quoque & *sus* & hujus generis alia, sunt ex Græcis μῦς, σῦς. Frequentius *o*, pro *u*, ut *Totela, porporea*, pro, *tutela, purpurea*. Sic *Osocapitor*, pro *usucapitor*. Item *soper, quomque*, pro *super, quumque*. Sic in nominum finibus *Patronos, servos*, pro *patronus, servus*. *Vitiom, manom*, pro *vitium, manum*. Nec non in verborum finibus. *Conseront, moritor*, pro *conserunt, moritur*. In nonnullis geminatur hæc mutatio, ut *Piacolom, fortom, foratos*, pro *piaculum, furtum, furatur*. In quibusdam hæc cum superiore conjungitur: ut *Leberom*, pro *liberum*. Sic *Ædebos, compedebos, noctebos ; tibicinebos, soperstitebos*, pro *Ædibus, compedibus, noctibus, tibicinibus, superstitibus*. Interdum diphthongô *oe* & *oi*, pro *u* longô usi sunt: ut *Oetier, Oesocapio, Oesorpatum*, pro *uti, usucapio, usurpatum*. Sic *Cœratores*, pro *curatores*: *Oi*, pro *u* positum in *Oitier, Oitile* & consimilibus. Sic *Moinicipium*, pro *municipium*. Consonantes quoque non paucas inter se commutârunt: *C*, pro *g*, frequenti in usu fuit. Sic enim *Cenas* dixerunt pro *genas*. Sic *Frucem*, *lece*, pro *frugem, lege*. Itidemque *Lecere, rocato*, pro *legere, rogato*. *D*. pro *l* posuêre, cum *Dingua* dixêre, pro *lingua*. Sic *Fedetrio*, pro *Feretrio*. *F* pro *B*, usurpârunt sequente *vau*: ut *Afvirod*, pro *ab viro*. Q pro *c*, ut *Pequnia*, pro *pecunia*. *S* pro *r*. *Asa, nesvo, casmen*, pro *ara,*

ara, *nervo*, *carmen*. Sic in nominum flexionibus, *Majose*, *minose*, *arboses*, *plusa*, pro *majore*, *minore*, *arbores*, *plura*. Sic *Fenose*, *unciasio*, pro *fœnore*, *unciario*. Item in verborum flexionibus: *Arasit*, *vocasit*, *secuesit*, pro *ararit*, *vocarit*, *secuerit*. T, pro *d*, ut *Quit*, pro *quid*. In compositis finalem præpositionis consonantem plerumque retinuerunt: ut *Conlegium*, *inprobus*, *adsignare*, *adtribuere*. Interdum tamen etiam mutârunt: ut *Opsepito*, *opturato*, *optinere*. In quibusdam geminata est commutatio, altera consonantis, altera vocalis, ut *Rocom*, *flacitiom*, *prodicos*, pro *Rogum*, *flagitium*, *prodigus*. Sic *Acrom*, *acnom*, *ticnom*, pro *agrum*, *agnum*, *tignum*. Item *Fidius*, pro *filius*. *Osvagolatom*, pro *Obvagulatum*. *Poplicom*, pro *publicum*. *Quoi*, pro *cui*. *Ausom*, pro *aurum*. Sic *Capiuntor*, pro *capiuntur*. In quibusdam duarum vocalium & unius consonantis facta mutatio, ut *Centileom*, *arvorsom*, seu *asvorsum*, *plusebos*, pro *gentilium*, *adversum*, *pluribus*. In nonnullis gemina consonantis mutatio est, ut *arcuesit*, pro *arguerit*.

Interdum *quantitatis* metaplasmos conjunxerunt, *additionem* scilicet & *detractionem*: ut *Iousus*, *jousit*, pro, *jussus*, *jussit*. Sic *Poplei*, *consesei*, *demiseis*, pro *populi*, *confessi*, *dimissis*. Interdum ad *quantitatis* metaplasmum adjunxerunt metaplasmum *qualitatis*, ut cum unum idemque vocabulum *additione* & *commutatione* transformârunt. Sic enim *Deicundo*, *adeictos* usurpata, pro *dicendo*, *addictus*: sic *Maxsumo*, *proxsumos*, *fousiosos*, pro *maximo*, *proximus*, *furiosus*. His adde *Endo*, *entera*, *supera*, *continoeis*, pro, *in*, *intra*, *supra*, *continuis*: in quibus *commutatio* præcedit, *additio* sequitur. *Detractionem* quoque & *commutationem* quandoque copulârunt, idque *commutatione* interdum sequente: ut *Adecito*, *poplos*, *præsentebos*, pro *addicito*, *populus*, *præsentibus*. Interdum præcedente: ut *subicito*, pro *subjicito*. Sic *Olo*, pro *illo*. Item *Fasis*, pro *farris*. In quibusdam triplicatus est meta-

taplasmus : ut *Pupilei*, *præſeted*, pro *pupilli*, *præſente*.

In nominum flexionibus præter ſuperiora notabilem mutationem habent *Folminis*, *ipſos*, *im*, pro *fulmen*, *ipſe*, *eum*. Sic *Oloe*, pro *illi*.

In verbis quoque varii præter ſupradictos metaplaſmi à veteribus facti ſunt : ut in verbô ſubſtantivo, *eſcit* & *eſcunt*, pro *erit* & *erunt*. Itemque *fiet*, *fient*, pro *ſit*, *ſint* : & in futurô perfectô, *fuat*, pro *fuerit*. Ejuſdem futuri perfecti magna in aliis quoque verbis eſt varietas, ut *Vindicit*, *verberit*, *prohibeſit*, *occiſit*, pro *vindicarit*, *verberarit*, *prohibuerit*, *occiderit*. Item *tagit*, pro *tetigerit*, *pacit* & *pacont*, pro *pepigerit* & *pepigerint* : *faxſit*, *rupſit*, pro *fecerit*, *ruperit*. *Paret*, *cepet*, pro *pararit*, *ceperit*. *Miſeit*, *viveit*, pro *miſerit*, *vixerit*. Item *Duit*, *adduit*, *conduit*, *tranſduit*, pro *dederit*, *addiderit*, *condiderit*, *tradiderit*. In paſſivâ etiam formâ *turbaſſitur*, pro *turbatum fuerit* : *fariator*, *nancitor*, pro *fari velit*, *nactus fuerit*. Item *darier*, *leibarier*, pro *dari*, *libari*. Sic *oetier* & *oitier*, pro *uti*.

In conjunctis vocibus facta interdum ſeparatio : ut *En do*, *in do*, *in du*, pro *endo*, *indo*, *indu*. Sic *indo teſtato*, pro *inteſtato*. *Endo ponito*, *endo jacito*, *endo manus jactio*, pro *imponito*, *injicito*, *manus injectio* : Item *queicuomque*, pro *quicumque*, & conſimilia. Contra interdum conjunguntur, quæ alioqui ſeparari ſolent, ut *Statoleberom*, pro *ſtatu liberum*.

Vetus

Vetus scribendi ratio ab hodiernâ differt vel

- A. Quantitate in
  - Additione
    - Vocalis, ut
      - I. *Eidem*, pro *idem*. *Leitem*, pro *litem*.
      - O. *Jous*, pro *jus*. *Souo*, pro *suo*. *Queicuomque*, pro *quicumque*.
      - U. *Juus*, pro *jus*. *Arbitratuu*. *Luuit*.
    - Consonantis, ut
      - N. *Quotiens*.
      - S. *Exsigunt*. *Exsercere*. *Amasso*, pro *amaso*, & hoc pro *amaro*, seu *amavero*.
      - P. *Quips*, pro *quis*.
      - ST. *Stlis*, pro *lis*. *Stritavus*.
      - D. *Tuad*. *Plebed*. *Marid*. *Estod*.
    - Syll. ut *Postidea*. *Indotestato*.
  - Detractione
    - Vocalis, ut
      - O. *Fenus*. *Femina*. *Heres*. *Popli*, pro *populi*.
      - I. *Adicito*. *Subice*. *Disice*. *Reice*.
    - Consonantis, ut
      - S. *Osa*, pro *ossa*. *Clase*, pro *classe*. *Jusit*, pro *jussit*.
      - R. *Acera*, pro *acerra*.
      - L. *Pelex*, pro *pellex*.
  - Utrâque, ut *Jousit*, pro *jussit*. *Jousus*, pro *jussus*. *Poplei*, pro *populi*.
- B. Qualitate in commutatione
  - Vocalis, ut
    - E, pro I. *Leber*, pro *liber*. *Menerva*. *Præsentebos*, pro *præsentib*.
    - O, pro E. *Vorsus*, pro *versus*. *Voster*, pro *vester*.
    - O, pro U. *Servos*, pro *servus*. *Volnus*. *Dicont*. *Fiacolom*. *Noctebos*.
    - Oe, & Oi, pro U. *Cœrare*, pro *curare*. *Oitier*, pro *utier*. *Oitile*, pro *utile*.

A B

U, pro E. *Dicundo. Faciundo, Ferundo.*

U, pro I. *Optumus. Maxumus. Æstumare.*

U, pro O. *Adulesc*[illegible]. *Epistula.*

U, pro Y. *Æguptus. Surius. Sulla.*

C, pro G. *Cenas*, pro *genas*. *Lece*, pro [illegible]*e*. *Lecio*, pro *legio*. *Rocom*, p[illegible].

D, pro L. [illegible]*dius*, pro *filius*. *Dingua*, pro *lingua*.

D, [illegible]o R. *Fedetrius*, pro *Feretrius*.

F, [illegible] B. *Af virod*, pro *ab virô* *Sibilus*, pro [illegible].

Consonantis, ut

L, pro D. *Del*[illegible]*at*, pro *dedu*[illegible]*at*.

Q, pro C. *Pequnia*.

R, pro D. *Arlabi*, pro *adlabi*. *Arfinis*, pro *adfinis*.

S, pro R. *Asa*, pro *ara*. *Casmen*, pro *carmen*. *Minose*, pro *minore*. *Amaso*, pro *amaro*.

T, pro D. *Alexanter*. *Cassantra*. *Set*. *Quit*.

Præpositionum finales, ut *Inlustris*. *Adfectus*. *Conlega*. *Optineo*. *Exfociont*, pro *effugiunt*.

[illegible]risque, ut *Arcuesit*, pro *arguerit*. *Exfo*[illegible]*c*[illegible]*nt*, pro *effugiunt*.

Utrôque, ut *Adecito*, pro *addicito*. *Addeictos*, pro *addictus*. *Continoeis*, pro *continuis*. *Deicundo*, pro *dicendo*. *Endo*, pro *in*. *Fasis*, pro *farris*. *Fousiosos*, pro *furiosus*. *Maxsum*[illegible], pro *maximo*. *Oloi*, pro *illi*. *Poplos*, pro *populus*. *Præseted*, pro *præsente*. *Præsentebos*, pro *præsentibus*. *Proxsumos*, pro *proximus*. *Sopera*, pro *supra*. *Aula*, pro *Olla*.

FINIS.

